

کۆمەڵی ھەقە

(الشیخ عبدالکەریمی شە دە لە وە تاج مە سووری کلا و قوت)

۱۹۸۶ - ۱۹۲۰

لێکۆڵینە وەدی: رینیوار ھەمە توفیق

ئێستاتیکۆنی کەلە سووری کورد

كۆمەلى ھەقە

(لە شېخ عەبدولكەرىمى شەدەلەۋە تا ھەمەسوورى كلاۋوت)

۱۹۲۰ — ۱۹۸۶

لىكۆلىنەۋەي: رېئىۋار ھەمە تۇفيق

پروژەي: ئىنستىتۇتى كەلەپوورى كورد

ئىنستىتوتى كەلەپوورى كورد

ئاۋى كىتىپ: كۆمەلى ھەقە - لە شىخ عبدولكەرىمى شەدەلەۋە تا ھەمەسۈورى كىلاۋقوت

لىكۈلىنەۋە: رىبۋار ھەمە تۇفيق

ژمارەى بلاۋكرارە: ۱۰۶ ى ئىنستىتوت / ئۇلىسى سلىمانى

دىزايىنى بەرگ: شاروخ نەرزەنگى

پىكىستىنى لاپەرەكان: مەھدى ئەھمەد

فۇتۇ: رىبۋار ھەمە تۇفيق ۲۸ - ۲۶۱

چاپخانى: شىلان - سلىمانى

تىراژ: ۵۰۰

چاپى يەكەم: ۲۰۱۰

لە بەرئەبەرايەتى گىشتى كىتىپخانى گىشتىيەكان ژمارەى (۱۲۵۵) ى سالى (۲۰۱۰) ى پىس دراۋە

قىتئە ھەقە - رىبۋار ھەمە تۇفيق

ماق چاپكردنەۋەى بۇ ئىنستىتوتى كەلەپوورى كورد پارىزۋارە ©

ھەقە - رىبۋار ھەمە تۇفيق

ئاۋنىشان:

غىراق - سلىمانى - گەرەگى راپەرەين ۱۰۲ - ھەلامى پىرەمەگروۋن ۱۱

Tel: 0044704-3137233

www.khi03.com

khi_2003@hotmail.com

سوېاس و پېژانېم بۆ ھەر يەك له:

۱. (حەسەن عەبدولكەرېم) كە له خۆپێندنه وه وەرگێڕانی هەندێك له دەستنووسە كۆنەكاندا هاوكاری كردم.
۲. كاك (سەدېق سەلەح) كە هەندێك بەلگەنامەى رۆژنامەوانى دەگمەنى پێشكەش كردم.
۳. مامۆستا (عەتا محەممەد عەلەدەین) لە بەشى جوگرافىيای زانكۆى سلێمانى، كە لە دیاریكردنى دابەشبوونی جوگرافىيای هەقەكان لە سەر نەخشە، یارمەتى داوم.
۴. كاك (عەباس عەبدولرەزاق) ی ناسراو بە (عەباسى فیدىۆ) كە چەند چاپێكەوتنێكى فیدىۆی پێشكەش كردم.

ده زام بادیه‌ی عیشقه خطه‌رناک
که چی هه‌ر چوم، نه‌گه‌ر مام و نه‌گه‌ر چوم

(مه‌جوی)

پښت

بېشکه کی ۷

هوله سهره تايه کانی کارکردن له تم پاپتدا ۱۳

په نسی په که م

باسی په که م:

۱- سرفیگری ۱۹

۲- سرفیگری له کوردستاندا ۲۷

۳- کورنه پک له میژوی تریقه تی نه قشبه ندی و پلاوونه وهی له

باشووری کوردستاندا ۲۹

۴- کورنه پک له ژبانی مولانا خالیدی نه قشبه ندی ۳۱

۵- ملعلانی نیوان رپیازی قادیی و نه قشبه ندی ۳۳

۶- زنجیره ی تریقه ت پندان و نیرشاند کردن ۴۳

باسی دوو دم:

۱- پیه ندی هغه و تریقه تی نه قشبه ندی ۵۱

۲- ناوی هغه ۵۷

۳- سنووری جوگرافیای پلاوونه وهی هغه ۶۱

بەشىنچى قىسىم

- باسى يەككەم: شېخ عبدولكەرىمى شەدەلە ۶۷
- باسى دوۋەم: مامەرەزا ۸۳
- باسى سىيەم: جەمەسور ۹۹

بەشىنچى قىسىم

- باسى يەككەم: جىيانىنى بىرى ھەق ۱۲۹
- باسى دوۋەم: پەيۋەندى ھەق و تەقلى ھەق ۱۵۵
- باسى سىيەم: پەيۋەندى ھەق و بەھاشىيەكان ۱۶۷
- باسى چۆلۈم: بەربەرەكانىگىردى ھەقكان ۱۷۷

- بەلگە ئاھىلەكان ۱۹۳
- ئە نجام ۲۱۵
- راپپاردە ۲۱۹
- پۇختەى لىكۇئىنەۋە بە زمانى شەرىفى ۲۳۱
- سەرچاۋەكان ۲۳۵
- ئىندىكىسى ئاۋ ۲۳۳
- ئىندىكىسى شۈين ۲۴۵
- پۇختەى لىكۇئىنەۋە بە شىۋەزارى كرمانجىي ژورۇو ۲۵۶

پيشەكى:

كۆمەلى ھەقەكان، خاۋەنى سامانىكى دەۋلەتەندى ھەمەلايەنەى فەرھەنگىيىن. سامانى كەلەپوورىي ھەقەكان، زۆر ئاست و بىۋارى جىۋاۋى گرتۈۋەتەۋە و ھەركەسنىڭ شىتىكى لە بارەۋە نووسىيىتىن، ئەۋ راستىيەى نەشاردوۋەتەۋە كە ئەۋەى نووسىۋىيەتى، ھەموو شىنىڭ نىيە و بابەتەكە لە ئەۋە زۆرتر ھەلدەگىت كە ئەم لە بارەپەۋە نووسىۋىيەتى. ئەۋەى لە چۈۈرچىۋەى ئەم لىكۆلىنەۋەپەشدا ھاتوۋە، دىسانەۋە ئاكانە تەۋاۋى كۆكردنەۋە و لىكدانەۋەى ئەۋ كەلەپوۋرە مەزنە. بە ئومىدى ئەۋەى لە داھاتوۋدا ئەم كەلەپوۋرە بىكرىتە ھەۋىن و كەرەستەى دەپان لىكۆلىنەۋەى ھەمەلايەنە، فېلم، چىرۇك، ھۆنراۋە، گۇرانبىي و... ھتد.

۱- گرنگى ھۆكارى ھەلۋاردنى بابەتەكە:

كوردستان لانەى چەندىن ئايىن و ئايىنزا و تەرىقەتى جىۋاۋزە كە ھەرىكەيان، خاۋەنى چەند ئايىبەتەندىيەكى ئايىبەتن و كەلەپوۋرىكى ئايىبەت بەخۇيان ھەپە. ھەقەكانىش لە ئەم لايەنەۋە، كەلەپوۋرىكى دەۋلەمەندىان ھەپە ئەۋە دەھىنىتىن كە ۋەك راستىيەكى مىژۋىيى، كۆيكرىتەۋە ۋەك ئىۋوئەى سەردەمانىك پىشان بىررىت كە كورد تىيىدا تۋانىۋىيەتى ئاراستەى گۇرپان و چەند تەرىپتىكى ئوئ لە كۆمەلگاي كوردىدا بھىنىتە ئاراۋە كە لە پىشدا نەپوۋە. ئەگەر لە ئىستاندا ھەۋل بۇ كۆكردنەۋە و تۆماركردنى ئەۋ كەلەپوۋرە نەدرىت، ئەۋا بىگومان پاش چەند سالىكى تر، ئەم كەلەپوۋرە كۆيىدەپىتەۋە و ناتۋانرىت پاستى پوۋداۋ و كەسايەتتىيەكانى، ۋەك خۇيان بىناسرىنەۋە.

۲- ئامانچ و رېئازى لىكۆلىنەۋەى زانستى:

كۆكردنەۋەى زانتيارىى و بەلگەنامەكان لە لايەك و بەراوردپيكردن و لىكدانەۋەى ئەو زانتياريانەشى كە تا ئىستى بەشتۆەى جۇراوچۇر و تراو و ئوسراون لە لايەكى ترەۋە، ئامانچى لە پىشپىنەى بەردەم ئەم لىكۆلىنەۋەىن، بۇ گەيشتن بە ئەم ئامانچەش، كەلك لە رېئازى لىكۆلىنەۋەى (مىژوۋىيى - كۆمەلايەتى) وەرگىراۋە كە پشت بە لايەنى كۆمەلايەتتى و ئاستى پەيوەندى نىوان ئەندامانى كۆمەل دەبەستتت لە چوارچىۋەى ئەو ماۋەپەدا كە لە ئەم لىكۆلىنەۋەىپەدا مەبەست لە نىوان سالانى (۱۹۲۰ - ۱۹۸۶)كە، بەلام لەبەر قىرە پەھەندىيى بابەتەكە، گەرەپپى پووداۋ و گرغتە جىاۋازەكان و بەپەكد.اچوونى ھەندىك بابەت بەناۋ يەكترىدا، ناچار لەھەندى شوئندا، لىكۆلەر لە ئەم رېئازە لاي داۋە و كارى بە يەك رېئازى لىكۆلىنەۋەى ديارىكراۋ ئەكردوۋە؟ چونكە: گىترانەۋەى پووداۋەكان، سىاغكردنەۋەى پووداۋ و زانتيارىى لە سەر كەسەكان و بەراوردپيكردى سەرچاۋەكان چۇنيان ويستتت، بە ئەو شىۋەپە، تۆماركراۋن.

۳- پىكھاتەى لىكۆلىنەۋەكە:

بەشتۆەپەكى گىشتىي، لىكۆلىنەۋەكە بۇ سالەكانى نىوان (۱۹۲۰-۱۹۸۶) تەرخان كراۋە، كە دەكانە سەردەمى سەرھەلدان و دەستپيكردى رېئازەكە... تا كۆچى دوايى ھەمەسورى كالاوقت. پووداۋ و باسەكانى ناۋ ئەم مىژوۋەش، لە سى بەشدا خراۋەتە پوۋ، كە ئەمانەن:

بەشى يەكەم: ئەم بەشە دەروازەى چوونە ژوۋرەۋەپە بۇ ناۋ بابەتەكە و تىيدا (سۇفيگەرئىتى) ۋەك چەمك و زاراۋە باس كراۋە و بە تەرىقەتى ئەقشەندىيى و بە

پټيازي ههقهوه به ستراره ته وه. هر له هم به شه دا، جگه له بڼه مالهي دامه زرينه،
پوخته ي ناوي پټيازه که و سنووري جوگرافياي ههقه نشين، خراونه ته يوو.

به شي دووهم: له هم به شه دا، زيان و هه نديک له به سه رهاته کاني هه ربه ک له:
شينخ عه بدولکه ريمي شه ده له، مامه رها و حه مه سووري کلاوقوت خراونه ته يوو، که
زانباريه کاشان زووتر له سه ر حه مه سووري کلاوقوت چپرکړيوه ته وه؟ چونکه
جگه له نه وه ي خاوه ي پټچکه په کي تاييه ته، تا نئستايش که مترين نووسيني له
سه ر نووسراوه.

به شي سنيهم: قولاي ليکولینه وه که ده گريته وه و تپيدا: جيهان بيني بيري
ههقه، په يوه ندي ههقه له گال هه ربه ک له: نه ملي ههق، به هائييه کاندا خراوته
يوو، هه روه ها به ربه ره کانيکړدنې ههقه کانيش هر له هم به شه دا پاس کراوه.

۴- شیکردنه وه ي سه رچاوه کان:

سه رچاوه کان له هه رسن زماڼي کوردي، عه ربه ي و فارسيه وه وه رگيراون، که
مه رج نيه هه موو هم سه رچاوانه پاسته وخو باسيان له کومه لي ههقه کړديت،
به لکو هه نديکيان به شيوه ي ناراسته وخو باسيان له پټيازه که کړدوه و زووتر له
به شي په که مدا که لکيان لي بينراوه. هه نديک له سه رچاوه کان، جگه له نه وه ي
به شيوه په کي زانستې نه نووسراونه ته وه، هه ست به نه وه ش ده کړيت که مه رامېک
له پشت نووسينيانه وه هه يه، بويه له شويني به کاره پټاني زانباريه کاني ناو هم
سه رچاوانه دا، له په راويزدا هه له کان پاست کراونه ته وه و له گال سه رچاوه ي تریشدا
به راورد پي کراونه ته وه. به شيکي تر له سه رچاوه کان، زانباري هه له و نيکه ليان
تپدابوو، که له هم ليکولینه وه يه دا، ساغکردنه وه يان يو کراوه و له شويني
وه رگرتنياندا، سه رنج و تپيبينيان له سه ر تومار کراوه.

5- گرفنی بهردهم لیکولیهوه که:

نه یووی ناوه دینکی تابه تمه د مۆ کاری لیکولیهوه له کوردستاندا، وای کردووه نه رکي لیکولر حومه خوینت و مه نه بها پشت مه توانای حوی به سمشیت و هاوکاری هه مه لایه مه ی له بهرده ستدا به بیت! نه مه له کانیکدا لای که لای تر، ده یان ناوه د و ده رگای لیکولیهوه هه به! نه م گرفته، به کیکه له نه و هاوکارانه ی که وای کردووه تا نیستا له لای کورد، سووری بیکوبیهوه ی به هه ژاری به بیسته وه و لیکولیهوه ی کوردیی هه هاوای له بهر چو به بیت به نیره دا حیجی حویه تی سوپسی به شی لیکولیهوه ی (نیستیتیتی که له پووری کورد) به کم کانیک به زمانه ی نه م لیکولیهوه به م پیشکه ش کرس، په سه دیاں کرد و له هاوه ی سال و بیو یکدا، کاره که به نه خام که به ترا حکه له نه م حاله، چه د چه د گرمیگی نریش له بهردهم لیکولیهوه که د، هه یووی، وه که می سهر چاره له سهر به نه که، له ژیا دنا به مانی روزی نه و که سهانه ی که رسته و خو له ریساره که به شدار یووی نه و به شی که له ژیا دنا هاوه به ته وه، یس نه مه دیاں ریگی نه وه دیاں نادانی به بدوینیس، یان به هوی ساری شیووی سیاسی و ناووری سالانی به شیوه وه.

ریدی به سه سی حویا دیاں به حی هیشته وه و به ناسانی ناووری به وه

به شیک له هه قه کو به کان، نه وانه ی که نه مه یس هینده سه ره و سه ره وه به چو وه. به یانده ویست هیچ را بهاری به کمان به ده نی یان قسه مان مۆ به کس؟! نه که ر هوی نه مه نه وه بیت که به به وای زو ریک له ناوه ردارانی ریساره که یان پنچه که کاسی، درکانه ی را بهاری، کارنکی باش بیبه و بیرو ماوه به که یان ریگی یان سادت که هیچ له سهر حویان مۆ بنگانه ماس به کس، نه و به شیکي مر له نه و که سهانه ی داوامان لی ده کرس به نه و را بهاری بهانه ی که له لای به هاوکاریمان به کس، به ناووی نه وه دیاں ده هینا به وه که حویان به یانر له ده ره تیکدا کارنکی له نه م شیوه به به کس؟!

به کيکي نر له گرفته کانی مړدم نه م ليکوليه وه،ه، مړييه له هه له و
 ماديوستي روړنک له رابارميه کانی ماو نه و نووسرلوانه ي که له نه م ليکوليه وه به دا
 ناماژه يار مو کړاوه، که مو پاستگرده وه و ساعگرده وه يار کثانيکي روړ پيويست
 سو له روړي ريووسيشه وه، کاره که مان گرمتي هاته پيش و به شيکي روړي
 سه رچاوه کار پر ريووسيا گه وند و به سو، که به پيويست راسر له کانی
 وه رگرنيېدا، سه رله بوي چال نکيې و بهيريه سه رنه و شيوه ريووسه ي که
 نيسا تاراده يه کي روړ به ريووسي به ککرتووي کوردي دده مړيت

٦- ټيپيني و سه رنج:

١- مو حياگرده وه ي پړوويري ليکولر له پړوويري سه رچاوه کار، له کوتايي
 نه و پړاويزانه ي که له سه رچاوه کانه وه وه رگرېون، ناوي خاوه نه کي له ماو دوو
 که وانه ي له نه م شيوه يه (دا دانرلونه ته وه.

٢- له چوارچيوه ي نه م ليکوليه وه به دا، پيکھانه ي ماوي هغه، به چنه د
 شيوه به ل هاتوه وه اريسر، نېقه ي ناييې، مړونه وه، پېچکه، نريقه ت،
 کومل (هيچ گومبېشي نېدا بيه که هريه که له نه م چوارچيوانه ش،
 په يوه دي به واقعيکي ناييې، کومه لايه تيې و هره بگييه وه هبه که نه م ماوه
 له ماو خوېدا کوي کردووه ته وه له نه م ليکوليه وه به شدا، به کومل يار پينار
 ماوي براوه و به نه و شويانه شدا که له نووسيني تره وه وه رگرېاون، چون هاتوه،
 به هه مان ماوه وه دېرومه ته وه

٣- پاش کوتايي هاتي ليکوليه وه که، ليکولر به پنيوستي راسي، سه رنج و
 تيمبيې چنه د شاره رايه ل سه ر تيکري ليکوليه وه که وه رگرنت، سو نه و
 مه سته ش، هريه ل له بهر يار (مسه ها عه سکه ري، ره شيد محمه د علي) ي

دسری کړد ب بیدځووه وه مو لیکولېه وه که مکړ و نه وایېش به سوپاسه وه
 به ده مگ داوکارېیه که وه هاش و به نیمبېی و سه رجه گایار. هنریکی تویان به
 ساوه روکی نه م مرقه مه به حشې له نېره دا حیثی خو به تی سوپاسیکی رور
 ناراسته ی ماموستای میژووووس (د که مار موزه) مکریت که سه ره پای کاری
 روری حوی، کتک لیکوله لیکولېه وه که ی حسته موده ست و دوا ی لنگرا که
 سه رخی حوی به سه رده رتست، به خو ردووه به ده مگ داو که وه هات و
 به کوئید، حگه له په سه مدکردی لیکولېه وه که، تومارنک له سپره وه ری حوی و
 که سیکر سه ر به کومه لی هغه ی پیشکش به لیکوله ری کړد، دوساره سوپاس
 یو هه موو نه م به ریزانه.

دینوار حه مه توفیق

rebwar_hamatofiq@yahoo.com

ههوله سه‌ره‌تاییه‌گانی کارکردن له ئەم بابەتەدا:

نەر هه‌وله سه‌ره‌تاییه‌ی که ت تێست دراون، هه‌موویس حیگه‌ی مایه‌ح و هه‌ریه‌که‌یان له شوونی جوبانه‌وه. ماسیویانه که لێنیک پرېکه‌وه له تێره‌دا حیگه‌ی حویه‌نی کاروانی ئەم هه‌ولانه، هه‌ر هه‌له‌سەنگێن و ناماژەیان مۆیکه‌ین، ئەمابه‌ش نه‌وه ده‌رده‌حە که به‌که‌م که‌سیک بووسی له سه‌ر کۆمه‌لی هه‌قه‌کان بووسییه‌ت. له مار میگانه‌کاندا بویتییه له (ئیدمۆن) و له ناو کوردیشدا (که‌ریم رەند)^٢

ئەوێ به ئەم پوسکردەد حیی سه‌رخه‌ نه‌وه هه‌شی بوییه‌ی ئەو سه‌ره‌ده‌ی که تاشه‌ به سه‌ر ئەم مایه‌ بووسر و له‌هه‌رده‌ستە مێووی توهارکردنار ده‌گه‌وه پێش پرېه‌یی سه‌هاری ١٩٩١ی گه‌لی کوردستانه‌وه، ئەم له‌کامکد که ره‌مه‌سی تویزیه‌وه و سه‌ دوا چوونی له‌سه‌ر رۆسه ده‌گه‌وێته‌ نواي ئەم مێژووه‌وه و ده‌بوو رۆژه‌ و باشتری له‌ سه‌ره‌ بووسرايه ١٩؟

٢- له ئەم پاره‌وه ماموسا محهمەد مه‌لا که‌ریم بووسییه‌ت نه‌وه‌نده‌ی من پیری مریم نا ئیسمه‌ "مه‌مه‌می" مانی ١٩٨٣-هـ "سکولەر" له‌ وێکی کات هه‌سه‌ن هه‌ولاس به‌ولاوه هه‌چ به‌تیکێ بر سه‌ره‌ی بووسییه‌ی هه‌قه‌وه سلۆ نه‌کویه‌وه (بووه‌ کسمی) (نه‌وه‌ نه‌وه‌یه‌ به‌ بووسییه‌ی هه‌قه، سه‌ره‌چاوه‌ی پێشو ١٩٩٠). به‌لام راستیه‌که‌ی نه‌وه‌یه ماموسقا (که‌ریم زه‌ند) وه‌ک کوردێک به‌که‌مین بووسه‌ری کۆرده که له سه‌ر ئەم مایه‌ نه‌ بووسییه‌ هه‌سه‌ن به‌وانه‌ کتێبی (شاین و یاوه‌) له کوردستاندا، که‌ریم رەند، سلیمانی، ١٩٧١).

یه کهم: نه‌وانی لایه‌لا باسیان لیوه‌گردوه:

۱- له چوارچینه‌ی دابیشتن و کوری پرسسار و وه‌لامدا

ا (مسته‌فا عسکری) (کاتیب له سالی ۱۹۶۲ له نوگره‌سه‌لمان له ریم‌دامدا سووه و له چوارچینه‌ی نه‌و نار‌دیه‌ی که له نه‌و کاندیده‌دا نو ریم‌دیه‌کان ره‌حساره. له نه‌م ناره‌به‌وه، فسه‌ی نو ریم‌دیه‌کان گردوه ۱)

ب (مه‌لا سه‌لامی کوری مه‌لا مسته‌های برحور) (کاتیب حوال‌بوشوو دکتور "عبدولستار ناهر شه‌ریف" له سالی ۱۹۷۹ دا چاپیکه‌ونبکی له سه‌ر نه‌م مابه‌ته له‌که‌لدا گردوه و له سه‌ر کاسیت تو‌مار‌گراوه ۲)

۲- له چوارچینه‌ی یاداشت و گن‌پانه‌وه‌دا

ا (سی حی نیدمور) له کتیمی (کرد برک عمر، برحمة حرحیس فصیح الله، مطبعة التایمس، بغداد، ۱۹۷۱).

ب (عینی هارولد هاسس) له کتیمی (ژانی ناهره‌نی کورد، وه‌رگراسی له ره‌امی نیینگل‌رییه‌وه نو کوردی عهریر‌گه‌ردی، چاپ‌خانه‌ی کوری ر‌سیاری ع‌براق، به‌عد ۱۹۸۲).

پ (حه‌مان ماس) له (روژنامه‌ی ع‌براق، ژماره ۲۲۳۴، سالی ۱۰۵ ۱۹۸۲)
ت (شکر فتح) له (کومه‌له‌ روژنامه‌ی چه‌مچه‌مان، ژماره‌ی ۷ سالی ۱۹۴۶، هه‌روه‌ها له ناوینه‌ی ژیم، گو‌فاری پ‌وشم‌سری نو، ژماره ۱۰۵، سالی ۱۹۸۵)

۱- نوره‌ به‌وه‌به‌ به‌ رو‌وسه‌وه‌ی هه‌قه، مسته‌فا عسکری، ۲، بلا‌گروه‌ی شارس هه‌وس، ۸

۲- ش‌ش‌کر پ‌رزو به‌و به‌رو‌وسه‌ی که نو ک‌س‌س‌ر ن‌و‌ر‌ده‌وه‌به‌به‌ به‌ رو‌وسه‌وه‌ی هه‌قه به‌لاه مح‌مه‌ر مه‌لا که به‌وه‌ نو‌وس‌و، له نه‌م چاپ‌یکه‌ونب‌وه‌ وه‌رگ‌ر‌و‌ی حک‌مه هه‌ر‌ل‌کر پ‌رزو ب‌ ح‌ار‌یک‌ر م‌ر نه‌و ک‌اس‌م‌ته‌ی ده‌س‌ت‌یکه‌ونب‌وه‌، به نه‌م هه‌س‌ته‌ش به‌وه‌مدی به‌ که‌سه‌کاری حوال‌بوشوو (عبدولستار) دوه‌ کرد، به‌لام به‌ناحه‌وه له به‌رده‌ست‌دا به‌م‌بوو! ۳

دووهم: نهوانه‌ی وتاری سهر به‌خوځان له سهر نووسپوه:

- أ (همره عدوللا) له ناو ریکړه‌وه کاسی پارتیدا، نه‌رؤیو ملاوکره‌وه نه‌وه ()
ب (حسین عه‌والای) له ((ملاوکره‌وه‌ی ره‌حس کریکار، ژماره ۶، سالی ۱۹۸۰، وتاری "تیشک‌یک بو نووسپه‌که‌ی محمده مه‌لا که‌ریم"))
پ (ره‌شید محمد علی) له (مه‌سه‌له‌یک‌ی مهر و مه‌ولیک‌ی که‌م، گوشتاری کاروان، ژماره ۱۵، سالی ۱۹۸۳).
ت (که‌ریم رهند) له کتنی (ناب و ماوه‌ر له کوردستاندا، چاپخانه‌ی کامه‌راسی، سلیمان‌ی، ۱۹۷۶).

سپه‌م: نهوانه‌ی کتبی سبه‌خوځان له‌ناره‌وه نووسپوه:

- ۱- ناورد نه‌وه‌یه‌ک له مروسته‌وه‌ی هغه، مسنده عه‌سکه‌ری، چاپخانه‌ی "علاء" به‌عداد ۱۹۸۳.
۲- مو له هغه که‌وتنه نه‌غه، رؤوف محمد رهدی، چاپخانه‌ی الحوادث، به‌غداد، ۱۹۸۵.

۱- ناورد نه‌وه‌یه‌ک له مروسته‌وه‌ی هغه، سهرچاوه‌ی پشور به‌روم‌ری ژماره ۱، ر ۱۲.

بەشى يەكەم

باسى يەكەم

۱- سۆيگەرى

۲- سۆيگەرى لە كوردستاندا

۳- كورتەيەك لە مێرووی تەریقەتی نەقشەبدیی و بلاوونەووی لە

باشووری كوردستاندا

۴- كورتەيەك لە ژيانى مهولان خالىدى نەقشەبدیی

۵- مەلانیى نىوان رىئارى قادری و نەقشەندیی

۶- رەخیرەى تەریقەت پندان و ئىرشادکردى

۱- سوفیکیری:

سه‌بازت به سه‌ره‌تای ده‌رگه‌وینی سو‌فیه‌گری و په‌یوه‌ندی به ساو‌ده
 ئایینه‌ییه‌گاه‌وه. ب‌یو‌بو‌چو‌وینی حی‌و‌ر له ئ‌ر‌دایه ((ه‌مدیک له مو‌سه‌راسی
 سو‌فیه‌گری- به‌ت‌ب‌ه‌نی خو‌ره‌لا‌سه‌ک- به‌نه‌و ساو‌ده‌دار که سو‌فیه‌گری به
 ب‌ج‌ب‌ه‌ود به‌گی‌بی نی‌سه‌لام دو‌ره. ه‌مدیکی ب‌ریش ده‌ل‌س مو‌نه‌و کا‌به‌به
 ده‌گرینه‌وه که مو‌سو‌له‌ه‌ک‌ر ئ‌ر‌ب‌ر ح‌سته‌زیم ده‌سه‌لامی خو‌ب‌ر و به‌رو‌ی
 سه‌ب‌ه‌یه‌ود فارس‌ه‌ک‌ر ش‌کو. ه‌مدی ب‌ریش ه‌مه‌به‌که‌پ‌بی و‌سه‌ره‌ده‌سه‌سی
 مه‌س‌ح‌ی کر‌ه‌کی ی‌وری له سه‌ر مو‌مه‌گری نی‌سه‌لامی دا‌و‌ده ((ه‌رو‌ده به‌پ‌بی
 بو‌چو‌و‌ن‌کی ت‌ره سو‌فیه‌گری د‌ی‌که‌یه‌کی ب‌ش‌به‌تری ه‌یه و بو‌پ‌ش ه‌ات‌نی ئ‌ایینه‌ی
 نی‌سه‌لام ده‌گرینه‌وه. چ‌ون‌که نه‌م بو‌چو‌و‌نه‌ پ‌بی و‌یه ((سو‌فیه‌گری نی‌سه‌لام له
 سه‌ب‌ه‌کی مه‌خو‌وس‌یه‌یه‌وه و ده‌رگ‌بر‌وه له به‌ل‌گه‌ی نه‌وه‌ی که ی‌ور له
 مه‌خو‌وس‌یه‌یه‌ک‌ر له سه‌رو‌ی ئ‌یر‌ن، دو‌ن ه‌ات‌نی مو‌سو‌له‌ه‌ک‌ر مو‌ئ‌یر‌ن، ه‌ه‌ر له
 سه‌ر ئ‌ایینه‌ی خو‌ب‌ر ده‌وه ((نه‌وه‌ی که ت‌ب‌ک‌ری نه‌م بو‌چو‌و‌نه‌ ب‌ش‌ر‌اس‌ت
 ده‌کا‌ه‌وه و به‌رگ‌ز‌یی‌ل‌ی ده‌کا‌ه‌، ب‌ر‌ی‌یه‌ له نه‌و ر‌اس‌ت‌یه‌ی که ((سو‌فیه‌گری،
 ب‌یش ه‌ات‌نی ئ‌ایینه‌ی نی‌سه‌لام، له باو‌ر ئ‌ه‌سی حوله‌که و مه‌س‌ج‌ید‌ا ه‌ه‌و‌وه و رو‌به‌ی

۱- سوبیگری د سیرقم باججه شو ۱۰۳ دهگای موکریب، هاوینیر ۲۱ ۲ که موش به
 فی مصوف لاسلامی مقدمه سوبسو باججه سوبلا نعمتی القاهره ۱۹۶۵ ص ۳۰ ر
 باج مصوف در علامه د قاسم علی بنسار ور چاپ گیش بهر ۱۳۶۹ هـ ص ۱۴ شفا
 الفلسفة الصوفية و تطورها، د عرفان عبدالحمید، بیروت، ۱۹۷۲، ص ۵۰ ای و درگزیره
 ۲ هف سیرچاوه که موشور، فی مصوف لاسلامی، مقدمه سوبسو باججه سوبلا
 نعمتی القاهره ۱۹۶۹ ص ۳۰ ر ریه مصوف در علامه د قاسم علی بنسار ور چاپ
 گیش بهر ۱۳۶۹ هـ ص ۲۰ ریم مصوف لاسلامی، عبدرحمن سوبی ۷۰ وگاه
 لمطبوعات، الکویت، ۱۹۷۸، ص ۳۱ ای و درگزیره

میرواگان له سەر نهوهن که له ینگه‌ی ماسه‌گانهوه، له ولاتی هندستانهوه
گه‌یشته‌وه ته‌ نوورگه‌ی عه‌ره‌یی.^۱

سه‌باره‌ت به‌ په‌یوه‌دی سۆفیه‌گه‌ری و نایین به‌یه‌که‌وه، زۆره‌ی سه‌رچاوه
میژویه‌کان. ناماژه‌ سه‌وه ده‌که‌ن که‌ په‌وه‌نی په‌ره‌سه‌ده‌وی سۆفیه‌گه‌ری، له
هه‌ماوی ناییه‌وه له‌ دایک سووه و نایینی ئیسلامیش وه‌ک به‌کێک له‌ نه‌و نایینه،
حکه‌ له‌ نه‌وه‌ی به‌هه‌مان شینوه‌ی ناییه‌کانی پینش حوی، نه‌م په‌یوه‌ندییه‌ی
پاراستووه، له‌ هه‌مان کاتیشدا په‌وه‌نی سۆفیه‌گه‌ری له‌ نه‌م ناییه‌دا گه‌شه‌سه‌ندیه‌کی
زۆرتری به‌خۆیه‌وه‌ بیده‌وه ((ته‌سه‌وی ئیسلامی، شان به‌شانی په‌یامی ئیسلام به
گشتی، نه‌و جوگرافیا هه‌راوه‌ی گرنه‌وه‌ته‌وه که‌ په‌وه‌ری ژێر سایه‌ی ده‌سه‌لات و
سه‌رنه‌وه‌ بردی ئیسلام سووه و له‌ هه‌ندی حه‌گای نه‌و جوگرافیا به‌دا، ه‌ حورنێک
په‌ره‌ی سه‌سووه که‌ مانه‌نی ته‌سه‌وف بووه‌ته‌ مانه‌نی به‌که‌م و ئیسلام و
ئیسلامه‌تی، نوور له‌ ته‌سه‌وف باس ته‌کراوه‌)).^۲

سه‌باره‌ت به‌ سه‌رچاوه و سه‌ره‌ته‌کانی سۆفیه‌گه‌ری ئیسلامی، چه‌ند
میرونجووینه‌کی حه‌وا هه‌یه هه‌مدێک پێیان وایه که‌ قورئان و هه‌رمووده، دوو
سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی ته‌سه‌وی ئیسلامی و هه‌ندیکێ تر به‌ پێچه‌وايه‌وه، پێیان
وایه سۆفیه‌گه‌ری ئیسلامی له‌ گه‌ل سه‌ره‌ته‌کی قورئان و هه‌رمووده‌دا ته‌ناییه‌ و
به‌کێک له‌ نه‌و سه‌ره‌ناه‌ی که‌ سۆفیه‌گه‌ری بیده‌ناسرینه‌وه، بریتیه‌ له‌ مانه‌نایی
سوونی ئیروپیه‌یی سوو له‌ گه‌ر نه‌و ئیروپیه‌ی که‌ شه‌رع سو حیه‌ه‌یکردن و
پوونیکردن بایا دی‌اوه حه‌له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ ((سیر و هه‌رز، هه‌لسه‌هه و هه‌لی

۱- سووه درمچ نفیسه‌ی لاسلام دی‌ سوور نرحف محمد عه‌ده‌ادی نووسه‌، ۱۵، ر به‌هه‌نه
اله‌ریقه، نه‌وه‌، ۱۹۸۱، ص ۱۶

۲- سید ره‌مه‌ه‌ی په‌ره‌سه‌ند و مه‌لای ته‌سه‌وف عه‌ن فه‌ره‌ه‌ی رجه‌ره و ده‌که‌ره‌که‌ره
هه‌هه‌نه‌نامه‌ی سلیمان موئی، سلیمان، ۲۰۰۳، ل ۹.

سوفیگری نیسلاسی، دژی سن دهسه لاتی سه ره کییه که بریتین له. دهسه لاتی دهولت، دهسه لاتی ناییمی و دهسه لاتی دارایی))، شتیکی ناساییه که ساکوکی له سه ره سهرچاوه ی سه ره کی سیری سوفیگری و نه و مات مایه دا هه بیت که له نیوان شهریهت و نه سه وه دا هه یه، نه نابیهت کانتیک که ((له سوفیهدا، حه قیههت دیار ده یه کی لوزیکی بییه و نه قلکردنی شهرعیش بییه. دزیه وه ی حه قیههت، له ده ره وه ی ههست و نه قل و شهریه نه وه یه، نه ویش له رینگه ی ده وه یه که تاکه هۆکاره سول به هۆیه وه به حوا ده گات و ههست به مهیپی، گه وره یی و پایه داری ماهیهتی مادیاری ده گات، نه مهش سوا ناما حه له نه سه وه دا، چوبکه نه سه وه کاریکی نیبه ته مه و تا کره وانه ی مروفه که تپیدا "مهس" مه سهسته و ده بیت به دو، پله ی حاویین بووه وه بگات و له گه ل مه هسی که بیووه ی مادیاردا نیکه لاو بیت))، هر له نه م ناره ی وه هه مدیک پینیان وابه ((پاره وابه تاکه سه ره چاوه یه ک مو سوفیگری نیسلاسی دیاری بکریت، به لکو به گشتی سوفیگری نیسلاسی، له ماو نه و بیرو باوهره حیا و ارابه وه هه لقولاوه که نیکه لاوی موسولمه کار بووه، و نه هه ربیله نیک که بووه نه موسولمان. هه مدیک له بیرو باوهری کۆس خوی هینشووه مه وه و کردویه نییه هه ویی سوفیگری نیسلاسی))

نه گه رچی لاو بووه وه ی سوفیگری له ماو کورددا، شسه شمایی لاو بووه وه ی ناییمی نیسلام به بووه، به لام به شیه وه ی حیا حی جوی ده ره خستوو، نه ویش کانتیک که به که مین نه ریفه نی سوفیگری)) به سه ده ی چواره می کوچییه وه و له

١- سول و سول گه ریم، به یهف هه هه، لاو، وه ی پاشکوی ره حه ی خا وهر، سیماس، ٩، ١.

٢- سلیمانی ره مییه ی به ره سه مدین، سه ره چاوه ی پیشوو، ١٠، ل ١١.

٣- سوفیگری سه ره چاوه ی پیشوو که به وه به ل سه وه لاسلامی سه ده مه سکوسوو، ترجمه، ابوالملا الفیهی، القاهرة، ١٩٦٩، هن من- ع ی وه رگرتوو.

ریگای "مخمه‌دار" به حشی "به هات کوردستان که به تهریفه‌نی" "بوره‌حشی" باسر و پاش هم، تهریفه‌نی "عه‌له‌وییه‌کن" دید که به عقید به تهریفه‌نی "حاله‌وتی" باسروه و سه‌د "مخمه‌دار به دسور" هیدوینیبه کوردستانه‌وه له دوزیشدا، هه‌ریه‌یه له تهریفه‌ته‌کامی هه‌ریی و تهریفه‌نی به‌هشمه‌دی هه‌مه کوردستانه‌وه و په‌ره‌یان سه‌د و زور به به‌ریلاوی به بو کورددا به‌حش بوونه‌وه.))

ومك زاراوه:

سه‌بازدهت نه وشه‌ی سوو، نوچووینی حیاور و خوراورخور هه‌به هه‌مدیک پیبیان
وایه که له وشه‌ی (("صفاء" هوه هانوووه و نه‌لگه‌شپین نه‌و هه‌رمووده‌مه‌که
ده‌ه‌رموست "ذهب صفو الدنيا ویبقی الکدر" به‌بسی نوچووینیکی تر وشه‌که
ده‌جینه‌وه سه‌ر ناوی "صفه"‌ی مرگه‌وتی په‌مه‌مه‌ر نوچووینیکی تر پیی وایه له
"صف" نه‌وه داریزراوه که به‌مانای ریزی به‌شه‌وه‌ی نه‌و که سه‌انه دید که مو
حواپه‌رستی له ریزی به‌یشه‌وه‌ر)) نوچووینیکی شریش پیی وایه له وشه‌ی
(ا "سوهیا"‌ی بودینییه‌وه هانوووه که نه‌ مادی راسپین دیت)) نه‌وه‌ش سلاوه که
هه‌ریه‌که له پینه‌ک‌نی وشه‌که، ده‌جینه‌وه سه‌ر وشه‌که بیینی "ت" نه‌وه‌وه.
"س" نه‌وه‌هانی روح، "و" نه‌وه‌لاهه‌ر و "ف" نه‌وه‌ه‌نووور به‌لام نه‌وه
به‌حیووه‌ده‌ر له هه‌موویر به‌سه‌ده‌ده‌ر که بسی وایه ((وشه‌ی "سوو" له

۱- به ریاضی می‌توانید به تمام نه‌جمله‌ای سایر ی سایرگزینش‌ها و جابجایی‌ها و به جابجایی

گرفتاری راعان، ژماره ۶۹، صال ۲۰۰۲، ل ۲۱۳

٢- رسالة القسرية: عند تكريم القسري، ير التربة محذرة و يشير ويوضح مفه

به ناره خه تیی بکت و له خواپه رستی به نگیخته وه، نه مه سه ره رای نه وه ی که هانی نه هی نه سه و عیش مو باوی نه و که سانه ده گه پینه وه که ((به رگی رمی خوریان له سه رکردوه که به عه ره پی پی ده لیل "صوف" و بیست بولای "صوف" ده بیت به "صوف" و به کومه له که ش ده و تریت "صوفیه" بار "افلی صوف" خه سه سه به صری هه رمویه نی "لقد أدركت سبعین بدریا کان لباسهم الصوف" واته خه سه که سم له نه سحابه ی عه رای به در بیبوه که هه موو به رگی خوریان له به رد بووه بویه خوریبش به له سه رکردوه چوکه گو بیان به دنیا به داوه و خه ریکی عیلا هت و ناعه نه سوور و له سووچی مرگه و نه که مدها کوبونه نه وه.))

ودك چه مك:

هەر له سێ لای (١٢٠) هه وه تا نێست، ژماره یه کێ ژۆر بیهسه مو جه مکی (سوو قیی و سوو قیرم) کراوه، که گۆمه لیک بیهسه یان وهک نموونه، ده قه بیه وه (نه موه کۆری کتناسی) وهک (شاکار) سه هیری سوو قه گه ری ده کاب و ده لێم (سوو قه گه ریی هه مووی نا کاره، نه وه ی شاکاری ژۆر تر بیت، سوو قه گه ریه که ی (ژۆر تره) (سه هل کۆری عه مد و لای نو سه تۆری) له لایه یی خوشیی و مای

حال، به کبیتی موون، په‌ند و نا‌هوژگاری، خوشه‌ویستی ده‌رؤن، حیا‌وار و دیار یکردی هه‌ریه‌که‌شیا، حیگه‌ی چه‌مدین لیکد به‌وده و به‌دوادا‌چووه که له نێره‌دا جینگه‌ی باس‌کردنیا، نیه.

((سۆمبگه‌رینی ناویکه سو نه‌و ریگه‌و ریا‌را به‌کار دیت که مروه به به‌روه‌ردگار ده‌که‌به‌بیت و سو‌مبی و سو‌مبگه‌ران ده‌گره به‌ر سو‌مبگه‌رینی، گور رشت له لایه‌ی تیوری ریگه‌ی هه‌قفه‌ت ده‌کت)) ' و نه‌و که‌سه‌شی که پیاده‌کاری نه‌م ریگه‌به‌به، پیتی ده‌و‌نریت سوو که به‌مدای "پیاوی هه‌ق" دیت ((سوو که‌سبکه هه‌چ مانگه‌شه و پر‌وپاگه‌ده‌یه‌کی سو بیه و حوا‌ی مەر و سالا هه‌لی سو حو‌ی سزا‌دووه و له هه‌موو حه‌وش و پی‌سییه‌کی ده‌روون پاکی کردووه‌ته‌وه)) ' سو‌میش ((نه‌و ریا‌را به‌به که ریگه‌ی هه‌قی گرتووه‌ته‌به‌ر و له بروی دل و ده‌روون و حیه‌ی ناوه‌کییه‌وه، به ناست و پله‌ی پاک و بیگه‌ردی گه‌بشتووه))^۲

له نه‌خامدا به پیناسه‌یه‌کی ته‌سه‌وف کونایی ده‌هینیپ که تاره‌ده‌یه‌کی رۆز کۆی پیناسه‌کاس پینشه‌وه‌ی تیدا کو‌بووه‌ته‌وه، که مریتبه له نه‌وه‌ی ((به‌که‌سبک ده‌لێن که له ریزه‌وی نایه‌نی ته‌سه‌وه‌وه نیده‌کو‌شیت، پله به پله ساوه‌ری رۆریت و له حوا‌ بریک بینه‌وه، تا ده‌گانه دو پله‌ی ساوه‌رو له نه‌م پله‌یه‌دا دلی تۆقوه ده‌گریت))^۱

۱- النّال الرّمديّة بحر حياة القلب والروح، محمد فتح الله گول، المرحوم، احسان قاسم الصالحی، دار النّیل للطباعة والنشر، الطبعة الأولى، ۲۰۰۵، ص ۱۲.

۲- هه‌مان سه‌رچاوه، ص ۲۷.

۳- هه‌مان سه‌رچاوه، ص ۲۷.

۴- ته‌سه‌وف چیه، نه‌مب شێخ علا‌دین به‌قشه‌مدی، ج ۱، دار تحریب للطباعة، بغداد، ۱۹۸۵، ص ۶۵.

٢- سۆهنگه‌ری له کوردستاندا:

((کوردستان به‌گشتیی و به‌شه‌که‌ی سه‌ر به‌ ئیراق به‌ تاییه‌تی، هه‌ر له‌ نه‌و
روژه‌وه‌ی که ئیسلامه‌تی ئێدا بلاقووه‌نه‌وه، به‌ یه‌شتواه‌که‌ی رۆر به‌ دلسورییه‌وه
ناییه‌که‌یان وه‌رگرتووه و خه‌ستویه‌ به‌ ماحیا به‌وه، مویه له‌ هه‌موو سواریکی
روشه‌بڕیده، شامه‌شای عه‌ره‌ب، فارس، ئورک و به‌شه‌وه موسولمانه‌کاسی تر،
بۆیشتوور و نه‌نده‌اره‌ی توانای حویب، بولیای له‌ نه‌م بووه‌دا، دیار بووه هه‌ر که
سوهنگه‌ری له‌ ناو موسولمانه‌کاندا چه‌که‌ره‌ی ده‌رکرد و به‌ره‌به‌ره به‌گی داکوناو
بووه بۆکه‌یه‌کی حاوه‌ن پروگرام و یاسای تاییه‌تی له‌ ولاته ئیسلامیه‌یه‌کاندا،
به‌تابه‌تی له‌ ئێران و ئێراقدا، قوتابخانه سۆهنگه‌رییه‌کان په‌یداوور و سۆهنگه‌یه
مه‌ره‌کاسی کۆن له‌ نه‌م هونمانانه‌دا سه‌ریان هه‌لدا و به‌روبووه‌ په‌کاسیان به‌هه‌ر
چوارلادا بلاقوکه‌ری به‌وه کوردستان ئیراق، له‌ پێژه‌وه‌کردنی سۆهنگه‌ریدا، شوێن
پێی قوتابخانه سۆهنگه‌رییه‌کاسی به‌عه‌دا و ئێران که‌وت)) و که‌لێک ماوداری له‌ نه‌م
لایه‌به‌دا پێکه‌یاند، که‌ تا نه‌مۆش ماویان به‌سه‌ر زاوه‌وه‌یه و هه‌ریه‌که‌یان شایه‌سی
نه‌وه‌ن لێکۆلینه‌وه‌ی هه‌مه‌لایه‌نه‌یان له‌ سه‌ر بگرت.

((سۆهنگه‌رم له‌ کوردستاندا، یه‌که‌نکه‌ له‌ نه‌و دیارده بۆحییانه‌ی که‌ چه‌که‌ له
نه‌وه‌ی، تاییه‌کی هه‌راوانی له‌ که‌وه‌ستی کۆمه‌لایه‌تی "الشعور الجماعي
الاجتماعي" ی خه‌لکی کورددا داگیر کردووه، کاریگه‌ری رووشنی به‌هه‌ردوو دیوی
پۆره‌تیف و بێکه‌تێفدا به‌سه‌ر کۆکردنه‌وه و ناماده‌کردنی هه‌یری هه‌ماوه‌رییه‌وه له
ناو حواله‌وه سیاسیه‌کاسی کورددا هه‌بووه، رۆزخاریش پێهه‌راسی پۆحاسی و
شېحه‌کاسی پێنازه‌کاسی نه‌ریقه‌ت بوور به‌ پێهه‌ری برووتنه‌وه‌ی په‌رگاریی به‌یشتیمانی

٦- سۆهنگه‌ری، سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ل ٦٩- ٧

۲- کورتەکان له میژووی تەریفەتی نەقشەندیی و ئاڵووبووەوی له

باشووری کوردستاندا:

((نەگەرچی ئاوی نەقشەندیی وەل ئاوی تەریفەتیکی دێری نەسەف وور کور بێه. مەلام مێژووی پەید بووی له ئەمە کۆنترە و له هەر قوابع و سەردەسکدا، ئۆمکی ئاسەنی هەبوو. سەرھەسار نا، دەرکەوتنی ئەم تەریفەتە، بو سەردەمی خەسەفی زیندەس بەگە پەو، و ئە بو سەردەمی ئەمە پەگزی سەیدو و ئە ئەو قووعە سەوودا سەردەمی سەرھەسار ئاسەنی، ئە تەریفەتی سەردەمی سەروود، ئە سەردەمی ئە پەیدی ئە سەمبەشەو و ئە سەردەمی عەبدولخەتەر عەحەدەویی، ئە تەریفەتی ئە فوری و پەروە ئە ئوی ئەمیشەو و ئە سەردەمی شەیح محەممەدی بوخاری ئە تەریفەتی حو جەگال و پەروە وەل ئاشکەر ئە شەیح محەممەدی بوخاری ئە شەاهی نەقشەندە ئە ئاوانگە، و ئە ئە نەرەو ئەم ئاوی نەقشەندیی بووە ئە ئاوی ئەم تەریفەتە (((تەریفەتی نەقشەندیی هەرچەندە ئە رەمەسێ کۆمدا، بوو و ئە کوردستانیشدا ئە شەاهی هەبوو، مەلام ئە ئەو سەردەمەدا وەل تەریفەتیکی سەراو ئە بوو و ئە ئاوان جەلکێدا، ئۆمکی ئە بوو)) ب سەردەمی دەرکەوتنی مەولانا جانییدی نەقشەندیی و گەراپەوی پاشر سالیك ئە دیهلیی هێمدستان و مەنەوێ لە گەل شەیح عەبدوللای دیهلویدا و وەرگرتنی فەرمانی ئەم شەجە، کە دواتر بێرێار دەدات مگە پەنەو کوردستان و ئە بێی ئەم فەرمانە، ئە ئاوانگەکانی سەر ئە دەسەلاتی عوسمانیدا، پانگەشتن بۆ پێبازی نەقشەندیی بگات.

۱- سلێمانی رەبیبی پەرەسەدن و، سەرچاوەی پیشوو، ۱۰۰، ل ۱۲

۲- یادی مەردان، سەرچاوەی پیشوو، ۱۰، ل ۱۱

((سالانی ۹۱۱ - ۱۸۲۰ ته پر بهر هه مه مەریی رۆژی تهی ئهم ریساره له کوردستاندا ده ژمیردیه. کاتێک ژمارهیهکی رۆژی هه لێ به گه بهوهی مهولای له سالانی ۱۸۱۱ دا مو سیماسی هاتنه سهر بهر هه که ی مهتابهتهی نهو نوێزه مارا ریسامه ی که هه لومه رخی پر شهروشنوری مەریشێن، راسی به بهرزه وه دبیه گانیان دهوت))

نهوت هه لکابکیش که له نوێزی خوره وه بوو و دزی نهو ده رنه گاب بوو. بهشیوهیهک له شپوه گاب و به پهی بهرزه وه دبیه، له گه هیری سباسبی و دبیبیی و کومه لایه تی پایه هتدا بوو و به یریبیب ده کرد، نه ههش وای کردبوو ریساره که له دوولاه هه لکی لی کۆبیته وه نه مانه و چه دین حاتی تریش که له ئهم باسه دا جینگه یان نییه، وایه که به به خیرایی پێیازه که په ره بستینیت و به کوردستان و سه ره جه م ناوچه که دا به سه ره وه، هه روه "په" "ده لیت" ((له سه ره سه ری تورکیا و و لاته هه رنه کاند. ۱۲ هواره هه رار هوریدی هه به.))

((هه موسنا "مه لاهه سلوکه ریعی موده ریس" نش، ژماره ی هه لیه کورده کیدی مهولایا حالد به ۳۱ هه لیه و هه لیه بنگه گانیشی به ۳۲ هه لیه داده یه))

۹- پیشه و پختنسی، رازی، طبیبانی، د. هکات و علاء حکیم خان قیس، گورانی
 سمناری سمناری (سیاسی دهلی)، ژماره ۲۱، سال ششم، ۱۹۹۸، ل ۱۶

٢- رحلة ربيع في آخر شهر ١٢ كلوديموس جيمس ربح ١٠ شهرها و بقدرتها انهاء شديدا مؤري مقدرا

١٩٥١ م ٩٨

ههروهه (("عهباس عهروى" بش موریدى ته ریفهنى ته قشه بدیی له هه موو
ولاندا، به بیست هه زار کهس داده نیت.))^۱

۴- کورنه نه له رانای مهولانا حالیدی ته قشه بدیی:

((بوی "حلب کورێ نهحمه کوری حسین" له له نهردی میکبالی حافه
سالی "۱۱۹۰-۱۱۹۲ ک". که دهکانه "۱۷۷۹ ر". له ماوچهی "قهوه داغ" له دایک
بووه. هه ره له سه ره تی مندلییه وه، چوو ته به رحویند و لای ژماره یه له مه لا
گه زه و راب دپاره کاسی نه و سه رده مه، سو معویه "سهید عهبدولکه ریمی
به رزحی" حوبندویه نی، پاشان لای "شیخ قه سیمی مه رزحی" نیجاره ی
وه رگروه بهش کوچی دواپی ماموستا که ی "سهید عهبدولکه ریمی به رزحی" ته
هه رماسی "نه وره حمار پاشای ساس" مهولانا حالید له حبه ی نه و دسروه. ته
راته، رابیه کی گه زه ی شاییناسه و له سه راسه ری حوره لانی سوه راستندا،
ریه ری رپوره چه ی ته قشه بدیی بووه. هه ررر خلیفه، مورید و ماموستوی
هه بووه. جه س کتیب و په روبری ته راسته کاسی دین و رپوره چه ی ته قشه بدیی،
بووسیه وه، ته هه م کاسدا شاعریکی پایه به رر بووه و ده سنکی بالای له
هوبیسه وه ی شیعه را هه بووه. ته ده کاسی فرسی، عه رهی و کورسی - ته
هه ردو شوه رری "گورر، ساس" - ته - شیعه ی هوبیه وه ته ساو میرسی
یادد، که له ته و سه رده مه دا حوکه رسی بووچه ی سلیمی سوار، ته رپرده و
سهیری گراوه و نامه ی زۆر له بیوان ته م و ته و پیرانه دا هه بووه.

ته سالی "۱۲۲ ل ۱۸۵ ر" به رکه ی "موسل دپاره کر جه ره، دیماسق"
سه ره ری جه حی کردوه. بوی گه ره و دی سو سلیمی، باری سه ره رکرر سو
هیندسان دهرت و ته م رپاره شی حبه حی ده کت. سو گه ره وه شی. له سالی

^۱ مولانا حیدر محمید عه مر نه روپی محه آحمه تعلیمی بکری عه ده ۱۹۷۲

"۱۲۲۶ ک" له سبهوه دهگانهوه سلیمانی پاش ماوه بهک، نو ماوه ی پیمع مانگ روو دهکانه ماره گای خه رهنی عهوس له به عدا و له نهوی، خه رهنی شیمع عوسمان سراجوددیمی هه ورامیی ته ویله یی نه مه سوکی پیوه کردووه نه وانه ی که که لک و قاراجیان به گه ی نووی مه ولاد دا به سلیمانی بهک به که وتوووه، دهس به بخه ریی و له درزی، دهس به قسه بلاو کردسه وه دهکس و گه لی شستی ماره و و دروست به ده میوه ده لده به سن و بوژ به روژ نه م قسه به روو له رووسون دهکات له نه م کاتانه شدا به هوی هه ری به براوه ی بیوان خالد پاشای کوری نه حمه د پاشا و عه د لره حمان پاشای کوری مه محمود پاشای گه وره وه، بوچه ی دنا ی پرپوه له به شیبوی، بویه مه ولانا برپا ده د ب له سلیمانی به میینه وه و له سالی "۱۲۲۸ ت" دا، ده گه رینه وه نو به عدا و نا سالی "۱۲۳۱ یا ۱۲۳۲ ل"، له به عدا، ده میینه وه و دواتر سو سلیمانی ده گه رینه وه و مه محمود پاشا جانه قایمه کی سو دروست دهکات و سو ماوه ی شش مانگ له سلیمانی ده میینه وه له ۲۵ ۱ ۱۸۲ د، نو به کدره کی سلیمانی به حی ده هیلیت و به ره و به عدا و دواتریش نو هه ورامن سه هه ر دهکات سالی "۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸ ت" له هه ورامن به سه ر دهکات و دواتریش به ره و شام ده که وینه ری و له سالی "۱۲۴۱ ک" دا ده چیته مه دبه و له سالی "۱۲۴۲ ک"، پاش سالتیک له گه پاره وه ی حه ح، له شام و له بارده ی مانگی ری العقه ده ی "۱۲۴۲" ۱۸۲۷ ز" نووشی به خووشی تا عور ده میث و پاش دوو بوژ، کوچی دوا یی دهکات ((

۱- شیمع عوسمان (۱۱۹۵-۱۲۹۵ ک)

۲- یادی مەردان، سەرچاوه ی پیشوو، ... ل ۸- ۵۴.

مرگه‌وتی خانه‌قای مه‌ولانا حالیدی نه‌قشه‌ندی له سلیمانی

۵- مەملەتیی نیوان ریناری قادری و نه‌قشه‌ندی:

((گومرین نه‌ریفه‌تی سوو له باو کورد))، نه‌ریفه‌تی قادرییه که به مادی دمه‌رییه‌ره که به‌وه عه‌مدوفداری گه‌بلاسی "گیلاسی، که‌بلاسی، که‌بلاسی ۱۷۷- ۱۱۱۶ ت" ناوێره. ئیستا زور حه‌مه‌دانی ناییمی به ناوساگی کورد له په‌یره‌وسی نه‌م نه‌ریفه‌ته‌ر، یار حه‌ره‌ له په‌یره‌وسی سوو نه‌ریفه‌تی قادری له سه‌ره‌تی سه‌ده‌ی نۆر ده‌هه‌مه‌وه، له ژیر مس و هشاری نه‌ریفه‌تیکی نری سو‌ه‌یابه‌دا که نه‌ریفه‌تی نه‌قشه‌ندییه، سه‌رده‌وم به پاشه‌کشته‌دایه هه‌له‌ندی سه‌رکێدایه‌تی

*- به‌پێی نه‌و سونه‌ی که ئیست به‌سه‌ر ده‌رگای حه‌مه‌هاکه‌وه هه‌لو سه‌روه، سالی دروستکری شه‌م حه‌مه‌سه‌ به ۱۸۱۸ مواری گه‌وه، به‌لام ده‌هه‌که‌وه مه‌لا حه‌کیم پیر رایه که سالی ۱۸۱۶ مه‌حمود پاشای مری ده‌س مرگه‌وتی مو سوو گه‌روه که نا نه‌وه به مادی خانه‌قای مه‌ولاناوه ماسه‌ره موه (رشته و پیشه‌ی ریناری نه‌قشه‌ندی، سه‌رچاوه‌ی پیشوو ۱۵۰، شه‌م وینه‌به له کتیی (عه‌دی با در عاف و عا هه‌زه‌ر حه‌سه‌رت با به به سنده و نه‌ مرگه‌وت، عه‌ر هه‌ه‌گ انسانی، شه‌ر دوم، ۲۰۰۷)

تەرىفەنەكە، شارۋچكە دېرىپە پېرۋرەكەي مەرزىجەپە كە بۈيكە لە شىارى سىلىنمايىپەوہ ئىستى خەلكى كوردستانى ساكورد و تارادەپەكېش خەلكى كوردستانى خۇرناوا، پەپرەوى لە تەرىفەنى مەقشەندى دەكەن ماوہ راست و خۇرەلاتى كوردستانىش قادىرىن مەولانا سالى "۱۷۷۹ ز"، ھەلمەنېكى مۇ بەداكردى لاپەنگر لە ڤىنگەي ديارىكردى زمارەپەكى رۇرى مۇنەرا لە كوردستان و ئەو دېوى كوردستاندا، دەست پىكرە))'

كانىك مەولانا خالىد لە دىھلىسى ھىندستان دەگەرتەوہ و مۇ رىئارى مەقشەندى دەست مە ساگېشتى دەكت، ئىدى ناواسكى مە ھەموو لاپەكد ملاوہەيتەوہ لەر ئەوہشى كە لە ئەو كاتەدا و لە سلىمانى تاكە ناودر و تاكە رىمارىك، (شىخ مارۇ تۇدى ۱۷۵۲-۱۸۳۸) و تەرىفەنى قادىرى دەپە، شىتېكى

۱- ئام و سەفە نامى مەكان لە كوردستان، مېھرد نىرەدى، وەرگېرسى مە ئىنگىلىزپەوہ كامەرن ھەقى، بائوكرودى ماكتەس نىرەو شىارى، سىمانى، ۱۸۰۲، ۸۱، شەوى راستى مېت، وەك تەرىتېكى ھەپ، ماوہەكە لە چاپدى ھەدى وەرگېر دەپىرىت كە جودى ئېكرى مەرھەمەكە سى و تەشكى كەمى مەرھەمەكە دەپىرىت و ناوى ئېكرى مەرھەمەكەي لە مەرد دەپىرىت، مەداخەوہ ئەم بەرھەمەش لە ئەو جۇرەپە،

۲- رىشىخ مارۇ تۇدى "۱۷۵۲-۱۸۳۸ ز" كۆپى شىخ مەستەھى مەبە ئەحمەدى عەلىيە مەچەند پىشېك دەچمەوہ مەرمەنا رەسولى گەرە مەرمەس و مەرمەس رىئاي ئاسىيە لە ھەموو كوردستان تەدەس و مۇسەرىكى مەولانا و شەخرىكى گەرە و مەرمەوہ ماوكى خاھى كەك ئەحمەدى شىخە شىخ مەرف لە كۆمى مۇسى مەرمە شەرىپ مەرمەوہ ھەرمە مەدلى ئەلای ماوكى دەسلى مەخوید كۆرەوہ بوخار بەگەن رىموشى اى ھەرىپ ئەلای (مەلا مەمەدى نىموشاخ) اى ھەرم مېردى مەھرى رىموشى ئىسلامى و وىزەي مەرمەسى و ھەرسى ھوسەوہ و پاشا مۇ سىمانى گەرەوہتەوہ لە دىنى (دۆلەموو) خەرقەي تەرىفەنى قادىرى لە شىخ عەلى مەرىپى وەرگەتەوہ و مۇ مەلجولان جۇرە مەدەرس و تەوہ و رىموشى خەمە مۇسسى كىساوہ خەرت مەوہ كەپەپەھنى مەلەكان لە مەلجولان مەوہ مۇ سىمانى كۆپەسەوہ سەخ مەرف كە مە مۇسەي ھەمەلەي مەگەوہنى كەرە پەمۇدەكەي تۇمى بەگەن مەوہ و مەگەنى مۇسەمە و مەگەنى مەدە ھەوہ و

ناساییه که ململای له میوس مه‌ولاب حابید و شیخ مارف. یان نه‌ریفه‌تی مه‌قشبی و قدریی په‌یدایییت. مه‌تاییه‌ت دوی نه‌وه‌ی که ژماره‌یه‌کی رۆد له شونیکه‌وته "ته‌مه" نو مه‌ولاب حاد و نه‌ریفه‌تی مه‌قشبه‌یدی په‌یدا ده‌بییت. "پنج" پله‌ی مه‌ولابا حالیدمان نو دیاری ده‌کات و ده‌بووسیت ((موسولمانیکی مه‌اواناگی گه‌وره له سلیمانی ده‌ژی. ناوی حالیده. به‌لام کورده‌کان پهبان وابه که له‌کییه یومان نه‌گه‌ر له حه‌رده‌تی مه‌ولاب که‌متری پی بوتزیت موسولمانه‌کان فسه‌کامی نه‌و له پله‌ی حه‌دییی مه‌ویدا داده‌یین نه‌م شیخ حالیده له خلی حافه . کورده‌کان مه‌موو مه‌وه‌لی داده‌یین. روریشیان له پله‌ی پته‌مه‌ری حویامه‌ری ریری ده‌کات "عوسمان نه‌گ" پی و تم نه‌و و باشا و مه‌موو سه‌رکرده کورده‌ک‌بیش. موریدی نه‌ون))^۱

هه‌مه‌ شهمزگی کره‌وو. شهمز و بووسه‌کامی مه‌ه‌یمی ره‌می کوردی عه‌رده‌می و هه‌رمی بووسه‌وه ۵۱ کیمی هه‌مه‌جوری دماوه ۹۸سمه‌ری کلچی دوسی کره‌وه (نه‌گوری سه‌بو نه‌مژوه مه‌مه‌که‌په‌مه‌ر کشمر نه‌مه‌ نه‌مه‌ نه‌گه‌ر و په‌ه‌می سه‌رده‌مه‌ سیمانی ۱۵ ل(۶۷۹)، به‌لام ژماره‌ی کتیب و دئاوه‌کامی شیخ مارفی مؤیدی ۱۱ کتبه‌ مه‌ک ۵۱ که له سه‌رچاوه‌ی سه‌رده‌وه‌د بووسه‌وه

۱- رحله‌ پنج ف العرق عام ۱۸۴۰، سه‌رچاوه‌ی پێشوو ۴۰۰، ص ۹۸

خاچی عەبدولرەحمان فەتخە

((لە ناو خەلکیدا نەوێ ناوێ که "شیخ مەعرووف بووی" بوو مە ناخەر و دژی مەولانا خالید. نەمەش وابکردووێ که مەولانا لە سیمبەسی دەرجیت و مەرەو مەعداد کوچ بکات)) نەبەست ماکۆکییەکان دەگەنە ئاستێک که ((شیخ مازف، کاک نەحمەدی شیحی کورپی و عەبدولرەحمان سەلمەسی خەلیفەیی موکوشتنی دەبیرت، بەلام هەردوکیان کباری کوشنەکه یان مو حیمەحی ماکریت و دەگەریهوه، نەگەرچی شیخ مازف بو حاری دووه مەیش دەیان سرفتیهوه، بەلام بەختیان لە جاری یەکەم باشتەر باینت و دیسان دەگەپتیهوه))^۱ بۆیه مەولانا

*- ئەم وتەیه لە ئەرشیفی (عەباسی قیدی)وه پێشکەش بە لێکۆلەر کراوه.

۱- یادی مەردان، سەرچاوهی پێشوو... ل ۴۴

۲- (("خاچی عەبدولرەحمان فەتخە" ئەوێ مان مو دەگەریهوه که "مەلا خەسەسی پساوکۆز" ییش بە "مەرەمار" هوه مو کوشتنی مەولانا چووه مە سەلمەسی. بەلام ئەمیش سەرکەوتوو مەبووه)) (مەرەمەیی دیووب لە مەفریوسی گەلی کوردستان که سالی کارکۆول، سالی ۷، ۲، ئاماده کردنی سمکو مەفرور)

۳- ریتو و پیتیبەیی ریماری مەفتمەدی لە کوردستان، سەرچاوهی پێشوو ۲۱، ۱ که ئەمیش لە (Rich, op. cit, p, p ۲۰۳- ۲۱) ی وەرگرتوووه.

خالد ماجار دەیت هه لیت له ئه م ماره یه وه ریح دهووسیت ((ئهم به یاییه شیخ
 خالیدی به دوایگ هه لهات له گه ل نه وه شدا که هه لهاته که ی بهیسی و به په له
 بوو. به لام توانی هه ر چو'ر ژنه که ی له گه ل خویدا به ریت هیشتا به زراوه به وه
 کوی بویشتنوه ؟ چه به بوژیک له مه وه به کورده کار له په یه کی به ریز له
 عه به دوقادر دیار ده ما پاشا عاده نی وانوو له به رده میدا رده وه ست و قلیانی بو
 نیده کرد. که چی نه بو پتی ده لب کاه و داستانی روز له ماره ی هیر و کاهیری و
 رده به ییه وه. ده گیرمه وه له ماره ی هوی هه لهانییه وه. قسه ی حور او حور ده کريت
 هه به ل ده لب دهستی کردبوو به نژوه ناره وه له بیور پاشا و مراکیدا که
 ویسنوو یان لای پاشا له گه لیدا روو به روو سه وه هه به یکی نریش ده لب
 دهستی کردبوو به دامانی ناعه ی مه به یکی سوی و ده بو یست حوی بکت به
 گه وه ی دسی و له که گومانی نید بیه که روز شتی له ماره وه ونروه و شتی
 روز له نه عه روزتری دراوه ته پال مه لا و سه به کار. له سه رووی هه مووشابه وه
 شیخ مارف، هه موو رفیان له شیخ خالیده و نه ویش کاتیک که ده سه لاتی هه بوو،
 هه موو نه مانه ی به زانده بو.))^۱

۱- رَحْله ریح فی العراق عام ۱۸۲۰، سه رچاوه ی پیشوو. ۱۰، هـ ۲۲۷ - ۲۲۸

وێنەی حاجی کاک ئەحمەدی شیخ*

مەلام ئەمە هەموو لایە بە کاسی مەملان و سکرکیبە کاس ببێ؟ چونکە لە ئەوکاتاندا
((گەلیک لە مەلایانی ناوچەی سلێمانی کە لە خوێندندا هاوڕینی مەولان بوو و

*- ئەم وێنەیە لە لایەن گەڕێدەبەکی نینگلیزەوه وێنە گیراوه و هاوشای حاجی کاک ئەحمەدی شیخ
(حاجی ئەحمەد بەگی ناویی) بە پێژەر وەستاناوه (د. کەمال مەرھەن) لە کتێبی (چەمە لایە پەڕێک لە
سێزوی گەلی کورد)دا؛ نز بە کەمێ جاران کوردستاندا سەلوی کردووە و ئەمە کە ئەمێش بە بیاری لە
کۆمەڵەی گەلە پوور و فۆلکلۆری کوردی وەرگیراوه.

خوبان له نه و نه ماشتر رسيوه، نه وهرغي مهولانا و له پښه زړی لای مړیسي مایان
 و خه لکی شار و ده وروپشتی، دره خت موور، سلام ده سسار نه وروپشتووه هیچ
 نکه نه کهم دای عیلم و تریقه بیش که له نه و روزه دا و له داوچه که دا، شیخ
 مه غرووی مودی بووه، که مه لایه کی که وړه و مور شیدیکي پايه نه رر بووه و نه هوی
 عه شرت و تابه هوه رور حادوه، ده سسلات بووه، چوونه نه لای و عیسه بیان
 گردووه، هر شمنی که نه عیسه یان رانیوه، گردوویانه نه چند قات و ویا
 بیشاندوه که نه م مهولانا، هاتووه دس نیت بدات و ناشووب نمینوه و شتی
 باره و دمه زریعت، نه ویش نه هر ناموشونه کردی مهولانا و دلساهي حوی و
 سوید حواری دس نه و که سه دزریانه، نالورمووه و به واحی نییسی حوی رانیوه
 له دزی مهولانا بحولینه وه، سلام سه ره بحام که راستی مو ده رکه و نووه،
 په شیمان بووه نه وه و شیخ حوسه یی قاری و چند سه بدیکي تری درووده نه لای
 مهولانا سو غورر هینا نه وه)) نه م ململاسی و ماکوکیه، رور له ململاییه کی

۱- یادې هردان، مه رچاوه ی پیشور ۱۶

۲- نه سر نه ماکوکی و ململاییه که نه نه مه رت و چروکی ده ووده همه نه نه ماره یوه
 (مه دیولا) مه ر سریرف، ده لیت (نه سر مهولانا حاد و کال نه جمعی شیخ، من شیمک
 پیستووه، ده ی، کانیک مهولانا خالد نیته سلیمانی و ده ست دوداته تریقه ت دادان، له نه م کاتانه دا
 و نه سسار، کاب نه جمعی شیخ نه باوانگ ده یثت و تریقه تی قاریس داده دات، له سر نه هوه،
 نه ده سه گسگر و پدوچ کال و رتال سبب نه پیستووه و ده یس پیویس نه نه م دکت
 نیته تافیتان ده که به وه، هر کامتان سه رکه ونو بوو، نه وه له نیره - سسار - پیستووه و
 نه و شیان که سه رکه ونو نه بوو، ده یثت نیره به یی نیلثت نه ویش ده یس ناشه وارید ده که ویس
 له نه م کاتانه و له دوزره وه له شاهی گوسزه که سسک نه باره وه، ده رکه ویس، خه لکه که نه نه م
 ده که نه یاسی بافیکر سه وه که یان و پیس ده یس نه و دزی نه دوزره وه، نه ییبه نه چی، کاب
 نه حمه ده لیت نه وه شوویسه و نه م هاتووه مهولانا حال پیش ده لیت نه وه حادته و دسی
 له لای ده سسار نه که نه وه خه لکه که یان نه لای دزه که و هینا نه پیستووه، سه بریا کرد.

تیکوشا که بی له دلگه رمیی هه مدیک له نهو لایه مگرانی بگریخت که ده یانه ویست بهه همان شیوه بهر په وچی زه برلیدانه که بده نهوه))^۱

له نامه بهکی شیخ مارق نو دییدا که نو (به حیا مرووری) ماردوه^۲ هه موو نهو راستییانه ی سه روه دهرده که ویت، که په یوه ندی بنوان مه ولان و شیخ مارق، جهند حرپ و نالور مووه له نهه لایه سه روه. هه مدیک له به پیرانی نه ریفه تی به قشسه سیدی و بنوستانی قدریی. به به نامه بیت، بیان له ژیر کریگه ریی سووری ده روو بیادا بوو بیست. بهرام بهر به مه ولانا وه سستاوه به وه و هه ولی ریان پیگه یسندیان داوه. به کینک له نهه که سامه به ماوی "شیخ نه حه ندی سه ردار" دهوه

۱- پیشه و پینتی نه ی پنازی به قشسه سیدی له کوردستاندا، سه رچاوه ی پیژوو، ...، ل ۱۹

۲- ده قی نامه که بریتیی به

((له تیکه ی راسایی سلیمانیه وه نو رانی رور که ووه ی دنیا و ئاییی حوچه توموسلیمانی مه ولانا و شنج به حیا ی مرووری حوا ی که ووه موسولمانانی به ته مه ی درژی شو به هره مه ند کردوه پاڤی سلوو

حاجیدمان له مارد فوت مووه نه وه، که پاش گه رانه ی له هیدستانا وه نو ولان، لال ویلاپتی هه ره که ووه و نرشاد کردن لیده دات نهه کارلیه پش نه وه ی راستی به ده ست هینا، پئی سه رلینشیولی هه لئوارد، ئیحه ش به مانوشیوه سه ری پئی دانوشیی و ده مکوئی مکه یی، بویه ده بیت نیمه لامان و ده مکوئی مکه، تا سه رلینشیولی و میاره گانی دوور به سه وه، نه گبیا گومرایی نهو، موسولمانان ده گزینته وه و به ولاندا بکوده بیتنه وه سلوو و به حهت و به ره که تی خوانان ئی میت)) (المصدر الماندی مناقب الشیخ خالد، أبراهیم الصبیح الجفادی، اسطبول، ۱۸۷۲هـ، ص ۴۱)

۲- ((سلح نه حه ندی سه ردار ساید به حه ندی سه رگه نویی به رستیی به ساید نه حه ندی سه ردار)) دسروه پاش نه وه ی مه ولان له هیدستانا وه ده گزیسه نو سو به نادی و ده ست به نرشاد کردن ده کات، موری له هه موو لایه که وه نو حه ته تی بێژ... ساید نه حه ندی سه ردار په کتک ده بیت له نهو که سامه ی که سه رستی مه ولان ده کار و به سه رگه لووه وه نو کوشمیر مه ولان بیبه سلیمانی، نوی نه وه ی که به سه رستی کوشمیری مه ولان به شهید ده بیبه وه ده بیبه به کیت به حه بیبه به دوان بگه گانی مه ولان و حه ته سگری رور به موو لمان دهک مه ولان له موسساره گانده به، حوچ حه ند ساوی

۱) نه تم ساره، له سرگه لوړه وه نو سلیماني دیت مه ولانایش له روزی حومه ده؛
و نه پاش روزی حومه که له مرگه ونی گه وره دینه دهره وه. نه وه حوه بیکی
لیده گات، نه ویش خه ربه ده بگریږ و له لای ده سمت به سولو وککړس ده گات، تا
مه پابه ی خه لېغه بی ده گات و نیجاره ی نرشاد و ده رده گریږت ۱)

مهرقه دی حاجی شیخ مارق نژدی له گردی سه یوان له سلیماني

سید نه حمده دینی و ماموسا ملا عبدالکریمی موده ریس له ریزه بندی خه سفه کس مه ولاد له
پلای سیه مد سوی هیواوه ۱ بروه (مادی مارد - سرچاوه ی پېښوو ۸۸ ر) شیخ نه حمده ی
سره ر کوری شیخ يوسفی کوری شیخ عهس کوری شیخ يوسفی کوری شیخ شاه سهرس کوری شیخ
عبدالسمه ی سرگه لویه

۶- پادی ماردان، سرچاوه ی پېښوو ۸۸ ل ۸۸.

۶- ربحیروی تهریقته یدان و نیرشادگردی:

تہریفتی بہ فتنہ بدیش و ہل تہریفتہ کاسی نرا، لہ نوای نہودی کہ ((شمیخ
یہ بوددی روحسی دہ گریٹ و دہ جیتہ حاجی کہ سایہ تیبہ وہ و بندہ کوشیت کہ
وہل نہو بیت، نمر نہم حالہ دہینہ پہ بوددی ماسراویاں)) و رخصیرہ
تہریفت و نرشاد کردن دقتہ نالوہ.

ریحتم دی نه ریغمی هغه کار له مه ولا حالیدی نه قشتمه بېمه وه ده ست
مده کاب و له شپه عه سوک شم ... له د که با می دیت له زه م ر به دینه

- ۱- سیخ نه چندی سه در
- ۲- سیخ قدری سوور
- ۳- سیخ پره ری که سکه ر
- ۴- شمشیر محه محه نه نه لا

۵- حاجی شیخ مستوفای حاجی شیخ رهنمای عسکری

۶- شیخ مه‌لانه محمدی گیلانی

۷- شیخ عبدالکریم شہزادہ

۱- کومه د سړي کورنۍ وړي د خوښې حاصلې، سرگړي لودو، چاپخانه یی لخوا د ۱۹۹۲، ۲۶۷.

[illegible]

وهك له پښتوړد، ناماژهي سو كړا، په يوه ندييه كې له مهولانا خاليدى
 نه قشبه ندييه وه تا شيخ عبدالكريمى شته ده له به سر حوت كه سدا تپه رپوه
 نه مه ش پشترست كړده وهى نهو موچوونه به كه به سر زارى روريك له ماوه پرداراسى
 رينسارى نه قشبه نديى وه قه وه به كه كچه مهولانا خاليد وتوبه تى رنخيره ي
 نه ريفته پيدان و نيرشاد كرس تا حوت كه س مو حواره وه شورده بڼه وه و له
 نهوه به دوه، ناييت نيميت، نه مه له لايه كه وه و له لايه كي مريشه وه تپيښى
 نهوه ده كريت كه په يوه ندييه كان مريښى به سوړ له په يوه ندييه كي نيرشادى و
 نه ريفته تى به تى، نه لكو له پال نه مه شدا، مريښى مووه له په يوه ندى كور و ناول،
 يار حرمايه تى، هه روه چور له بيوان شيخ نه حمه دى سه ردر و شيخ قادري
 سووردا مريښى مووه له په يوه ندى كور و ناول، له بيوان شيخ قادري سوور و شيخ
 ره راي عه سكر دا، مريښى مووه له په يوه ندى بيوان حه رور و ناول له بيوان شيخ
 ره راي عه سكر و حاجى شيخ مسنه فا، مريښى مووه له په يوه ندى بيوان كور و
 ناول له بيوان حاجى شيخ مسنه فا و شيخ عبدالكريمى شته ده شدا، ديسا به وه
 مريښى مووه له په يوه ندى بيوان كور و ناول نه وه شى كه له نه م ريره ندييه دا
 تپيښى ده كريت، په يوه ندى بيوان شيخ ره راي عه سكر و شيخ محه مه د نيله لالا،
 شيخ محه مه د نيله لالا و حاجى شيخ مسنه فا، حاجى شيخ مسنه فا و شيخ مه لا
 نه حمه دى كه ليزى، شيخ مه لا نه حمه دى كه ليزى و شيخ عبدالكريمى شته ده له،
 راسته وخو په يوه ندى نيرشادى و نه ريفته مووه، نه لام له پشت هه ر په كه له
 نه مايشه وه، باراسته وخو و له رنګه ي كه سى پښ خويانه وه، په يوه ندييه كه له
 شپوه ي په يوه ندى حرمايه نيشدا ده ركه وتووه، وهك له په يوه ندى بيوان شيخ
 ره راي عه سكر و حاجى شيخ مسنه فا، مريښى مووه له په يوه ندى بيوان كور و
 ناول، هه روه چور له په يوه ندى بيوان حاجى شيخ مسنه فا و شيخ

عەبدولكەریمى شەهەلەشدا، دىسانەوہ بىرىنى بووہ لە پەيوەندى بنواں كوړ و ماوك بە كورنى، تەبەا شىخ محەممەد تىلەللا و شىخ مەلا ئەحمەدى گەلنىرى وەك نوو كەسى جىواز و ب دەر لە پەيوەندى خرمابەنى بنواں پېش خۇپان، لە پېكەنەى رنخېرەى تەرىقەت پېدا و نېرشاد كړېدا بە شىخوہى سەرىەخۇ بەشدارىيان كړېوہ، كە ئەمەش پتوېستى بە لېكداوہ و لېكولېوہى زۆرتر ھەيە، تەنەنە ئەم نىزىكايەتې و خرمابەتېيە وای كړېوہ كە ھەدىك پتېيان وابېت (شىخ عارف) ى حزمى شىخ عەبدولكەریم، دامەرزىەرى كۆمەلەكەيە مەك شىخ عەبدولكەریم، ھەروەك چوډ خانوو (ھېنى ھارولد ھانس) لە (نېدمۆر) ەوہ ئەمە ماس دەكت و دەبووسىت ((بە پېى قسەى گاوان، كۆمەلېك لە پېزەوكەراسى مەقسەندىي مە سەزوكابەنى حەجى شىخ عارف كۆمەلەيەكى ھېنېپيان بۆ

١- لەسالى ١٩٥٧ و مو ماوہى جوار مانگ و بېو، ھانووہ نە كورېستان و سەردى سەركەتو و شەھەلەى كړېوہ، لە ئەم سەردەيدا، چى كەلەپوورى كورېي بەردەست كەوتىت، كوى كړېوہتەوہ و یۆ دلىماركى نارېوتەتوہ.

٢- نېدمۆر لە ماوہى بېو سالى (١٩٢٥-١٩٤٥) د كړگېي سياسى و د وېژكارى حكومەى مېسەيا مووہ لە نمرقدا سالى ١٩٢٦ سەردىر شىخ عەبدولكەریمى شەھەلەى كړېوہ و پدەچېت ھەرنەوېش و لەو كاتامە ئەو وىمەبەى شىخى كرسېت كە نە نېسە لە مەرجاودابە رەاسى كوردى مە ھەكړس و بووسېن راسېو، لە ئەم مەزەبەوہ (عەلانەدىن سەجەدى) لە بەرگى شەشەى (پشەنى مېرورى) د سەو مەزەبانەى بېو حوى و بىدمۆر ماس دەكت كە دواى ي كړېوہ بوچووسى خەلكى و حوى دەرمارەى كړېوہى بىمىنگەى كوردى لە عاف دەرېرېت، لە ئەوېد، عەلانەدىن سەجەدى ماس ئە كورسېي رېمى نېدمۆر بە فەكړدى و بوومېن دەكات بو رورسېر بزوہ (رېمەى مېرورى، عەلانەدىن سەجەدى، بەرگى شەشەم، دەرگى چاپ و پەخشى سەردەم، سىمەى، ٥، ٢٠٢

(٢٥٧-٢٥٤)

٢- گاوان ١٩٢٨، ١٩٩ (ھېنى ھارولد ھانس)

پنځه وکړه راسي پېيازي "پووتی - مېره لایي" پښک هېښوو)) 'هېروها (په نوب
 محمد روهدي) پش هر له (نیدموز) هوه هه مان ساوه پؤل ده هېښنه وه و
 ده نووسیت ((نیدموز له کښه که بدا حاجی "شیخ عارف" ی سرگه لویی ده کانه
 داهیه ری هه قایه تی، ت بیکان به گوری ده سستی حزی و به به رگانی
 خوالی خوشوو "شیخ عه مدولکه ریم" ی شه ده له ی پی مکات و به "حاجی شیخ
 عارف" هره شه له شه مکات)) 'ته داسه شه به یو مؤچوومه له باوخوشده
 به سه رره وه مووه، هره وه (هه مال بابان) ده نووسیت ((له حرمی حوم
 خوالی خوشوو "تا هر به گی هه میل به گی دس" م بیستوه که حاجی شیخ عارف
 نه م ریگابه ی دامه رراند، مؤ نه وه ی که شیخ عه مدولکه ریمی پی دور به مووه و
 خویر له دوا ی به که به وه راسه ت به یه م ریوه، که به شه قسه به ی تا هر به گدا،
 واده رده که ویت که حاجی شیخ عارف پیناری هه قه ی دامه رراندیت))

هر نه م بریکه به تیبه وای له ماموستا (که ریم رهد) کرنوه له سر په یوه بندی
 بیور (شیخ نه حمده ی سر دار) و (قادی سوور) مکه وینه هه له وه، کاتیک
 ده نووسیت ((مولانا حالیدی به قشقه بندی، له میزگه پانه وه هاتوه ته سوور داش و
 له نه وی شیخ قاله سووری کردوه به بریکار و جیگر، نه ویش شیخ نه حمده ی
 سر داری کردوه به جیگر، تا حزی گوره مووه)) 'به لام راستیه که ی نه وه به که
 شیخ نه حمده ی سر دار، به که میس که س مووه که ته رفقه ت و نیرشاد پیکردی له
 مولانا حالیده وه ده ست که وتوه و دوا ی نه میش نه مېا درلوه نه شیخ قادی

۱- ژباړه نامره سی کورډ، هېښی هاروند هاسس، وه رگېرسي له رمانی نیدگلورییه وه مو کورډی هه ریر
 گهرډی، چاپخانه ی کوری ژانپاری عیراق، به قندا، ۱۹۸۲، ل ۳۴۵.

۲- مو به هه که وینه به هه، ژوف محمد رهدی، چاپخانه ی اتحادت به عدا، ۱۹۸۵، ل ۸۴.

۳- یاداشت نامه ی زیام، جه مال بابان، چ ۱، چاپخانه ی پوور، سلیمان، ۲۰۰۷، ل ۱۸۲.

۴- ټایمستان، که ریم رهد، چ ۱، چاپخانه ی نه رمې، سلیمان، ۲۰۰۶، ل ۱۹۵.

سووری کوری، وانه شیخ نهحمه‌دی سردار، ماوکی شیخ قادری سووره نهک وهک
ماموسنا کهریم رهند ناسی دهکات، ههروه‌ها مهولانا حالیدی نه‌قشمه‌یدی حوی
نه نه‌ها، نه‌چووه بو سوورداش و ههوکات له‌گه‌ل حویدا، شیخ نهحمه‌دی
سهرداریشی له‌گه‌ل سووره، نیمه‌دونر له‌هه‌لکه‌نامه‌مه‌کدا که بریتیه له‌نامه
گورسه‌وه‌هکی بیو، هه‌ره‌ک له‌مهولانا حابید و شیخ نهحمه‌دی سرداردا، نه‌م
پاستیه زۆرت ده‌ده‌خه‌ین.

یه‌که‌م که‌سیل له‌سهر ده‌ستی حه‌سه‌ی مهولانا حابید نه‌ریق‌ه‌ی وه‌رگرمیت
(شیخ نهحمه‌دی سرداردا و نه‌سهر شیخ قادری سووری کوری ده‌که‌ونووه،
نه‌مه‌ش وه‌ده‌گیره‌وه‌کنیک رووبده‌که‌مهولانا حابید ده‌روانه‌مالی شیخ
نهحمه‌دی سردار له‌سهرگه‌لو و چاوی نه‌شیخ قادر ده‌که‌ویت، (که‌له‌نه‌و
که‌نه‌د شیخ قادر مه‌دال ده‌میت که‌مهولانا حابید نه‌نه‌یری ده‌گریت و پی
ده‌لین نه‌مه‌موریدی حومه، نه‌بدا کلاویکی دریز و عه‌یه‌کی نه‌دیاری وه‌ک
موه‌رن بو ده‌میت که‌نیشانه‌ی حه‌لیقه‌یه‌تییه‌ و دوا‌ی کۆچی دوابی شیخ
نهحمه‌د، سه‌ید نه‌ه‌ی به‌ه‌ری' رینه‌که‌رکوک و نه‌و دیرییه‌ی مهولانا حابید، که‌

١- له‌جۆمیه‌کۆسی سۆکۆله‌ر نه‌گه‌ل (که‌ریم رهند که‌له‌روزی ١٤ ١١ ٨٢ نه‌نه‌م که‌به‌ده‌روه،
نه‌وه‌لامی به‌وه‌ی که‌نه‌مه‌هه‌ر نه‌چووه‌که‌پی و نه‌به‌که‌مب که‌س، قادری سووره‌مه‌ت شیخ
نهحمه‌دی سرداردا و نه‌وه‌ی مه‌کرووه‌که‌ریکی مه‌دی سووه‌ و نه‌وه‌ی نه‌سوومه، نه‌وه‌م
بووسیه‌ نه‌ر هه‌ر که‌سبکی نه‌شیمکی نه‌ی نه‌مه‌نه‌یه‌وه‌ و نه‌میت هه‌ی نه‌ویش هه‌ر په‌سه‌١

٢- مه‌ده‌نه‌های به‌ه‌ری نه‌م ربه، نه‌نه‌ولادی شیخ عه‌مه‌له‌ره‌ری کوری شیخ عه‌مه‌له‌ره‌ری که‌نه‌لامی
هه‌ره‌یه‌ی عه‌وس نه‌رمانه‌کی مه‌سۆب سووه‌ نه‌ریق‌ه‌ی له‌سهر ده‌ستی مهولانا وه‌رگرموده‌و
مه‌ولان نه‌ه‌ره‌ی هه‌له‌له‌ و نه‌رشادی وه‌نه‌رشادی گه‌روه‌به‌وه‌بو به‌ه‌ری و نه‌سهر نه‌نه‌رشادی
موسۆبه‌ر که‌روه‌ه‌یه‌ی هه‌ره‌ی مه‌چاوه‌ی نه‌شو و نه‌نه‌وه‌ی نه‌سهر نه‌سهر نه‌سه‌ه‌له‌
هه‌سۆک به‌ر مه‌ه‌س مه‌که‌ه‌شیخ نهحمه‌دی سهر و نه‌مه‌نه‌ه‌ه‌ری نه‌که‌نه‌مکی

لای نهو بووه، بۇ شیخ قادر ده هیئت)^۱ به بیچه وانه ی ره وشی ماوی شیخه کانی
 نه م نوابیه وه، شیخ قادر موله نه که ده دانه شیخ ره رای عسکر که له مه وه ی نه م
 بییه و نه میش شیخ محهمه د تیل لالا ده کاته خنگری حوی و دوی نه میش.
 حاجی شیخ مسته فای کوپی شیخ ره رای عسکر و له نه میشه وه بۇ شیخ مه لا
 نه حمه دی گه لئیری و نواجارش بۇ شیخ عه دولکه ریسی شه ده له، ده هیئت وه

سەرکه و بوویری ناو مهو که سانه ده و نه قه م که حه سفای مه ولانا بوو مروه (مه ما) سهرجاوه ۱
 ل ۸۶-۸۷)

۹- واپه پیتی عه له ویه کانی راگزیس یا لیکولیه یه کی هینووی له سهر نه فلی حقی، محهمه د عه لی
 سولناسی وه رگزیسی له فارس بییه وه هه س عه سونکه رسم و که مار ره شمه - سلیماسی ۴ ۲ ل ۲۴

بهشی یه که م

باسی دووم

۱- په یوه ندی هقه و ته رینه تی نه فشه ندی

۲- ناوی هقه

۳- سووری جوگرافیا ی نلاو بوونه وهی هقه

۱- په یوه دې هقه و تریقه تی به قشبه ندیی:

شینخ نه حمه دی سەردار وەك ساودارینكي باوچه كه و سەرگه لو، دیارگه ر و
گۆږه ری ناراسته ی تریقه تی قادریی مۆ به قشبه ندییه كه دوانریش له سەر دهستی
نه مه وه، سووپې ته ولوی (حهوت) حهلیه مه یی کوتایی پنهانویه و به شینخ
عه بولگه ریمی شه ده لای دمه ریزیاری پیری هقه، گه بشتویه

باش نه وه ی مه ولان له هیندست نه وه مۆ سلیمانی ده گه پینه وه و ده ست مه
نیرشاد ده کات، مورید له هه موو لایه که وه مۆ حره تی دیر، نه مه ش واده کات
خۆزیک له ناحه ریی و ناتایی له بیوان هه ردوو تریقه تی به قشبه ندیی و قادرییدا
بینه ناروه شینخ نه حمه دی سەردار وەك ناحه رینکی مه ولانا و به بیاری
ره ره رگه یاسدن، له سەرگه لووه وه سو سلیمانی دیت و بوو له مرگه وتی گه وړه
ده کات کنی ((مه ولانا له پاش بویزی هه بیی که له مرگه وتی گه وړه دینه
ده ره وه، ته وه حووه ینک له ساید نه حمه دی سەردار ده کات و نه ویش جه ریه
ده یگریت!! له نه مه وه تریقه ت له سەر دهستی مه ولانا و هه رده گریت و له لای
نه و، ده ست به سولوو ککردن ده کات تا مه پای حه لیه یی ده کات و نیچاره ی
نیرشاد و هه رده گریت)) سووی دوو به لگه نامه له هه رده ستیماندا، پۆشمانی رۆژتر
ده حه به سەر چۆینی په یوه دی بیوان مه ولانا خالید و شینخ نه حمه دی سەردار و
پووینگه نه وه ی زۆر قه زمان ده ده یی

به نکه نامہ دی یہ کہم:

برتسبه له نامه به کی مه ولانا خالد که نو شیخ نه جمعی سهردری ماردووه و
 مه ده ستخانه (عبدولقاسح ناکرهیی) نووسراوه نه وه شه نامه به ده لاسی
 نامه به کی له بیشتر شیخ نه جمعی سهراره که نو مه ولانا خالدی ماردووه و
 تیدا نگاه ری کرپوه نه وه که ده به ویت چپبه خج و مه ولاناش به شه نامه به
 ده لاسی ده داتاره که نووسراوه

که و نه به رگویی نه به له تر کرده و مووه هوی و روو زامدی شاره ووی
سه ورگه به لام له به نه ووی کاریکی و گه ورده پیوستنی به ور شد هه به و
رسنکرده ووی بییه و دلسوری نه و. سنوویکی گه ورده نه کرده و ورده
له نویدی هه مو که سبکدا بییه نه به بیده سه لاته له سایه ی خووه هه والی
باش نه وده به بیب راوه سنن ت نیمه ش به حرمه ندرس. یان ده ست چی قه رت
به سه ره و هه به بیده به نه و... والسلام علیکم...))

موسم گرایی در بارش باران در استان خراسان شمالی در سال ۱۳۹۱

گروه بوده و پذیرفته شده است. یافته‌ها به روشی فرضی و نه شکی در باور و باور
به روشی فرضی، اما به روشی فرضی و نه شکی در باور و باور

۶- تسخیر و فتح ساگرده به کشت موده به جانب کاسه مولانا حسدق به ششصد و نه روز
تسخیر شصت و نه روز و پنج عید و لذای هفتی موده به حیث ششمی مولانا و سادات (۱۶۵۹)،
به رسم و رواج ده روز به نذر شد و حرام کردی موصوفه و سه روزه رسم کردی کاروباری
معدناتی مولانا به سالی (۱۶۸۳-۱۸۶۹) به نهمصد و شصت روزی کرد و ده به گورستان
(نه گورستان) بنزاده... مولانا (یادی همدان، سراجاوهی پیشوایان، ۵۶-۵۷)

[illegible]

به نگرش‌های دوزخ:

مرتبیه له وه لامي شيوخ نه حمدهي سهردر مو مه ولانا حاليده كه به هوبراوه
هوسراوه

غولام و بندهای هالیدم کرد، حرم به سگی سدیق سه لمان ده زام
که من مایچم گه زده ی پیغمه مران من، چ ساکم له یاحی مورن هه پیه
به بالا و نه لاله ی حرمدا ده بارم له مهره کنتی قاسم و حعفره وه
به واهی له مهر (ته یغور) حصار ده کورت و پیژیستیم به شا و سولتان بییه
به خورده زده ی نوالعس پیا له یه که ده حومه وه، پیا له یه که مه صتم بکات
به ولات مه لهرکردن هیچ کات به مه تر ممسی نارام
به کلپی سه ره قضا اید، ده یزم و مه رنامه ی شه پتان توپ ده دم
که من به کینکی وه که شا (نه بوعلی) م هه من، هه میفه هه ر گزرتانی ده لیم

[illegible]

۹۰. سبب نگارنده به سه دوره خود و سه ماموستا حعفر را که موهبه شده و کاسی
نگارنده به دو شماره به کار برده که اشبع به حمدی سر در، جوی به عولام و هژری موهولام
حسدی کورد بوده (۱) به نام ... اشبع به حمدی سر در، جوی به عولام و
هژری موهولام جدید بوده، چونکه (کرم) به فارسی، وری اکس - دای ای هسه به
کورد سور (سور) به کوردی ناسه یک و ناسوی گه شه گرد، ماموستا حعفر به
نگارنده کاسی به گشایی بیوه شکاری (ی. ن. ک) در گای چاپ و به حمدی، سلیغی ۲۰۹
۹۱. موهولام نه کسمه کای (مجموعه) به جوی موهولام (۲) به نام حوسه و پان در کیمه کاسی
کسمه کاه به سه رومی کوردی (هف) به نگارنده به هله کرمه و سه (به پرسی) به له و کاسی
(انگرس، سر جاده میثو...، ۲۳۹)

له سه رڼيازي خواجه يوسف، پورده وامن له پوښتندا
 ته پلي داسې لږده دهم و بياچ له... ودره گرم
 خواجه عسارک و مهورود، پڼگای راستيان کورده وه بل دلم
 پڼوښتم به دهم تر پوښتن نږيک و (انما الحق) پښ نارام
 به پڼي خواجه عالي سرده موره، له هم پڼگاپه دا همور دتم به ده ست هڼاوه
 ده مسته و د امانې مه مده دي خواجه ي پښان پوروم
 من بيل و کړيکي گورده ي ماداتم، دل و گيانم خاكي به پڼي نه وه
 خورم نه له دهم هڼيک و نه گيانم هڼيک...
 له هڼيک و بهر د گڼي داسې داسې بارنه وه که...
 وده ما دلم پورده له همدي هوا، خورم نازام
 به بلني مهنري خواجه ي هتار، دلم مده جار گولوي . حوه
 .. که پڼوښتم د پڼي پڼي... دهم
 له بهر د گڼي خواجه زاهي دي... فخر خوارين
 که موياس بل خوا پويي و ماري بل کس ماري
 .. پښت گوروم پوروم به مده ر لږ... هڼولوي
 موياس بل خوا مده خوا دهراتم، پښت هڼيک نازام
 له بهر د گڼي دنيکي مده مديده، نه گهر چاوم به مدي
 له چا و تروکاييکدا يا که مده . دهر و گهر مده ملاوده که مده
 له بهر د گڼي نيماس په بڼي و مدي مديده
 زماني خورم به مدي، دهراتم چ گهر دلم له دلتايه
 نه ي مده مدي په ناگهي همور، به خاتري سيف الدين سيد نور
 دهرماني دهردي نه م ناوړه و سهر گرده، نگه نه ده مدي
 نه ي داسې خپاه الدين که هراړان که مدي داسوي ده م پابه دي تويه
 به مده مده پڼگاي... چ مدي...

 دلم وا هتوده ته وديک که نازام مې ناگايي چيپه

دوای هه لکیرساندنی جه یگی به که می حییه بییه وه، داوچه که و کوردستیش، که ونه ووه بهر کریگه ریی و ده رنه محامه کاسی نه و گو بکار بییه ی که هانوو به نارووه، و ده نه و حواله وه خوونیار بییه ی که له لای خوونیاران به گشتیی و خوونیارانی که ریدستان به تاپه نی، له ژمر سوزی گو بکار بییه کاسی حییه ده چه که ره ی کردوو، ده دگدانه وه ی شۆرش نوکومه ر که حوره سوردار بییه کی له لای حالکی کوردستاندا پهیدا کردوو، هه روه ها راپه پرسی که لانی نیراو دژ به مریت بیای داگر که ر و هند کاتیکیش ناراستی دریز کراوه ی نه ریفه نی به قشبه مدیی نه گه ل نه م گو بکار بییه ده به ریه ده که وین، ناسه بییه که وه به پیشیدان نه ریفه نه که حییه حی به کریت و قسه کردن به نه بها له سموری ناپس و مانه نی خو داسیی و ریکردا، چریه بییه وه و بیری هه قه به سه ر کومه لیب ناراستی به قشبه ندیدا بازیدات و شتی مویتر به بیسته نارووه، هه روه که چون که بیری هه قه ((گاسی سسی وای تیدایه که به ریماری نابیییدا سس و به که لید ناگوو حییت، چ له رووی ناپیی رووه وه و ده گو بییه دانی هه دیکس به مو بزر کردن و روزو و گرس، به له مه دانی کومه لایه تیدایه و ده هه لو سس بیان ده ر باری ناهه رت و هه سم بیی ناووری و که ده نو دین سس نیکر ریماری هه قه گه لی په یوده نی مه و ریماری نایییی و هه لسه قییه وه هه به که به دریز بیی میزو له دو موسولماندا پهیدا بوو و لام وایه حی په بجه ی هه دی ریماری هه سه و مویشی پیوه بییه و نیکرا له هه سن کردن به پیو بیستیه ریو ریمه ک و تومه گایه کی خوونیارانی موسولمانی کورده وه، هه لقو لاره))

۶. ناوێ ده وه به له موسولمان وهی هه قه سه رچا وه ی پشوو، به روبرو ژماره ۲، ۳۶-۳۷

دهلیت ((وشه که له نه وه دروست بووه که نه و کاته ی خه لکه که نه وه موو شتیک، وشه ی هه قه یان به کار هیواوه، بو مووه ونویسه خوا هه قه، نه و کاره هه قه...))

(نامیخ نه ها پره) ده بووسیت ((هه دیک، رازاوه ی هه قه، به نه هلی هه ق یان نالی هه قه وه په بووست ده که، نه مهش کاتیک که شیخی هه قه کان، دۆستایه تی و تیکه لاوی له گه ل "سهید محهمه د عه لی باب" دا په پیدا ده کات)) وه که در ده که ویت له نێزه ده، هه که له نه وه ی که نه هلی هه ق و به هانییه کان - که دوو یاسی حیوان - تیکه ل به په کتری کرون، ههست به نه وهش به کراوه که (سهید محهمه د عه لی باب) (مهر حه سه ن عه لی) بیه که به به هانولا باسروه و باوه یه ل هاتووه نه سه رگه لوی ناوچه ی سوورداش^۱ هه روه ل چور (عومهری هاروقی) بش له سه ر نه م به مایه، هه ولده دت هه قه کان به به هانییه کانه وه^۲ به سستیته وه!^۳ که دماره نه م بوچووه به به لگی راستیی و میژوویییه وه به شتراست بیه و له به شی بواتردا، بوو و به بووس په بوهدی پیماری هه قه له گه ل هه ریه ل له نه هلی هه ق و به هانییه کانه، ده حه یه بوو.

(محهمه دی عه لی سولتانی) هه ول ده دت وشه ی هه قه ساته وه سه ر نه هلی هه ق، کانیک ده بووسیت ((باولیمانی براهه که، به روا له ندا وادیاره که له نه و ریکر کرد به به رده وایه ی په پیره وکه رایییه وه هانیت که وشه که یان ونوه نه وه و دوو باره یان کر بووه نه وه، به لام ده بیت نه وهش به زامین که وشه ی هه قه، زیکری به رده وای

^۱ پروفسور هه قه ده ی به کهریوسو حوسه ک نامیخ به ها ره، گوبیزی باس و به پیماری

^۲ نێوان، رامکزی سلیمانی، به سه ریه ریشی، م یوسف گوزن، ۲۰۰۸، ل ۹

^۳ ته ریفه نی هه قه، عومهری هاروقی، گوشاری سه ره، ژماره ۱۵، مه ماندا، ۱۹۹۲، ل ۲۴

عهله ویهه تودرپه وه کاسی نه هلی حق یان دلی حق بووه و نه م ناولینانه هه روا به
ناسانی و سانی و پتکوت هه لنه بژئورلوه))^۱

(محمهد مهلا کهریم) ده مووسیت ((مس وای بوده چم ناولی کومه له که
به "هقه"، له شینخ عه دلوکه ریم خویه وه بووینت ناولانه که ش په یوه مدیه کی
به پاشماوه ی کومه لی "نه هلی هق" نه وه هه نیت که نیست له که لی لای
کوردستانی نیراق و نیرادا هه له هه مو نه مه ش رۆرتز و شه ی "هقه" تیکرا
به سهر رماسی پیشه واپاسی نه سه وه وه بووه)) نه مه ش به کاتیکدایه که نه م
سۆفیانه، له زیکر و کار و کرده وه ی ژانی روزانه یاندا، نه م وشه یه یان نوویاره
کردوه ته وه و به سهر راریانه وه بووه و ((ههر فسه یه کی راستن بېسی و ههر
کرده وه به کی به حیار دیبی و توپانه "هقه" و نیر و رده و رده ناور "هقه" بن
به سه ردا سراوه))^۲ و له نه مایشه وه وشه که مو سهر راری حه لکی - وچه که
ملاو بووه ته وه و نووتیش مو سهر راری حه لکاسی شر و سه ره محام سووه به سوی
نیکرای بوه برداراسی نه و سه رنامه یه ی که شینخ عه دلوکه ریم دای مه راندوه

وه که ده گپزنه وه نه م ناولینانه له سه ره تادا به کار نه هاتوه و ماوه یه کی
پنچروه، نه نجا به کاره نیرلوه، جا له لایه ن خویانه وه ببت یان له لایه ن که سانی
نزه وه بووینت، گرگ بییه، به لکه گرگ نه وه یه که حویان پپین خوش سووه که
به نه و ناوه وه مانگ بکری و له لایه ن خوشیا نه وه، هیچ پپیا حو بوو بکیان به رامهر

به به کاره یاسی نه م ناوه به بووه و له لایه ن خوشپنه وه به کاره نیرلوه
((نه م وشه به له سه ره تادا رۆرتز لای نه وانه ده رکه و تووه و به کاره توه که له
حاله تی ریکری به یی و حوته ر حاکردن بو به مدایه نی حو، له حه بالیکی قولدا
موور نه ماسه، که ونونه نه حاله تیکی به پوشی و بینگی له حویان و له

۱- راپه یینی عه له وه کاسی راگرتس، سه رچاوه ی پشوو، ۱۹۹۰ ل ۲۴۲

۲- ناور سه ره به له بوو سه وه ی هقه سه رچاوه ی پشوو به روبری زمه ر ۷ - ۳۹

۳- هه مان سه رچاوه، ل ۳۹

ده‌رویه‌ریان)) واته سهرده‌می به‌کاره‌بنامی وشه‌ی هه‌قه، بۆنه و جه‌د سۆفیه‌ی سهرده‌می شېخ عه‌دولکه‌ریم ده‌گه‌رنه‌وه که وشه‌ی هه‌قه‌یان له ناستیکێ به‌رئالوتردا به‌کاره‌بنامه‌، شتیکێ ناستکراشه که چه‌مکی "هه‌ق" له سېر و به‌کاره‌بنامی سۆفیه‌دا، به‌تایبه‌کی روژنری وه‌ک لای هه‌لکاسی تر داگیرکردوه، چونکه ((نه‌گه‌ر له لای هه‌لکی ناستیی هه‌ق چه‌د مامابه‌کی هه‌بن، نه‌والای سۆق، هه‌موو هه‌قبه‌نه‌کان له نه‌بامدا ده‌چه‌وه سهریه‌ک هه‌قبه‌ت که نه‌ویش "به‌مانای خوای په‌روه‌ریگار دیت."))^۱

۳- سووری خوگرافیا‌ی بلۆبونه‌وه‌ی هه‌قه:

ناموس به‌ به‌ک شیوه سووری ده‌شمووی خوگراف مو‌ماوه‌په‌رانی ریماری هه‌قه‌پیری مکه‌ین؟ چونکه له لایه‌که‌وه بارودوخی سیاسیی نه‌وماوه‌یه‌ی که نه‌م ریماری نید ده‌رکه‌وتوه، به‌یه‌شوووه هه‌قه‌کان له به‌ک ناوچه‌ی دیاریکړودا و بو‌ماوه‌به‌کی دیاریکړاو به‌شته‌حی ب و دوا‌ی سالی ۱۹۸۸یش هه‌له‌شی راگواستنێ شوویی روژیکباس گوریوه و به‌شته‌حیی نورووگا زوره‌ملیکاسی کردوو، له لایه‌کی تریشه‌وه، له دوا‌ی گوچی دوا‌یی شینخ عه‌دولکه‌ریمه‌وه، مامه‌ره‌رایی و هه‌مه‌سوویی و هه‌مه‌ناعایی، وه‌ک سی شیوه‌ی نری هه‌قابه‌تی هاتوونه‌ته ئاراوه که نه‌مه‌ش واده‌کات مو‌هه‌ریه‌که‌یان ده‌شکردی تر به‌نییه‌وه نه‌بامه‌ت له هه‌ندی شوپیدا، له بیوان هه‌قه‌یی و نه‌ماندا، هه‌بیشه‌یی هه‌مووه، نه‌مه‌حکه له نه‌وه‌ی که دروستکردی مه‌ستی دوکیش هه‌ندیک له گویده‌کاسی به‌ژێر ناوه‌وه کردوه.

له‌ناو نه‌و مووسراوه‌ی که له سهر شوویی به‌شته‌حی سووی هه‌قه‌کان مووسراو، هه‌ندیکیان سووری خوگرافیه‌که بو چه‌د شوپیل بچووب ده‌که‌به‌وه.

۱- کۆمه‌ڵباسی گۆرده‌واری، سه‌رچاوه‌ی پێشوو...، ل ۲۲۱.

۲- به‌نومه ' د عه‌ده‌هر و د به‌می مێرک عه‌وژ و د به‌سات لاسه‌سه، لعمه‌ه لۆی، به‌د،

وهك له نيمسايكلو پيداي گشتيدا هاتووه ((تهنها له اوچي سوورداشي نريك شاري سليناسي و چاند گوښيكي كه ركووكدا، ملاووبونه وه)) 'سلام نه وه' پراستي بيت، سموره كه زور له نهه زورتره و ((حكه له سهنتري پاريزگاي هوليز، له شاروچكه كاني توپولو، بهس سلاوه و قهزاي كزيه و دنيانه كاسي، له ناحيه ته قه قيش، هس)) 'هروه ما له' ((توريه، گه ليزي، سارنگه و كلگه سماق، له اوچي شوان شينخ مزيني و دنياني قه لاسيوكه، ناعجه له، اوچي سوورداش و خله كان، كزيه ديوي خرابه و قاري به گيان و كلنيسه نسا ده چينه وه "ساتوقه لا" باريان، له او چاهه كاسي خوړخوړه، يا حيان. كويزه كاسي، شارسنتين له بگرد له اوچي قه لادره، سهنگه سهر، بهسته سين، ربييه، دواي دروستكردني به سيني نوكان و دواي نه وه دنياني هه قه شين و د دنيانه كاسي نري اوچي موني و شوينه كاسي نري حه زري نوكان كه موون سهر راووه، دايشتو ناسي دنياني "توريه و گه ليزي" و دنياني اوچي سگرد و خوشاو و م.

۱- نيمسايكلو پيداي گشتي، ياسين ساير صالح، دهركاي چاپ و په حتمي سهردهم، سيمپاسي، ۲۰۰۵ ل. ۱۱۲۰.

۲- بروموري هغه له دهكلي كه لكه سقاوه وه، حكيم صالح، گوډاري هاموون، ژماره ۵۴، ماني ۲۷۰۶ ي كوردي، ل. ۵.

۳- گه ليزي له كاني حويد گوښيكي سهر به اوچي مير بوسه موه. سلام دواي دروستكردني به دواي نوكان، له گان چاند نبيكي بردا، موون به زير ناووه و دايشتوونه كاسي، مو اوچه كاسي مري وهك (سايرولو، چورلوپونه و به كره حق) گوزلانه وه.

۴- به نيره ناوكه به هله به (خوش خوړه) موون كروه و مه سبه به (خوړخوړه به

۵- بهسته سين، بهسته سين.

۶- حكه له ناوهدني ناحيه سگرد، له چاند گوښيكي مري سهر به ناحيه كه دوت (سپيده، بولهي، هه نيمه، قه ته ته، دنيانه، هه نساوه، مه لاسي، هه رگه، چيانه) هروه ما له گوسه كاسي، سبيوكاسي و كاني نو كه حه ما دواي كوچي شينخ غه دوكريم بيشي پي به سموون، كه م تا رور ژماره هك له هه قه گان بيشنه هي موون (نامه كي "دهند حه ممد عني" نو نمكوله له ۲۵ ۱۱ ۹ ۲

هومەر و خەڕەگریسە نەمامە یار هیندییە بەکرەجۆ، لە ئەوی. نەر و ئاویان دراپە و ناوبران "نەعراویبەکان" - نەعراویبەکان "کە وایوو بەزیر بەخرەووە - بەخرەگەش زینی خەوری دوکان بوو))، ئەلام بە دروستکردنی مەستی دوکان، ((مەرزایۆستەم حویی و دیهانه گانی "نۆریە، گەلتیری، مەلا هومەر" و کەم و بۆد لە رهوی دیهاتی "خەردان و قوربانە و دەشتی سوین و گەلیک شویی تر" سوور بە زێر ناوەکەووە))، "نەمە حەگە لە ((دولی حاهاییەتی، ناوچەی ناعەلەر، مەرگە، پشدر، بنوین، مەسکەر، دەشتی کوبە، گەرمیان، کەرکوک))، ئەلام هەمدیکیش لە ئەم سەپوورەدا زیادەڕهوی دەکەن و شویی نری دەخەنە سەر کە دوورە لە راستیەووە و لەگەڵ مەنتی ترد، تیکە لاویان دروست کردووە، وەك شیخ هەوری دەلبەر ((هەفە لە زور ناوچەی کوردستان هەبە و لە کوردستانی ئێران و ناوچەی سلیمانیی و سەرگەلو و دوکان و هەوسر و کەرکوکیش))، "کە رەنگە شیخ هەوری لە بنوان هەفە و ئەهلی هەفە تیکە ئییهکی کردیت"

بە کورنی دەنوسن پشت بە بۆچوونەکانی شاکیر فەتاح بیهستیێن کە پێی وابە ((بەهەموو لایەکی "کوردستانی ئێران" دا بەتایبەتی بە ناوەشی "سۆران" دا

١- نەعراویبەکان - نەعراویبەکان مەمەت بەحەر نو ناوچەبە کە گوێدەکانیار کە وێنۆوە بە زێر ناوی مەسەر دوکانەووە و مەری کۆ مەووسەووە سو جەد ناوچەبەکی مەری وەب رەبەکرەجۆ، کەدەکەووە چو رەورە رەووە سەسە بی سەنگەر هەپاسی سەریان و جەد شوسبکەر مە خەبەر ئەوێ خەبەر ئەم ناوچە رەمەر -) بە (ج) وەبەجەوونەشەو بەکار دەهێد ئەلایە، خەلگانی رەووە بە نەعراویبەکان و ئەلایە خۆشمانەووە بە نەعراویبەکان ناوەسەری (نامەبەکی "پەشید مەمەد عەلی" بۆ لێکۆلەر لە ٢٥/١١/٢٠٠٩)

٢- یاداشت ناوەی ژانم، سەرچاوەی پێشوو، ل ١٨٢-١٨٢

٣- هەمان سەرچاوە، ل ١٧٧

٤- ئەم سەپوورە ناوی هەمەسەسەر گۆرە هەمە سەنگەرەووەی مەمەدبەکریم مەحمود گۆقاری نايم، ژمارە ١١، سالی ١٩٩٩، ل ٢٢

٥- دێدارتەک لە گەڵ پەڕەری برونەووەی هەفەدا، سەرچاوەی پێشوو، ل ٢٧.

ملاوویو بووه وه)) له چه مچه مالدا ((له بریکه ی "۲۵" گویددا دایشتوور)) و له ناوچه ی دایه دا (نوو سن گوندیکیان هه بووه) له هه موو نه مانه وه نیده گه ین که سمووری دایشتوای هه وه، به شنبه وه به کی گشتی که ونووه ته ناوچه کانی ده وروپشتی ده ریاچه ی دوکانه وه و به چری به پاریزگای سلیمانیدا ملاوویو نه وه و له سه نه ری هه ر دوو پاریزگای که رکووت و هه ولیزشدا هه بوور و له چه ند ناوچه به کی زۆر که می نه م نوو پاریزگابه شدا، بيشنه حق سوور وه که له ونه که دا دیاره.

نه خهشی دابه شیوونی جوگرافی هه وه نشیه کان له هه ریمی کوردستانی ئێراقدا*

۱- ناوی هه ژیم، شاکر هه دا، کوفاری روشنیری نوی ژماره ۱، ۵، سانی ۱۹۸۵، ۱۸۸

۲- کومه له رۆژنامه ی چه مچه مال، سه رچاره ی بینوو، ۱۰۰۰ ژماره ۷، ۱۰۲ل

۳- هه مان سه رچاره، ۱۰۲ل

*- سمووری کارگه ی نه م نه خهشه له نه خهشی کارگه ی هه ریمی کوردستانی ئێراق سانی ۵، ۲ ی وه رزانی به یوه رده - ۲ گ پرۆگرم و نه خهشه به یوه رده سه کا - هه ویز، ۶، ۲) وه وه رگروه

بہشتی دووہم

باسی یہ کہم : شیخ عبدالکریمی شہدہ تہ

باسی دووہم : مامہرزا

باسی سیم : حمہ سووری کلاوقوت

باسی یہ کہہ :

شیخ عبدالکهریمی شہدہ

گوندی شه‌ده‌ه - ناوچه‌ی سوورداش - سلیمان‌ی

به هوی نه‌وی که شیخ عبدالکریم، له گویدی شده‌له^۱ له دایک نووه، به
حاجی شیخ عبدالکریمی شده‌له باسراوه ((کوری حاجی شیخ مستغای
کوری شیخ ره‌رای عسک‌ره و ده‌چیه‌وه سهر شیخ نه‌حمه‌دی سهردار، باحدود

۱- نیمه یومر به نام ششوهه ماسی نام گویده ده کت شده ده له نسوکی سیکری مهشی سه روی
روباوی دسی به یو چرمه و پچه هگدور هیکه مووه خانه دکای سن رهوشکی رسا
و سر به صاری حید دیوسن گدوه به ماسی سه روی ای جور باوی نام به ریبه ده ریریل
میدروی خو و سمیری ده خوب جو ویسی سو عرشه نمرسنگه کیان نهوده ده وی سر
گویده که ی زرمدوبوه نه وع رشده بن بو به سر دستنی مو به بیور جوریکی به ریجمن
گوره رحسمو که ناوی جوگه سکر به خدوه مو ده مار بومه کرد برن عرب سی حی
امونلوا ترجمه جرحین فتح الله بغداد مطبعة النابیه ۱۹۷۱، ص ۱۸۷

شیخ نهحمه‌دی جوړراء که خوشکه‌رای حاجی کاک نهحمه‌دی شېخه)) و له‌مه‌ش
 دوو تر ده‌چپوه سهر شېخ عیسی و شېخ موسی مه‌ریسه

شیخ عبدالکریم شه‌ده‌له

سه‌ماره‌ت مه‌ سالی له‌ دایک‌موس شېخ عبدالکریم شه‌ده‌له، بیر و مزچووسی
 جباوار له‌ نارادایه (مسته‌ما عسکه‌ری) ده‌موسیت ((له‌ ده‌وړووه‌ری سالی ۱۳۱۰
 ک. که ده‌کاته ۱۸۹۲-۱۸۹۳ر، له‌ دایله‌ مووه)) 'مه‌لام له‌ ((شناسنامه
 عوسمانیه‌که‌یدا، که له‌ ۲۳ مایسی سالی ۱۳۳۱ی بومیی ده‌رچووه، موسراوه
 له‌ سالی "۱۲۸۸ک" له‌ دایک‌ مووه، که مه‌ هرورد له‌ گه‌ل سالی ربیبیدا، ده‌کاته

۱- یاداشت نامه‌ی ژباړه، سهرچاوه‌ی پېښور، ۱۰۰۰ ل ۱۷۷

*- نه‌ وینه‌یه له‌ کیمبې (کورډ بورب عه‌ره‌ب‌ه‌وه ودرگروده، پرومه (کورډ بورب عه‌ره‌ب‌ه‌ه سمسر
 جوں نیم‌موندس ودرگیرس حمده‌ گوه‌ری، هه‌وسراوه‌رگای نارس ۲۱ ۱ ۲)

۲- ناپړدله‌وه‌په‌ک له‌ پروم‌ه‌وه‌ی هغه، سهرچاوه‌ی پېښور، ۱۰۰۰ ل ۲۱.

سالی ۱۸۷۱ (یا ۱۸۷۲)) نه گهرچې (مهمعه ده لا که یریم) پښی وایه نه م ساله (۱۸۷۱-۱۸۷۲) مو دیار یکرښی له دایک بوونی شعیخ، پباجیت دروست بیت، چوکه ((له وایه نه مهمه سستی له کوکرده وهی سر بری مووسرا بیت، که ۲۲ می ماسی ۱۲۳۱. ریکه موسی ۲۲ می ماسی ۱۹۱۷ ده کت و گهر می شهر مووه نه لگی مار سستی نه م میژووه ش نه وه به که نه که م نه و وینه به ی شعیخ عبدالکه یریم، که نسیمویر نه کیمه که نه بلای کرورده وه - دماره ده بیت خوشی گرنیشتی کنمل له سالی ۱۹۲۶ ر شولک موسی ده ده نه شه رده - وینه ی که سه' مییه که له ۱۸۷۱-۱۸۷۲ ده ریک موویب' دونه کرد نرب عرر، سی حی' نموند بر حمه خرچیس مبع الله، مطبعه انیس، عداد، ۹۷۱ ص ۸۸ و فور می ده کاسی بیور لایه ۲۷۲، ۲۷۳ "دروه میشت شعیخ حوسینی حمله' ددلیت "ن" ۱۳۲۱ ال ۱۹۱۲ ال ۱۹۱۳" له ده موم و حیوری نه می می م و نه و ۲ ۲ سالیب ده موو" که نه میشت ده گهر بیت شعیخ عبدالکه یریم له هره می نه می می سر برید مووه که شت سانه کی مو ده ره پراوه و نه نه م بییه، ده بیت لای که می، بیست سالیک نه می می مو زور گرایید))

۱- مهمان سرچاوه، ل ۲۱

۱- شعیخ حوسینی حمله، کرور سده مهمه و حمله کروری حوسینی کروری سده ده ر کروری سده نه حمله می سر برید ریجیبه ۱ سالی ۱۹۱۳ له که رکووت نه دیک مووه و نوی کوچی نوی سده نه حمله می ناوگی، نه م حینگه کی گرووه نه وه

۲- ناوردانه ویک له بیرونه وهی هغه، سرچاوه ی پښتور، ۱۰۰۰ ل ۲۱

شیخ حوسینی خانقا

نوهی له نیره دا و نه سەر نام بوچوونای هه موستا (مه مه مه مه لا که ریم)
 جینگه ی سهرنج بین، بریتیه له نوهی که:

یه که م ئاو وه سفانی نیدموبر بو شیخ عه سلوکه ریمی کردووه، له گه ساری
 وینه که دا دینه وه، نه مهش نوه ده سه لمیبت، حکه له نوهی هه نیدموبر حوی
 نه وینه به ی گریووه، نوهش راسته که له رووحساری شیحیشدا وینه ی پیاویکی
 ۶۲ ساله ده ریا که ویت، ملام له وینه ی که سیکه ته مه چر و سی سالهش
 ناجیت^{۹۱} چونکه هه له فسه کانی نیدموبردا، نامازه به نوه دروه که شیخ
 ریشی به هگ کردووه، کاتیک ده موسیت ((میره و عادی سه رتاپ سپی و

۹۱- به کورد ریش به نگه کور به حه به پ هه که ره سه به یکی مریمی وه، به ریم به ئه -
 پیاو به به حوچه کور به کاره به روه هه وه، هه و چاوید به شووه و ده سبست به حه به
 گرتووه

خاوسنی خانه خوبیه که مان، له گال ریشی ردهش و دريژ که سهره ناله کاسی لوول
 بوو. ددريو که تاره په گي کړووه، خپل ورپه کي روياي له گه ر په کړد
 هه يو وه پيوچاکر، نارم و له سرحو قسه ي ده کړد به رولت، که سر به
 نه و خاوبير به يو چاوه رپه کاسی، که شادوم بياي بیده ناري، له گه ر حی
 ددسکي شويگي خو يووی، که سهره ددوسنی کړمووه وه، ددو شيوه ي له په ل
 جياو ازيان به پوځساري يوه ده خسته بهو))

دوهم به به ور دکر به ددسکي حه مهوری کلاو فوټ که به ددو
 به ددسکي له سهری ددو بچي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 شبح عه ددسکي شده له، ددو سهر به حه مهوری کلاو فوټ ددالتر ميب
 به ددسکي حه مهوری کلاو فوټ به ددسکي ۱۸۹ ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 ددسکي حه مهوری حه مهوری ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 ددسکي شبح ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 ددسکي که کات ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 به سهر ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 که ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي

۱- کور ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي

۲- ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي

۳- ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 حه مهوری کلاو فوټ

۴- ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي
 ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي ددسکي

شده له چاوی به حهه سوور ده که وینت که مسدالینکی رینه له یه. وهك شوان ده بیاته لای خوی.)

شیخ عه دولکه ریمی شده له ((پیاویکی کهم رهنگ، بیمچه بالا و ده موجاو بان بووه رانا و مه لایه کی حویدده وار و بیگه پشتوو بووه حویددی مه لایه تیی لای مه لا گوره کانی نه و سه رده مه ی ناوچه ی سبنغایی و ده وروهری بووه و لای مه لا عه دوللای حه بی کویی نیجاره ی وه رگرووه)) سه رده به که سوکار و به ماله ی شیخ عه دولکه ریم، (عه دوللا محه مه د شاریف) ده لیت (له زیبید . به جار ژنی هیدوه. وشه نه بها فیه حار حمری بووه سنی کور و سنی کچی هه بووه کوره کانی ناویان عه دولخالق، عه دورده حمار، که که حه مه، بووه کچه کانبشی ناویان فتمه، تابشه و حه دیچه بووه تراکشی ناویان مامه عه دوللا، مامه حه سه، مامه حه سیر، مامه سه لام و مامه ره را بووه . که مامه عه دوللای ناوکی عه لی عه سه گری، براگه وریان بووه.)

۱- چاویکه ووسی لیکولر نه گه (عه حمود حاجر به حمه دانه کر شه نسویر، روزی ۲۹/۱/۸۸ سلنگاسی

۲- محه مه د مه لا که ریم به په روبری نه م بووینییه . بووینیه به لام مه لایه مریحور، به دیره که به نه گه ر شیخ مسارد، ده لیت (پیشوو) به کوره ده حویدد به مه رده به عی عباره ی پی ده حویدد به وه ره که به "نه خو" به "هامی" و نه وه ی حوسسد به عباره ی کتید، عباره ی پی ده حویدد به وه)

۳- ناوردانه وه یه که نه پروشه وه ی هه که، سه چاوه ی پیشوو ۱۰/۴۱-۲۲

۱- حه ل ۱۰۸ ناوی مام حه بی به هیدوه . بووه (بانه دمه ی ژیدم، سه چاوه ی پیشوو ۱۰/۸۸)

۵- چاویکه ووسی لیکولر نه گه (عه دوللا محه مه د شاریف) روزی ۲۸/۱/۸۸، سلنگاسی که وینه ی ناویرویش نه هه مان بوژنا، گه روه .

عەبدوللا مەحمەد شەریف

لە بارەی پەڕووەندی شیخ و - مەزریبەری ریساری هەقەو، (ئیدموس) دەبووسیت (کەسیک بە دەری "شیخ عەبدولکەریم" ی دابشتووێ شەدەلە ی بڕیک بە سەرگەلو، حوسێ حەجی شیخ عارف، تەریفەبکی سوھیکاری مە موی "هەق" وە دامەزراندو، یار مەفرۆشی کردو و دامەزراندی ئەم تەریفەتە، بە پیری نووسروەبە مە موی "رفعت الصوفی" وە، مە بەکیک لە ماپەرانیو وە موی ماوە مە وە حەجی، لە پلە ی کەسانە بێبەکی گریگی ماوچە کە دا، مە پیرس بوو، مە مھبسی مۆ ئەو تەریفەتە کاری دە کرد) ئەم ریسەرییکردن و پەڕووەندیی شیخ ئەگەر حەلکیدا، ئەمها لە گوشە بیک شایینیە کە یە وە مە نوو، هەروەت چۆن لە

١- کورد ئۆرک عەرەبە سەرچاوە ی پێشوو ... ل ٢٥١.

پنشترا ماومو، به لکوپه یوه ندیبه که روچوومووه ساو ماری هه لسوکه وتی
هه مه لایه ی زیانی ماوه ردارابه وه، چوکه ((شیخ عه بدولکه ریم نه وه نه وسنا
دور له ماری کومه لایه تی، پیدری شپین مه یوه مری، به لکو بیه حی مه و ژنامه د
و نیکوشا مریده کاسی چاکه بکه، پاکو حاوین س، مزیه تیای هه سی، ماش رامویر،
خوین له حرپ و حرابه دور به به وه، سوچی دور دران به که وین، به به ره کاسی
گشت حوره سته میک بکه له نایبدا به کرده وه بیبه مه بید و شپین به بها سرینتی
به بیت له به ددگی بواله تی نه مه و سو بیبه تی کوخا مه رحه بایه، هر بومه شمع و
سور به چه شی سو، له دژی رایه پین و وه به وشتیانه که سیک له قاویان مدات و
هرت و میلان بقه لکی سکار دور بکانه وه، که ونه پیلان گس، مق کوشتنی
شیخ))

له ماره ی کاری سه روو ناسایی و نوای شنبه وه، گه لیک فسه و بید ده کیریت و
ده گنیزدیرته وه، (عه بدوللا محهممه د شریف) ده لیت ((کانتیک شینخ سو حاری
دووم له حه گه رایه وه، که میک دره بگتر له حاجیه کاسی تر گه رایه وه، که لینیان
پرسی مچی؟ ونی پینه مبه و توبه تی دوازه بوز له مه دیبه بنیمه ره وه
بوزیکیر شینخ دوی نه وه ی که مونیژی حه ماعه تی کرد، هه ستایه سه رین و
هرمووی عه حه ما به راشا مه ریکه وتووه و به گه یشتووه نه نیره؟! له نیمه ش وایه
مه سستی ره زاشای نیره! نه وه مده ی پینه چوو، سواریک دره که وت و لیمار بریک
بوپه وه، که سه برمان کرد، بپیمان نه و که سه، مامه ره رای مزای شینخ مامه ره را
دانه زنی و ده سستی شینخی مانچ کرد و برایه تیش ده وریان دا مامه ره ونی له

۱- کومه لاسی کرد ده واری: مه رچاره ی پینشو، ... ل ۲۶۱

۲- شمع عه بدولکه ریمی شه ده له دوو حار حه حر کردووه به که ماس له سالی ۱۹۲۲ هجری
دوره میشتیان له سالی ۱۹۴۱ ادا بووه

خوبه، مانگ له شایبکه‌وه و خوریش به شایبکه‌وه هه‌لهات! شینج
عه‌سوانکه‌ریعیش سه‌ده‌ه‌فیکه‌ی لبداو جه‌هد و سه‌لامی حوا و پیه‌مه‌ری کرد و
هواواری کرد مام‌مه، مام‌ته‌ها، چایه‌کی مرایه‌تیمان وه‌ک گویره‌نا‌هی
هه‌وه‌که‌ی مام‌ره‌را به‌لیسی دوی ته‌وه، دوو به‌دوو چوو به‌مرگه‌وته‌که‌وه و
به‌ه‌نه‌ه‌ره‌وه هه‌به‌دوی بو‌بزی بی‌وه‌رو! که‌ه‌ه‌نه‌ه‌ره‌وه، مامی
بی‌وه‌ریس حوارد و چوو به‌مرگه‌وته‌که‌وه و به‌ه‌ه‌ته‌وه‌ره‌وه هه‌ت دوی
بو‌بزی عه‌سر! که‌ه‌ه‌نه‌ه‌ره‌وه، چایه‌کیس خورده‌وه و مام‌ره‌را ده‌ستی شینجی
ه‌ج کره‌ و جووه‌وه که‌لکه‌سماق چوار پی‌نج بو‌زی پیه‌چوو، فاجی شه‌ه‌ید
(وو!!)

ماوه پرېور به هېري سهرو ناسی شیخ، بوو نه ه وینی خوویه کی به سستی له لای ماوه درباری شیخ و کاتیک دوی شیخ س شهم ریماره نه لایان ده هیمریت، راسته وحو راده چله کی و همدیک حار له گهل شهم راجله کیه یاند، وشه ی (هغه) ده درگیس، ته سات له نیستاشدا شهم حووه لای چه د که سیکي به ته مان ماوه ته وه! بز معونه کاتیک (پووه سهوره) مان دواند و ناسی شه وه مان لی کرد که ناخو شیخ عه دلوکه ریمی بیبوه^۶ پووه سهوزه ((ده نگینکی لئوه سات و به خو حوالده وه، وشه ی هغه ی درکاند و بیکه مینیکیشی سو کرد!))^۷ نه گه رچی شهم خووه له نیستادا روز که م بووه شه وه و نه بها له لای همدی له به سالاجواندا ماوه ته وه، به لام روزانیک بووه حالی سیمه وه ی هغه کار بووه

۱- چارویست و سی بیگز به رنگار، عبداللہ صاحبہ۔ شریف روزی ۸۱۲، ۲، سیدھی

۲. هارنگه وستر سکونه، ناگ. سواره عاصيه. (مجموعه ناس ايلوژي، ۱۴۱۷، ۲، سيمپاسي ک)

پیشہ ماہر اور پیشہ کار کے ہمارے ہر فرد

سه‌وزه عبدالله محامه‌د ئەمین

وه‌ك له‌ نه‌شی به‌كه‌م‌د باس‌ ك‌ر، شیخ‌ عبدالله‌كه‌ریم، خه‌وه‌مه‌س‌ كه‌س‌ مووه‌ كه‌ له‌ ره‌بیره‌كه‌ی‌ خویدا نه‌ریقه‌تی‌ درابیتی، نه‌میش‌ دوا‌ی‌ نه‌وه‌ی‌ كه‌ نه‌ریقه‌تی‌ له‌ (شیخ‌ مه‌لا نه‌حمه‌دی‌ كه‌له‌بیری) وه‌رگرتووه‌، كه‌ نه‌م‌ شیخ‌ه‌ش‌ له‌ سا‌لی‌ ١٩١٩، كوچی‌ دوا‌یی‌ ده‌ك‌ت، دوا‌ی‌ به‌ك‌ سا‌ل - واته‌ سا‌لی‌ ١٩٢٠ - نیدی‌ (("شیخ‌ عبدالله‌كه‌ریمی‌ شه‌ده‌له‌" ده‌ستی‌ به‌ نه‌رشاد‌ ك‌ردووه‌ و خه‌لكی‌كه‌ی‌ رو‌ نه‌ریقه‌تیه‌ به‌ سه‌ر ده‌ستی‌ وه‌رگرتووه‌))، له‌ نه‌و سا‌له‌وه‌ و مو‌ ماوه‌ی‌ میست‌ و دووسا‌ن، كه‌ له‌ به‌راهیه‌تیه‌كه‌ریمی‌ نه‌رشاد‌ و با‌گه‌وار سو‌ پیا‌ری‌ هه‌قه‌، كه‌ سا‌به‌تیه‌كه‌ی‌ بیشتما‌به‌روه‌ر و روشمه‌یری‌كه‌ی‌ سه‌رده‌مه‌كه‌شی‌ بووه‌ شیخ‌ (خوسیمی‌ خا‌نه‌قا) له‌ ما‌ره‌ی‌ سه‌ره‌تا‌ی‌ سه‌ره‌له‌دا‌ی‌ هه‌قه‌وه‌ ده‌لب‌ت ((شیخ‌ا‌ی‌ هه‌قه‌، له‌ پمیشدا‌ وه‌ك‌ كۆمه‌له‌ شیخیه‌كه‌ی‌ تری‌ نه‌قه‌شبه‌مدیی‌، شیخیه‌تی‌ و نه‌رشادیا‌ن ده‌ك‌رد تا‌ له‌ سه‌رده‌می‌ شیخ‌ عبدالله‌كه‌ریم‌دا‌ و‌رده‌ و‌رده‌ له‌ نا‌و

١- نا‌و‌دا‌یه‌وه‌یه‌ك‌ له‌ به‌روشه‌وه‌ی‌ هه‌قه‌، سه‌رجاوه‌ی‌ پێشوو‌، ١٠٠٠، ل ٢٦.

هه‌بەندی له مه‌لا و سه‌هه‌یه‌کاندا "شه‌ه‌جات" وێش ده‌ستی پێکرد و هه‌بەندی له
 نه‌مانه‌، که‌وتنه‌ باسکردنی نه‌وه‌ی که‌ کاتی سه‌ره‌له‌دانی موچه‌مه‌دی مه‌ه‌دی
 هاتوو و له‌ نه‌مه‌شه‌وه‌ و یدم و یدم که‌وتنه‌ گوێنه‌دان به‌ یوێژکردن و پۆژووگرتن و
 ده‌سته‌لگرتن له‌ نیشوکر و شتی و... به‌لکو مه‌نه‌تی هه‌له‌سه‌ه‌یی قولتیش)) شیخ
 حه‌گ له‌ نه‌وه‌ی که‌ هه‌موو سه‌ما و مه‌رحه‌کاسی ئایینی ئیسلامی خه‌سه‌حی کردوو.
 ریه‌گه‌شی له‌ نه‌وه‌ به‌گرتوو که‌ موچووێی خه‌وار هه‌یه‌ت ده‌توانی بنێی هه‌ر له
 سه‌ره‌نای دروسمه‌ووسێ نه‌م ریه‌ساره‌وه‌. خوهره‌ کرانه‌وه‌یه‌ک له‌ گوزارشکردن له
 سه‌روبوچووێ هه‌بوو. هه‌نوکه‌ت به‌گه‌ر نه‌و ژماره‌ یوهره‌ خووتیاره‌ی که‌
 بنه‌مبو سه‌که‌ری ریه‌ساره‌که‌ بوو. ریه‌گه‌ر مو نشه‌گه‌ر خوش کرد که‌ نه‌مه‌ بکته‌
 بیاوه‌یه‌ک بۆ لێدانیان و تۆمه‌تی شه‌وه‌یان بۆ هه‌له‌سه‌ید که‌ نه‌مانه‌ ده‌ستی
 نوێژمه‌ن و بیری سوێسمه‌لێژمه‌ن له‌ پشته‌وه‌یه‌، نه‌مه‌ جگه‌ له‌ نه‌و شه‌پۆله
 به‌ره‌یه‌یه‌یه‌ی که‌ له‌ لایه‌ن ده‌ره‌به‌گ و ناغاگانی ناوچه‌که‌وه‌ له‌ سه‌ریان بوو، بۆیه
 له‌ سالی ١٩٢٤دا و به‌مه‌هه‌ستی کر کردی نه‌م کرانه‌وه‌یه‌، شیخ و چه‌ند که‌سه‌کی
 بو ریه‌ساره‌که‌ی ده‌سته‌گیرکرد که‌ سه‌رنه‌حام ژماره‌یه‌کی روو له‌ خه‌لکی ناوچه‌که‌ و

١- شه‌ه‌جات: به‌و گوته‌تارقه‌ ده‌لێش که‌ له‌ده‌می مێڕ له‌ شوێن هه‌سه‌له‌کانه‌ ده‌رده‌جیه‌ت که‌ ساوه‌ڕۆک
 و ناڕۆکه‌سه‌که‌مان پێچه‌وای ده‌سه‌ووسێ مێرمان و ئیسلامه‌، به‌لام وێش نه‌و خوهره‌ شه‌مانه‌ چه‌ند
 هه‌مه‌که‌ هه‌به‌ بڕه‌وه‌ ده‌سه‌ووف چه‌سه‌ به‌هه‌. شیخ عه‌لیس به‌هه‌شه‌یدی، در به‌ریه‌ له‌طه‌بعه‌،
 به‌هه‌دانه‌ ١٩٨٥، ل ١٠٩-١١٠)

٢- ناوێرله‌وه‌یه‌ک له‌ مێروونه‌وه‌ی هه‌قه‌، سه‌ره‌چاوه‌ی پێشوو ل ٢٤

٣ شیخ حه‌سه‌ن به‌ر حه‌فه‌ ده‌یه‌ب (که‌ نه‌م ریه‌گه‌ر)، هه‌یشه‌ مه‌سه‌له‌ی هه‌قه‌ وێش له‌سه‌هاتوو که‌
 به‌ به‌هه‌که‌ی به‌هه‌ر به‌ گه‌رته‌. ریه‌سه‌که‌ر به‌وه‌یه‌ که‌ مه‌سه‌له‌یه‌ی سه‌ره‌ده‌مه‌ی بنه‌دی
 "نه‌جه‌ده‌گه‌ر به‌هه‌یه‌ به‌گه‌ر مێروونه‌وه‌ی" به‌گه‌ر به‌هه‌سه‌ی سه‌ره‌گه‌و به‌هه‌که‌ی هه‌بوو به‌ سه‌ره‌مه‌ت
 به‌وه‌ به‌وه‌ سه‌ره‌ده‌ی سه‌که‌ر به‌ به‌هه‌و که‌ ور ده‌رده‌ به‌ به‌و خه‌نگه‌ به‌ سه‌ره‌ب. به‌هه‌و به‌هه‌وه‌، به‌مه‌
 به‌یاریدا به‌ به‌هه‌هه‌شه‌وه‌ی شیخ عه‌رف به‌ مێشوو و شیخ هه‌سه‌لکه‌ریم و مامه‌ره‌را و چه‌ند که‌سه‌کی

وینەیک لە شیوەی ئەو گۆتینیەی

له مه وهه ههكړی حكومهتی نه خویه وه خهريك كړدېوو ((، به لام له ((مانگي ناسي
 سالی ۱۹۳۶ دا نه م ناییمه "هه قه" له خرؤش كهوت))^۱
 بووس نه م نؤشاییه، ږنگه خوؤشكه ر بوو نو ده ركه وتنی چهد كه سینگى ياخی له
 ماو ږنبازه كه دا، كه پیچه وانه ی هه ندی ږنوشوینی ماوه پینكړلوی شینخ ده حواله وه،
 نویه شینخ له گال "حه مه سوور" ی رابه ری نه م ږنچكه یا حییبه دا، كه ونه كېشه وه

خانقا كړنه كې شه ده له

۱- كورد تورك عه ده پ، سهرچاوه ی پېشوو... ل ۲۵۲

۲- هه مان سهرچاوه، ل ۲۵۲.

* - نه كېسې (نو نه هه قه كه ونه تهغه، سهرچاوه ی سلوو، اوه وه وده ركه وه

خانه قا نوینه گه ی شه ده له

شیخ مه بوود نوێکی سه ر سو پهریه ر و نادیار کۆچی دوسی ده کات (اکتیل شیخ شه و پیر باش بویزی خه و نه ار، له مرگه و نه وه بو ماله وه ده گه رینه وه، له دالانی ده رگی خه و نه ی ماله، مه ر ده ی بیه گن و سه ر قاچی ده که ویت، نیسکی ده شکیی و هه ر به وه باش چن شه، کۆچی دوسی ده کات))، مه لام پرسیار له ئیره دا نه وه یه که شیا ده ویت نه و سه ر ده، له لایه ن چ که سیکه وه هری درانیته؟ ده چه سه ده سنی له پشته وه به وه؟ مه ر ده ی نه وه مده مه که ره که مه ر قاچ مه که ویت و دای چن پرژ شه و که سه مکوژیت؟ نه مانه کۆمه لیب پرسیار و تا نیستا وه لامیان به نادیار ی ماوه ته وه؟

مه خه و شه و نه ی شیخ، مه نه داره یه ک کاریگه ر بووه، که شیخ مه خه و شه یه که ی مه ده ر ده ناو مه ریت و دای ی پرگاری بوو له نه و ده ر ده مکات، کاتیک مانگی

١- ئاو ده نه و مه یه که بزو ته وه ی هه قه - مه ر قاوه ی پێشه و... ل ٢٢.

شېخه گامی ده کات و پېيان ده لښت ((ئيوه خوتار مه پياو ده راس! کوا؟
 مه مه مووس له نم ريل و ريکه هېچنار پي پاکه وه به کر مه مه مووس د دردی
 به سر مه وه، ده ريکنان پي سووک به کر)) . هرومه له لايه که ساسی
 برکيشيه وه نوميدي چا کوونه وه ليکه کراوه و دواي شه يان لي کردووه که
 وه سېتار نو نکات، هروک (عبداللا محمدهد شريف) ده لښت ((کنيل شېخ
 به خوش که ونمو، شېخ عازر سرگه لو، مامه عبداللا، مامه ردا و هند.
 هه مهو ده ورېر دا، بېب و ب يکېد له شومې حوت داسی شه وېش هروموي
 نه. سخته تر مه و بانه تر داديته نه گه. شېخ به مامه، مامه ردا به مامه
 شېختر ده بو)) که هر نم نه خوشيه بووه هوي کوتا بېندان به ژيانتي و له
 سالی ۱۹۴۲ دا له شه ده له کوچي نوایی کرد

نارامگه ي (شېخ عبداللکه ريم) له خانه قاي شه ده له

۱- هه مان سرچاوه، په راوړني ژماره ۵، ل ۴۵

۲- چاويکه وېسي سکولر له گه (عبداللا محمدهد شريف) روږي ۱۱۳ هـ، ۱۴ مطبعه ي

باسی دووهم:

ماهرزاد

گومدی که لکه سماق - تارچه‌ی سوورداش - سلیمانسی

ماهرزاد، بری شمع عه‌دولکه‌ریمی شه‌ده‌له‌به ((سالی ۱۹۵۰ شه‌ده‌به به
 ریت‌بوود سکی دیو نامی‌ده‌به و کچی شیخ عه‌دوسه‌ه‌دی فارسیه پساوکی
 که‌م‌ره‌گ، سه‌یگی، له‌سه‌رحو، فسه‌حوش و رووساکتر سووه حکه به ره‌می
 کوردی، عه‌ره‌می و فارسی‌می ره‌وه شاره‌رای میزوی که‌له‌که‌بی و شه‌ده‌بیانی
 کوردی و فارسی سووه به‌یه‌ه‌سیده‌کر به‌ییری به‌گهل که‌سایه‌نیه داسرووه‌گانی
 شه‌ده‌می حوید شه‌سووه و شه‌توون به‌گهل روره‌یادا کردوود)) له ژیا‌میدا به‌ل

۱- بیزو سست بو روره‌ووی هاشید، به‌ی گروم هه‌هه، سه‌رحو‌دی پیشوور ۲۳، ۲۴

حار ژبی هیباوه و چوار کوری مه‌ناوه‌کاسی شیخ مسینه‌ها. شیخ حه‌مید و شیخ
 محه‌مه‌د و شیخ ته‌ها^۱ وه، مه‌بووه.

مامه‌ره‌زا له سالێ ١٩٥٢ دا^۲

١- حه‌مال ماس له ناوه‌بانی مرکاسی شیخ محه‌سینکه‌ریعه‌د. ناوی شیخ ته‌های مه‌هیباوه، مه‌بووه
 (یاداشت مامه‌ی ژیا، سه‌رچاوه‌ی پێشوی، ١٠٠ ل. ١٩٨٠)

٢- شیخ ته‌ها کوری چۆره‌می مامه‌ره‌ریه‌ و که‌سیکی حویه‌ور و بوشتمه‌بووه. سالێ ١٩٦٢ کۆلیزی
 حلوقی له مه‌عدا نه‌و و کۆر بووه. نه‌شدری له شوێنی نه‌سوێنا کۆر بووه و له ناوچه‌کاسی (هوشماوه‌نی،
 پێشده‌ر، مه‌رگه، قه‌ره‌دخ) و ده‌کۆ حاکمی شوێش ده‌سه‌سه‌کار بووه. ناوی ده‌رچووێ نه‌ناسامه‌ی
 یارده‌ی ناواری سالێ ١٩٩٧. کۆره‌ مه‌ مودیر ماحبه‌ی سگرد و پاش ماوه‌سه‌ب کۆر و نه‌سه‌بو سیه‌ره
 ناوی دیکه‌ و ته‌سه‌بی هه‌ر نه‌ر، مو پارێزگی که‌ر نه‌سه‌بو و ده‌رچووێ نه‌سه‌بو "په‌شه‌د محه‌مه‌د
 عه‌لی" بۆ لیکۆله‌ر له ٢٥/١١/٢٠٠٩ دا)

دواى نهوډى شېخ عەبدولكەرىمى شەهەلە مەخۇش دەكەوئیت و نهگەرى
 مردىى نرىك دەبیتوډ، لەلایىن ئەداماسى كۆمەلى هەقوډ قسە لە نهوډ دەكریت
 كه ناخۆ كىن شوئى شىخیان بۆ دەكریتوډ!؟ چەند بۆچوونىك دیتە ئارلوډ و
 هەندىك پېپىر وایە كه "شېخ عەبدوللای براگەوډى شېخ" لە هەركەسىكى نر لە
 پېشتوډ و هەندىكى نر "مامەرەرا" و هەندىكى نر "خەمەسوور" و دەستەبەكى نر
 "خەمە ناغا" بە شایستەى شوئىگروډى شىخ دادەبىن .. بۆ یەكلايىكروډنهوډى
 ئەم ماسە، روډ دەكەبە شەخسە، پېپى دەلەس كى سوبىى توډى سو
 دەگەوډه؟ شىخىنر لەوډلامډ، كه مە شوئىى خەى دادەبىن و پېپى و پە نهگە،
 كه سېنگىش دادەبىن، ئەوا كەس لە مامەرەزا لە پېشتوډ نایىډ!؟

ئەم دەستەى شىخ، سەرەرى نهوډى رىگە مە كەس سەدە لە شوئىى مەبىډ
 ئەلام هەر سوى كوچى دواى شىخ عەبدولكەرىم، مەبىرئىبەكه روډر لە مېوان
 مامەډر و خەمەسوور داچرەدەبیتوډ و هەر بەگەبار خوڤى مە شىوئى نهوډ
 دەروډ نهگەر خېگەى شىخىش مەكرەوډ، دەتە م كۆمەلى هەقە رىمەبى و
 سەرپەرسىنى مەكەن، چىوكە هەر مەكەبىن ئەوډسە هەوالىپار هەبوډ كه
 دكوڤىر سى مەكەن و پىسكەډر مەكەن بو خۇش كەسەبىكى مەتوډر خاډە
 مەبىكى و دەبوډى كه مەس مە مەردەو مە مە رىمەډكه مەدەن و رىمەبى كۆمەلى
 هەقە مەكەن سەردەخام مامەرەډر ئە ناډر مەبى كەمبە و روډ بى رۆډى

* ئەم رىمە مەكەبىر ناډر ئەوډە مە رۆډىمەډرە هەقە مە خاډەى پىشتوډر ئەوډە
 وەرگەرلوډ

١- هەر مەقۇى ئەم كه سەرەپ كه ناوى "خەمە ناغابەكان دەبىرئیت" (كه وێرئو مەشتەخێر گونەى
 شىخى ناډر ئەلام ناډر خاډە مەكەن خاډە وروډەډر خاډە مە مەبىر كەډر سەم
 هەندىك مە مەډە و مەبىر كەډر مەډە و كوچر مەبىر كەډر مەډە و مەډە مەډە و مەډە مەډە
 هەقە، سەرچاډەى پىشتوډر ١٩٠٠)

شویده وری حیدری تویی ده لکه سماق

خانه قای تویی ده لکه سماق

کریگرمووه که رینگه‌ی ده‌دوه ناسوی ریشاری هه‌قه به نه‌وه رۆژتر مه‌رفیوون سیت
نویه ده‌سه‌لانداری شه‌و سه‌رده‌مه. سه‌په‌لایب عامه‌ره‌ریان ده‌ستگیر کرد و مو
عه‌معاره نووریان خسته‌وه.

(نیدمۆن) یووداوی ده‌ستگیر کرد که به‌س به نه‌م شینویه مو ده‌گنپه‌وه
(سائی ۱۹۴۴، له نیوار شه‌ری دووه‌می خه‌په‌سی، روودوبگی ناحوش به سوچه‌ده
یوویدا، پاریزگاری که‌جی هه‌ولیر، نه‌ی ناگادارکردنه‌وه‌ی مه‌عد، یار روونکر
به‌هاوگراسی له سلیمانی و که‌رگووک که‌ رووه‌ی نه‌داه‌سی ناییسی هه‌قه به سوچه‌ی
نه‌واندا بوون. له پر ماه‌ره‌رای خه‌په‌سی عه‌دوکه‌ریم که‌ له گویده‌کی حوی به
که‌لکه‌سماق، له دامیسی یوواری مه‌لای هه‌ولیردا ده‌ژیا، ده‌ستگیر کرد و س‌رده
رینداسی گومان لیکراوه سیاسیه‌کان له "عه‌معاره" له به‌شی حوارووی حه‌...
ناکامی نه‌م کاره. سه‌دان، سه‌ر له موریدی ماویراو، مه‌ژن و مه‌دال‌وه گویده‌...
به‌خه‌په‌نشست و سو نزیك بوونه‌وه له شینچه گه‌راوه‌کیان، سه‌فه‌رینگی په‌حسه‌ن

وئشوویان شینوه عامه‌ره‌ری ویه‌ک درواییکی مو به سه‌رۆکه‌کاس هه‌قه بکه‌ن به دار، شینر شه‌وس
تر مسووک مسووت وار دینس و ده‌گه‌په‌وه ((سه‌وه (ناو‌داه‌وه‌یه‌ک له سووشه‌وه‌ی هه‌قه،
سه‌ه‌چاوه‌ی پینشو...، ل ۱۱۲ - ۱۱۱)

• حکومه‌نی سرتاپا نه‌م په‌ساره‌ی به هۆکاری هوشیارکردنه‌وه‌ی خه‌لکی و په‌وگرده‌ی هه‌ستی
بیشتمایه‌په‌روه‌ری و جری پینشکه‌وتشوار ده‌وه، هه‌دیک و ده‌گنپه‌وه که‌ بریتانیا په‌ی رووه
نه‌م په‌ساره له حۆرا په‌داه‌بووه و به جری سووشه‌په‌ستی بارگای کیره، مو به به دژی
ئالوویوه‌وه و ته‌فه‌سه‌ندی ده‌وه‌ستاپه‌وه،

• له‌لاین شه‌و که‌سه‌وه‌ی مه‌ژنه‌وه‌ی و مه‌سه‌س به‌گان په‌ساره‌که‌ ده‌ده‌هه‌توره سووشه‌توره
و قسه‌ بۆه‌لپه‌سته، شینوه‌یه‌کی باوی وه‌وگرته‌وو

۱- به‌کینه‌کی سسته‌ها عه‌سکه‌رید، ژماره‌ی شه‌وه‌ندی که‌ به‌ په‌یرووه‌ی دار و سرتاپا خه‌په‌وه‌ی مه
سووه‌هه‌راو که‌سه‌ هه‌لپه‌راوه، به‌وانه (ناو‌داه‌وه‌یه‌ک له سووشه‌وه‌ی هه‌قه سارچ ده‌ر په‌شه‌ر
په‌راوینی ژماره ۱۲، ل ۹۶)

میلیان دست پیکرد له نریک که رکوک پیشیان پیگرن، ملام جگه له نهوهی که هیلایی و مادیوویکی رویی دسور، رنگه یان پیسه ده گیر! تا سه ره بحام مامه ره زایان هیزه وه به بمانی که خبگه به کی ماش و ناسایی نریو مو زیارت و جوومه لای روی گه ره وهی، جوومه لایی و جوم پیی که وئ پیره پیوینکی نارام و له سه ره جوو هه ره جوده ریو پییه کی نه لایسی نابیییه وه هه له یوو، ملام هیچ مهنسییه کی بو حکومت نه یوو.)

کار بهی مامه ره به مامه ره ده سنگر کردنه کی. نه ماما نه وه ده وه که دوی به هه ماک کردوود کرد نه وهی نو دوی پیژیان به نیت و نه شیوه به کی ناشنیده هه موو دوی که وئ و داوای زرگ کردنی که لایر کاریگری نه م داویده، ژماره به کی زور له هه ماک، مال و مولکیان ده مرفوش و به کی داریک به ده سته وه ده گرد و به پی، مو ناراد کردنی مامه ره را، به وه که رکوک به پی ده که وئ سه ره تا "یاروه لی" ده یو و مامه به له نه وئ ده مینه وه، ملام سه ره زایان بو ده نیت و ژماره به کیان به نه خوشی کوچی دواپی ده کات و هه له نه وئ به خاکی ده سپیر، دواپی نه وهی گفتوگوی ینگه چاره له مینوان ده سلات و هه که کیدا شکست ده نیت، نیکر بریار ده دن که به وه که رکوک مکه وه پی، نه که رچی پولیس ینگه یان لی ده گریست، ملام تا نریک مالی پاریزگاری که رکوک، له که رکوک، ناوه سته وه.

شایه بحالینکی نه م یو دواوه، راستی نه م داوایه مان مو ده گیزینه وه و ده نیت ((که هانن مامه ره زا بگرن، نیت هه موو کز یوینه وه و نه ویش پیی و تین: هیچ

- شه یو نه م کوچ و ره وه به شه یو ۱۹۴۴ د پی دوه و مانی مگر چاپسوه که ده سلاتر مامه ره پیشان نری کردووه به ده نیت مامه به ۱۹۴۱ بو که مکه ساق مکه پشته وه و ده و لهی سلیمانسی و دواتریش هه له به یان کردووه

۲- کرد نریک عرب، سی. جی. دموینزه سه چاوهی پیشور ۱۸۸-۱۸۹.

نه گهس بهرام به ریان، نه وهی می ده وی و بهوای نه هوا و پیغه مهر هه به. م شه بها
دوای پرگار کردم مکت نیمه ش له پیتاو پرگار کردی، مال و مولکمان فروشت و
شونین مامه پهره که ونیس ماوه به کی روز به ریگوه بووین و دواتر چووین که رگ کوک
نو به رده م مالی "لاین"، لاین وتی دوس سپاینکناز موقسه کردن بینه ژووره وه
مامه سه لام و مه لاساپیری سلیمانین و به ک دوواییکی تر چوو به ژووره وه لاین پینی
وتموور چیتار ده وی بۇتان ده که ین، معاش نو مدالی سه رینشکه تان ده بریه وه،
به لام واز له مامه پهره نه بین، نه وانیش و تېوویان؛ هیچمان ناوینت مامه پهره نه بینت،
نویه پاش ماوه به که مامه پهره یار ناراد کرد و ره واهی هه له سه یار کرد، نیمه ش
به رده وام سه ردا بیماز ده کرد)) (حه مال ماسا) وه ک بیه ریکی شه م پووداوه،
ده ووسیت هه لکه که ((نیجلاسیان موشیحه کابیان هه بوو. بیه له دوی
ده سنگیر کرد به که ی مامه پهره، خه لکاسکی رور هاتوو به سه ر حاده که ر
دایشتوو، هه ر به که ی شتیکی پی بوو له بوین و سدوق و که لوپهل و ده یان
فروشت، پرسپارمان کرد نه وه چیه ٤ و تیان نه وه هه قه کاین، شته کابیان
ده فروش و شونین نازاد کردی شینه که یان ده که و))

۱- جاپیگه ونسی بکونر، بکونر محمدنولاً محمد محمد شاه رفیع، روزی ۱۱۳، ۲، جلد بیست و

۲- جاپونیکا و ننی لینکولن لکھل (جہ مال بابار) رفتی ۲۰۰۹/۱/۵، سلطانی.

۱۳۸۴/۱۲/۱۲

وینه یه كه له نهو (داره قوله - كوله) بهی كه له خوځیشاندانی سالی ۱۹۸۴دا به دهسته وه گیراوه*

سهره پای پتگیرکردن له مامهره را سو سه هار و دووركهوتنه وه له هه له به،
مه لام چو كه مامهره را كه سبكی كومه لایه تی سوو، هه ولی داوه بریكایه تی له گه ل
حه لكیدا په بیداركت، سو نمووه (كه ریم ره سد) كه ماوه بهك له هه له به له گه ل
مامهره را دا مووه، ده لیت ((نهو كانه ی مامهره را له هه له به سوو، بریكه ی دوو
مانگ به به كه وه له نو نیلیكدا سووین ده به ویست چاوی به شیجانی عه سه یلی و
بیاره بكه ویت، سو نه م مه به سه، موله سس له ده سه لانداریانی هه له به وه رگرت و

* له ۱۹۸۹/۱۲/۲۰ و نه سهره سكه مو حه به ی كه كه سقاو شیخ هاروی كوری كاكه هه مه ی
كوری مامهره را سه م دره ی پمسان دس كه سار سوو به ویش به سه ر به به ی نهو كه سه به ویمه ی
گرتوویه وه كه حویان به ده سه نیانه وه گرتوور

چووینه لای ئاو شینحانه ئەمەش بەلگەیە لە سەر ئەوێ که پەیوەندییەکی
 ریشمیی و سۆفییتی و بەقشیتێ لە بیوان ئەمان و مامەرەدا هەیە (، مان
 ئاشنایەتیی و پەیوەندی هەقەکان لەگەڵ کۆماری کوردستان لە مهاباددا، هەر سو
 ئەرەرووی نیکەلی کۆمەڵایەتی مامەرە، دەگەڕێتەوە، هەروەها کاتێک (، که سو
 عەمارە دوور جێسۆدەو، پەیوەندییەکی بەهیری لەگەر "مەر حەج" دا ئەند
 کردووە که لە ئەم پەیوەندییەو هەقەکان پەیوەندییان بەگەر کۆماری مەهاباد
 سە ئی هەلد (، و لە سالی ١٩٤٦، مامەرە سو پششیوانی لە کۆماری کوردستان بە
 مهاباد، چەند چەکداریک دەبێتێ کۆمارە که بە ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی
 بە بیوان هەقەکان و قاری محەممەدبێش سۆست دەبێت بە ئەم ئەرەو
 ماموس (که ئی مامەرە) سو پەیوەندییەمان ئەم ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی
 کە ئی کۆماری کوردستان بە مهاباد دایە ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی
 بە ئی
 حەفە ئی
 و ئەو ئی
 ئاشنایەتیمان لەگەڵ یەکتێدا پەیدا کرد و ئەم ئاشنایەتییەمان بۆ پیشەوا قازی
 محەممەد ئاشکراوو، بە ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی ئی
 هەقەکانو سو ئامادەیکەم، مەبێش که ئەو و ئاسە کەم سو شێخ محەممەد

ج. وێنە وێنە ئی

٢٢٢ ئی

٢٢٢ ئی
 دوا ئی

٢٢٢ ئی

لە ئی

نه ميبی مه لحه گنيرپه وه، نه ویش زوری پی ماش بوو له نه و کاتامه دا "حاجی
 محهمه نه ميبی کونړه کاسی" که پوسنه بهری میوان شیخ محهمه دی مه لحه و
 مامه پره راوو، مامی شیخ محهمه نه ميبی گه یاندیووه مامه پره زه، نه ویش جگه له
 نه وهی په سندی کردیوو، زانیاریشی پندایوو.)^۱

شیخ محهمه نه ميبی مه لحه^{*}

مه له ماره ی لایه سی کومه لایه تپی و تیکه لای مامه پره راوه، (جه مال بامان)
 نه ممان مؤ ده گنیرپه وه ((نه سالامی ۱۹۴۶-۱۹۴۸ دا سهر داسی مه لحه م کرد که
 له نه و کاتامه دا، مامم "شه وکت عه رمی بامان" نه پیوه بهی ناحیه ی دوه بندی
 مه لحه بوو له نه وئ، پیاونیکی رینکوپیکی سالا ناراده به ک به زره، حوال و پاک و

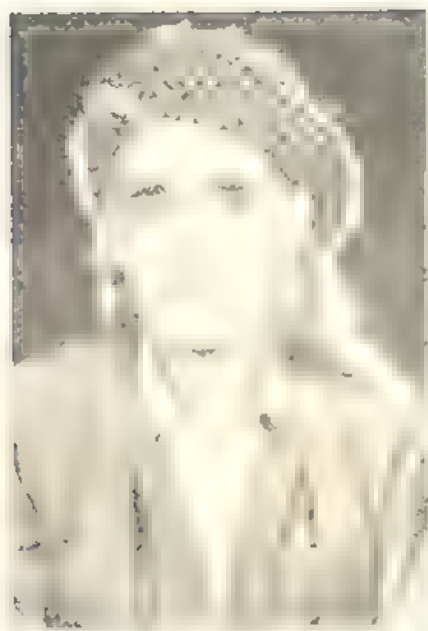
^۱ - خاویښگ ولسر منکونار له گهر که رسم رهد روزی ۱۲ ۸ ۲۰۰۰ منعماسی

^{*} - نه م وینه به له نه ویشی (کیریم زه ند) موه پینځکش په لیکول و کړاوه.

[illegible]

نارامگی (مامه رونا) ک خانہ لای شدہ کہ

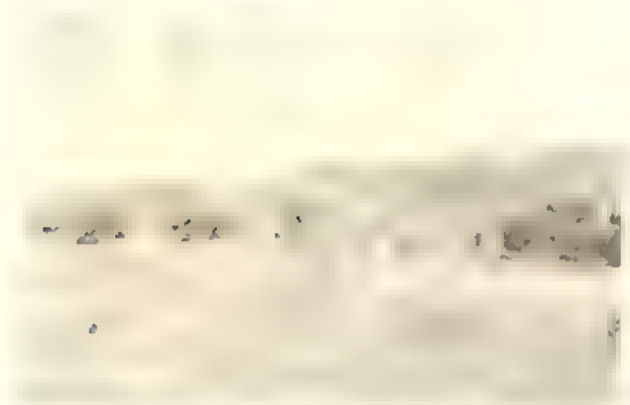
۱- چارینکە وئەنی ئىنگولەر لەگەن (حەمال - مەرد) بۆتە ۹/۱/۵ ۵۲ سەئىھامى

کاکه حمه‌ی کوچی مامه‌ره‌زا

باسی سییه م:

حه مه سووری کلاوقوت

گوندی کلاوقوت- ناحیه ی شوان- که رکوک

له سەر سه چه و سه ماله ی هه مه سوور. چه نه بیرو بوجوبیکی حیا و ره به
(عارف ته یور) ده بووسیت ((حه مه سووری کلاوقوت، که سبکی نه دسراو بووه، که
بو شه ده له هه نووه، نه حوبسه و بووه، نه لام که سبکی فسه را و ره را پاره بووه
و شاره زایی ته ولوی له بواره گانی ژیا ندا هه بووه.))^۱

^۱ ماریف سه نه منسه دی نه سیج نه حه دی سه دی سه رگه نه سه وه سه ره و حه فله سه رچه ده ی

هه‌مه‌سووری کلاوفوت

ماموسئا (ره‌شید محهمهد) ده‌لنیت ((سالی ۱۹۷۴ بۆ‌یه‌که‌محار که هه‌مه‌سوورم بیتی، له‌شولاریکی دامه‌زواي هه‌بوو، له‌ئهو کاتانه‌دا، ته‌مه‌سی هه‌فتاو پینج سالنیک ده‌بوو خه‌لکی ده‌یار و ت بوسی یار فاره‌تسییه، ته‌مه‌ش له‌ئهو گۆشه‌بگایه‌وه‌دروست بووه، که هه‌مه‌سوور چاوی سه‌وز بووه و په‌نگی پینستی سوور و سپی بووه، به‌لام ته‌م بۆ‌چووه‌ پتی تیباچیت؟ چونکه‌ من هه‌ر له‌ خه‌لکی گویدی کلاوفوت خۆبام بیستوو که خه‌لکی ده‌ورپشتی ماوه‌نه و به‌ک دوو حار، له‌ لای ماوه‌نه‌وه‌ هاتوونه‌ لایی و وتویانه، ئامۆری هه‌مه‌سوورین))^۱

۱- ته‌م وینه‌یه به‌ ماسنامه‌که‌به‌وه‌ وه‌رگیراوه، بڕوانه به‌لگه‌نامه‌ی پهیچهم له‌ کۆتایی ته‌م په‌رتووکه‌دا
 ۲- ماموسئا ره‌شید محهمهد عه‌لی سالی ۱۹۴۵-۱۹۴۶ له‌ ماوه‌می قه‌رده‌ ع به‌‌داید سووه‌ ناشنایه‌سی به‌گه‌ر هه‌قه‌گانه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌ بو‌ئهو ناشنایه‌مییه‌ی که‌ ساوکی له‌گه‌ر هه‌قه‌گانه‌ هه‌په‌وه‌ که‌ دو‌نریش هوی شه‌ره‌ریان بووه‌ و تا ئێستاش هاورییانیی و دوستانه‌نی به‌گه‌یان هه‌ر ماوه‌
 ۳- چاوپێکه‌وتنی له‌کۆله‌ر به‌گه‌ل ماموسئا (ره‌شید محهمهد عه‌لی) بۆ‌ژی ۸ ۱۱ ۳، ۳ سیمه‌نی

دایرا بویو، که له دایکمووی گویدی راونی^۱ سەر ته ماحپه‌ی سوورداشه^۲، هەرچی له سەر گۆره‌که‌شی هه‌یه، بووسراوه (حه‌مه‌سوور نه‌حه‌مه‌د)

پاش گه‌رابیکی رۆژ ته‌ بوا‌ی مه‌چه‌ی سه‌هاله‌ی هه‌مه‌سووردا، (سه‌هناپار هه‌سه‌ن که‌ریم)^۳ گری‌ی راستی بو کردینه‌وه و له پوخته‌یه‌که‌دا نه‌م شه‌وه‌یه‌ ساسی مایه‌یری کرد (ساوی شه‌واوه‌تی "حه‌مه‌عه‌لی نه‌بو‌یه‌کر" و مه‌هوی شه‌وه‌ی که‌ ره‌گی سوور بووه، ته‌ "حه‌مه‌سوور" ساوناگی ده‌رکردووه دایکی ناوی "حه‌بیه نه‌حه‌مه‌د" بوود له‌ سالی ١٨٩ له‌ دایب بووه نه‌گه‌رچی له‌ ماسه‌ماکه‌یدا شه‌ویی ته‌ دایک بووسی ته‌ "سوورداش" سیری کردووه، مه‌لام سه‌رچاره‌ی سه‌ره‌له‌ندی سه‌هاله‌که‌ی بو گویدی "شه‌شو"ی سەر ته‌ دوچه‌ی شارباژێر ده‌گه‌ریه‌وه و ده‌ن بیه‌ستوووه، له‌مه‌ر نه‌وه‌ی هه‌مه‌سوور له‌ نه‌مه‌یگی رۆژ که‌مه‌دا ماو و دایکی کوچی دوا‌ییان کردووه، سه‌ره‌نا سوو شه‌ریه‌ی ماوکی مه‌لا که‌ریه‌ی سوورداش و دوا‌نریش

١- هه‌گه‌ نه‌وه‌ی که‌ سوو (سوور) هه‌هه‌هه‌ و مه‌مه‌سه‌د، له‌ ده‌مه‌ی ماره‌ی ئه‌مه‌نه، مه‌لام بووه دوا‌ن ده‌رکه‌وتوووه خه‌لکی گویدی (شه‌شو) بووه ده‌ن ماوه‌ت.

٢- رۆژمه‌ی (له‌مه‌وریه) رۆژی پێنج شه‌مه‌ی مانگی مایه‌ویی سا‌ ١٩٥٨

٣- نه‌حه‌مه‌ر هه‌سه‌ن که‌ریم که‌چی ری (حه‌مه‌سووری ئه‌له‌وه‌سه‌) ربه‌ نه‌که‌مه‌ر هه‌مه‌سوور سا‌وی (حه‌بیه نه‌حه‌مه‌د) بووه له‌ نه‌م ژبه‌، کچ و کوپه‌کر ته‌ ده‌ه‌گاسی فاسه‌ و عه‌سه‌نلاوه‌ هه‌بووه که‌ ماو‌راو، کوپه‌ی که‌چه‌که‌بانه، و ته‌ هه‌مه‌سوور ده‌بیه‌ سیری بوو‌بو گه‌سی جوی مه‌لا که‌ریم سوو شه‌ریه‌ی رۆی هه‌مه‌سوور کردووه که‌ نه‌مه‌ر نه‌وه‌ی ماوکی مه‌لا که‌ریم سوو شه‌ریه‌ی هه‌مه‌سووری به‌جیو کردووه دو ته‌ هه‌مه‌سوور ده‌گه‌ت که‌ فاسه‌ی که‌چی به‌ ته‌ کۆره‌که‌ی مه‌لا که‌ریم که‌ سوو هه‌سه‌ن له‌ ناو‌نریش مه‌سه‌ی ده‌گه‌ت و که‌چه‌که‌ی ده‌ه‌ سوو، چه‌رینه‌که‌وه‌ی بیکۆر له‌ گه‌ر مه‌حه‌وور حاجی نه‌حه‌مه‌د سه‌ه‌کر شه‌شوی، رۆژی ١٩١٨ ٢ سبه‌ سوو ماسه‌س نه‌که‌کر به‌ له‌ نه‌و نه‌که‌نه‌ی که‌ هه‌ر له‌ مه‌د شه‌وه‌ هه‌مه‌سوور ته‌ له‌مه‌ر سوو شه‌ریه‌وه به‌جیو گه‌وه و ته‌ نه‌م ده‌گه‌سه‌وه ده‌سو‌سی ته‌ رسته‌ی نه‌وه‌ بیه‌گیه‌ن که‌ ماسه‌ی هه‌مه‌سوور له‌ نه‌م ماسه‌ی شه‌په‌م عه‌مه‌که‌ریم که‌سه‌مه‌مه‌م سووه و ته‌ نه‌مه‌ش نه‌و مه‌ژوووه‌ی که‌ سوو له‌ دایکمووی شه‌مه‌ سیری کردووه، بو‌سه‌ن ده‌ره‌که‌وه‌یه که‌ مه‌ه‌به‌ (به‌گه‌رتوه‌ یۆ به‌فاسی ده‌وه‌مه‌ با‌سی به‌گه‌م: فێنخ عه‌به‌وله‌که‌ریه‌ی شه‌ه‌له‌)

شینځ عه‌دولکه‌ریمې شته‌ده له مردویانه نه لای حویار و له لای شینځ عه‌دولکه‌ریم،
بووه به مورید و نیشوکاری گردووه.)^۱

حه‌مه‌سوور به پنجه‌وا‌ی به‌ریش هغه‌کانه‌وه. ریانر له ژبنکی هیناوه، له نه‌م
باره‌یه‌وه (به‌هحت محمه‌د-شاهز-) ده‌سووسیت ((حه‌مه‌سوور چوار ژنی هه‌بووه
که کچی داروده‌سته‌که‌ی حوی بوون ژنه‌کاسی له حواترین ژنی گویده‌که سوون
که‌س و کاره‌کابیان هه‌ر به‌مدالی به‌حه‌مه‌سووریان به‌حشپوه و هه‌تا کۆچی
دوایی گردووه، له‌گه‌لیدا ماونه‌ته‌وه))^۲ نه‌لام راستیبه‌که‌ی نه‌وه‌یه که هه‌مه‌سوور
له ژیا‌بیدا، راسته‌چه‌د ژبنکی هیناوه و ((ژنی به‌که‌می ناوی "حه‌مدیبه‌نه‌حمه‌د"
بووه و خه‌لکی هه‌مه‌وه‌نده‌بووه و له نه‌م ژنه‌کچ و کورنکی به‌ناوه‌کاسی "هاتمه،
عه‌دوللا" بووه و عه‌دوللا، پینش نه‌وه‌ی که ژن به‌بیت، به‌پووداوی "هاتوچو"
کۆچی دوایی گردووه و هاتمه‌ش بووه به‌خیرانی کاک "هه‌سه‌ن‌که‌ریم"، ژنی
دووه‌می دوی "نه‌می" بووه و ژور لای نه‌واده‌ته‌وه ژنی سینیبه‌می ناوی "حه‌دیبه
عه‌دولره‌حمان" بووه و سه‌رمۆردیی بووه ژنی چواره‌میشی ناوی "ته‌لحه‌سه‌ید
حه‌مید ده‌لویی" بووه و ده‌لویی بووه))^۳ نه‌لام نه‌م ژنا‌ه، ه‌که له نه‌وه‌ی هه‌ر
چواریان له‌یه‌ک کانداه‌گه‌ل هه‌مه‌سووردا به‌ژیاون (ته‌لحه‌ی سه‌ید هه‌میدی
ده‌لویی) خیرانی چواره‌می هه‌مه‌سوور ده‌لپت ((که هه‌مه‌سوور می‌خواست، نیت
به‌می نه‌لای دانه‌بیشته و چووه‌وه بولای نه‌ومدالاسی که له پیاویکی تر هه‌ی
بوو))^۴ هه‌روه‌ها ژنی به‌که‌می هه‌مه‌سوور له‌داروده‌سته‌که‌ی به‌بووه هه‌روه‌ک شاهز

۱- ده‌سمووسکی (ه‌ج‌سار هه‌سه‌ر که‌ریم به‌دوی ازیابامه‌ی هه‌مه‌سووری به‌پریم) ۹، ۱۰ که
پیسکه‌ش به‌لیکوله‌ری گردووه.

۲- کوربه‌باست هه‌مه‌سوورن که‌دیی کلومور - سه‌رچاوه‌ی پمشور - ۵۱ و ۵۲

۳- ده‌سمووسکی (ه‌ج‌سار هه‌سه‌ر که‌ریم ۶، ۷ که‌پیشکه‌ش به‌لیکوله‌ری گردووه

۴- چا‌پیسکه‌ویم لیکوله‌ره‌که‌ر (ته‌لحه‌سه‌ید هه‌میدی ده‌لویی) ۱۹۲، ۱۰ که‌رکوب

دەيلىت، چۈنكى ئەو كاتامەي كە ئەم زىمەي ھېساۋە، ھەمەسۈر ھېمەسۈر ئەۋە ر دارودەستەي ھۆيى مەۋو، ئەۋەشى راستى ئەم قىسەبەمان دەسەلمېيت ئەۋەپ كە لە ئەم زىمەي مەندالى ھەيۋە.

يەككىكى تىر لە ھىرم و ماسپاۋى ھەمەسۈر (مەھمۇد ھاجى ئەھمەد دەكر شەشۋىي) بە كە ھگە لە ئەۋەي مەشېكى زۆرى وئەكالى (بەھتار ھەسەن كەرىم) پىشتراست كىردەۋە، چەند رانبارىيەكى موبشى دركەند، كالى وئى ((مەپىرە گەۋزەي مەن كە ماۋى "سۈي ەلى" بە لەگەل سوگى "ھەمەسۈر" كە ماۋى "ئەھمەدە سۈر" بە راى يەكەن واتە مەپىرى مەن و ھەمەسۈر، مەمۇرى بەكترى كاك ئەھمەدە سۈرى ماۋى ھەمەسۈر، مە مەۋلەۋى كەۋدە ھەمەۋەي لە سەر دار ماروۋ كۈچى نۋاىي كىردەۋە و پەش ماۋەيەكەش دايكى كۆ سۈيى دەكەت و ھەمەسۈر مە نەبا دەمېيتەۋە سۈي شەرىف ەك پەۋايكى ساۋدى ھەلگى شەشۋە، كە پىشتراست چۈۋەتە سۈرۈدەش و لە ئەۋىي مېشەھەن سۈۋە، ھەمەسۈرى بىرۋەتە سۈرۈدەش و لای ھۆي دايماۋە، شىخ ەمەۋلگەرىمى شەدەلەش كە چاۋى پىي كەۋنۋە، ەك شۋاى بىرۋەتە تىبە لای ھۆي))

سەرەپى ماسپى مەپەت و مەمالە و شۋىي سەرەكى ھەمەسۈر، مەلام لە سەر نەۋى ئەۋەتە ھەمەسۈر، دوۋ مېرۋىچۈس ھىۋار ھەيە بە تۆمارى دۈسيەي دەرگاۋىكەپەدا^۱ مە (مەھمەد ئەھمەد مەكەن) تۆمار كىرە، مەپىي قىسەي ھەمەكەپىشتى نىت، ماۋى مە (ھەمەسۈر ئەھمەد) ھانۋە و لە ماسامەكەشپەدا كە لە ۱۹۶۲ ۲ ۱۴ تۆمار كىرە، مە (ھەمەسۈر ەلى ئەۋەكەن)

۱ - مەھمەد سىكۋىرەگەر (مەھمۇد ھاجى مەھمەد سەكرەتە) سەر ۱۹۶۲ ۲ ۱۴

مەلىمەتى

۲ - مەۋەتە مەگەمەي چۈرەم لە كۆنەي مەم پەرتۈگەدا

بوسراوه واته نه‌وهی که نه‌نادباری ده‌مینه‌وه، ناوی بوکییه‌تی. که له بنوا
 دوه‌کاسی (نه‌حمه‌د) و (عه‌لی) دا حیاورن و پنده‌جیت هه‌ردوو ماوه‌که‌ش به‌ک ناوی
 لیک‌دراویند

سه‌ره‌ت حه‌مه‌سوور، وه‌ک مورید و حه‌مه‌تک‌ریکی گوپ‌رایه‌لی شیخ عه‌دولکه‌ریم
 حوولاره‌ته‌وه، نه‌لام دو‌تر، گیانیکی ناحیانه‌ی پز له حوشه‌ویسنی بو‌ت‌ریفت و
 شیخ، ناراسته‌ی گوپ‌رایه‌لییه‌که‌ی گۆریوه و ده‌ستی به‌شه‌ته‌ج‌نگردن کردوه. حا
 له‌نه‌نه‌وه‌شی که ویستی حه‌مه‌سوور، ویسنیکی سو‌فیه‌گریانه‌ی پووت و نه‌سۆر
 بووه. نه‌بیوانیوه هاوشیوه‌ی که‌سه‌کاسی تر و پۆزگاری رابردوی حۆی بێت، بویه
 له ناره‌ی شیفه‌کاندا کۆمه‌لیک کاره‌یه‌دی سو حوشه‌ویستی پیناره‌که و شیخ
 ده‌رمیوه، که شیخ عه‌دولکه‌ریم به‌ نه‌م ویسته‌ی راری نه‌بووه و نه‌لادان له رینار و
 کومه‌له‌ی هه‌قه‌ی رانیوه. بویه ماکوکی ده‌که‌وینه بیوان شیخ و حه‌مه‌سوورده‌وه و
 حه‌مه‌سوور پێش نه‌وه‌ی که شیخ کوچی دوا‌یی مکت، وه‌ک شیتیک له‌گه‌ل چه‌ند
 شیتیکی تردا چه‌ند هه‌لسوک و تیک ده‌که‌ن که به‌ک هه‌ر په‌رامه‌دی شیحی له‌ سه‌ر
 نه‌بووه. به‌لکو ده‌مینه‌ هۆی نه‌وه‌ی که شیخ بێزار بکات و ته‌نا‌هت وه‌ک

١- شت گه‌رجی به‌ لایه‌ی کومه‌له‌یه‌وه روه‌که نه‌چاوسه‌پرکردنیک سووکه، نه‌لام به‌لایه‌ی
 نه‌رمه‌ره‌وه، نه‌وپه‌ری حوشه‌ویسنی و مو‌ده‌وه‌به مو‌اوه‌رو پرسی رست نه‌نا‌هت سی پو‌ل‌گان له
 کاسی حوید، وه‌ و کرده‌وه‌کاسی پهنه‌مه‌ران (ح) به‌ وه‌ و کرده‌وه‌ی شیب دو‌ته هه‌له‌م و تو‌یبه
 ﴿أَمْ يَقُولُونَ بِهِ حَقٌّ مِنْ جَاهِهِمْ أَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ الْيَقِينُ﴾، یقر - نکریم - سو‌ره‌ سو‌مور - نه‌ ٧
 وه‌ ده‌له‌ی پهنه‌مه‌ر شیه، نه‌لام نه‌وه‌مه‌ر سو‌مه‌دور و روه‌ب - رصار به‌ هه‌ق ده‌بیه‌وه
 هه‌رجی حه‌مه‌سوور حویشی هه‌ب هه‌قه‌یه‌یه‌که‌ی به‌ په‌رسما‌زی شیمیر جیهیه؟ ده‌ست پنده‌کات
 (په‌وه به‌لگه‌نامه‌ی پهنه‌م له‌ گۆنایی نه‌م په‌رتو‌که‌دا)

٢- ره‌گ به‌ هه‌لسوک و ده‌مه‌شێد ده‌ست له‌ رستمی داسی نه‌وه‌که‌یه‌ی که نه‌دمو‌ر وه‌کاب‌ی
 گوسنوه‌ته‌وه

ده گېږه وه ((شينخ لېشې داوه و پښې ونووه بېړۍ له کولمن سره وه له دېياو
قيامه تدا تر هاورښې نېمه نيت و له پښې نېمه نيت.))^۱

حسین زنگنه

وهك له پښتړدا ناس كړا، پاش كزچى شينخ عه مدولكه ريم، حه مه سبور وهك
په كڼك له كه ساپه تيبه دياره كان. نه گهرچى له سه مالهى شينجايش به نووه، خوى
به په كهم شاپسته و خيگره وهى شينخ رابووه و مانگه شهى نه وهى كردووه كه حكه
له نه م. كه سڼكى تر شاپستهى نه و خيگه به بيبه، بويه وهك ماموستا (همره
عه دوللا) ده لښت ((پاش كزچى دوابى شينخ عه مدولكه ريم، حه مه سبور
ميزه ره كهى شينخ له سهرى خوى ده بښت و جبه كهى له بهر ده كات و مانگه شهى

۱- ناورده وه نه به سرو سوهى هغه، سارچاوهى پشور، پيروى زماره ۱۶، ۱۳۸۵

*- نه ويښه به له نه رښمى، عباسى شېبې پوه پېښكشر نه لښكرو كړوه. وه نه ويښه كښد دسره
سره په نهى سر په نهى حه. رښه سبور نووه كه هوى نه ماموستا حه نه خمرى
حهمه سبور پرسى، وتى: نه وه په هوى نه زوال لښكردنه وه نه په نهى كړنووه.

شېخچېنتی دهکات، به لām شېخهکان ملی بڼه کېچ ناګان و له شته دهله دهري دهکات)) هر له نهم ماره پوه (خه سهر رینه ب) له چاوپېنګه وتمیکدا دهلیت ((کانی حوی هه موومان له شته دهله پیکه وه سووین، به لām دواي وه فانی شېخ، له گال مامه پره راده له سهر مه سله ی خه لاهت تیکچووی، چوکه کانی حوی شېخ هه مووېووی که س مه خه لاهتې نه رفته مه عرووم بییه، به لām نه وان ده ب ګوت ده بییت مامه پره را خه لاهت بکات، موبه نیمه ش حیاموویپه وه)) دیاره نهم قسانه ش نه وه ده ده حه که فانه ماسه ی شېخ له زیاده سووه په یوه مدی بیور مامه ردر و خه مه سوور نه سهر سووه و به هرگی شېخ، په یوه مدیده نیکه چیت و خه مه سوور و هه واد رسی، شته دهله سحی ده هیل و رو له ګودی کلاووت دهکات' به لām تیکچووی په یوه مدی نیوانین نه گه یشتووه نه ناستیل که قسه نه گان به کتریدا مه گان و نژایه تی به کتری که س، نه ماسه ت هاموشویان هه سووه و پپیان له به کتری نه پراوه، هه روه (پووره سه ورده) ی لابه بګری مامه پره را، دهلیت ((نیمه ماوه رمان نه مو که نه وان شېخ بن من بوخنوم نه گه رچی خه مه سووریه کتم خو شتم نه ویستووه، به لām هه ر سه ردام کردوون و نه وانیش

۱- تاوړده وه مه له سوو شته وه ی هغه سهرچ وه ی پېشور ۰ پارویری ژمه ۲، ۱۷ ر

۲- خه سهر رینه ب وک وک کیسی خه مه سوور و سووه، له دواي خه مه سووریش، سهریه رشتی خه مه سووریه کانی کردووه له دواي په پارس سوو دواي هاموچو کوچی دواي کردووه

۳- نهم ونه یی، به نه و چاوپېنګه و سهر هاتووه که ده لایه کاب (عه ماسی فیدیرپوه به سالی ۱۹۸۶ ز ونه گپراوه.

۴- مه لاسه لامي تره ور له نه و دیداره پید که نه گال شېخ سفاردا کردوویه تی، به هله ماسی پویشتمی خه مه سوور و هه واد رمانی ده گه رینه تیته وه بو پیش کوچی دواي شېخ عه دولکه ریم، به لām په سنییه که ی نه وه به که نه گه رچی شېخ پیشتر دواي به خه بیشتی شته دهله ی له خه مه سوور کردووه، به لām خه مه سوور تا کوچی دواي شېخ، شته دهله ی به خی نه هیشته و هه ر له شته دهله ماوه ته وه. پوړانه (تاوړده وه مه له سوو شته وه ی هغه، سهرچاوه ی پېشور ۰ پارویری ژمه ۲، ۱۷ ر ۱۸)

همه سووریه کاسی کلاوقوت نوو نوو به دوو دهسته وه، دهسته به کیان به حیا
 و هه ریه کیان له خامووی حویدا مووه، دهسته به کیشیان هه موو پینکوه و له به ک
 خاموودا ژیاو (ژماره ی نه و که سانه ی که له کلاوقوت و له به ک مالدا له گه لی
 نوو. گه یشتووه نه به سحاو دوو. بیان به سحا و سی که س ((مه لیحه هه تحوللا
 سه عید) وه که به کیک له نه و که سانه ده لیت ((من دره گتر چوومه کلاوقوت.
 ژماره مان به نه و ماله دا، مریکه ی سی که سبب ده موو ماله که سی هه وش. چه ند
 ژوریک و سی ناوده سنی هه موو به کیک له ناوده سنه گن. تایهت به دیوه حیان
 موو به کیکی برین مو ژس و نه وی تریشیان مو پیاواو موو سی ژمه به به که وه
 نامان ده حوارید دوو کاس به ناوه کاسی "نامیه" و "هنت" که یتم هه و به ی من
 موو حوارید بیان له مه محلی گه ورده دا مو دروست ده کردین ژس به حیا داده بیشت
 و پیاویش به حیا حو نه گهر شایی و پرسه به ک له گویده که ده هه و به، نه و
 ده هاتس و نه و مه محله بیان ده مرد و داو بان له نامیه و فانتیش ده کرد که
 خوارید بیان بق دروست بگهن))^۱

(تله سهید هه میدی ده لژی) یش وهت به کیکی تر له همه سووریه کان
 ده لیت ((نه و کاتانه ی که من چوومه کلاوقوت و نوومه حیرانی همه سوور.
 ژماره مان رزموو. می له کاکه همه. مو پیاو له نه و خاموودا ده ژیاو. نه وایش
 سهید مه حیم، سهید هه مید، سهید عومره، همه شورته، عه بدولر حمان
 سهرموردی، کاک حه سهن ریهت، سهه عه نه، نه حمه ده فتن نیسماعیل و عه بدوللا

۱- چاوینک و نسی لیکولر له گهل ماموستا (رهتتمد محهمه ده علی) پوژی ۳ ۱۱ ۸ ۰۲ سلیمانی

۲- چاوینک و نسی لیکولر به گهل (مه لیحه هه تحوللا سه عید) پوژی ۱۴ ۱۱ ۹ ۰۲ سلیمانی

قوتاسى بوردى ھەمۇو خاۋەن ژىسى خوتان بوردى، ئاۋەشى دۈۋ ژىسى ھەمۇايە^۱، لە دۈۋ
ئورۇى جۈى لە خانوۋەكەدا دانرايۈۈن^۲»^۳

سەيد مەجىم^۴

^۱ - ئەم قىسىمى مەنە تەلەپپۇس ۋە سەر ھەلە نوپۇس ئەۋرىيەرىمەكەي كە (مەرف مەلفۇن) دەپ بولسىمەن
مۇرىدەكاسى خەمەسۈرە دەپ بولسا ئۆزىنىڭ ئۆزىنىڭ مەنەيە مۇرە (تەرىپىسى مەنەيەسى ۋە شەيخ
تەخمەنى سەردارى سەرگە ئۆيىپەرە بەردە خەلق، سەرچارەي پىشۋو، ۱۰۰ ل ۲۲۲)

^۲ - چارپىك ولسى نىكولە كە (مەنە سەد جەمەدى دەپىسى) بۇنى ۱۹۹۱ كەركۈۈن

^۳ - ئەم ۋەسە ۋە لائە مەنە سەيد جەمەدى دەپىسى بەۋە پىشكەش مەنەكەلە كە دە

سەید حەمید دەهلۆیی *

تەلە سەید حەمید دەهلۆیی (خیزانی حەمەسور)

* - ئەم وێنە پە لە لایەن (تەلە سەید حەمیدی دەهلۆیی) وە پێشکەش بە لێکۆلەر گراوە

مەلجە مەنچوللا سەئید

تامان ئىبراھىم ئەخمەد

لەنەر ئەۋەدى كە خەمەسۈرۈپپە كار، كۆمەلىك رېئىسا و پاسى مۇنىيان پىرەو
دەكرد، ئەمەش وەك مامەرە رابىيە كار رېچكە يەككى نرىان مو رېئارەى مەقە ھىتايە
ئارۋە مۇۋىي چەند تايىپە تەمەدىيەب لە ھەر يەكە ياندە، ھۆكەرىكى ميارىوۋ مۇ

کرده و ده مان حراپ بیت، نیت له نه وئ، به ته مای چی بیس؟ ئیججا له ماسه ت موپژ و
 بۆژووه وئى ئهم دوو په پیره وه له سان به سه زمانتر؟ هه موو که سینک پییان
 ده ویزیت و ده توانس میگه، گرچی مو پوله ت و سه راره کیس یان مو چاوه ست
 بیت ئه گه که سینک په وشه ت و کرده وه ی حراپ و مه د بیت، باشریه به سه ر ئهم
 دوو په پیره وه حوێ هه لکیشیت، که نه نعامه که ی ده بیته سووکایه تی
 ده رباره یان؟ چونکه په وشه ت برمیل ده بکات به گوتنه کی ده ستی و سان و پیازی
 بیتوه ده خوات.))^۱

له لای حه مه سووریه کابیش، هه ر که سه و به حوړیک باسی هوی نه وه مان مو
 ده گپرنه وه که ئایا هوی چیه بویزس به کردووه و بۆژوویس به گرتووه؟
 (ئه له ی حیزسی حه مه سوور ده لیت ((سه ره تا بوژیان ده کرد، به لام کاتن کاکه
 حه مه یان له مرگه وت ده رکرد، نیت بویزکردنه که ی کرسو له ئهم دواییه شدا که
 هوشی لای حوێ به ماسو، به نه وای واری له بویزکردن هینا))^۲ (مه لبعه مه تحوولا
 سه عید) ده لیت ((ئه وه راست بیه که هه موومان بویزمان به کردبیت، چونکه ئیمه
 برده وم و تانیستاش نوێژ و بۆژومان کردووه، به لام له ئهم ئاخیره دا، که کاک
 حه مه یان له مرگه وت ده رکرد و پییان وت ئو کفریت، هه مدیک له پیاوه کانه مان
 به چوونه مرگه وت و واریان له بویزکردن هینا، کاکه حه مه حویشی پنگری که سی
 نه کردووه که نوێژ بکات، یان نه بکات.))^۳

مامۆستا (ره شهید محه مه د عه سی) ده لیت ((کاتیک پرسیماری نه وم له
 حه مه سوور کرد چوون ده نیت که سینک باسی خوا و پیه مه به ر بکات و ئهم

۱- بۆ له هه قه که نه نه قه، سه رچاره ی پێشوو، ل ۱۸- ۱۹

۲- چاوپێکه وێنه لیکۆنه به گه ر، مه لبعه سه د حه میدی، ده بیر، رۆژی ۱۶ ۹ ۲، که رکووب

۳- چاوپێکه وێنه لیکۆنه به گه ر، مه لبعه سه د حه میدی، ده بیر، رۆژی ۱۶ ۹ ۲، سلطه سی

هه‌راره‌ش خه‌جی نه‌کات؟! خه‌مه‌سوور وتی نه‌گه‌ر نه‌م خه‌لکه‌ده‌ موپژ
 ما‌کریت!! دی‌رموو قه‌سی هه‌وو له‌ سه‌ر خه‌که‌که‌ و بی‌یا‌ن ساری سوور
 خه‌مه‌سوورییه‌کان چه‌ژک‌یک‌یا‌ن له‌ سه‌ر هوی موپژ نه‌کردنی خه‌مه‌سوور ده‌گه‌ریه‌وه
 و ده‌یا‌ن وت له‌ رۆژنکی هه‌بیدا خه‌مه‌سوور له‌ س‌ه‌که‌ی حوی به‌رچه‌مه‌ن
 هه‌محیری هه‌نا‌ویه‌ نه‌رده‌م ده‌رگای مرگه‌ونه‌که‌، نو نه‌وه‌ی که‌ بو‌ژکه‌ره‌کان هه‌سه
 ده‌ره‌وه‌، لیبی محو‌ر و ه‌حنی پ‌ر و په‌که‌که‌ونه‌کان- که‌ هه‌وا‌شن‌ر ده‌گه‌سه‌ نه‌رده‌م
 ده‌رگای مرگه‌ونه‌که‌- ده‌بی‌س هه‌رچی هه‌محیری نه‌که‌ یه‌شنوو هه‌یه‌ بو‌یا‌ن
 ما‌وه‌نه‌وه‌! ر‌وو ده‌که‌سه‌ خه‌مه‌سوور و پ‌نی ده‌لی‌ن تو‌جو نه‌وه‌ هه‌محیره‌^{١٩} نه‌ویش
 وه‌لام‌ی‌ر ده‌دانه‌وه‌ و ده‌ل‌یت سه‌ل‌ی هه‌محیر بو‌و، نه‌لام نه‌یوه‌ مو‌س، له‌م‌ر س‌ی‌^{٢٠}
 چو‌یکه‌ نه‌تا‌ن تو‌انی‌وه‌ که‌سه‌کا‌نا‌ن وا‌ه‌ن‌ری‌که‌ر که‌ نا‌گایا‌ن له‌ د‌وای ه‌- بی‌
 له‌مه‌ر نه‌مه‌، بریار نه‌ت له‌مه‌ نه‌د‌و‌وه‌ موپژ نه‌که‌م ((یه‌که‌نکی تر له‌ نه‌و چه‌رو‌خ‌ده‌ی
 که‌ له‌ نه‌م ماره‌یه‌وه‌ س‌سی له‌یوه‌ ده‌کریت، نه‌و ده‌مه‌ته‌ق‌ینی‌ه‌ی بی‌وا‌ن خه‌مه‌سوور و
 مه‌لا په‌سو‌له‌ کا‌ت‌یک ((پ‌ژن‌یک‌یا‌ن له‌ سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ نه‌چی نه‌م موپژ ده‌کات و نه‌و
 ما‌ب‌کات، له‌یا‌ن ده‌یت هه‌ قه‌سه‌ خه‌مه‌سوور ده‌ل‌یت، نه‌و قه‌سه‌یه‌ی پ‌نی نا‌و‌یت، م‌س
 ده‌زان‌م که‌ نه‌چی موپژ ما‌که‌م، مه‌لام په‌ر‌سی‌ار‌ن‌کت له‌ده‌که‌م، مه‌لا په‌سو‌لی‌ش ده‌ل‌یت
 نه‌رموو، خه‌مه‌سوور ده‌ل‌یت نه‌و ک‌ینه‌و کا‌مه‌یه‌؟ مه‌لا په‌سو‌لی‌ش ده‌ل‌یت، نه‌وه
 په‌ره‌مه‌گ‌رو‌وه‌ خه‌مه‌سوور ده‌ل‌یت نا‌شه‌ له‌ نه‌یره‌وه‌ می‌رگه‌پا‌ن دی‌اره‌^{٢١} نه‌ویش
 ده‌ل‌یت به‌ح‌یز خه‌مه‌سوور ده‌ل‌یت نه‌ی نه‌گه‌ر نه‌وی‌نه‌ به‌شی سه‌ره‌وه‌ی
 په‌ره‌مه‌گ‌رو‌و، مه‌لا په‌سو‌ل ده‌ل‌یت سه‌ل‌ی می‌رگه‌پا‌ن له‌ نه‌وی‌وه‌ دی‌اره‌

١- چه‌رو‌خ‌ده‌ی س‌سی له‌یوه‌ ده‌کریت، نه‌و ده‌مه‌ته‌ق‌ینی‌ه‌ی بی‌وا‌ن خه‌مه‌سوور و

خەمەسۈرۈش دەلەت دەي پىنى ناويت. بويۇنى مېش ۋەك ئەمە وايە؟ چۈنكى
مېش ھەتا بەھەشت لىدەرنەكەۋىت، ئويۇزى دىگەم،))^۱

خەسەر رىيەت دەست ((راسىنە ئويۇز و يۇزۇلە لامان غەرزە، بەلام
نىشامادايە ئويۇز دىگەت و يۇزۇش دىگىت. ھەشمامە بەپىنچەۋايەۋە سە ئويۇز
دىگەت و سە يۇزۇش دىگىت))^۲ (مەحمۇد خاجى ئەخمەد سەكەر شەشمۇيى)
دەلەت ((بەخەمە كىتى ئاۋىكە سە مەرى ئەۋەۋە پىرسپىرى لە خەمەسۈرۈش كىرد كە
ئويۇزى دىگەم^۳ خەمەسۈرۈش ۋەلامى دەدايەۋە وونى تۇ كاتىك دەتەۋىت
خاۋويەل دروست سەكەت و كاسى خاۋوۋەكە ھاتە سەرنەۋەي پىۋىستى سە دارە
رايىت، ئەمە ماماي ئەۋەيىپە كە ئىنر پىۋىستى دىگەت دىۋارەكە لە ئەۋە رۇرتىر
سەرنەكەپتەۋە^۴! ئويۇزى نىمەش ۋە ھايە، ئىنر پىۋىستى ئاگات ئويۇزى مەكىس و ئەقۋاي
ئىمە كۆنالى ھاتوۋە))^۵

۱- چاۋبېك ۋىسى لىكۆلەر لەگەر (مەحمۇد خاجى ئەخمەد سەكەر شەشمۇيى) يۇزى ۹۱۶۸، ۲،
سلىقمايى.

۲- ئەم ۋەمەي لە ئەۋ چاۋبېك ۋىسى ھاتوۋە كە سەلەپەر كان (مەمەسى لىبىدو) ۋە لەسالى ۱۹۸۶،
ۋىتە گىرلەۋە.

۳- چاۋبېك ۋىسى لىكۆلەر لەگەر (مەحمۇد خاجى ئەخمەد سەكەر شەشمۇيى) يۇزى ۹۱۶۸، ۷،
سلىقمايى.

نډوډی ځمکه سووریه کانیښ کردوویانه هر له ښام گزښه ییگایه ویه و په یوه نډی
 به ځه رامووه ییبه)) هروها (ځسره رینه ی که ځسی دوه می
 ځمکه سووریه کانیښ له ښام نارینه و ده لیت ((چا نه ځواردنه ومان یو سه رده می
 شیخ ده گریته و په یوه نډی به گراییه و هه یوه))، نه لام ماموستا (په شنب
 محمد مه د علی) یو چوویکی پیچ و نه ی هیه و ده لیت ((هوی چا
 نه ځواردنه و یار په یوه نډی به گراییه و ییبه ٢ چوکه میوان هر گیر له لایان سی
 چا نه یوه به یوی من هوکړه که ی یو نه و ده گریته و که یو یو شیخ به یو
 گوره که ی ده لیت موریدی من به یو ځا ځواته و د کتیل ځمکه سووریش گوپی
 به نه ځسره ده سب ده لیت من ده یوه و ده ! شیحیش ده لیت له گال نوم ییبه
 شینه ستر له نه و یوه و چا لایان قه ده عه کړاوه و نه ځواردنه و ده مه گره یو
 میوان ست نه و کاتانه ی که چا یو میوان سیده کړا چا به کیش یو ځمکه سوور جوی
 سیده کړ نه ویش قومیکې لیده ځواردنه و ده یوت نه و چا به ی من نه و یو لایان
 یو که ورته ی ځار به من ده گوت)) نه مه ش نه و ده رده حات که ځمکه سوور
 یو جوی چای ځواردنه و ده هرو د چو (د عه دولستار تاهیر شریف)
 ده یووسیت ((نه یها ځمکه سوور و کوم ځا ځمکه ی مالا موبندی کلاوفوت یو یو
 هه یوه چا بخونه و ده و جگړه بکیشن))^۱

سه نارته به مندل به ځسته و ده لای ځمکه سووریه کان، پینښ هه موو شمتیک
 ده لیت نه و راسپیبه تر ییپ که مه سسمن له هه موو ځمکه سووریه کان ییبه و

۱- ده سوورسیکی (د عمره یو مسافره سوور ۱۹۹۵ که پینځه ش به لیکلری کردو

۲- نه و ته مه ی له نه و چاویکه ونه دا هانو و ده نه لایان کاب (عنه می فیدو یوه نه سالې ۱۹۸۶ د)
 وینه گیراوه

۳- چوپیکه و ستر لیکلری به گره ماموستا (په شنب محمد مه د علی) یو یو ۳ ۱۱ ۸ ۲ سسمنی

۴- کاکه ځمکه ی کلاوفوت و هادی سرح و نه و ده ی، سه چا و ده پینښو ۱۹۷۱

تېنها نوانه مان مه بېسته که له خاښووه کدا پېگه وه موور، چوپکه نوانه ی که مه
 حې و له دهره وه ی نه م خاښووه دا موور. مندالین هه مووه، نه مانت نوانه شې که
 له خاښووه کدا پېگه وه موور، له پېشردا، یان دواى نه وه ی که له
 هه مه سووریه کان حیاووه ته وه. مندالین هه مووه، نو مووه هه مه سوور خوی
 پېش نه وه ی بېته کلاووفوت، له به کیک له ژبه کاسی، کور و کچیکې هه مووه هه
 له نه م باره ی وه (مه لیچه هه تحولا سه عید) ده لیت (("نام" پېش نه وه ی که
 شوو به حه سار ریه ب نکات، له پیاووه که ی تری که دوی "عوسمان" مووه،
 مندلی مووه، چوپکه عوسمان هه مه سووری نه مووه مېش له پیاووی نووه م که
 هه مه سووری نه مووه. مندالم مووه نه مانت عه دلولای کوری هه مه سووریش
 مندلی هه مووه هه روه ها "سه ید نه حیم"، کوریکې هه مووه که نیسا دکتوریکې
 نه ناوانگه له سلیمې و ساری دکتور سه عیده، نه لام چوپکه له نه وکاتانه دا
 نه خوشی سووریزه ملاو مووه. مندال که متر ماوه نه وه نه وه ش ده لیت که دواى
 نه وه ی توبه مان له ناودا کرلوه، نېتر مووین نه خوشک و برای به کتری))

۱- له ناو هه مه سووریه کان له نه و کومه لای که نه مکه وه نه م خاښووه. یان حې که نه مانت
 مه مده همدی ده یی ای خیرسی هه مه سوور، نه مانتی ژر ماوې نه وه، که نیسا نه خاښووه کد و نه
 مانحې شورش ده یی، نه مکه مپ. مه لیچه هه تحولا سه عیده که له مانحې (مه لا عوبیده) و شووی
 نه (سه ید عومری ده یی) کرلوه و پاش کوچی دویسی سه ید عومر شوې نه (نه ووه حمال
 سه رموردی) کرلوه نه وه. نه ووه حمال سه رموردی نه ژنی پمشووی، کچیکې نه دوی، مانحې پوه
 هه مووه و دویمنی مه حه مه سوور دووه مانت (نام نسر هیم نه حمه ده) که حه لکی حوالا حې لای
 نه حره که به و ژنی دووه مې (حسار ریه ب) مووه. له هه مان کانیشت نامورای ماوور مووه حه سار
 ریه ب پېش نه م، ژینکی تریشی نه دوی (سه مور) وه هه مووه نه ده وه له نه نه وه ی که نامان
 نسر هیم نه حمه د گوپی گران مووه، نه مانوونی بیدوسس و فسه کاسی ترمار بکېن سه ید مپان (ریهان
 حسیب مارف جه لای که حه لکی فوبه و حېراسی عه دلولای حه لیه عه دلولای) مووه

۲- چاوپېگه وېسی سکولر له لکه ل (مه لیچه هه تحولا سه عیده) پوژى ۱۲ ۹۱ ۲، سلیماسی

نه گهرچی (حه سه ريه) حاش له نه وه ده کات که نه مان به يابهيشتيت
 منداليان سبت و ده لبت ((نيمه ريگريمان له ممدال سوور به کردوه، به لکه
 راستنيه که ی نه وه به چوکه حه ريکی به ريقه نی، ممداله کامان که گه ورده س، له
 لامان دمايش و حباد سه وه)) به لام نه م وه لاه نامان گه به يته ناوهر و هه ست
 ده که ی له نيره دا به سبت هه به ^۱ چوکه نه واه ی له که ل حه مه سوورده له
 حاووه کدا زيور و ژماره يان چه د حه ريک نووه، هيجيان به يابهيشتووه منداليان
 بببت و منداليان نه بووه!

سه ماره ت به هو و چو يتي ريگرکرد به ممدال نوور، چه د سروبو چوبنک هه يه
 به وه (د عيره دين مسته ره سور) پي و به ((نوبه به يابهيشتووه ممدالين
 سبت، نا نه و پاره و به ره هه ی نه مان هه لی ده سوورين، به يته حه گه ی ته ماع
 بوور به لام سبت نه وه شمار به ريچيت که "ره مة" پيره و ی مه سيجبه و له
 نيسلا ميشد، هاووه که "لا ره بنة في الاسلام" سوقيه کابيش روژ شميان له
 نايينه کانی نره وه وه رگرتووه)) (عريد شوایي) ده بووسيت ((له نه م ساره يه وه،
 چه د حاريک له که ل حه مه سوورده قسم کردوه، نه و ده يوت ممدال ده يته هو ی
 ناژاوه، بو به نيمه ممدال قه ده عه ده که ی)) ماموستا (ره شيد محه معه د
 عه لی) يش ده لبت ((له سه ر نه م ماسه، حه مه سوور پاساوی به و نابه نه ده هينا به وه
 که ده مه رمويت عوا علموا انما اموالکم و اولادکم فتنه وان الله عنده اجر
 عظيم)) به لام (عارف نه يور) پي و ابه که ((هه لسه هه ی حه مه سوور سو

۱- نه م ونه ی، به نه و چاو پيکه ونه د ها نووه که به لايان کات (عه ناسي نيسبو وه له سال ۱۹۸۶ د
 وسه گه وه

۲- ده سمعو سيکی (د عيره دين مسته ره سور) ۱۹۹۵ که بيشکشر به لکوله ري کردوه

۳- حه مه سووري کلتوروت و مژنه وه ی حه ق، سه ر چاوه ی پيگرو، ۱۰۰۰ ل ۵۶

۴- القرآن الکريم، سورة الانفال، آية ۶۸.

باشه و ئەم پرسپارەم لە کاکە حەمەسوور کرد، ئەویش لە وەلامدا ونی ئەم
 دەشتی ماوشوانە چەند مە بەرەکەتە، سال دوازدە می مانگ گاسنی لی دە، گەر
 تۆوی پیوە بەگەیت، ئایا هیچت لی دەست دەکەوێت؟^۹ هەرودەها لە بیرمە
 حارنیکیشیان دامیشتمووی و ماسی مەدال و ئەوانەمان دەکرد، لە ئەوکاتانەدا
 مەدالێک لە دیوی حەوشەکەووە هاتە بەرچومان، مەیش سەبزیکم کرد و وەک
 پرسپار لە لام کەوتەووە کە ئەم مەدالە چینیە ئەگەر مەدالیان دەیت؟^{۱۰}
 حەمەسووریش لە سەبزیکمە کەم گەشت و ونی مەلا، ئەمە هی براوەکی وەبە و
 لای ئەمە مەحیی هیشمووە، روز مەسوور دەم ئەگەر پیی مەیشت کە سە
 بێتەووە؟^{۱۱} ونم بوجی کاکە حەمە، بوس مەحیی ماکرێت؟^{۱۲} مەتۆپەبوونەووە ونی:
 تر مە نەقلە، کە دەچمە ژوورەووە، دەمێم ژەکار حوشیان دەوی و دەیکە
 دوش مەک ئارەرووی مەدالیان لا دروست مێت، ئەگیا وەعدەیت ت پێچ سالی
 تر، ئاروقە و باڵیان لە سەر مەیت)^{۱۳} لە ئەمەووە دەردەکەوێت کە پیاوێک
 رێگریار لە مەدالوور گرتووە و مەیان وێستووە کە مەدالیان مەیت و رەنگە
 ئەمەشبار لە رێگی مەسەنی سروشتی (مەح طبعی) هەووە کردێت کە دیسانەووە
 ئەمەش جینی پرسپارە چۆن توانیویانە ئەمە بکەن؟^{۱۴}

سەبارەت بەکار و بژیوی ژانیان، هەر دوای ئەوەی حەمەسوور بوودەکانە
 گویدی کلاووت، چەند نۆمێک رەوی دەکێت و دەست مە چاندنی گەم و جۆ
 دەکات و لە گویدەکانی سەرگەلو و بەرگەلووەووە، مەمامی مەردار دەهێنێت و
 دەبەیزێت، هەرودەها ((لە کەمار دێیەکەدا، جگە لە مەحیوکردنی مێش هەنگوین، لە
 سەر ئاوی حاسە بەزەتری، هەنجیر، قەیسینی و هەندێ جۆر دەرەزەری ناشی

۹- چاوپێکەونی لێکۆلەر بەگە، مامۆست (پەشتە مەمەد عەبی) رۆژی ۸/۱۱/۲۰، مەسەنی

رواندووه)) و (سەید عومەر) لە ساو حەمە سووربە کاندایە کە کار دانەشکەر
ناسنێراوه و کەسە کانی بۆ کاری ناوماڵ، سەر رەوی کشتوکالی، لای نازە لە کان،
مروشمی رەووبوم و کاری دەستیان لە بارردا، دیاری کردووه ماموستا (رەشید
محەممەد عەلی) دەلیت ((نیش لای حەمە سووربە کان رور گریگ سوو، بە کاری
نازەلداری و کشتوکال و تەریج دروستکردنەوه حەرێک بوو کارەکانیان دانەش
دەکرد مە حۆم کاکە حەمەم سیمووه کە خووشی حەمە سووری ئە پیداسووه و
خاکەبەری بەسەرشدەوه بووه و مەرەو نیشکەری رویشنووه))^۱

(حەسەر رەبەب) سەبارەت بە سەرچاوەی مژووییان دەلیت ((کاری خووتیاری و
قەرێکردن دەکەین، بەرەمەمی کەسەبەنە کەشمان دانەش دەکەین و هەموومان
بەبەکەوه مان دەخوین))^۲ حەمە سوور بە نیش هەموویانەوه کاری کردووه و حۆی
بووه بە وێبەکی نەبەرچاو بو کەسانی جو رەووری، هەرۆک حویان دەلێن ((کان
حەمە مەردەوام نیشی دەکرد، بە ئەندەرەوی دوو پیاو نیشی دەکرد، مەردەوام ئەور
و ئەوردەسی بەدەسەوه بوو مەهوی نیشەوه، قاجی قلیشاسوو، شەوانە
مەرەمێکی رەشی هەبوو، تێی هەلەسوو))^۳

لە ئەم رەبایرییانە سەرەوه ئەوه دەردەکەوێت کە حەمە سووری کلاوفوت،
هەر بە دواي ئەوهی کە هەستی کردووه ئەگەر شیخدا نابەنەوه و ناتوانیست لە
شەدەلە بمبێتەوه، ئێتەر بە پێی بەرەمەبەت کە حۆی بە ریکەر و پێشەوی
دانەوه، هەولی داوه مەیلی چەند کەسانێک لە دواي حۆی بحات و یوو بە کلاوفوت

۱- کاکە حەمە کۆفر و هەندی سەریج و مەرەووری سەرچاوەی بێشوو ۱۹۷۰

۲- چارێنگەرێش بێکۆلەر لەگەڵ ماموستا رەشید محەممەد عەلی یۆزی ۸/۱۱/۲، سیمانی

۳- ئەم وێبەکی بە نوێ چارێنگەرێش دانەوه کە لە لایەن کان، مەناسی فیسوویوە لەسەر ۱۹۸۶

وێبە گێراوه

۴- چارێنگەرێش بێکۆلەر لەگەڵ (مەنێجە هەخووتە مەحمەد) یۆزی ۱۱/۱/۲، سیمانی

مکات به رنامه که ی حه سه سوور، زورنر له به رنامه ی ده سته یه کی سیاسیی چوو ده
 مویه به نه بشت ماره رایه نی ناییمیه وه. ماره رایه نییه کی سیاسیشی به رامه ر
 بووه نه وه. به لام به میا به ویه کی روره وه. هه ولی داوه یاحی مویکی گه وره به
 به رامه ر بووه وه یه کی که م. کونایی پی به نینیت، سه ره محامیش هه رو بووه و تا
 نه وکنه ی له سالی ۱۹۸۵ دا به خوش ده که ویت و له بژی ۱۲ ۱۹۸۶ دا کۆچی
 دواپی ده ککات، ده یان رووه بوو بووه ی گه وره ی چاره سه رکر بووه. که
 هه بیکیان له مهرگی خوی گه راوه ته وه.

حه سه سووری کلاوقوت و چهند مامۆستایه کی گوندی ریندار

* - نه م ویه به به سالی ۱۹۷۶ دا گه رووه و له (ئه رشیعی جهس محهمه د شه ریف) وه ده سته
 که وئوه

تارامگي (حەمەسوور) لە گوندی کلاوقوت

به‌اشی سیییه‌م

باسی یه‌که‌م:

جیهانینی بیری هه‌قه

باسی دووهم:

په‌یوه‌ندی هه‌قه و نه‌هلی هه‌ق

باسی سیییه‌م:

په‌یوه‌ندی هه‌قه و به‌هائییه‌گان

باسی چوارهم:

به‌ره‌ره‌گاییکردنی هه‌قه‌گان

باسی یہ کہہ :

جیہا ئیسی بیوی ھو

هـ ګر نه وښودل چې همدېک پييا وایه چې هاسیې هغه کاریګری
چې هاسیې کې نری له سهره، وڅک پیاړی مېرمنه کی یان پری (ماتودوتیزې) ی
عاسدی، هروڼ (محامد ملا ګریم) له هلوېستی هلوګرني داره قوله یما
دهووسیت ((حی په خه ی پیاړی "سی روز" لاسف" ی عاسدی نه ناشکرا نه هم
هلوېستی هغه ګاه وده دپاره)) یان نه شیوه به له شیوه ګان له قرمتیه ګان
ده چر، هروڼ (د غیره دیس مستف ده سور) دهووسیت ((په ګه شینخ عارف و
شینخ عه دلوګریم وده خوینده وارمکی نه ناګا له کنډه ګانې مینووی نیسلا وده
ناګا، دې شورشی قرمتی، نه کیې ورج سووې، نه نایمات هغه سووړیه ګان که
زور شتیان له قرمتیه ګان ده چیت.)) ته نانه ته به زینتوګر ده دی پریواوه رنګی

[illegible]

۳- دستورالعملی در خصوص زمین مسطح در سال ۱۳۹۵ که بهنگام این پژوهش در دسترس نبود.

له پښتو دهراس و ده نووسرنت ((هغه قشقه نديي کس سرکه لو له کوردستاندا،
 نايبي په رديوه ريپار له ژيز ناوي "هغه" دا له باو حويادا ريدووکړدوه نه وه))
 هر په که له نه م تيروانبانه، داتني سره حور و نو نه وه دشين
 ليکوليمه وه ي رورپار له سر گرنت، به لام نه وه ندي په يوه ندي به نه م داسه وه
 ه ببت، ده توابين ملين سرچاوه و حبه سيمي بېر هغه، به پلې به که م نو
 بېرې سوفي رمي نيسلامي و گوشه بېگاي حياواري ته ريفته نې هغه ندي
 ده که پښه وه، هر وه چور بېرې سوفي رم حورې بېشانه ي ده رکه وتي مېکر و
 قوا عېکي نوتيه له ه ناوي نيسلامدا، به ه مان شيو ش بېرې هغه ده رهاويشني
 حبه سيمي به کي موي نو له ته ريفته نې هغه ندي و سوفي رمدا، چو که وه چور
 سوفي رم ((له ژيز کارگرې گوراسي سياسي- کومه لايه تي- نامو ريپدا ه که ونښه
 نه رده م چند ښک و شيواري کي حياحيای نره وه که به ته ريفت ماو ده بري ت ر
 ناسوي پښاني حوراهنبايان نو خواپه رستي و پاککړدنه وه ي ده روون و شپوه ي
 که پښنيان به هغه قبقت و راستي حياوړه، به نه م حوروش له ده رهاويشني
 به کک له نه م رينارابه دا "هغه قشقه ندي" کومه لي هغه به لادانکي تر و رينارکي تر
 که هر له سوفي رمه وه سرچاوه ده گرنت، ښک به کي تري دزييه وه، که
 نه محاره يان ښک که هر سه هر به يو نو هغه قبقتي که له موني حوا و چييه نيه
 نيسي به که به وه هانين، به لکو سه هر ښکي کومه لايه تي و نامو ري گوره تر مو له
 نه وه ي که به ته بها له نه و کاتانه دا له باو گوشه بېگاي بېرکړدنه وه نايبي به
 دوه که دا ه نو))' نوبه ده توابين ملين حبه سيمي بېرې هغه له گال کومه لپل

۱- رپه رسي غاڼويه کاسي رگروسي ب ليکوليمه به کي ميزوي له سر سه ملي حوا، سرچاوه ي
 پښو... ل ۴۱-۴۲.

۲- رهوشې د مېر و نه نه وه ي نه کوردستاندا رهوش مېر... ۶ چ حبه سيمي و ده رنه تر به روه رده،
 له لکوکړاوه کاسي سه نه ي بري لپه تي، هه لپه، ۲۰۰۰، ل ۶۵

نایبه‌نمەدی کۆمەڵایەتی، ئابووری و سیاسیی سەردەم و ئاواچەکان، لە هەبوی
بیری سۆفیزم و ئەریقەتی ئەقشەبەندییەوه، لە دایک بووه.

هەلومەرحی کۆمەڵایەتی، میژوویی و ئاواچەیی سەردەم، لە ئاراستەکردن و
دامەزراندنی هەربووناوەریکان، رۆلی کاریگەریان هەیە بۆ سەووبە ئەگەرچی هەر
یەك لە جێهاسیی (هەق، ئارزان و ئورحو) بۆ بیری ئەقشەبەندی دەگەڕێتەوه،
سەلام هەربەك لە ئەمانیش، هەلقولای هەلومەرحیكی كە ژینگەیی لە باری
سەرھەڵدایان بووه. هەروەك چۆن (چ دیاردەیی هەق و چ ئەریقی کۆمەڵایەتی و
ئابووری سەردەم، بۆ شەخسی مەولانا خالید و ئەو حورە "ئەقشەبەندی" یەك
ئەو هیدە ئارووە دەگەڕێتەوه، سەلام بۆسیار ئەو بە بۆ هەر لە ئەم دوو شۆبە
ئەقشەبەندی و ئاواچەشت و لە شۆبە تێدا و ئەبوو!؟ یان بۆچی هەندێکی تێر لە
ئەو رێگەیی شۆرشیار گرت و هەندێک رێگەیی ئاشتیخوازانەیان گرت؟! ئەمە
پەبووەدی ئە باری کۆمەڵایەتی و خوگر، ئاواچەکان هەیە و ئە ئەمەش، لایە
هیکرییەکی لێك دەدرێتەوه) (هەروەها بزووتنەوهی (ئورحو) لە گەڵ ئەوەشدا
کە چاوەکەیی هەر کوردستان و ئەوەکەشی هەر بۆ ئەریقەتی ئەقشەبەندی
دەگەڕێتەوه، سەلام لێرەدا بۆسیار ئەوە بە کە ئایا بۆچی ئەم بزووتنەوهیە لە
رەھبەیی کوردستانی تورکیادا ئەوەکەوت و لە کوردستانی ئێراقدا ئەوەکەوت؟!
ئایا ئەو هۆکارانەیی کە ئەم بزووتنەوهی بۆ سەردەم ئاواچەکانی خەلکی گرتتییە بەر،

١- (مارتین مان بۆمەس دەبووسا (هەبوی ئە شەخس) بۆی مەب و ئارووی ئەری لای
ئەمەگرت، دەدە. هەمان شەخس سەر کۆمەڵگەیی رەدەروو و ئەرسەری لای و ئەگەشتی
مەھەدی حویەس گۆشتی ئەرر حور و هەمان ئەوە بەرەگری ئورمانشیا داو. بۆیە، ئام و
شەخ و دەوێت مارتین مان بۆمەس، وەرگرتی. د. کوردو مەس، ئەرگای چاپ و بەخش سەردەم،
سەنئەتی، ٢٠٠٣، ١٧٨)

٢- دەبووسا (هەبوی ئە شەخس) بۆی مەب و ئارووی ئەری لای
ئەمەگرت، دەدە. هەمان شەخس سەر کۆمەڵگەیی رەدەروو و ئەرسەری لای و ئەگەشتی
مەھەدی حویەس گۆشتی ئەرر حور و هەمان ئەوە بەرەگری ئورمانشیا داو. بۆیە، ئام و
شەخ و دەوێت مارتین مان بۆمەس، وەرگرتی. د. کوردو مەس، ئەرگای چاپ و بەخش سەردەم،
سەنئەتی، ٢٠٠٣، ١٧٨)

و هك ((شه‌یادایانی عیروان، مه‌هوی حوری نیروانی عیروان مه‌وه و له روانگی
 ریساله‌ی نووره‌وه. پۆشنجیرانی ئابیی په‌روه‌ه، مه‌هوی دید و بۆچوونی چاکی
 مرووتنه‌وه‌که‌وه به‌رامبه‌ر راستی موی و سه‌رده‌م به‌شتیمان په‌روه‌رانی کوورده،
 مه‌هوی هه‌لوێستی کوورده په‌روه‌رانی کوبییی سه‌عید موورسی حویه‌وه
 کوبه‌حوران، مه‌هوی بیری دژه کوموینستیه‌ی مرووتنه‌وه‌که‌وه ١)) هه‌ر هه‌مان نه‌و
 مژکارانه بوو که لای هه‌قه هه‌بوو؟ بیگومان به‌حیر

حیاواری نه‌کردن له بیوان قوباع و هوکهره‌کانی سه‌ره‌لانی کومه‌لی هه‌قه‌دا،
 لیکۆلەر رۆر به‌ناگا به‌بیت، ده‌که‌وبته هه‌له‌وه، وه‌ك چوون (مارش هه‌ر مروه‌س)
 نیشی که‌وتوو، گامبیک ده‌مووسیت ١١(شیخی به‌قشقه‌بندی که‌ش به‌خه‌دی
 سه‌رگه‌لووه، پیراییکی حوایکردوته‌وه، له تهریقه‌ته‌که‌ لایداوه و له هه‌ر گۆندی
 کوورده‌سنانی ئیراقدا حوره سپه‌ستمنیکی کوموینستی سه‌ره‌تایانی
 دامه‌زراندوه ٢)) که‌ دپاره له تیره‌دا خه‌که‌ له نه‌وه‌ی حیاواری له بیوان دوو
 قوبه‌دا به‌کریوه که‌ بیریکی به‌ك سه‌ده له به‌کتره‌وه دوور، نه‌ویش ماره‌ی
 بیوان شیخ نه‌حمه‌دی سه‌ردار و شیخ عه‌بدولکه‌ریمه، هه‌روه‌ها حیاواریشی له
 بیوان جووری لادانی هه‌ر به‌ك له شیخ نه‌حمه‌دی سه‌ردار و شیخ عه‌بدولکه‌ریمه‌دا
 نه‌کریوه.

١- ناغا و شیخ و ده‌ولت، سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ٢٢٢ ل

٢- سه‌ره‌تایانی که‌لو، شیخی به‌ریقه‌س به‌شه‌دیه، لاله‌ نام شیخه‌ سیمسبکر
 کوموینستی سه‌ره‌تایانی دامه‌زراندوه، به‌لگه‌ راستیه‌کی نه‌وه‌یه که‌ شیخ عه‌بدولکه‌ریمی
 شه‌ره‌ ده‌ریسه‌ری نه‌و پیرانه‌ که‌ به‌ سیمسبکر کوموینستی سه‌ره‌تایانی چه‌ر که‌ سه‌ر ماری
 ده‌هه‌

٣- ناغا و شیخ و ده‌ولت، سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ١٧٨ ل

هه شینوهیهکی گشتی ده نوادین بیری کۆمه لی هه قه بۆ دوو قۆباغ دابهش مکهین
 که نهوابیش قۆباغی سه رکردایهتی نه م بیرهیه له سهردهمی شینج مهبدولکه ریعی
 شه ده له دا و دووه مپش قۆباغی دوا ی کۆچی دوا یی شینجه که ده کریت به قۆباغی
 ریفورمی بیری کۆمه لی هه قه کاسی نو به رین، چونکه پاش کۆچی دوا یی شینج، هه ر
 به د له مامه ر هه ر و حه مه سووری کلوفوت، ناراسته ی بیری هه قه یار ناوینه ی
 هه نومهرجی سونی کۆمه لایه تیی و ئا سووری و سیاسی سۆی کرد و دوو پینچکی
 حیووریان له ریدار و بیری هه قه دا په یدا کرد، که هه ر به که بان حاوه می چه مد
 تاییه نه مه دییه کن و مۆ له چوارچینه گرنسی نه م تاییه نه مه دییانه و دانه شکر دبان مه
 سه ر هه ریت له نه م که سایه نییه ده ، پوخته ی به رنامه کانیان له دوو قۆباغدا
 ده خه یینه پروو:

حانه قای که لکه سماق

خانه قای که لکه سماق

قوناغى يەكەم (۱۹۲۰-۱۹۴۲)

ئەم قوناغە، سەردەمى رايە رايەنى شىنخ غەدولكە رىمى شەدەلە دەگىرتەو و دەنواپىن پوخنى بەرنامەكەي، لەچەند بەمەيەكدا كورث مەكەيەو و كە ئەمانە

۱- ھەقبەرەيى:

يەكەمىن بەمەي كۆكەرەو و ئەندامى كۆمەلى ھەقبە لەسەر ھەريەك لە ئەندامى كۆمەلى ھەقبە، پىويست سوو كە لايەنى ھەق بگىر و لە ناھەقى دورەكەو و، ما ئەم لانە بگىرى و دورەكەو و بەش لە مەزەو و نەدەشياندا بەبىت، چونكە رىيازى ھەقبە خوا بە يەكەمىن ھەق دادەنەيت و دەبىت ھەموو ھەقىقەتەكانى نرى وەك دادەو و، راستگويى، ھاوئەشى، بەكسانى، رايەنى (ملكە چى ئەم ھەقىقەتە گەرەيە بىن و لە سايبەيدا ناھەقى نەكەرت،

ريسارى ھەقبە، ھەقىقەت بەتەبىشت ھەريەك لە (شەرىفەت، نەرىفەت، مەغرىفەت) بەو، مە پايەيەكى گىرگى حواسى دەربەت و پىويستە ئەندامى كۆمەلى ھەقبە، ھاوئەريان مە ھەريەك ئەم ھەقىقەتە ھەبىت و لە سەرى بىرۆن دولئاسى كۆمەلەكەش وەك لە پىشتەردا ماس كرا، ھەر مۆ ئەم بەمەيە دەگەرتەو و كە لە سەردەمى شىنخ غەدولكە رىمدا رورنر لە لايەنى ئايىپىيدا رەنگى دابوويەو و لە سەردەمى ماھە پەزادا چوو و سارى كۆمەلەيەتيەو و بە ناوى "رەوشت" وە سنوورى بۆ ديارى كرا.

۲- رايەنى (خوشك و رايەنى):

مەست لە تەنابى و پىكەو و يە ھەموو ئەندامى كۆمەلى ھەقبە، خويان مە خوشك و رايە يەكترى داناو و پىيان و سوو و ماس بەكسان لە نىواپاندا ھەيە خوشەويستىيەكى خوشك و رايە، ھەموويانى مەيەكەو و سەستووەئەو و وەك

په پیمانیکي گياښکړد، کومې له هغه ځاي نه به خپل ځيران لاساوه له نهم په پیمانوه. ټگر هر نیکه لاوونو و خوره په وشنیکې بولیدیت، نو او نويان بوو نه قسه و سرزه شت کولون و تانه يان لیدلوه.

۳- هولندان بولسماسي حياواری جیمانه نسی و په گهری:

له پخوان شېخ و خوونیار. دهوله مه د و هژارد، حياواری په کی نه وتو دیار به بووه. ماکوکی له سر ناستی ناسوړی، به ژادی و په گهری له کومه له هغه دا، له چاو کومه له کورده واری نه و سرده مانه دا، رور ماستر بووه و زورمیر له بهک ناستدا بوون و جیسی سرورمیران نید به بووه له سر نهم به مایه، ده گبریه وه که کاتی حوی، چه د ده سelandarیک که حاوه سی سروروت و سامانیکي رور، وون، یار چه د که سیک نو هر مه سستیک بوویت. کتیک ویستوبانه دس به هغه، وازیان له مولکداری و نه و به هایانه هپاوه که له گل ریبری هغه دا مایه به وه، له نېره دا تنها درو مورو به بولسماندنی نهم به مایه ده ښییه وه

موروسی به کم ((سنی ناعا بوون به هغه، به کیکیان "مه حمود ناعای میرلوده لی" بو، که به کیک بوو له دهوله مه د گوره کاسی ناوچه ی پشده ر. نه و دووانه کی تریشیان "جه میلی عه لوی دره یی و شېخ حه ساسی شېخ عومری حانه قا" بوون، که حاوه مولک و بیمچه دره ده گ بوون ته مانه له نه یلوولی ۱۹۴۱ دا بوون به هغه و موبه ش بوون به هغه؟ چونکه حریان له دوو کچی حوسی هغه کردبوو، به لام کچه کان ونوویان تانس به هغه شوونار پی ماکه یی ((

موروسی دوو هم (("کویا سمایی مه لاسه" که به کیک بوو له پیاو د گوره کاسی نپه ه ی کویا له عه شیردنی شبلانه له سگر، کاتیک ریبری هغه ی

۱- نورده وده له برویوه ی هغه سرچاوه ی پشوو پشده ی به کم ر ۱۱ و ۱۱

وه رگرت، نيتړ گونډی مه داوخته هره شه و هشاری عه شیرته که یی و گوډی بنگردي
به حق هینستوه و وری له دانوبه زینتی عه شیرته که یی هیناوه له بهر نه و ی که
پووی له گوډی مه لاسه سی کرد- که نه م گوډه وه که مه له نډیکي پرووتنه وه که
وه هابووه- نيتړ هر مه باوی نه م گوډه شه وه ناوبایگی ده رگرت))^۱

۴- دایسگرډی بیمی کومه لایه نی و پیدایي نابووه یا مانگاهه ۲:

له سنووری کومه لی هغه بشید... نابوونه ی مانگاهه هه بووه که له ږنگه ی
مراسه پاره کان، یا موحلیسه کانه وه نه م نابوونه یه له هر خیرایک کزکراوه ته وه و
کاروباری ته کیه، حاماقا و کومه لی هغه ی پی دایین کراوه نه و ی پاستی بیت،
پاسایه ک نو کزکراوه وه نه م نابوونه یه نه بووه، واته هر که سینک به پینی توانا و
ویستی حوی، پاره یا نه سینک له هر هغه که ی پیشکه ش کردوه نه گهر که سینک
کاره ساتنیکي مه سر بهانایه، له نه م پاره و هر هغه مزلکراوه، بیمه کراوه و
مهینلراوه کاره ساتنه که ی پیوه دیاری مدات. نه م بیمه کردنه، نه بها نو هغه کان
نه بووه، نه لکو نو هر که سینک بووه که په پای نو هغه کان بردییت. کاکه حه مه ی
شینخ نه کر دلایت ((هر پیاوینک یا هر ناهره تینک له هر تایفه و عه شیرته تینک

۱- نامه ی کی (په شید محممه د علی) نو لیکلور له ۱۳۰۹/۱۱/۲۵.

۲- نه م حاله له لایه ماموستا حه عه رده مه مه له لیکراوه نه وه کاتیک ده بووست ((هر هه موو
نه دایمانی گوند، کاسه ی هاو شیان (Gemeinschaft Kasse) هه بووه د نیشتون ی بیمه که هر
که به گیران و ماحلی داسه ی حوی نه بووه، نه لکو هه موو گوډه که به ل "ماهر" ی هه بووه
هر چی رها ت هبه نه ناو ماحله کړوودنه وه و هر چی مه سره مش هبه هر له و ماحله ده
ده رجووه و نه نه و خه لکه ده سمال مه سره ل دایمانی حوسال هه لگرتووه و هه موو د مضمونای
گوند پندوسیمیه کاتیر د پوشراره و نه سره نه ل سفره حورډی هاو نه شیان نو کړووه (پروانه
(نپداره ی گورډی تاسنه گ و تاسوی گشه کرس، سه رچاوه ی پشوو... ل ۷۱)

بوایه، نه گهر بیکهس و ده سترگورت بوایه، نه و ده چووه مالی شیخ عه دولکه ریمی شه ده له و نه وان له نه وئی به من منعت به خنویان ده کرد ((نه مانت نه م حوشه ویسنیی و گیاس هاوکارییه، که له خانه قاوه ده رده چوو، پالی به هه ندیک که سه وه نابوو تا وه سیهت مکه ن له نوای حویان نه شینک له ماله که بیان بدریته خانه قا، مۆ بووه (("مام عه دوللا" که سومبییه کی حه لکی بگرده بوو و به کیک بووه له ده وله مه ده کاس ناو بگرده، وه سیهتی کرد بوو که بیوه ی سامان و مهر و مالانه کی له نوای حوی، مۆ خانه قا و ریناری هه قه میت، به لام حرم و که سوکاره کی به نه مه پاری ناسن و نه وه پیر مۆ بوور کرد و ده نه وه که نه مابیش نه گه ل نه و سامانه دا به حیان کیشاوه و هه قیان نینیدا هه یه، نه و نه به نه وه پاری بووه که به ک له سه ر سینی مۆ خانه قا میت و نوو له سه ر سینی مۆ ده له کاسی میت، نه مانت سنن سه گی هه بووه و به کی له سه گه کاسی له گه ل مه ره کاسدا مو خانه قا ناربووه))'

۵- سه ره ستنی ناههت:

حگه له نه و کرانه وه و جۆره سه ره ستنیه ی که له نه م رننازه وه چوو بووه گیاس ناک به تاکي کومه لی هه قه کاه وه، ناهه تیش پیرینکی تایه تی مۆ داسراوه و به کۆبو کۆبووه دا به شداری کرد و ده ناهه تی هه قه به نه وه ری سه ره ستنیه وه هاوسه ری حوی هه لزارووه و له به شوو دایبدا، شپرایی وه ره گه راوه له چاو کومه لگی کوردی نه و سه رده مانه دا، رۆر که متر هره ژیبیان کرد و ده ناهه تی هه قه، به دوو به که ونوو و پیاوی هه قه ش ناهه تیای به دووی حویان به خست و ده

۱- یاداشت نامه ی ژانم، سه رچاوه ی پیشوو، ۱۷۹ ل

۲- نامه به کی (ره شید محه سه ده عه لی) مۆ لیکۆله له ۲۵/۱۱/۱۴۰۰ دا.

ناوهریان به سهرت سستی ناهرت وی سردووه که حامه قای شده له بقیته لایه ی
پارستی و مارگریکرس له چهد ناهره بیت ه نهم لایه وه ماس له ژن و پیاونیک
ده کرمیت که هار به کهدر ه هوسه ری حوبان حیاووه ته وه و بریاریان دوه له
حامه قای شده له را پینکه وه زیانکری حری سرووست مکه ر

۶- گۆری پرسی و پاوتوگوش:

له گانی پیوسته حوشه و سزی مافه هه مووه نه که بره ده و حیاووری،
کۆمووه ته وه و ریز و پرسمی ر ده ماهر مانه نیک کردووه که سهره محام
هه موور که پشتوریه ته نه حامید و ماس پیری کردووه هه موور نه ده ماس کومه نی
هه فقه که نه مبه یگر پینگه پشتوویان هه سوویت، له نهم پرس و پرسمیه دا، ماف
ده رپینی پیروچوونیان هه بووه

۷- هری ناتوینوتیزی:

نهم سه مایه به کۆمه نی هه فقه کاس بووه ته که تنوور له میژووی نهم کۆمه له دا.
کوشش و شه رکرس رۆر که م تۆمارکروه چهد حاله تیکی دا کۆکی کردن له ماف
گشتینی و یارمه تیداسی شوپرسی کوردی سی ده رچیت، چه کیل هه لئه گرتووه
ته مانه ته هه لوینست و ده گ ته که ی مانی گویمیه که شه دا (۱۹۲۴) که به
نا ده سنی شویمکه وش و یگرا کردی شیخ هه سویمکه ریم ساری که وش، که سپر
نوسوسریه که س نه بو سووه ا به نام به سهر ناسنی خودی شیخ و سو هه مدیک
ده ت که به لای شیخ هیلر سوور بووه شیخ به رچه کردی نوسدی هه بووه، سو

۱- ناگ حری هه سویمکه ریم هه سویمکه ریم هه سویمکه ریم هه سویمکه ریم هه سویمکه ریم
به حامه که نه که سده ده که سده ده که سده ده که سده ده که سده ده که
کۆمووه ته گانی سهرده می شیخ هه سویمکه ریمده، حیاووری رۆری هه پیه

نمونه کانتیک شېخ له کارې همدې سؤفې و شېنه‌گان بېزار بووه، به ده سنی
خوی ((له سؤفیه‌ګانې داوه و به توندی له ګلېاندا جوړلاوه ته‌وه تا نه و پښګایه
نه‌ګرځ، به جزیړنک مووه داوای مه‌خفه‌ریځکی پوښی له نه‌وې کرډووه))

۸- نه‌نی واکوټن،

کوټه‌لی هغه، کوټه‌لنکی داخراو بووه و نه‌بانوښتووه که‌سامی تر ریښاری له
سریان کږیکه‌نه‌وه. له بامه‌ګانې دواثرده، رږر له سر نه‌م به‌مایه ده‌دوین.

۱- پوښامې "الرق" ودریځي جمال سان، ژماره ۵، ۱۹۸۳ ۱۰، ۲۳۴ به‌لام نه‌م هه سته نه‌وه‌ده
ګوره و رږ نه‌مووه که له کوټولنې شېخ ده‌رجېب و شېخ داوای هغې پولیس ګاټ ته - سوږ
پولیس به ناوچه‌ګر گرفتې مو کوټه‌لی هغه داوه‌وه، وه‌چون (ده‌شوف معمه‌ده یوه‌ده،
ده‌مورسیت) (دبې سترګه‌لو لېږکی هغې و به سترخو بو، هېچ ښکړګیبه‌ګې وه‌مایې نه‌موو که
پوښتیا به پوښې و پوښتېده بېر له نه‌م لایه‌وه نه‌وی پولیس هېچ ده‌وریګان به‌وو که به
هرمه‌نی نه‌و و له هرمه‌نی ګه‌ده‌س، به‌لام وایار بوو که ده‌وریګې تریان پې سمپږدرست نه‌ګانې
روژانه‌ګه‌یاند exclamation همدېګان وه‌ک نه‌وې حلې ګوښه‌یان له‌ده‌ده‌ګرډ و ده‌چووه روښانه‌وه
حویان واپېشان ده‌د که ګوښه "همه‌ت و نه‌ه‌ګه‌نی شېخ" نه‌مایښی پرګېشاوه و که‌م‌کښی‌یان
که‌م‌دکښی‌ ګرځون نیما یو نه‌وه‌ی هېڅ نه‌وې و متعاسی نه‌وې س، له نه‌و سترم و ده‌مه‌ده
سره‌وښې نه‌وو، له هغه‌ګان محو شتوون نه‌روهي سیاسي له نه‌وې چه‌په‌ده‌تر موون هند
همدېکې تریان نه‌رګ په‌سمپیه‌ګانیا دده‌ګه‌د و حلېان ده‌ګوږی سترمان و سترمان به‌شعره‌ت
ده‌ګرډ، چاوپرکېښ نه‌ګه‌لده‌ګرډ له‌په‌دې نه‌م نه‌رګه‌وه که لپارووه‌رمی بو، چوکه ده‌یوایه
سموور و لېږسمپیه‌وه‌یکې ه‌یوایه متایه‌نی سهاره‌ت به‌ګانیا‌یکې ه‌رمانه‌ری مېرې که‌م‌یت
کدریځی و سکاټ هو نه‌ګه‌ر نه‌و ناه‌ره‌به به‌سهرمان‌ده‌ش له نه‌مان مورنر و لاوچ‌ګرېان ده‌ست
نه‌ګه‌وښت و مه‌یا نه‌ نېری نه‌شقی نه‌مان ګرځان بو س ده‌ نه‌وه‌ده‌ی تریان پېوه‌ده‌ما و نه‌ ناشکړ
ده‌مان‌ګېرپه‌وه و سبېان ده‌ګرډ نه‌ سهره‌ت‌وه به‌مه‌سني ناوړه‌دنیان له‌دوايد مارسمه‌ګرځیان مو
سره‌ نه‌و ریښاری ګه‌ حویان مه‌ستیا نه‌ (پروانه) مو نه‌ هغه‌ ګه‌وښه‌ هغه، سترچ‌وه‌ی پېښو و

۱۰۰-۱۰۱

فونانی دووه (۱۹۴۲-۱۹۸۶)

نهم فونانی دووه سو دوو پیچکه داسه ش ده کړنست که نه وایېش پیچکه کانی
(مامه پره زایی و پیچکې همه سووری):

بهرنامې مامه پره زه:

نه گرجی ((مامه پره راش هر له سر رینساری شینخ عهدولکه یریم پوېشتووه .
به لام له نه وروتر پووی له حرمه نی کومه لایه یی کړنووه و کومه لی هغه ی نه وه
سرواوه ری پېشکه ونوخوا یی و بسد ناپه رودری سر دوه)) وه سه میت نه
گورک یی و پیچکه به له سړی هغه ، هه روا به خووه له سړی مامه پره ،
سهرچاوه ی گرمست ، نه لکو نه رنه بحامی چه د هاکنه ریک سووه که وهل پوویستی
هانووته پېشه وه ، سو سووه ((هه کی گوره ی بیرکړنه وه ی مامه پره را سو
ریکخسته وه ی پروتته وه ی هغه ، نه وه سووه که پروتته وه که تا نه و کانه وهل
پروتنه وه به کی ناییی و سوویه نه سووکی ده رکرد سوو ، نه لام له سوووی شریع
ده رچووی رود له سووی و موریده کار ، نه نایه نی له حالی حه رده دا و نه و
گفتوگو و ده ته قی هه سه فانه ی له سو ریره کابدا سوو سو به سوو ، هه سه له که ی
جه ست کړد سوووه و کار که بشسووه رده به له که هغه وهل کومه لیکې له ناییی
ده رچو سوو مانگ ده رکان و له نه م نه به ده دا شته سه ره کییه که ی هر پروتنه وه به له
که له ماره ند سو نه وه به ییدا ده بیت تا پېشی نه رری ، که ریکخسته وه ی زیانی
کومه لایه تییه نه شیوه به کی حراپر له حراپر که و تنووه دووه — نوبه پوویست
سو که مامه پره را بیرکی ورد له ریکخسته وه ی پروتنه وه که سکانه وه و کاریک
بکات که سه ره تیکی نایدی یی و کومه لایه تییه و په فشاری داسی)) له نه م

۱- گاوردا نه وه به له پروتنه وه ی هغه ، سهرچاوه ی پېشوو... له ۵۵

۲- هه مان سهرچاوه ، ل ۶۱-۶۲.

پیدا شده، حگ که نه‌وه‌ی چند سه‌ماهه‌کی به‌یوسراوی نو کومه‌لی هه‌فه دایا، نه‌وه داموهریت و حالانه‌شی که همه‌سوزی کلأوقوت وه که بکک له دامهریه‌راسی میژکه‌کی سو، وه که "ره‌وشت" و "تراسه‌باره‌کان" مامه‌ره‌را کردینه کارنامه‌ی ریچکه‌کی و هه‌ولی ده‌ده که نه‌م لای حویه‌وه پیا‌ده‌یان بکات به‌شپوه‌کی گشتی، ده‌توای به‌رامه‌ی مامه‌ره، به‌هه‌وو نه‌وه حاله‌ی که سو به‌رامه‌ی شیح عه‌دولکه‌ریم داسمان لی‌وه‌کردن^۱، له نه‌م چه‌ده حاله به‌ریکه‌یه‌وه:

۱- شیح حوسه‌سیر حه‌ده ده‌نم (ره‌وشت بریم سو) به‌فامه‌ده (به‌رمیت سو به‌ریه‌شی حه‌به و ده‌س بریزی حه‌سوز به‌ری می‌شه‌وه‌ی به‌وه سو که به‌ری به‌نه‌م کرده‌وه له‌گه‌ر مامه‌سیر ده‌ریکی که بوی "حبه‌س حویله‌ی" سو، هسه‌لای مر و سگالان نه‌م هسه‌یه‌ی کرد و وی ساری شیمک هه‌ه و میش به‌شیم ری و گه‌تی به‌رامه‌یم پید به‌هه‌وو سهرچه‌وه‌ی دایا ره‌وشت و باش به‌مه‌ره به‌یامه‌تی شیح محهمه‌ر نه‌می هه‌له که وه‌که ده‌سترسم سو هسه‌یه‌که‌پار قومه‌وه و دایا کرده‌وه و به‌ماوی نه‌وه‌وه (ه‌رجو) سو به‌ه‌و (ناورد به‌وه‌په‌ن به‌سوز به‌وه‌ی هه‌فه، سهرچه‌وه‌ی پیشو،... به‌راویزی ژماره ۴، ل ۶۲)

۲- داموسا هه‌مه عه‌دولک به‌ساره به‌ترسه‌باره‌ک. ده‌لیب (به‌که‌م حه‌ر حه‌سوز به‌رامه‌ی ده‌س به‌ه‌می نه‌هه‌که که کار به‌که به‌به‌نه‌کاند سو نا‌وزگری و حه‌ل به‌کمش و به‌ریکه‌ده‌کرد به‌گه‌ری) سو به‌ه‌و (ناورد به‌وه‌ی به‌سوز به‌وه‌ی هه‌فه، سهرچه‌وه‌ی پیشو... به‌راویزی ژماره ۱، ل ۸۲)

۳- مسته‌ه عه‌سگری له‌کته‌که‌سد (ناورد به‌وه‌ی به‌سوز به‌وه‌ی هه‌فه) نه‌به‌ به‌رامه‌ی مامه‌ره‌ی موسیوه و له‌ه‌دیک حاله به‌گه‌ر به‌رامه‌ی شیح عه‌دولکه‌ریم بکلی کردو، به‌لام به‌سبه‌کی نه‌وه له‌جه‌د حاله‌کدا، حیواری به‌ی و کانی له‌می‌یاد هه‌به، بویه به‌اشعار رانی به‌نه‌م شپوه‌به‌ه‌یایان بکه‌یه‌وه

۱- دېوشته:

چېند باسايه کی همه لایه بهی کومه لایه نی، ته درووسنی و نابوری نهووسراو
بووه، که له سره همو نه دامانی کومه لی هغه پیویست بووه نه من جیاواری
لنی لانه دن و پیره وی لی مکن خو نه گهر هغه بهک ((پیره وی لی نه کردایه، بیان
سه پیچه و نه ووه حولایه ووه، پیپان دهوت "پیره وشت" و نه گونډه وی حوری
بیره و شنبیه کی، دهو و همدی پاره مدنه بیان سو مو و بهک "نه حمید" مکریت،
یان نه رکینکی به سه ودا بدریت.))

دوشت چېند لایه بیکی جیاواری ری سی گرتو و نه ووه، وه ((دهست و رده
یکی، دوورکه ونه ووه له درسی و دروویی و بوختان و دورمسی راگرسی
پاکو حاوینی، پاراسفنی له شمسای، پیره وی همراسی ماو کومل کرس و
دوره جووړ له ریری مریه تی دوورکه ونه ووه له نه ماعکاری و چهوسانده ووه
چه لکری، دوورکه ونه ووه نه که ساسی گومانلیکراو، چ له پووی نایبیه ووه و چ له
پووی دنیاییه ووه، له کاتی نییسی به کتر و چاکو چونی له گهل به کتریدا، ده بیت
دهست مخه ناوده سستی به کتر و سین "یا که ریم و پاره را" که مه سستی له دوو
ناوی خوا بووه.))

۱- تارودانه و بهک له بزونه ووهی هغه، سرچاوهی پینشو... ل ۷۵

۲- له نهم نه ووه کړنه دا ده سنگو شپ نه بووه، د بها سوری په به بیان گه پلوتو ته بهک و له شه و
به ولوه ده ستیان نه ده چوونه نار ده سستی په که ووه، (مسئله خا عسکری)

۳- محممه و نه لا که ریم، ده ووه... من وی بودیم مه سستی له (که ریم) و (ره ر) شمع
عده ویک ریم و ماهره موویب نه دینیس که و ماهره نهم دروشمه نه سهرده می ماهره رده هاووه
مه له به سهرده می شمع عده ویک ریم که هیش نه دهره پاش نه کی نالای شنبیه نی هله دگری
هرچوون سم، نه و که سستی نه دروشمی حسوده نه سهره رده هله، نه وده ریه نه ووه مووی
لیب مه سستم نه (که ریم) ناوی خو و نه (ره ر) شمع عالی روری کوری شمع مووسای کارمه)
پروانه (تارودانه و بهک له بزونه ووهی هغه، سرچاوهی پینشو... ل ۷۸)

۴- تارودانه و بهک له بزونه ووهی هغه، سرچاوهی پینشو... ل ۷۶، ۷۷، ۷۸

۲- سہریہ سستی ٹافروٹ:

ناغرتي کوملي هغه له هم قواغه ده، سهرمه سستيبه کي رورتيان هه يووه
 نو که لئوړه ي که له هم ناره يوه له سهرده مي شېخه سهاره ته بېرته و
 سهرمه سني ناغرت دروست بوو، له سهرده مي مامره رده رورتي که شه ي
 کړيوه ي بهر ي سته يووه.

۳- هوری نائونڈویزی:

د هره له زياتې ثبته تې خویدا، ځکه له نه وې نه کسکې هم نه و .
 هره خو نه دوسگ موه و تودونېزې نه رامهر نه کس نه کړووه . (رنگي نه
 نه وېش کړووه که هېچ که سیک له هاوسوه و موخلیسه کاني نه کړی نهس هر
 نه مېرواوه ردهشی نوو که پالي پيوه نه نه دمي نه جووه شي ناشنجو ر مې
 نېرق، چوکه نه مېغه نه ی له شېخي گوره وه نو ماووه وه) له گه نه وېسه
 که ماوه ر ده سلا نیکي روزي ه ووه، هېچ کانېک نه م ده سلا نې نه و د مې
 و تودونېزې نه کار نه هېاوه و هه مېشه پشکېري له مېري ناشنجو ر نه کړووه
 نه هېر سوېکېد، نېت، نو نه م ده سلا شېشنگېري له مېري ناشنجو ر مې جووه
 کړووه و (اووه نه نه دمي نه جووه شي ناشنجواري نېراق)) که له نه و
 کانه ده نو نه رگړووه وې هري تودونېزې ده ريوو نه مېرووه .
 ماوه ر، نوووه مېرواوه ري هه مو نه دمي رېچکه کي و ((ده سلا نه وېسه
 مېرواکېيان له رنگي دېل وگي ناشنجووه، له دزي تودونېزې ملاوېسه و

۱- نامه پیکمی (ره‌شید محمدصاد عالی) بؤ لیکتورلەر ک ۹/۱۱، ۲۵-۱۳۰۰.

۲- ریزه‌وی نیکوستان، سارچاوه‌ی پیشور، ۱۰۰۰ ل ۲۱۱ و ۲۱۲

٢- همان مه رهاوه، ل ٢١١.

شنیوئین و لییان تیک بدهن. له ئەم بارەیهوه (شاکیڕ قەتاح) دەبووسنیت ((سنی
 حار چرومه ناو هەقەکان، تیکە لاویس بووم، لەگەڵ شینە کایشیاندا گفتوگۆم کرد،
 بۆم دەرگەوت کە. شینەکان بێهگە لە هەقەکان، ناھێل کەسی تر بچنە ناو
 کوپوونەوه کانیابەوه، هەروەها ئەو شتانەیش کە بە هەقەکانی دەلێن، بۆ کەسی
 بێگانی ناگیرەوه، ما ئەو کەسە کوڕد و موسولمانیش بێ))^١ هەروەها (هەمان
 مان)یش کاتێک دەیهوینت پازێ بەرنامە و رابیری لە سەر هەقەکان دەست
 بکەوینت، هەمان راستی بۆ دەر دەرکەوینت و دەبووسنیت ((ئەو ماوەیهی کە لە مەجرا
 پۆستم بووم، زۆر هەولم دا لەگەڵ هەقەکاندا کە شنیکیان لێ نینگەم و لای حۆم
 بینووسم، هەرچەندم کرد هیچیان لێ تێنەگەشتم، لام وایە ئەوا بێش تەیان دەرانی
 بێ بەیان دەتوانی ئەوەی لابەه بوونی بکەت؟ چونکە خوێندەوارییەک و بێر
 دەسوو هەروەها نەگەرچی زۆریش لە پیاویکی زیرەک و بەتوای وەک شین
 حسینی سەید نەجمەدی حەقاً^٢ وە بڕیک بووم، کە ماوە بەک تیکە لێان بووسو و
 شتی دەرانی، نەتوانی لە ئەم بڕووەوه کەلکی لێوەرگرم.))^٣ ئەمانەت بە سەلێ
 ١٩٥٧دا کاتێک (هێنی هارۆلد هاسن) سەردانی سەرگەلو دەکات دەلێت
 ((بەگوێمبار چپاد کە سەرگەلو لە دەمی خۆی ماوچەیی هەقەکان بوو
 خەلکە کە بە ترس و پێزەوه ماسیان دەکرد))^٤ کە لێرەدا ئەوە دەر دەرکەوینت نا
 چەد خەلکی بە پێوستیان رابوو ئەم مانە بەهێنی راگیریت و بە درکینریت،
 ئەمانەت وەک ماوچەیهکی هەقەشیش بە چپە بەگوێدا دراوه^٥

١- هەمان سەرچاوه، ل ١٨٨.

٢- یاداشت مامەڕی ژانم، سەرچاوهی پێشو، ل ١٧٧.

٣- کەدەر کەر، هێنی هارۆلد هاسن، وەرگێڕی: سەحەر مەسەد نەجمەد، چاپدەهی کۆری رەهەری

عێراق، بەعداد، ١٩٩٠، ل ٩٢٥.

۵- کۆزى پوس و داوتىزگورن:

بەھەمان شىئەى سەردەمى شىنخ غەبىلگەریم، ئەمدىمانى مامەرەرانى
كۆمۈنەتەۋە و پىرس و اوتىزىيان سەمارەت مە ناسى پۇزگارى خۇيان كىردۈۋە
شەۋەى پاستى بىت، رۇرم ھەۋن دانالە بارەى ساۋەپۇكى ئەۋ قىسەۋناس و
گفتوگويانەۋە شىنخىم دەست كەۋىت سەمارەت مە ئەۋەى كە لە ئەۋ كۆمۈنەۋاسەدا
كراۋى و وتراۋى، ئەلام لە ئەۋەدە رىتريان مەدەۋت كە ۋەك چۆن ئەمىق لە بونىزى
ھەبىدا وتار پىشكەش دەكرىت، بەھەمان شىۋە لە بارەى حۋا و پىنەمبەرەۋە،
قىسەۋناسىن كىردۈۋە ئەلام مانىت ئەم كۆمۈنەۋاسە، بەھەمان شىئەى
كۆمۈنەۋەى ناسابى شەۋەى ناۋ چەند خىزايىك داسىيىن كە مەبەست تىيامدا ھەر
بۇ خۇشىي و گات مەسەرەردىن بۈۋە^۶ چۈىكە ئەۋ كۆمۈنەۋاسە شىۋەپەكى ھەرمى
ھەبۈۋە و پەۋشى مەشدارىي و چۈبىتى نامادەۋور لە ئەم كۆمۈنەۋاسەدا،
مەخۇرىك بۈۋە كە ((ئۇ و پىار، پىكەۋە دادەبىش و مۇ گۈىگرتى لە پەند و
نامۇزگارىي شىنخەكەيان كۆدەبىۋە. ھەروەھا ئەۋەش پاستە كە لە ئەۋ
كۆمۈنەۋاسەدا، ئۇ و پىار خۇيان مە خلوپەرگى حۋا دەپارتىنەۋە))^۱

۶- دەستگىزۋىي و دالەدان:

چ مامەرەزا و چ مامەرەرايىەكان، مەدەستگىزۋىي ھەزاران و لىقەۋماۋان
ناسرلور لە ئەم مارەپەۋە دەگىزپەۋە كە ((كاكە ھەمەى شىنخ مەكر كە لە
سلىنخامى دادەبىشت و بەگىك نوو سەر مە ھەقە، ۋەحتى خۇى لە چاۋپىنكەۋتەبىگدا
لە ئەم بارەۋە ۋىۋەتى سالىكىيان لەگەل كاكە ھەمەى خاسەقا، شىنخ حوسەبىنى
مراى، كاكە رەراى سەرگەلو و مامە قانە، چۈۋىپە دىنى كەلكەسماق لە ئەۋى لە

۱- ئاۋىپەى ئىسم، سەرچاۋەى پىشۋور، ۱۸۸۷

مالی کاکه رهزا "۲۳" ناگری حیا حیا دی کراو نه وه و هر یه که له شه و ناگوانه. ناگری ماله هه ژانیک بوو که له شه و خوشه ده به دا سوو و به حیو ده کراو))^۱ وه نه بیت نه م هه لوئسته هه سه بارهت به که سانی هه ژار و ده ست کورت بوو بیت. به لکو بق پشتیوای گه ل و حریفش به هه مان شیره سوو سو نموو به شداری و ده سنگ جویی مامه ره زاییه کار له کۆماری کوردستاندا هه روک له پیشتردا باسما کرد. هه روو ها دالده دانی نه ندامانی حریفی شیوعی^۲ و شه و ژماره رۆزی شیوعیه کار که ماوه یه که له که لکه سماق سوو و په یوه مدیه کی پنهویان له گه ل مامه ره راییه کاسدا دروست کرد. هه روک (حلال ده باع) ده بووسیت ((له دوی شۆرش ۱۴ ی گه لاویژی سالی ۱۹۵۸ هه و. رولی مریانی مامه ره راییه گه و ره تر بوو.

۱- پاداشت نامه ی زیانم، سه رچاوه ی پیشوو... ل ۱۷۹.

۲ ماموست هه مره عه دولای به ده سنووسیکه^۳ که به رووه ری نه و پوزمه یه و پوشمایی ده حه سه ر سووی په یوه مدیه کی به شه و شیوه یه ده بووسیت دله سالی ۱۹۳۸ د لکه ر یوسف مه نی و ره کی حه بریدا گیر د. دوو بومنه به سه ر د سه پا، یه که م ملاوکر ده و ی بامیلکه ی 'الاگرد و العرب' ی ماموستا "نیر هیم نه حه د" و ملاوکر ده و ی شعری که کوردی که ده ری حو دی ماموستا نیر هیم نه حه د بوو چونکه له مالی یوسف مه نی گیر بوو. به کۆموسیت له قه لعه در سوو به باش شهش مانگ به به وصف و مه ده که مه کرس، له مه ده که مه ی حه ری به عد د و موسس در کرم. سه لام 'یوسف مه نی و ره کی حه بری' دوو سن له به ده حه و دوو سن به مورقه به به "عه" شه ماری ۱۹۳۸ شیخ عه دولای حه ده. بوری سه بد نه حه دی حه ده، شعری به کرم. له به عه ده بو دینه که ی "به ده باح" و به شه یوه بو دینه که ی حوی 'گه وه' که مریه که رکوک به باش شهش مانگ، گو بیره مه وه بو حه ده قی سه د نه حه د. به ماوی مه لا به هیم به زیر ری به یه ی شه ر به سالی ۱۹۴۲ که مانگ به "کۆیمه یه" به زیر چا ویری شیخ عه دولای عه سکریو سوکی مه نی عه سکریو به بوو به شه و چو رساله په یوه مدیه که گه پاری کۆموسیتی به ده به ما، هه رجه ده پروگری نه و پاره نه لام به سه د بوو ((نه ده سووسه به لاه ماموستا موشار حه ده ریوه به "که سانی مه لا به ده ها. هه مره عه دولای گۆفاری ۸۲۱ ژماره ۲-۳، سالی ۱۹۸۰، ۲۱ د ملاوکر ده وه ده که میژوی موسینه که ی بق سالی ۱۹۹۷ ده گه رنه وه)

پشتگیری شورشی و ناماچه‌کامیان ده کرد. له ناو پښتوخواه‌کامی خری شیوعیدا،
 چند شیوعیه‌کی دلسوړی حزب و مامره‌رایي هه‌وو، له نه‌واڼه "مه‌لا سایی
 سولی محممه‌د" که له گه‌ړه‌کی کامیسان دنده‌پشت له سالی ۱۹۶۱هـ و کانی
 رژیمي عبدالکریم قاسم له پښاری دیموکراسی دورکه‌وتبوه‌وه، من وه
 نه‌دامیکی کومینه‌ی پاریرگای سلیمانی خری شیوعی نیراق، نه‌رکی نه‌پرسی
 کومینه‌ی قهرای دوه‌دی سلیمانییم پی سپن‌درابوو که له نه‌و کتاب‌دا، ناوچه‌ی
 دوکانش سر به نه‌م قهریه‌وو، ککه‌ه‌میدی کوری مامره‌را، نه‌دامی
 کومینه‌که‌مان نو هر خویشی نه‌پرسی ناوچه‌ی دوکان سوو، هوری ه‌مید که
 ده‌ه‌ت سیمایی، له مالی هوری مه‌لا سیر میوان ده‌وو هر له نه‌م سالانه،
 شیوعیه‌کی نری مامره‌رایي و که‌سانه‌بیه‌کی نری باسروی کومه‌لایه‌نی، سوو
 نه‌دامی کومینه‌که‌مان که نه‌ویش "حاجی شیخ محممه‌دی شه‌ده‌له" نو چند
 نه‌دامیکی نری حزب له نه‌م سه‌ماله‌ده، هه‌وو و له مام ته‌های مامره‌را و
 صالح عسکری و... هتد.

دوای کودت شوم‌ه‌که‌ی به‌عسبیه‌ک له سالی ۱۹۶۲دا، نه‌و کادامی که
 شیوعیه‌کان که‌ونته‌هر شه‌لوی دیوس و به‌هه‌وو لایه‌کدا به‌سه‌واره‌وو،
 مامره‌رایي‌کان سه‌لاندیان که که‌سانی به‌وه‌ها و هه‌قواری راسته‌قبیله، به
 ده‌سنبشخه‌ری کاکه‌ه‌میدی کوری مامره‌را و تراکایی، ده‌رگای دیه‌اته‌کامیان سو
 حسنه‌سهریشت و دنده‌ی هوری و دوسته‌کامیان دا، به‌ناییه‌نی له گومدی
 که‌لکه‌سماق که موویوه‌ناره‌گایه‌کی راسته‌قبیله و روزنر له ۶۰ شیوعی له نه‌وی
 کویویونه‌وه))^۱

۱- نامه‌ی کی (جه‌لال ده‌باغ) به‌لنگوله‌له ۱۷/۷/۲۰۰۹دا

حتمیدی مامهرزا و ته‌های مامهرزا*

هزار آه‌ناردی به یوه‌دی مامهره‌ریه‌گر به خرسی شیوعیه‌وه، له چورچیوه‌ی
 باسی کونده‌های ره‌شی شویانی ۱۹۶۲ در (کریم نه‌حمده) بهره‌وه‌ریه‌ک‌سی حوی
 به نه‌م شیوه‌یه له‌گال مامهره‌رد ده‌گیریه‌وه ((پاش نه‌وه‌ی مامهره‌را له ریگی
 گه‌وره شاعری کورده "عبداللا گورر" نه‌وه خرسی شیوعی باسی، به

*- نه‌م ونه‌یه له نه‌رشیفی (جه‌لال ده‌باغ) نه‌وه پیشکش به لینگوله‌ر کرانه

۱- به سار به‌یوه‌دی گورر به مامهره‌وه، (عومهر تاشیر، ده‌یوسف، (کانه‌ل وه‌د شمشور
 هه‌ولی نه‌وه‌ل پنگ‌مش که مامهره‌ر به نه‌خوشده‌ی سه‌لاه به خناری به‌مده‌ه که یوه‌وه، به‌گه‌ر
 گورسی شاعر و دوو ناشموری، به به‌سیاسه‌وه نه‌وه‌وه‌مده‌ه نه‌ری که وه‌ل نه‌وه‌شی که
 نیمه‌له نه‌خوشده‌ه به‌گه‌ل یووب به‌نرمه "فود عارف" و وه‌ریزیر مامهرسی کرد شاش نه‌وه‌ه‌گه‌ر
 که هه‌ولی نه‌وه‌ل به‌مب مامهره‌ر کوچی سوو کردوه سو پرسه‌که‌ی ده‌ساره‌ه به‌گه‌ر مامهره‌ما
 گه‌ریه جووه‌ه که نه‌گه‌سما‌ی و شه‌و‌یکش به نه‌وی مامهره‌وه (به‌مه‌کی 'عومهر باسی سه‌مده
 مو‌ناچی" به‌ لینگوله‌ر له ۱۳۶۲/۹/۱۳۸۰)

لایه بگره کبی و ت نیسنا وا حری هه قمار دینه وه، هه مووان ده بنیت پشتگیری له
نم حربه بکیر ۱۱

به نامه ی همه سوور:

همه سووری کلاوقوت جگ له نه وه ی له هه قیقه بنامه به کدا^۱ به نامه کبی حوی
ده حانه روو، ده مووان له نیره شد به حمی به نامه کبی له نم چه به حاله ده
چریکه بینه وه:

۱- نابوری هاو بهش و دابه شکردنی کار:

هه له سه ره توه و کانی رووب به ناوچه ی شوو و گویدی کلاوقوت کرد
به شکی روری همه سوور به کدا ده سیان دابه به هیرکردنی ژبانی نابوریان و
سیدوئیکی هاو به شبیل دا، گر بگی رورمان به که رشی کشتوگالی دا و له کاری
ده ستیشدا به ته زیج هونینه وه ناویانگیان ده رکرد.

همه سوور به کدا هه موو شه وید به نامه ی کارمان دانهش کردووه و هه
به که بیان به کار بکوه ناپهت کراون که (سه به عومه ر) لپه سر او ی دابه شکردنی
نه و کارانه مووه (ته له سه به حه میدی ده لویی) وه به به کید له
همه سوور به کدا نه وه ده گیرینه وه که ((ده موو هه ر که سه و نیشوکاری حوی
برابینه، نو مووه من نه که رچی سه رده تا هیچ کاریان پینه ده کردم. نه لام له دویدا
کاری ناکرد بیان دامی هه ر که سه ی کار نیکی هه موو، من ناکه ر و به کبکی تر

^۱ پیره وی بکوش سه رچووه ی پشتوو ۲۹۱ و ۲۹۲

^۲ نه هه قیقه بنامه به شیوه ی هوروه ده و به نامه ی حوی، به کاسه که ی لای کاب عه ده
همه سوور به ده بگی حوی نه هوروه به ده حوسنه وه (رووه به لگه نامه ی پینعه به کویایی نه
به رنووه ده):

واپە، ئەو كەسەيى بىگاتە ئەوپەرى ئاست و پلەي ويلابەت و بۆستايەتى، ئەوا سەر خەمى شەرىفەتە كەسى وەك بويۇز، بۇزۇق، رەكەت و. لە سەر لادە چىت تەمەت ژىنەيى خەلكى تىرىقچىيان مە رەوا و خەلال رايىوۋ)) خەمەسور مە شىوۋە يەك لە شىوۋە خەل لە ئەم كۆشە بىگابە وە سەپرى خۇناسىيى و ژىنەيى كىرەوۋە، ئەگەر سەرىخ لە ئەو گەتوگۇ و ئاسانە بىدەپ كە خەمەسور كىرەوۋى، رۇر مە ئاشكرا، ئەم بىرۈنۈچۈۋەيى ئىدا دەپىرىشە وە، مەلام بايىت ئەمەش مە بىرۈنۈۋەرى ھەموو خەمەسور بىيەكەن سراس، چۈنكە ئەم بۇچۈۋە، تەمە بۇچۈۋى خەمەسور بوۋە و ھېچ كەسنىكى تىرىقچىيە لە ئەم خۇرەي مە كىرەوۋە، تەمەت خەمەسور خويىش، ئەم قىسەي مە خىسەنۈتە بىۋارى جىيە خىنكەردە وە تەنھا بەسەر زارىۋە بوۋە.

۲- ھۆرى ئاتۇنۇتۇزى:

ئەو كەلنۈۋەرى كە شىخ غەدۈلكەرىم داپە رازىد بوۋ، لە لاي خەمەسور و خەمەسور بىيە كاتىش مە شىوۋە يەك لە شىوۋەكەن پىادە كراۋە ھەمىشە لە بارگىزىيە كادا خۇي رىگەي ئاۋىزىۋان و چارەسەرى ھەلەزىد بوۋ، ھەر كاتىكىش كارگە يىشەننە ئەۋەي كە چارەسەر لە دەست دەرچۈۋىت، رىگەي ياساى مە باشتىرەي رىگەي چارەسەر رايىوۋ ھېچ كاتىك خۇي يان شۈبىكە و تە يەككى چەككى ھەلەنە گىرەوۋە و چەككى يەككەي ئەھىدە. مامۇستا (پەشىد مەمەد) دەنۈۋىسەت ((لە سەردەمى شۈرەش ئەھىدە، بوزىكىيان لە كاكە خەمەم پىرسى لە ئەھىدە! ھەموو كەس چەككى ھەيە، ئەگەر بو پارىرگەرى خۇشى بىت، مەلام ئەۋەدەي مە

۱- نۆۋمە ۱ د غەلەھار دود العى، مە جەۋەي پىشور، ۱ ص ۶۱ ۶۲ كە ئەمەش مە كىسى (الطال و المصل، ج ۲، طبع ۱، ص ۲۲۶) ۋە رگىرەوۋە.

له تۆۋەن كۆمەلەكتە تېببىي دەكەم. مەك مەرچەكتان بىيە، مەلكو ساسىشى
 ماگەن! ئەۋىش لە ۋەلامداۋنى مەلارەشىد. مەسدىك چەل دەلېم ئاقىنكەمەن
 ھەمىت، لە دوايدە دەلېم ئەۋەشەمەن ماۋىت، چۈنكى چەك نىشەنەي تۈدۈتۈرۈپ
 شەپرو ئازادەيە، نېمەش تەۋەشەنەمەن پى حۇش بىيە ((

- ۴- گونگىدان بە فېكر و ئەقلى. (بروانە ھەقىقەتنامە)
- ۵- جگەرەنەگىشان و چا نەخۋاردەۋە. (لە پىشردا روون گراۋەنەۋە)
- ۶- مىدال نەخسەۋە. (لە پىشردا روون گراۋەنەۋە)

۱- چل. چار.

۲- قل: دانە

۳- نامەپەكى (پەشىد مەھمەد ھەلى) بۆ لىكۆلەر لە ۲۵/۱۱/۲۰۰۹-۲۵

پاسی دووم :

بەلۋەردى سەلە ۋ ئەھلى ھەق

[illegible]

و شعی کافاس به کورستان فرستاد، نه گرو و پیچکی نایبی ده و تریث که له
 ده رانوی بیور به بیولاس "نه لای" یار "عالی نه لای" یار پی
 ده بیر راناسی به نایبه ده ران روتر به نه ملی هق و هه قیقه ت وانه : پیماوی
 "حو" و حواس ده سس تیه و ریه ری نه "نایبه ده رانویبه"

[illegible]

گورانه)) سەنارەت بە سەید ئىسحاق و ئاۋمىوۋەى ناۋى كاكەيى، چىۋۇكى جۇرلوجۇر دەگىزەۋە. سەۋەپۇكى بەكىك لە ئەو چىۋۇكانە واپاس دەكەت كە ((بۇزىك شىنخ عيسا تە سى نۇر جۈۋىۋە سەر و پەر نوۋىۋو، سى دەروىشى پىاۋچاكى "نەرەملەر" ماتنە لائى و داۋايان لى كورد كە ژىنكى تىرىش بىخۋازىت، شىنخ ھەولیدا لەر پىرىي، خۇي لە ئەم كارە پىارىزىت، بەلام سەرەمخام رازى كرا و خۇشخالى خۇي سۇ مارە كوردى "دایرەك" كچى مېر مەمەد سەۋۇكى ھامەكار دەرسى و ناۋى سائىك لە مارە كوردەكە. لە سالى "۱۲۷۲ز" دا، دایرەك خاتوۋ. سەید ئىسحاقى ھىدە ئەم دىيائەۋە. سالەكان تىپەرىن، سەید ئىسحاق گەرە نوو، مۇنۇگە كۆرەكەى سەید عيسا پىۋىسىتى مە تۆزەم كوردەۋە سو كاتىك كارىتەيان سۇ دارەپا كورد سەدە سەر دىۋار، كارىتە قولى بوو و

لەئىرەد. تىركەى بەك سەدە ھماۋى ھەبە كە ئەمەش نو سەئادى رىسىيائە پىشە پىشە سىرتى، ئەمە ھەگە لە ئەۋەى كە ھەتتى بوردە كوردىان ھەفدە كورد لەلەين بەك ئەۋە ھەل لە (تارىخ السلىمانىيە و ئىخانىيە، سەرچاۋەى پىشە نو ۱۰ ھ ۲۱۹) ھاۋە ((شىنخ عيسىي سى ژەنگەى دىيىتەۋە و ۱۲ كوردى لى دەئىت مە ھاۋەكانى عەندولگەرىم، مەمەد، سادق، مېر سوور، و سالە دېر، سولتان ئىسحاق، كەمالە دېر، ھەمالە دېر، عەمەس، مەپەرد، ھەمىن، ھەسەن، و ھەرىكە لە ئەمالە مە پارىزگەى سلىمانىيە، ئاۋدە سەۋە)) كە دایرە ئەمەش شىنكى ئازادەك ئامان دىيە و پىندە جىت لەۋى كاتەۋە سولتان ئىسحاق لە ژى دىۋە سەت كە لە ئەمەنكى پىرىدا ھىۋەتتى مەھەرحال ئەم ھىۋەتتە ناكە مە ئەۋەى كە كەسى سولتان ئىسحاق لە ئەم مەچە و مەپەتە دىيىر، چوگە ئىككىرى سەرچاۋەكان لە ئەم بارەۋە كۆك و تەمان.

۱- كورد تۈرك ھەرەپ، سەرچاۋەى پىشە نو ۱۰۰، ل ۲۲۶.

۲- Erenler (ئىدومۇر)

۳- مە وىن (دایرە) خاتوۋىن پى دەۋت (ئىدومۇر)، مەلام راسمىيەكەى (دایرەك) مەك (دایرە) يان دایرەك) كە مارناۋەكەشى (پەريان)ە.

۴- ئەم بۇرە لای مېمورىسكى مە (ھەسەن مەكە ھەلالە) ھاۋە نوۋە (سەجىيەكانى كورد و چەند و نازىكى كورد سى، سەرچاۋەى پىشە نو ۱۲۸) ھەرچى كاكەمەكان خوشيان ھەبە، پىيىان ۋاپە دایرەك كچى خوسىن بەگى جافە

نه ده گېشته سهر نوو لای دیواره کار. نيسحاق دینتی بابی نارېه هغه، له سهر نه وه
 به به چووه سهر دیواره که و سهریکې کره که ی گرت و ساسی یار کاکې وې
 "ککه بیکېشه!" مه نهم خوره. کاریمه ی کیت و حسینه سهر دوه ره که.
 نيسحاق چوکه لاوېکې حور و خوش سیم نوو. ماسی زوری خوش ده وېست و نه و
 که سبه ش که موخېره ی نه وېن دیموو. ریزیا سې ده گرت، به بیچه و نه و.
 برکاسی به و نو ی ره زده س پی ده مرد و نه دویا ده که داسماسی نې حساسی
 دسار له نهمی پرسی و مه سالاجو وید. ساحه ی ده سستی ده وېسته که
 نيسحاق له نه و ده رویشانه یه و برای نه و ان شه نيسحاق له ناکامی نه و کرده وه
 فیس به دانه به. برکاسی به جهیشت، چووه هه وړم و چېکه ی بوژگ
 "بیرگه" به کی سار کرد. نهم نییه ده رووینیه ی که سهد نيسحاق ددعای
 درشت. له ده ورویه ی سالی ۷۱۶ ی هجری قه مری "۱۷-۱۲۱۶ ر" ده نهم
 حبه دلمه زان))^۱

۱- ده لیس کاریمه ی مرگه وېس مه رېحه، نه و کاریمه سهر موخېره به (نېدومر)

۲- نه و ی پرسی سب، سهد نيسحاق ددعای مه نهمی ده پشوووه. مه لکو ساغه دره گهای سو
 شاحوشی یورسیداسی ده گه ریمه وه و دو تر سهد نيسحاق هاتووه پزیمی سو دوه و ککه بشی یو

دوره

۳- کورد تورک هره به، سهرچاوه ی پشوو... ل ۲۲۸-۲۲۹

مەرزىنچە، دەچنەۋە سەر ئەمان، ۋەك ساداتى سەرگەلو كە دەچىتەۋە سەر سەيد
 ۋە بولسەمەد كە بياۋى ماۋدارى ۋەك رامما، سەيد ئەجمەدى سەردارىيان تېندايە كە
 خەلىفەى مەولانا خالىد بوۋە (۱۰) ھەروەھا شىنخ مارى خۇدبىيىش دەچىتەۋە سەر
 ئەم بەرەمانە، ھەروەك خۇى لە ھۇبراۋەيە كىدا نەرماسى ۋەرمەسى راستى ئەمەى
 دەر خستۋە *

تەكۋرتى دەتوانىن چەند سىزىمۇنيايەك كە مېيۇرسكى لای ئەملى ھەق دىيارى
 كىردۋور * بىكەينە خالى ھاۋبەشى بىۋان ھەق ۋ ئەملى ھەق كە بىرىتىن لە ئەمانە

۱- الشیخ معروف النودھی البرزنجی، سەرچاۋەى پېشۋور، ۷۲-۷۳ ھ

۲- كاتىك لە ھۇبراۋەيە كىدا دەلىل

ان یتیم محمد عنہ عفا
 بمفضلہ مولاد فابن مصطفی
 من احمد الشہر فی القتال
 نجل (محمد أبی الممان)
 ابن (علمی) ذی الصغایا ولد
 (عبد الرسول) نجل (عبد الحمید)
 وهو فتی (عبد الرسول) ولد
 (قلمس) سلیل (عبد الحمید)
 عیسی الصغین ابن أبی یزید
 عبد الکرم لم یزل جمیعاً
 والدہ قطب غدا رئیساً
 فی عصرہ للأولیاء عیسی
 أول من أقام فی یزدجہ
 یرشد بالحمة والمجدة

برۋانە (الشیخ معروف النودھی البرزنجی، سەرچاۋەى پېشۋور، ۷۸ ھ)

۳- سچىبە كاسى كورد ۋ جەند و بىرىكى كورسانسى، سەرچاۋەى پېشۋور ۱۵۱۰-۱۵۶

۱) به‌کم روز که ماس له مویزی که سبی ده‌کەر، که چی به‌پنجه‌وانه‌وه زۆر به‌توسدی گرگی به‌و کوپوه‌وه به (هم) ده‌دهن که چاره‌سەری هەموو ناسته‌مگیکی تێدیه بایه‌حیکی گه‌وره به‌ زبانی کۆله‌کنشی ده‌دهن و کوپوه‌وه‌کان له‌ کانی دیاریکولو و پروداوگەلی گرگدا، ده‌سه‌ستری

دوهم ده‌رویشه‌کان ده‌که‌وه‌به‌ حاله‌نی له‌ چه‌ر دس‌را و به‌نج‌ه‌سه‌سی، به‌شوده‌یه‌ک که ده‌تواس له‌ سه‌ر پشکۆ ناگریش برۆن پا به‌ده‌ست بگر

سبیه م لایمی پپووستی کوپوه‌وه‌کان بریبه‌یه له‌ به‌حشش و قورامیبه‌کان، به‌ر و بیار "ونه به‌حششی برۆ و به‌رز و به‌ ناره‌لی بریبه‌شه‌وه، هیکه. مه‌ر، که‌له‌شیر" بو قورامی دانراو، مار حیر و حرمت که بریتیش له‌ حواری لیبرلو پا نااماده‌کولو، وه‌ک: شه‌کر، نان،... هند

چوهم به‌مه‌ه‌ستی چاککردنی نه‌خلافی، پپوه‌سەدی نابەه‌نی له‌ بیور یه‌ک پپاو بن یه‌ زندا که به‌ر و خوشک ده‌ناسری، ده‌سه‌ستری١)

ه‌که له‌ نه‌م حاله‌ هاوبه‌شاهی که میورسکی بو نه‌ه‌لی هەقی دیاری کردوون و ده‌توابن به‌ هەمان تاییه‌تمه‌سەدی هەقه‌ک‌یشیان دانین، چه‌ند حالیکی تریش بکه‌پنه‌ خالی هاوبه‌شی نێوانیان، وه‌ک:

۱- هەردوولا به‌چه‌مان ده‌جپنه‌وه‌ سه‌ر شیخ عیسی و شیخ موسی به‌روحه به‌حوریک که (اشیخ مه‌حمود که دوی هه‌مگی ۱۹۱۱-۱۹۱۸ جوگهداری "پشای کوردستان"ی راگه‌ناند، ده‌ی وت له‌ دویره‌هه‌مین وه‌چه‌ی برای سولتان سوها

۱- هەردوولا به‌چه‌مان ده‌جپنه‌وه‌ سه‌ر شیخ عیسی و شیخ موسی به‌روحه به‌حوریک که (اشیخ مه‌حمود که دوی هه‌مگی ۱۹۱۱-۱۹۱۸ جوگهداری "پشای کوردستان"ی راگه‌ناند، ده‌ی وت له‌ دویره‌هه‌مین وه‌چه‌ی برای سولتان سوها

که ونوونه نه وه له که رکوک ده ستنوسنیک ههیه که بنه چه ماسی genealogie دور و بریزی نه م بنه ماله یه ی تن دایه))'

تقریباً نامہ ہی بہ رزنجہ کہ لہ لایہ (ٹیموٹن) وہ کنٹرولہ

۱- منجبه گامی کورد و چند و تارکی کورداسی، سهره دهی پینو، ۱۵۱-۱۵۶

*- ئەم تورەنامىيە لە كىتابى، كورد ئورب، مەزھاب، مەزھەبى پەشتوور، تورە نامە رەڭگەر.

پەرەزى ئالەمى) ^۱ لە ئەم ئاۋىياتۇراسە بىندەگ مەنۈۋە ۋە ھەۋى كاكەيىپە كاسى كرىۋە ^۲.

۴- لە ئاۋىيەشكى ھەر يەكە ياندا، ھۆرىك لە عىبادەت يان ھواردىن ۋە كىشىلىك قەدەغە كرلۈە ^۳.

۵- مە شىۋە يەككى گىشى پىتەرەۋى لە تاك ژىمىنى دەكەن

۶- نىزىكى ئاۋى ھەقە لە ھەردىۋىكىياندا.

۷- گىزپانەۋەى موعجىزە تۈۋاندى سەۋكە كانپان.

۸- ھاۋىپەشلى لە سەرەنە كاسى (پەكونە مېسى، راستى، ھۆنەگەرە مە بېس ۋە بەخشىندەى)

ئەلام ھەمۈ ئەمە ئاگە مە ئەۋەى پىنەر ۋىيەت، بەقىشە مېيە كاسى مەگەى
پىر كۆمەلى ھەقە، مەشېك پىر يان زىندۈۋكەرەۋەى ئىيىنى ئەھلى ھەق سەس پىر
پىنار ۋىيەت كە بەقىشە مېيە كان مەشېۋە يەككى گىشى ئۈمە ئاۋ لە ئەم شىۋە

۱- سەمالى ئالەمىيە كان سەببى سەرەى مېلۋىۋىۋىسى سەۋانگ (مەمەد ئەمىر رەكى) مېت،
مەچەپان دەچىپەۋە سەر دىيشتۋىسى ھەرىمى سۈۋرەشلى ھۆرئەۋى شارى سىنىماسى شىخ پەرە،
سالى (۱۲۵۲) مە بىي (قەرخ) بىرەك چەمچەپان لە دېك بۈۋە ۋە سالى (۱۹۹۱ پىر ۱۹۹۱) كۆچى
ئولىي كرىۋە.

۲- سەرە ئەم ھەۋەى لە كاتمەد ۋىۋە كە سەككى مە بىۋان غەشپەنى ئالەمىيە رەكەد
ھەبۈۋە بەلام ئەۋەى كە ئە ئىزەدا چىگەى سەرنجە، جىۋازى ئەم ھەجۋە يە لەگەل تەۋ ھەجۋەى كە
مە سەر غەشپەتەكەسى بۈۋە ۋە ھەمەۋەد ۋە ھەرى، ۋىۋى ^{۱۴} سۈرىيەر بۈۋە شىخ پەرەى
ئالەمىيە. د مكرەم ئالەمىيە، ج ۱، چاپخانى ۋەردەنى پەرەۋەدە، ھەلەر، ۱۱۷-۱۱۹.

۳- ھەمە سۈرىيە كان ۋەد كۆمەلىكى جىۋاۋەۋە ل كۆمەلى ھەقە، ھەگەرەن مەكپىشاۋە ۋە چانپان
مەۋرۈۋەۋە لى مەشەكپىيە كانى سەرە ئەمى ھەمەش پىلۋۋىگىرە ۋە ھەگەرەكشەن مەۋە
بۈۋە (چەند سەسەدە رەۋەى ئەمى ھەق، "مە ناھەر، د سەۋرەسكى - مەمەد سەككى، ۱۹۹۱
كرامپىز" ۋە رەگىرەنى لە ئەۋەنسىيەۋە: ئەجائى عەبۇللا، ھەۋلېر، ۲۰۰۵، ۱۹۱)

پروتستانتان مۆنەۋە بەرپا كۆرسىت ئاگەر مەۋە ئە غورف و عادەتەۋە مۆ سەر
 پىسارى شەرىعى، يار ئە پىسارى شەرىقىيەۋە مۆ سەر غورف. ھېسە دى، ھەروەك
 چور (مەھمەد خەلى سولخانى) و مەرى لىدە كائەۋە و دەپتوسىت ((تەقشەندىي و
 خەلەۋى، ئاۋە ماۋە پروتستانتەۋە بەكى ئاسىي گەرەۋە مەكىي ھە بوۋە ئە غورف و
 عادەتەۋە مۆ رىسارى شەرىقىي يار ئە پىسارى شەرىقىيەۋە مۆ غورف و عادەت ((
 ھەروەھا ئاۋىراۋ پىي و مە كە ((ئەگەر چى مەھۇي ساردىۋوۋەۋە و داسانى چەند
 سەد سالەۋە، مەرقى ھەقە سە بەخوسەكى بېكەتەيى لەگەل مەما و رىۋرە سىمى
 دىئىنى خەلەۋىيە توندىرەۋەكان "ئەھلى ھەق" ئال ھەق"، پەيدا كۆر، بەلام
 ۋەركەر و و رىسەۋەي ئايىي پىرەۋەرىيە و پەيوەندەكى رىستەيى و مېزۋوسى و
 پەۋى لەگەل مەكتەسى سوسا ئىسحقدا ھەبە)) ئەلام بېمى ئالبى كە ئا مەم
 پەيوەندىيە رىستەيى و مېزۋوبىيە مەۋە ئە كۆيدىيە و ئوچى ئە ئەم كات و شوبەيى
 مېزۋوب، ئەم پەيوەندىيە ھەبە ئارۋە و ئوچى بېكەۋنى كىت و سەردەمبىكى مۆ
 مەۋو^{۱۹} ھەروەھا پىمىش ئالبىت كە چور ئەم پەيوەندىيە، لە پەيوەندىيى سول
 لىكچوروس ھەر ئايىي و ئايىمىرەك، لە سەر بەكتىرى گەرەترە!^۹

۹- رەپىسى خەلەۋەككى رگروس ئا مەكۆلەۋە بەكى مېزۋوبىر لە مەر ئەھلى خەۋ، سە چاۋەي

مېشور ۲- ۲۴

۲- ھەمان سەرچاۋە: ل ۲۸۱

سردا باکریټ جا لهه رټه وهی که نه م بیرو بچوو بانه له نیژاسی نه و کاتانه و
 ناوچه که شدا به مووه ((به سرینه وهی شریعت و مه خه لالکراسی شته
 خه رامکار وه کان ناوامار کراو و دواي ململاییه کی رور، رامهر مه همدیک له
 یاسا شریعیه کاسی نیس، وه ستایه وه و بربری سرینه وهی ژماره پهل له دهقه
 شریعیه کاسی ده، وهک نه و کاروباراسی په یوه دیدارن به ژنه وه، دواي نه مهش
 سرینه وهی نه و کاروباراسی که په یوه دیدارن به عیاده نه وه، وهک نه وهی که
 گبسی روزگار به بیی سه ریحی نه و، له گهل کسه کاسی بویز کرس و روزو و گرس و
 خه خدایه نه وه)) لهه رټه مانه ژناسی هه ریه که له باب و بهه تولا له لایه ر
 دهسه لانه وه رووه رووی مه ترسی مووه نه وه و ((سه وه ناوامار کراک که دهستی
 بیگانه له پشویه وه هه بیت و سو نه و نه بحابه کاریکه ر که په یوه دیدارن به
 مه سبجیه ت و به هودیه ته وه هه بیت له سړی نیسلام، بویه ساوی پروونه وهی
 تیکده ر و رووحیه ریا لیبان، که نه وهی راستی بیت هوکری راسته قبهی
 ده رکه وننی باسی و بهه نثیه کان ده خه گرس مو له سړی هه ناهه سی شریعت
 به هه موو بهه کاسیه وه و دهیه ویست بهش بهش بونیکرده وه له سړی نیینی و
 رینگا فیهیه که بده، بهییته نارلوه))^۱ له نه م پیتاوه شدا، نه و هه ولانه ی که
 ده یا بگریته ر. پوژ له دواي پوژ ریانه رقی رامهر ریا نه ستورتر ده کرد و رورتر
 ده که وته دزایه تییکردیان، به تاییه ت نه و کانه ی که که وته گوراکاری له سواری
 عه قایدیه وه.^۲

۱- لادیان و اهداف المشرق، رشید الخیر، منشورات مجمع، الطبعة الثانیة ۶-۷، ص ۱۷۳

۲- همان سه رچاوه، ص ۴۹.

۳- نو ریانه نهونه (الادیان و اهداف المشرق، سه رچاوه ی پشوو، ص ۴۹۹-۵۰۰)

وێنەی ئەو کەلوپەلانی کە بە هانوللا لە سلێمانی بە کاری هێناون*

بە هانوللا بە هەوی پشتگیری بە باب، رێبەری دەکرێت و دواتر بە پێیاری شای
 ئێزار رەوانەی ئیراق دەکرێت و لە ساڵی (١٨٥٢ کە ئەمەیی ٢٧ ساڵ دەبینێت.
 دەگاتە شاری بە عەداد کە لە ئەو کاتێکدا لە ژێر دەسەڵاتی ئێران
 عوسمانییەکاندا پە) و لە ئەو شارەدا دادەبەشیێت پاش ماوەیەک و بە هەر هۆیک

*- ئەم وێنە لە کۆمەڵەی (عەقایی ئەمەری قاف و ف. سەرچاوەی پەشور) کۆدە وەرگیراوە

١- هەمان سەرچاوە، ل ٧٩

بیت، له سالی ((۱۸۵۴د ده گاته سلیمایی و له شاخه کانی سرگه لو و له
 نه شکه و ته کاند ا جیگر ده بیت و ژیا نیکی ساده به سهرده مات و به ده ستنک حلی
 دهر ویشامه و که شکولیکه وه و دوور له ناوه دانی و نه نه بها ژیا ن به سهرده مات و
 نه ناوی دهر ویش محه مده وه حوی ده ناسیتیت)) هه روه ک حویشی له (قری
 بدیم) دا نه م نه بهایی و ژیا نه ی حوی ناس کرد ووه.

نه و نه شکه و ته ی که (به هانوللا- میرزا حسنین علی) له سرگه لو خویی نیدا
 شار ووه ته وه

١- به هانوللا له نه م مار ووه به بها نه ووه ده ده ووسیر (وئالاختصار، مادا مقول من المیاں بعد هدا
 مّا لا طاقة للإمكان أن يحتمله، إن كان هناك إصناف؟ إن هذا العبد في أوائل أيام وجوده في هذه
 الأرض، لما رأى علائم الحوادث المقبلة، اختار الهجرة قبل وقوعها، وهام في ميالي الفرق وقصصيت
 اثنين من السنين وحيداً في براري الهجر فحزت العزات من عيومي كالعيون، ومالت بحور الدّم من قلبي
 فكم من ليال لم أجد قوتاً، وكم من أيام لم أجد للعهد راحة ومع كلّ هذه المآل يا المأثرة، والزّوايا
 المتواترة، هو الذي نفسي بيده كان كمال المتورع موجوداً، وبهاية العرج مشهوداً حيث لم يكن عهدي
 حر من صرّ أجد أو بقعه، وصحّته أو سقمه كنت مشغولاً بنفسي، نادياً وراشي العالم وما فيه وما كنت
 أدري أن شرك قصاء الله أوسع من ميدان الخيال، وسهم تقديره مقدّس عن التدبير فلا محاذ لأحد من
 شرك قصائنه، ولا محو له إلا بالرضا في إرادته) بروه كدب (نقلا) من لمشور در حشر بهانه
 في المربيل، ١٩٩٧، ص ٢٦٠)

دیاره هوی هاتی به هانوللا سو سلیمایی و ناوچهی سهرگه لو، سو
 دورگه ونه وه مووه له باره ریه تیی و حکومت و نهو که سابه شی که نه میان به
 به یاری مه رزه وه سیه کانه رانیوه، مویه زییسه ده رویشایه تیی و دور له ناوه دانی
 هه لماردووه و رور که م بیکه لاوی خه لکی مووه، ته ماته تاس له نه وه ده کریت که
 سهردانی سهرگه لو شی به کردووه که له نهو کانه دا مریکترین ناوه دانی مووه
 لیوه یی و مه گه ر شوانیک هانیت چوره شیریکی لیوه رگرمیت و چه د قسه به کیان
 بیکه وه کردیت که له نهو کانه دا سهرگه لو مریکه ی سه د مالیکی لیمووه و
 دانیشتونانه که شی مریکه ی ۵۰۰ که سیکه بیوه))^۱ ته نانه ت هوی ملاویمونه وه ی
 ده مگو دانی به هانوللا به لایه خه لکی سلیمایی وه، مو ریکه ونی سهردانی
 شهبیک ده گه ریه وه که ((له سهرگه لو ساحیکی ده میت و پوریک کاتیک له
 ناحه که بدا ده خه ویت، له خه ویدا ده مگیکی مادیار داوی لیده کات که چیته به شی
 سهره وه ی شاحه که و سیری نوری به روه رگار بکات، نه میش کاتیک به خه ر
 دیت، به شاحه که دا سهرده که ویت و له پری گویی له ده مگی سرا و پاراپه وه ی
 به هانوللا ده میت!! شپچه که لیس ده چیته پیئشه وه و خه وه که ی سو
 ده گپرنته وه .. تا دواتر به هانوللا پنگه ی ده دات خارچار سهردانی بکات و بریک
 مانی سو بهینیت))^۲ نه م هه والاش سهرمان ده که ویت و مه شاردا ملاوده پیئته وه، تا
 (شینخ نیسماعیل) ((دلاوی لیده کات که له سلیمانیدا و له خانه قای مه ولانادا
 داسپشیت، به هانوللاش به نه م دلاوبه ی پازی ده میت و له یه کیک له ژووره کانی
 به شی سهره وه بدا داده ییشیت))^۳ به لام هه ر به شینوه ی گوشه شش و داسراو

۱- هه مان سهرچاوه، ل ۱۲۱

۲- هه مان سهرچاوه، ل ۱۲۲

۳- هه مان سهرچاوه، ل ۱۲۳

له حه لکی ده مینیت وه و نه گهرچی چه دیر که سایه نیی شایسی سهر دانی نه م ده که. ه لام نه م سهر دانی که م که س ده کات و نه ماته گوی بو و تیری یۆزانی ره مه را راب گزیت و ماچیته دایشتنه ناییبیه کابیشه وه، هه روه ل ((یه کیک له کوره کاسی شیخ محهمه دی نه ریللی مه ماوکی ده لیت بوچی مه م مایگی ره مه راه نه م پیسوه - مه م سستی به هانولایه - دایته ده روه وه ؟ ماوکی ده لیت لیتی گه رین)) سهره رای هه مو نه ماته - مه هانولایا سالی ۱۹۵۶ له سلیمانی ده مینیتنه وه و دواتر یق به غذا ده گهریتنه وه.

سیگومان لیکچووانس له بیوان هه مدیک له نه و میروبوچوو سه دا هه به که له بیوان هه ر به ک له سهره نی سیری هه ر به که یاسدا هه به، ه لام نه ماته ماکاته نه وه ی بونریت هه قه کاک راسته و حو له ژیر کاریگه ری میروبا وه ری به هانییه کاسدان و نه م کاریگه ری به ش له ریی به هانولایوه وه رگه روه که له سهرگه لو ماوه ته وه ؟ چوبکه شیخ عه مدولکه ریم له سالی ۱۸۷۱ یا ۱۸۹۲ دا له دایک بووه، ه لام به هانولایا له سالی ۱۸۹۲ دا کزچی دوا یی کردووه، هه روه ها شیخ عه مدولکه ریمی شه ده له له سالی ۱۹۲۰ وه ریناری هه قه ی دایا وه، ه لام به هانولایا له سالی ۱۸۵۴-۱۸۵۶ چوو ته سهرگه لو، و ته مه هیچ شیوه به ک نه م دوو که سه به کتریان به بیییوه و هیچ بووسراو و به لکه نامه به کیش له ئارادا بیه راستی نه وه سه له مینیت که شیخ عه مدولکه ریم که ونوو ته ژیر کاریگه ری میروبا وه ری به هانییه وه، هه رچی نه و ماوه به ش هه به که به هانولایا له سهرگه لو بووه، شه ده له حیکه و ینگه به کی وه های به بووه که بیگانه تیدا دانیشیت و بمینیتنه وه و له نه و کاتانه شدا خا به قای شه ده له دروست به کرلوه، چوبکه ((حاجی شیخ مسنه قای ماوکی شیخ عه مدولکه ریمی شه ده له، له سهره نای سه ده ی بیستدا خا به قا و حابووی لی

۱- یۆ ریاتر، بولانه (عقای بقا در قاف و قاء، سهرچاره ی پیشوو ۲۹۱-۲۹۲)

دروست کردووه)) هیچ مه لگه به کی وه هاش له مهر ده ستدا بیه که نه وه ده رجات
 به یوه دبیه که له ریگه ی نه وه هانییه ناوارامه وه موو بیت که له که رکوو بیا
 سلیمانی دابیشوور واته به له سه رده می به هانوللا و به له سه رده می دوا
 خوشبدا، هیچ پردیک نو گه بشت و کاریگری به هانییه کار له سه ره قه کار له
 ناراد بیه و نه وه ی که هه به نه بها وه ک په یوه مدی نیوان چه مدی پریمار و
 مرووسه وه و مروکه یه که له مینوودا وایینککه ونووه که دوو بیرو و له به کتر
 موو بیس

۹۱- ناوردانه ویه که له بزوونه وه ی هه قه، سه رچه وه ی پیشوو...، ل ۹۹.

وښه‌ی ناوړه به‌هائیه‌کانی نیښته‌جینی شاری سلیمانۍ له سالی ۱۹۴۳*

*- نه‌م وښه‌یه له کتیبی (عسکای بقا در قاف و قبا، سرچاوہی پښتو، ۱۰۰) وده‌وه ودرگیروه

وینهی ناواره به هانیبه کانی نیشته جینی شاری کەرکوک له سالی ١٩٤٢*

*- له هه مان سهراوه وه رهگهروه.

باسى چوارەم:

ئەربەرەكانىگر دنى ھەقەكان

ئەربەرەكانىگر دنى ھەقەكان مېزۇپىيەكى كۆنى ھەپە و دەتوانىن بەپىنى جۇرى
پروپىروپوونەۋەكان، بەچەند شىۋەيەك پۇلىنى مەكىن، كە مە دىلپايىيەۋە ھەر
بەكەيان كەم و رۇز پەيوەندى مە ئەۋى تىريەۋە ھەپە.

۱- پروپىروپوونەۋە ۋەك ئايىن:

سەرەتاي نەم پروپىروپوونەۋەپە. نو دىزايەتېگر دنى نەرىفەنى مەقشەبەندى
دەگەرېتەۋە، ھەرۋەك لە پېشتىردا ماسى لېۋەكرا، خا مە ئەۋ پىنەشى كە رېمارى
ھەقە لە تەرىقەنى مەقشەبەندىيەۋە داھىيىراۋە و لە ئەۋ تەرىقەتەۋە سەرچاۋەۋە
گرتۋە، مەباراسى تەرىقەتەكە موونەتە مەبارى رېمارى ھەقە و بەھەمان چاۋەۋە
سەپىرى رېمارەكەيان كىرۋەۋە، تەبەت لە ھەندى مووسىپىدا مەپەكەۋە ماس كراۋى و
حىياۋارى لە مېۋانىپىدا نەكراۋە. ھەرۋەك چۇن (ئىدەمۇنۇز) دەنروسىپىت
(مەقشەبەندىيەكاسى كوردسەنار - مەسەستىم جووتىياراشى لادى و شوپىنە دوۋرە
دەسنەكانە مەك ئەۋەپى كە لە شارەكاندا دەرژىن و حوتىدەۋار - ھەنى خار كارى
سەپىر و سەمەرە دەكەن مېگوماس لە ئەۋەپى كە ئەم كارانە لە گوندە دوۋرە
دەسنەكاسى نىۋار چىپاكاسى سوورداش و ھەرگەدا دەرژىن و پەيوەندىيان مە دنىپى
دەرۋەپەۋەپەپە و لەگەل مەئموۋرەكاسى حكومەتدا كەمتر روۋەروۋ دەسەۋە و
نەم كىرەۋەپە دىۋەرتىكى ماۋچەس مەن مۇيەكەم خار و دوى جەند سالىك
مەۋەۋە، لە سالى ۱۹۳۲، مە ئەم كىرەم راسى. كانىك بەكەپەكى پۇلىس نو
ئاگر كىرەۋەپە رمارەك لە خەلكى گوسدى ھەلەس - كە چوار مېل لە

سەرگەلوووه دوووه و مولکی شېخ مەحمود سووه - ئە فرمائی میری دەچە
 ئووی و نوای گەڕاوەیان ماس لە ئەو دەکەن کە ژمارەیهک لە ژ و پیاویان
 مینووه بەیەکەوه لە حەوزی مرگەوتدا مەلەیان کردووه و هەبێ کاری سەیری
 تریشیان مینووه. بەپرسیاری پەرزگرا گومانیاں لە ئەو قسە مەسوو، تاوەک چەند
 کەسیکی تریش لە قاچاچچییانی توت هاتن و ئەوانیش وتویانە شتیکی لە ئەم
 شێوەیەیان لە گۆبێ سەرگەلو مینووه، ئەمە وتووویان، چونکە بەحەمان لە
 ئەم کارە ی ئەوان گرتووه. شەری لەگەڵدا، کردووی و لێیان داویس
 لیکوئێوەکەبێش بەردەیان لە سەر داستانیکی سەیر لادا

ئەم تەریقەتە مەننێیە گەلێت پێشویانی نایینی پێشیل کردوو. ئەوان مینووه
 تا سەر سەری ماوەتە پێسادی نازەلەوه و ریکری حوای کردووه. شە بەلە
 مولکداریتی گشتییان مەسووه، لەوانە مولکە ریتی گشتی مەسەر ژناس گروپی
 نیکەلاوی ژ و پیاوی بەیەکەوه مینووه. پیاویان مینووه کە بەرگی ژناسی
 لە سەردسووه و ریز و ریزی بەخۆوه کردووه و نوای حۆرناوایان لە دەوری
 تەپۆلکە کاسی مریک دی، حوڵاوەتەوه لە کاسیکدا کە ژ و پیاو لە حەوزی مرگەوتدا
 بەیەکەوه مەلەیان کردووه، هەبێ حار لەگەڵ حوڵاوەتە سەگیشیان بردووه تە ماو
 تاوەکەوه - کە دیارە لە یوگی موسولمانانەوه و بەپێی مەرھەمی حەق.
 سەگی تەڕ حەرامە - قاپ و حامی پەر لە میریان بە دەست گێراوه. نوای هیرشی
 تافعیل لە سوو حالگرتوو بو سەر مرگەوێ سەرگەلو و سووتاندی لاپەرەیهکی
 قورئان، شېخەکان بەگکراوە سلیمانی تەو لەمی ئەو کارەیان بەدەوه. ئەوانیش
 لە وەلامد و نوایە نیمە ئەو کارە مەحکووم دەکەن، مەلام ئەگەر مۆریدیک لە
 کاسی حالگرتنیدا لە هوش حوی مچیت و کاریکی ماشاستە مەر مەر نایین بکات،
 ئەو، مەماو دایاریت، ئەوانیش ئەم وەلامەیان مەمەد وەرگرت و ئەوانیان

و پوول په رستان هینده ده ستکاری "تایسی پاکي نیسلام" بیان کرد و مؤ که لکی
 نابوخته ی خویان، نه م کورده وارییه به سه زمانه یان چه واشه کرد و به هه موو جوړه
 فروغیلنک پوتاندویانه ته وه، نواییه که ی نه م ته که و خانه قا و پرچ و پیش و ته پل
 و ده ف و به شیر سه ربړین و شاپلیته خواردن و شتیخ و خالیف و ده رویش و
 مریده یان، په یداکرد و "رېږه وی نه قشبه ندی" یان گوږی و خستیا به شنیوه ی
 "رېږه وی هه قه"، وه "رېږه وی هه قه" یش که نلپه ی "رېږه وی نه قشبه ندی" به،
 نه گهر هېچی لینه لټین، نه وه ده لټین که بووه ته هوی سن کار و فرمانی و گټو و
 ویزی و نه زانی، له بهر نه وه په کټکه له هه ره دوژمه کانی گالی "کورده نه ژاد"
 له بهر نه وه پنیوسته به هه موو هیرنکمانه وه کوشش و خه بات بک، ین، نه مانه ی
 بوون به هه قه بیاندینه وه سه ر تایینه پاکه که ی نیسلام. وه ک نومان ده رکه ونووه
 "رېږه وی" هه قه، که به نه م جوړه به نه ینی گراوه و شاراوه ته وه و له هه قه کان
 به ولاره ماهیلن که س نینی بگات، چووه ته وه سه ر رېږه وی "نیسماعیلییه کان" که
 هه ر چیه که خوشی پیگه باندیت، لایان په واه بووه ا شمیخه کانیان به هه شت و
 دوزه خیان بق دانابوون، له پینشه وه به گ و تریاکیان دواوه سه ده رویش و
 مریده کانیان تا بیهوشیان کردوون، نیجا هه ر فرمانیکیان ناره زوو مووه، پنیان
 سمپاردوون و ده رویش کان به کارنیکردنی شو بیهوش داپروانه، ده ست به حن
 فرمانه کانیان بق حینه حن کردوون زانست و پیشان ده دات نه وه ی شو جوړه
 ده زمانه ی بدریتی، هه رچی پنی بلنیت به قسه ت ده کات، با ریان و سه مای
 حویشی نیدا نیت، چوکه به نه نیشته نه وه ده زمانه وه، هوش و حواستی مرؤف کر

مووه. نه لکو توله سه مده ویش مووه له شمیخه هه قه کان که تر نیویامه به شکی رود له دایشتووانی
 گویده کانی شاعکاسی پشده مکن به ده سته و دایره ی حواله (۱۰) مووه (شونځه ی زیم، سه رچاوه ی
 پیتشو، ۱۰۰۰ ل ۱۸۷۰)

له كيشه يه كي نيزان حاكم موغته سم و همه سووردا سوري هاندوه، هه روهك
 (همه سن و ننه ب) ده ليت ((خالوي حاكم موغته سم كاتي خوي له لاما ن كلوي
 ده كره، ناسياو كي هه بوو، نيمه ليمان كړي. نوي كړچي نويي خالوكي، وه سقا
 نه حمده له مهر شا محمدي تليو كړي بوو، به سي سه د دينار تابوكي لي سه ندین...
 ليره وه مونامه رهي نه وه مان يو هه لېسترا كه كا كه همه نيديعاي پيغه مبه رايه تي
 ده كات و نانه ويه كه له مهر نيمه بللو بووه نه وه...)) سه باره ت به راستي نه م
 پړوپاگه ده به ش، نه له خي ختواني همه سوور ده گيريتنه وه كه ((شه ونگيان حاكم
 موغته سم و پولي سيني گه روه هاننه ته كي كه و له گه ل كا كه همه دانپيشن وجه
 فېل چهند فسه به كيان لي پوسې، به لام همه سوور نه و كاتانه ماسي
 پيغه مبه رايه تي نه كړي بوو، به لكو باسي پيغه مبه رايه تي په يوه ندي به پيشتر هوه
 بووه كه كاتي خوي و له مهر دمي شينه كاندا، شيتيك هاور ده كات خوا په حمي
 نه ماوه! چير هاورې لينا كم و هاور له پيغه مبه ر ده كم، كاتيك شيتيكه چهند
 جارتك هاور ده كات: پيغه مبه ر، پيغه مبه ر... همه سوور له نه ويه روه
 هاور ده كات: به لن، به لن... نيت له نه و كاتنه وه نه م فسه يه ي له مهر
 بللو كراوه نه وه...))^۱

۲- پړوپاگه پړوپاگه ورك سيمه:

((هوي پړوشنگه ري و شينوزي هاوكاري نيزان په پرمواني هه قه، وايكړي بوو كه
 نه م ده سته به رهنكي سياسي به ختوه بگري ت، به هوي دواكاري گيلاني

۱- نه م و نه به ي، له نه و چاوپيگه و نه ما هانوه كه له لاي ن كا كه (مه باسي شينوزي) له سالي ۱۶۹۸۶
 و نه گېراوه.

۲- چاوپيگه و نه ي ليكول له گه ل (له سه سيد حامېدي ده ليزي) پړزي ۲/۹/۲۰۰۹، كه ركهوك.

سهره خۆیی له لایهن هه‌فه‌گانه‌وه. له شەری مه‌رده‌رگی سه‌رای سلێمانیدا، ئینگلیزه‌كان هه‌فه‌گانیان به‌ مه‌ترسی مؤسه‌ر حۆبان رانی ((بۆیه به‌شویی نه‌وه‌بوو تا برس هوی نه‌م دژایه‌تییه‌یان له لایهن ده‌سه‌نه‌ی هه‌فه‌گانه‌وه بۆ چ هه‌سه‌میک ده‌گه‌ریه‌وه؟ به‌تایه‌ت دوی نه‌وه‌ی که له سه‌ده‌می شیخ عه‌بدولکه‌ریمه‌دا، هه‌فه‌گان یارمه‌تی شوهرشی شیخ مه‌حمودیان دوه‌ و ((پیش شه‌ری کۆنه‌ل، شیخ عه‌بدولکه‌ریم به‌بوهدی به‌ شیخ مه‌حمودی به‌مه‌وه هه‌بووه و به‌ئێسه‌ یارمه‌تی دای داوه‌تی. نه‌وه‌بوو به‌ نه‌وه‌ش په‌رد ژمه‌رده‌ی کی رو له حه‌رمه‌ شیخ عه‌بدولکه‌ریم به‌ عه‌شه‌ری ناوچه‌ی ئاعه‌له‌ره‌ به‌ هه‌رمه‌ی شیخ و به‌ سه‌ره‌گانه‌می شیخ عه‌بدوللای سه‌ری. له‌گه‌ل کاکه‌ په‌رای کوری کاکه‌ عه‌سی عه‌سه‌که‌ ردا، شاحی گه‌وره‌دنیان مو پابشینی له‌ شکری شیخ مه‌حمودی به‌مر و رېگرس له‌ هه‌رشێ سوپای ئینگلیزه‌كان. به‌و ناوچه‌یه‌وه بو سه‌ر کۆنه‌ل گه‌رت و ما شه‌ر که‌تایی به‌هات، هه‌روه‌ک شیخ مه‌حمود هه‌رمه‌ی دایوومی، سه‌هه‌ری حویبان چو له‌کرد ((حا له‌به‌رنه‌وه‌شی که‌ سه‌ری هه‌فه‌گان له لایهن ئینگلیزه‌وه حبی کومر و په‌رسپار سووه‌ و نه‌و په‌رویاگه‌دانه‌ی له سه‌ر هه‌فه‌گانیان رۆژنه‌ر گومانه‌گه‌یان له سه‌ر هه‌فه‌گان گه‌وره‌تر کرد سووه‌وه. به‌تایه‌تی گاتی وا ساووه‌وه گوايه هه‌فه‌گان مه‌یلی کۆمونیستییه‌یان هه‌یه، که ده‌بێت بۆچوونی ئیده‌مۆنیزم وه‌ک رابوێژێکی نه‌و کانه‌ی وه‌راره‌نی ناوچه‌، بۆلی خۆی تێدا هه‌بووین، بۆیه ئینگلیزه‌كان له سه‌له‌ ١٩٢١. شیخ عه‌بدولکه‌ریمی شه‌ده‌له و چه‌ند که‌سه‌نکی نه‌زان ده‌سته‌سه‌ر کرد. نه‌م په‌روپه‌گه‌نده‌یه‌ی که گوايه هه‌فه‌گان مه‌یلی کۆمونیستییه‌یان هه‌یه، تا سه‌رده‌می حه‌مه‌سه‌وره‌ش هه‌ر له به‌وه‌دا بووه، کاتێ نه‌م

١- تاریخ تصوف در کردستان، سه‌ره‌وه‌ی پێشوو، ل ٢٠٥.

٢- ئاوێدایه‌وه‌یه‌ک له بیروشه‌وه‌ی هه‌فه‌، سه‌ره‌وه‌ی پێشوو، ل ١٦٠.

تاوانی ده‌حه‌مه پال که گویه ((حه‌مه‌سوور به‌راش‌کاوی رایده‌گه‌یه‌نیت له
پوسیاوه هاتووه و به‌یاره ریندری شیوعیبه‌ت و کوموبیستی له نه‌وولانه بۆ نیراق
بگواریته‌وه و نیرق دگیریکات و پاشان به‌ره‌و ولاناسی نر سروت، له لایه‌ن چه‌مه
که‌سینکه‌وه له کاسینیککی ده‌مگداردا نه‌م قسه‌یه‌ی تومارده‌کرنیت و به‌ی ناگاداری
حه‌مه‌سوور ده‌بگه‌به‌سه‌مه‌دا)) و له کانی دادگاییک‌ده‌که‌یدا له سه‌ر کیشه‌که‌ی
حالزی حاکم موغته‌سه‌م، نه‌م دوسیه‌شی له‌سه‌ر ده‌گریته‌وه^۱

۲- بووبه‌پووبووه‌وه ده‌ک کشته‌ی کومه‌لانه‌ی:

له نه‌و کانه‌دا، به‌روودهی کوردستان به‌کشینی و ناوچه‌که به‌ناپه‌نی، له رور
لایه‌به‌وه له نه‌و به‌ری دوکه‌وتنه‌دا سووه (شاکی به‌تاح) له کومه‌له پووبامه‌ی
چه‌مه‌ماله و له ژیر ناوی (خوشه‌ویستی سه‌رچاوه‌ی کامه‌رییه) به‌سی خراپی
ناوچه‌ی چه‌مه‌مال ده‌کات و ده‌پوسیت ((له نه‌و پۆزه‌وه‌ی هاتووم نو چه‌مه‌مال
تا نیمرو، نه‌وه‌ده‌ی له ده‌ستم هانییت ناموزگاری دایشتوانی نه‌م ناوچه‌به
ده‌که‌م که براس له‌گه‌ل به‌کتردا، نه‌مه‌ده‌ دل به‌یس و قه‌ن نه‌سفور و پق به‌رست
و نوله‌ویست مه‌ب به‌سیه‌تی نه‌مه‌ده‌ دوزمناپه‌نیی و ساکوکیی و به‌کولی نه‌م
ناوچه‌به له هیچ ناوچه‌به‌کی نر، له حاک و ناو و شاح و سامانی حواپینداو، که‌مه‌تر
بیه نه‌وه‌ی نو نیره هه‌لکه‌وتووه، شوپانی تر خه‌وی پنه‌وه ده‌ییس، که‌چی
ناوچه‌کانی تر تادین ناوه‌دان نه‌سه‌وه، دیشتنووه‌کابیشیان پۆز به‌روژ که‌ش و
کامه‌رس و خوش گوره‌ران ده‌ییس نیره‌ش پۆز به‌ پۆز داده‌که‌وی و هه‌ژاتر و

۱- کورته باسێک هه‌مه‌سووری گونیدی کلۆفوت، سه‌رچاوه‌ی پینشو، ۱۰۰، ل ۵۲.

۲- بڕوانه به‌لکه‌نامه‌ی چواره‌م له کوتایی نه‌م به‌رتووکه‌دا

۳- مه‌مه‌سی به‌ پوری ۲۸ ۱۹۹۶ نه‌رووه‌که‌ ۲ ۸ ۱۹۹۶ ده‌ک فانه‌فاسی چه‌مه‌مان ده‌سه‌ر
به‌کاربووه

که ساستر دەسن! ناخۆ دەزانیت ئەمە لەمەر چییە؟ ئەمە لەمەر دوو دلی و
 چەوێ و حراپی دایشتوای ناوچە کەپە!) کیشی رەوپیورار بەتایبەتی لە ئەو
 کاتانەدا، گەورەترین کێشە کۆمەلایەتی پوووە و جووتیارەکان لە هەولی
 ئەوە دانوون کە لە هەر لایە کەووە بێت پالێشتنیکین بۆ پەیدا بێت. حا لەبەر
 ئەوەشی کە ((هەقەکان هاتوون تەمکوچە لەمە کۆمەلایەتییار ئاوتنە ی بەرنامە ی
 سۆمبگەری حۆیار کردووە، کەوا پێنارە کاسی تری موافەبسیان کەم و زۆر حۆیار
 لە قەرە ی مەداو و نوحی بەکەوتوون، لەبەر ئەوە پیر و شینجی ئەو پێنارانە
 تیبیار بۆ هاتوو، ترسیار لێ بێشتوو، کە ئەگەر تەسەوێ ئەم بەرە ی "هەقە"
 بێنە هۆبە ک، یان نموونە یەک کە سەرۆک تەسەوێ ئەو پێگە یەدا مروت... موری و
 مەسروب و مەحسوبە کاسی ئەمانبیش و ئە جەماوەرە کە یان... لێ یان دەکەوێ پرتە
 و مۆلە، کە ئەجماعە کە ی بە داخواری و دواکاری دەشکێتەو))^١ ئە ئەمەش هۆبە ک
 موو بۆ ئەوە ی ژمارە یە بە لە خوونبارانی ناوچە کە پووێکە ئە ئەو ئارادییە ی کە
 پێناری هەقە مانگە شە ی بۆ کردبوو، ئە ئەمەش ناغاگان بێگەزان دەبن و دەکەوێ
 دژایەتی هەقەکان لە لایەکی دیکە شەو، ژمارە یە ک کێشە لە نێوان هەقەکان و
 جووتیارەکاندا بووی داو و جگە لە پێگەدان، سکالای یاسایی لە سەر یە کتری
 تۆمار کرلو و و قسە و ناس و ناو بزیویش لە بنوایاندا کرلو، کە لە نێرەدا چەند
 نموونە یە ک ئە ئەو پووێ پووێ و ئە دەهێنێتەو:

یە کەم (شاکی هەتاج) لە کۆمەلە رۆژنامە ی چەمچەمالدا و لە ژێرناوی (شەر و
 ئاژاوە) دا دەبووسێت ((لە ناوەند دەستە ی "شیخ عەبدوللای گۆپ تەپە" و
 دەستە ی "سەید ئەحمەدی خانەقا" د لە سەر ناوی دینی "عەسکەر" لە مانگی

١- کۆمەلە رۆژنامە ی چەمچەمال، چاپەنە ی یەدەد، ١٩٨٢، ژمارە ٢، ٢٨٠

٢- بۆ ئە هەقە کەوتە ئەوە، سەرچاوە ی پێشوو ٤٢-٤٣

دووم ((له کانی نه سویه ی حقه قی ره وییواردا، همدی له ناغاگاسی پشده و کوبه ویستوویان گودی "گه لیری" که که وته ناوچه ی "میرا پښتم" ی سر به پامه، نو خوږیان دگه بکړ خه لکی گوډه که ده چه لای مامه پره را مونه وده ی پاره نیان بدات نه و خه لکه سه نه دیکي هه رمی لای دادسوس مو مامه پره را ده که نه وده که واره وییوارده کانیان هی نه وده مامه پره رایش پشت به نه و سه نه وده، ناغاگان له ده ست نه سه راگرتی گوډه که دور ده حاته وده و پاشاییش زه وییوارده کان بق خه لکی ده که پښتته وده))'

هه ر له سه ر کښته ی ره وییوار، کښته له بیوان حه مه سووړیه کان و خوږیږه کاسی سر ناوی حاسه پووی دوه و (د عه دلوستار تاهیر شریف) نه وده ده گڼږته وده که ((له سالی ۱۹۶۲ دا دکوکیبه ک که وته بیوان حه مه سووړ و همدی له خوږیږه کاسه وده له سه ر نه شیک له زه وی پره که ی که نار ناوی حاسه حه مه سووړ له مه پامیه وده تا نیوارابکی دزه بگ، خووتن حرمه ی ده کرده پنی و له گه ل همدی له موریده کاسی خه ریکی ناوی حاسه ده سووړ، نه بیلکاری شیوه که ی ناوی حاسه یان له زه وییه که یان دور ده حسته وده ناوی چه د سالتک، توانی پانتایی ره وی پره که ی هراوانتر بکاته وده چه د خوږنیارنکی دنی کلوقوت شکانپ له حه مه سووړ کرد گواپه نه و ره ویه ریاده ی که له نه نجامی بیلکارییه کان دروست سووړ، کاکه حه مه ده بیت نه شیکي مگه پښتته وده بو سه ر ره وییه کاسی نه وان، که ره وییه کانیان له دهم ره وییه که ی نه و سوو، که وانه نه وایش بینه پښته وده و نه شیک له ره وییه که ی نه و قوت بدو نه وده بوو لیژنه په کم

قسمه خوش و نه دهم دوست سووړ روزباش رحمانی کورنی و عه ده سی و فارسی و تورکی راسوه یش معانی ده و نه سی عومسانی، نیبگلرم کان ویستین همدیک کار نگرینه ده سی نه لام سه بد نه حه د پاری نه ووه نه ناوسی تورك خواهی، یو نه عدا و نه سره دور هرایه وده
 ۹- تاوردیه وده یک له بروتته وده ی هغه، سه رچا وده ی پښتو وده، ل ۶۲.

بەسەرۇڭايەتى خۇم دانا ۋەك لىپىرسىراۋى باۋچەكە و بېگەكانى ياساى حاۋىيەم
 بەكارهيننا بۇ چارەسەرى كىشەكە... ھەمەسۈور بىنىمى وت. شىنخ ستار ئەگەر
 بەھوكمى خوا كىشەكەمان دەپىنپەۋە، يار بە قسەى كىلوقوتى، ئەوا پىتويىست
 بە ئەم دادگايىكردنە ناكات، خۇ ئەگەر بە قەناعەت و وىژدانى خۇت دادگايىمان
 دەكەيت، ئەوا م بەبىياری تۇ بارىم. مېنىش وتم: كاكەھەمە، م ئەگەر قەناعەتم
 مەبىت، بەقسەى كەست لەگەل ناكەم، ئەۋەۋو ھەقەكەم داپە ھەمەسۈور و
 ئەۋىش وتى. بۇ عەدالەت پاشان بە ھەمەسۈورم وت: ئۇچى وات وت؟ وتى
 شىنخ ستار بەچاۋى خۇت ئىشەكاسى خوا دەسېنى رۇر درىزەى مە قسەكانى دا
 كە لە ئىزەدا جىنگەى بىلوكردنەۋەى ئىيە.))^۱

ھەر لەبۋارى كىشە كۆمەلەپەئىيەكاندا، لەبەر ئەۋەى ئافرەت ، كۆمەلى
 ھەقەدا سەربەستىيەكى زۆرۈرى ھەبوۋە، ئىتر ئەۋەى ئەمەى بەلاۋە پەسەر
 مەبوۋىت. كەۋنۋوۋەتە پىروپاگەندە ھەلبەستى ئۇيان و بە لادەر و داۋىن پىس،
 ناۋيان بىردوز و ((ئافرەت و سەربەستى ئافرەت بىو بەھۋى ئەۋەى كە
 دوزمەكاسى بىروۋنەۋەى ھەقە و مامەرەيى، ۋەك ھۇكارىك بۇ ئاۋرپاسدىيان،
 بەكارى مېنىش بەبىۋاى م ئەمە بە دەستى ئىنگلىرىى و ھكۈمەتى پاشايى
 ئەۋكەتە ۋو. لە شۇرۋى شىنخ مەھمود و شۇرۋەكانى بارزان و شۇرۋى ئەيلول
 و بوشىدا، ھىچ كات ئەمان لە سەنگەرى ھكۈمەتدا ئەبوۋ، ئەنەت، يارمەتى
 كۆمارى كوردستانىشيان دلاۋە ئەمە لە لايەكەۋە و لە لايەكى تىشەۋە كۈنھا و
 ئاغاكاسى ئەۋ سەردەمان بەشىۋەيەكى گىشتى لەگەل دەسلەتدا سوور بۇ ئەم
 مەستەش، دەسلەت لە پىگەى ئەۋەۋە مەتتى ئافرەتى كۆمۋە چەكەك بۇ
 دوزمەتتىيان ئەۋەندەى كە م تىكەلاۋيان سوۋىتم، ئافرەتىار كۆلۈە و بەرۋىز

۱- كاكە ھەمەى كىلوقوت ۋ ھەمدى سەرىخ و بىرەۋەرى سەرجەۋەى پىشۋو ، ۲۱۱- ۲۲

بووه، پرسیان پینکراوه و قسه یان نه ههند وهرگیراوه، له کڅیو کومونه وه کانددا
 قسه یان هه بووه و له هه ندی کانددا قسه یان زیاتر له پیاوا وهرگیراوه. پاسته وخځو
 یان مارپاسته وخځو، شمتیکی له نهم ماره ودم نه بیست و نه دی)) نه دامت له
 نیستاشدا به شمتیک له نهم پرویا که دابه به یی نه وه ی پاستیه کی تپدا بیت،
 ده و ترسه وه، هه روه ک چوځ (نه هجت محهمه د) ده نووسیت ((حه مه سوور حوی
 چور ژمی هه نوو که کچی داروده سته که ی حوی نوو، له حوانترینی ژمی گویده که
 موو، که س و کاره کابیان هه نه مدالی به حشپوویانه حه مه سوور که له نه مه سی
 ناوکه کابیاندا موو، هه تا کوچی نویی کرنووه، له که لیدا مانه وه حه مه سوور
 پیاوکی نوو دوتپژ نوو، وه ک مدال له کاتی سه ریچیچیکردندا له پیاوه کاسی حوی
 دده، رووی نه دده که که سینک لینی هه لنگه رینه وه، له پاش دارکاری و نینه لدا،
 ره لانه کاسی لیبی ده پارسه وه و ده ست و پبیاں ماچ ده کرد، مؤ نه وه ی لیبیاں
 سوورید، گهر که سینکی سرا دابه، ده ری ده کرد و ژنه که بیشی لینده سه دده وه و له
 که سینکی تر له پیاوه کاسی ماره ی ده کرد حه مه سوور نه ره چه له که هه لکی ئالا و
 سه دله له کورستان ی روسیا سه رنه تا نه سی مه لا ژبیاں ده هینا و ماردیس
 ده کرد)) هه روه ک پیشتر و ترا، نه دشی که وایکرموه نهم بوچوونه هه لانه لای
 هه دی که س نه ناسانی حیگه ی سوه رینیت، داخراویسی ناو هه قه کان و تیکه لاو
 نه نوویان سووه له که ل که سانی نه هه قه ده، مؤیه قسه و ناسی ماره وانه گهر
 هه شسوویت، رورتری پینه ماره و نه هه موو لایه کدا ملاو بووه ته وه هه ر له نهم
 ماره به وه (حه مال ناار) ده نووسیت ((له راستیدا مپیش نه و قسه و قسه لؤکا نه م
 بیستوو له سه ر هه قه کان، مؤیه نه په روشه وه ده مه ویست سچمه ناویانه وه و

١- چارینکه وینر لیکونه ریگ ماموست (پرمید محهمه د علی) ریژی ١١٣ ٨ ١٠٠٠، مسیسی

٢- کورته پاستیک حه مه سووری گویدی کلوفو- سه رچاوه ی پشوو، ١٠٠٠ ل ٥٦ و ٥٢

لنځولېبه وده يان له گه لدا مکهم، بۇ نهم مه به سته له که سه ماودار و به ناويانگه کان و زامانيان بريك ده بوومه وه، نه وانېش ده يان وت، نيمه هيچ کاتېک به به خوښي حه رامان له که س به کردووه نه وه و که سېش به به خوښي حه رمي ليمان به کردووه نه وه، نه مانت ماودارنکيان له نهم ماره وه پني وتم من له ناست عه پري مه حه رمي حوډما، پياوه نيم نامېنېت. هر چييه کيش له ماره يانه وه و ترايت راست نييه)) بو موه نه وه ي نېدموتر له سر ژ و پياوي هغه بووسيوپني و له رمي که سېکي تروه و هري گرتووه. به گه هر نهو پېگه وه بووه نيت که کاني خوي له سرگه لو و ((دواي مويژي خه وشار شافرهت و ده سته کچ، کورپکي هله پکني سارده کرد و به شېخياندا هله دوت و به ناوازيکه وه ده يان وت: "هيمه ي ماگم هيمه ي به درز" نيحا دواي نه وه ي که نهم کورپه ته و او ده مو، ده ستيان هله دگرت و چهد که سيک ليمان، حال يان حه زبه ده بگرت))

به کيکي نر له نهو حه وشانه ي که درووته پال هغه کان، نه وه به که هغه کان به ياري حويسدن و مه کتېب بووي له ناوچه کانيادا، کاتېک (شاکير مه تاح) ده بووسيت ((نه مانه مريمدا کردن و ليدان، چاره ساکړن ته مها شتېک که بيانده وه سر رتي راست نه وه به که شينخ و سر کرده گانيان لن دور بحريه وه ننجا حويندنگانيان بۇ بکړنه وه، نيياد، بحويي و فيري کار و پيشه سازي بين، کارگه شيان بۇ بکړنه وه تا به په بجي شاسي حويان، ماسي حوياسي نندا په يدا بگن و بېروباوه پري راست و هونه و پيشه ساري سچنه ميشکيايه وه، سو نه وه ي نهم ميشکانه يان له بېروباوه پري پړوپوچ پاک مکاته وه و کرده وه شيان به ويپيه پي

۱- چاويېک ونسي بېکولر به گن (حهمان مانان) پوژ ۱۹۹۰، ۲، سنياسي

۲- بۇ له هغه که رتفه هغه، مه چاره ي پيشوو... ل ۴۸- ۴۹.

بگوین و بهر دو پیشک و تیبای بیات. حا خورگه نهم ناواته مان دههاته دی.)) هر بویه نه و ماهویه که له نهوی وه که ره مایه و دهسه لاتناریکی میری دهسنه کاربووه نهم ینگه چاره بهی حنبه جن کربووه و ده نووسیت ((له پاش چه ندوچوویکی زور، نوایم خویندنگایه کیان سو سنینم و له دیوه خاسی شینخه که یاندا بو منداله کیان بگه موه. ملام تاوه که ههقه کام هینابه سهر بی که بخوینس و نا شینخه کانیا م بو ده مکوت کرا که وار له نیکداسی خویندنگا که مهین. زور مندو بووم! ماچار بووم بی نه ده م به شینخه کیان مینه وه حینی خوینس، له نرسی ناژاوه مانه وه و تیکداسی نه و خویندنگایه و تهمل کردن و هه ژار کردی نه و ههقه مهنه زمانه)) ' ملام نهم قسه به بو ته وای میزوی ههقه کار راست نییه، چوکه هه ره له سهره تاوه ژماره به کی له نه رچو له سه ماله دیاره کاس ههقه کار برابره ته بهر خویندس و که سامی خویمه وار بوور. وه که چور له ((سهرگه لو ب سالاسی ۱۹۳۵-۱۹۳۶ دا گه لیک له کوپه شینخه کاسی سهر به "ههقه" له گه ل خومدا قوناسی بوور، وه که "شینخ عه مدولره حماسی کوپری شینخ عه مدولکه ریم" ی شه ده له و حواله بخوشبوو "شینخ مسنه های کوپری مامه ربه را" هه روه ها "عه مدولقادی کوپری شینخ عه مدوللای عه سکر" و "سه بد نه حمه د" ی برای که پینمان دهوت "سه بد" "مامه قاله "ی کوپری "حاحی شینخ عارف" یش ژماره ی قونایاسی نه و ساسی سهرگه لو ده گه یشنه ۲۰-۴۰ قوناسی)) که واته نه و قسه به ی (شاکیر مه تاج) بو هه موو میزوی ههقه کار راست نییه

۱- گویمه روزنامه ی چه مچه مان. چاپخانه ی "الو ادب"، مه عد ۱۹۸۲، ژماره ۷، ۱۱-۱۲

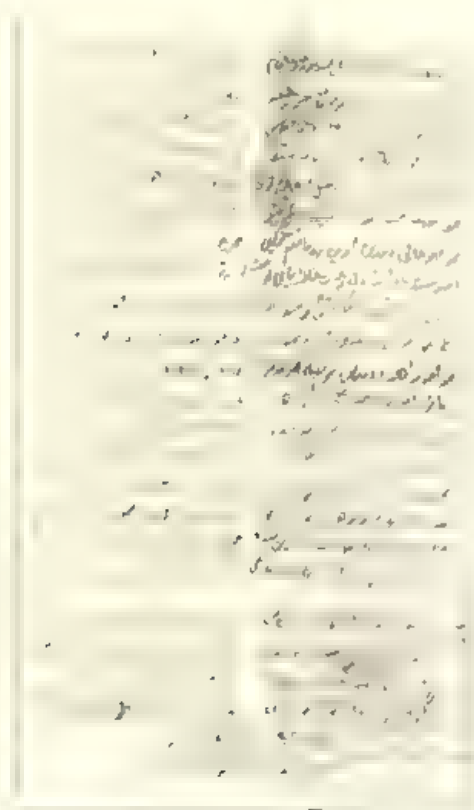
۲- ناوییه ی ژیم، سهرچاوه ی پیشوو، ۱۸۸ ل.

۳- بو له ههقه که وینه تهقه، سهرچاوه ی پیشوو، ۱۶-۱۷

به لگه نامه کان

بەلگەنامەى دووهم:

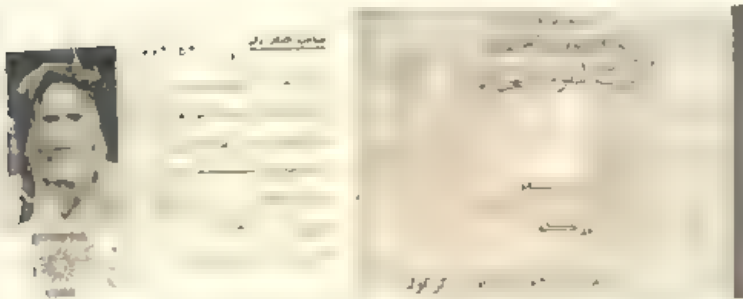
دەقى نامەىەكى (شىخ ئەحمەدى سەردار) بۆ (مەولانا خالىد).

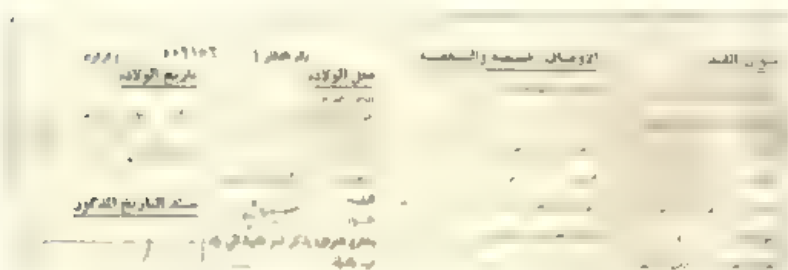
*- ئەم نامەىە لە دەلامى نامەكى مەولانا خالىددا، مۇسراوہ.

به لنگه نامه‌ی سینه‌م:

ناسنامه‌ی باری شارستانی همه‌سوور

پرووی دهره‌وه‌ی ناسنامه‌ی باری شارستانی (همه‌سووری کلوقوت)*

پرووی ناوه‌وه‌ی ناسنامه‌ی باری شارستانی (همه‌سووری کلوقوت)

* - نه به لنگه نامه‌یه له نه‌رشیمی (مه‌حسار همه‌سار کهریم‌ای کچه‌ری همه‌سووره‌وه، پیشک‌ش مه لینگوله‌ر کولوه.

بەلگەنامەى چوارەم:

دادگا يىگىردىنى جەمەسۈۈر

لە پوزنامەى (الجمهورية) ى بۇزى پىنجشەممەى مانگى نەپلۈلى سالى
۱۹۵۸-دا، لە ژىر ماۋىشاشەكاسى (بارىدەدەرنىك لە ھىزى سەيار، رىمارى جەمەسۈۈر،
سە كىردەۋەى خىراپ ماۋدەسات) و (يەككىك لە شاپەنەكان، "جەمەسۈۈر" سەۋە
تاۋاسار دەكەت كە لە سىچىيەدا پوسىيە و لە ئىرانەۋە ھاتۈۋە) دا، (سەخاد
ئەلفازى) بەم شىۋەيە دەنۈۋستىت:

ئەمحومەنى عورۇ سەربازى، سە سەزۇگايەتى عەقىد (شەمسەدىن عەبدوللا) و
سە ئەندامىنى ھەرىك لە موقەدەم (عەبدولرەاق خەدەدە) و مەدەم (سامىع
ئەخمەد) دىيىشت لە ئەم دىيىشتەدا، ھەرىك لە مولارم (راعىب مەجرى) ۋەت
دەۋاكارى گىشتىس سەربازى و بارىدەدەر (يوسف سەراج) ۋەك مۇنەرى پولىس و
(مەخمەد ئەخمەد خافىر) ۋەك پارىزەرى تۆمەتباران، تامادەيۈۈن

دىيىشتەكە تايىبەت مەۋە كىنشەى (جەمەسۈۈر) كە مە (بەلگەشەكردىس
پىيەمەراپەتى و ئلاۋكردەۋەى خراپەكارى) تۆمەتبار كىراۋە ئەمحومەن
گۈبىيىستى ۋەنى دوو شاپەنى تىر مەۋكە لە سە ھەندى لايەسى تىر و خراپەكارى
تىر رىمارى خراپەكارانەى تۆمەتبار (جەمەسۈۈر) و بەلگەشەكەيەۋە، شاپەنىپان
دا.

شایه‌تی به‌گه‌م:

یاریده‌دور (عه‌دئه‌لمونعیم محهمه‌د)

یارا، ده‌دور له هیزی سه‌یار له به‌غداد:

له مانگی شوساتی پیشوودا، راسپاریمان له سه‌ر که‌سێک به‌ نساوی (حه‌مه‌سوور) وه‌ پێگه‌ پشت که‌ دایشتوی گویدی کلاوقوته‌ بۆ نه‌م مه‌سه‌نه‌، له‌ که‌رکوک له‌ گه‌ل خه‌لکیدا ده‌ستمان مه‌ لێکۆڵیبه‌ وه‌ کرد به‌ کێک له‌ نه‌وا، به‌ ریز (موعتسه‌م) بوو که‌ زانیاری ناشی له‌ سه‌ری هه‌بوو، له‌ به‌ر نه‌وه‌ش که‌ ره‌مانی کوردی ده‌راسی، داوam لێ کرد که‌ سه‌جین و له‌ کلاوقوت چاومان به‌ (حه‌مه‌سوور) بکه‌ویت نه‌وه‌موو بۆزیکیار چوومه‌ مالی موعتسه‌م و له‌ نه‌وی سێ که‌سم سیی، به‌ به‌که‌وه‌ و به‌ ریشه‌ری به‌ کێک له‌ شوێنکه‌ وتوانی (حه‌مه‌سوور) چووینه‌ گوندی کلاوقوت و سه‌رمان له‌ مالی (حه‌مه‌سوور) دا له‌ نه‌و کاتانه‌دا (حه‌مه‌سوور) له‌ نه‌وی به‌وو، پاش ماوه‌یه‌ک ئیبا هاته‌وه‌ و مێش وه‌ک به‌ناسێک و له‌ پێگه‌ی وه‌رگێزیکه‌وه‌ - موعتسه‌م - که‌وتمه‌ پرسپار لێکردنی و نه‌مانه‌م بۆ ده‌رکه‌وت:

١- (حه‌مه‌سوور) دلان به‌ بوونی خوادا مانیت و پیتی وایه‌ دنیا له‌ کۆنه‌وه‌ بووه‌ و هه‌رێک نیه‌ که‌ نه‌م دنیا به‌ بسوڕینیت.

٢- پیتی وایه‌ شیخ عه‌بدولکه‌ریم وه‌ک خوا وایه‌ و دامه‌رییه‌ری به‌گه‌می نه‌م بپیاره‌یه‌.

٣- خۆی مه‌ که‌سێکی تێگه‌بشتوو داده‌بیت له‌ سه‌ر نه‌م ره‌وییه‌دا و پیتی وایه‌ که‌ بۆزیک دیت کۆنڕۆلی هه‌موو بووه‌ وه‌ره‌کان ده‌کات

٤- هه‌ر که‌سێک که‌ بینه‌ ناو نه‌م ریماره‌وه‌، پێویسته‌ له‌ سه‌ری که‌ ده‌ست له‌ موک و حیراسی خۆی هه‌لگیریت (حه‌مه‌سوور) خۆی دارایی به‌ پیتی پێویست به‌ سه‌ر شوێنکه‌ وتوانیدا، دابه‌ش ده‌کات.

۵- حەلکى دابەشى دوو بەش دەکت بەگەمیان نەوانەن کە حراپس و حىبەت
لە کۆمەلە کەپس دەگەن. نەمانە، دواى نەوێ کۆچى دوايى دەگەن. گياپيان
دەچىنە ناو لاشەى ئازەلى حراپەو، وەك سەگ، بەرار دووەمیان وەك
کۆمەلە کەى نەون، نەمانە کەسانى ماش و حىبەت لە کۆمەلە کەپان ماگەن گياپيان
نەمان، دواى کۆچى دوايى، دەچىنە ناو لاشەى کەسانى ماشى وەك حۇيانەو.

۶- شىعيرىكى لە مەرى سو حوبىدىيەو، کە سە وشەى کوردی و فارسی
هۆبوسىيەو. لە ئەم شىعرەدا هەندىك ئايەتى فۆرئاسى بە ناتەواوى نىد مەکار
هانبوو.

۷- نەوەسەى کە لە مەلە کەيدا مايەو، بە بەردەم دەرگاگەدا، چەم ژىبگەن
سپى کە دابىشتوو و دەست و دەموجوان دەرخستوو. نا هەستى گەنجى
نەوێ و لایەنگرە گاميان بېزۆنن.

دواى کۆتايى هينان ئەم قسە و ناسانە و هيبانەوێ بەدى مشك و پشیلە، داوام
لى کرد کە پەيوەندى بە رىبارە کەيانەو مەگەم، نەوېش پېش هەر شىتێک بە نەو
وەلامى دامەو کە دەنيت دەست لە سەيارە و هەر شىتێکى تر هەلگرم کە هەمە و
حوم لە هەموو ئەهاکان دایم و دواى مانە بەل ئېجا دەتوانم لە کۆمەلە کەيدا وەك
نەدام وەرگىریم دواتر داواى لى کردم کە لە ژوورێکدا پێکەوێ حەلوە مەگەن.^۱
پاشان مۆ کەركووک گەراينەو و ئەم حالانەمان پېشکەشى لایەنى پەيوەندیدار
کرد.

لە کۆتايى مانگی ئادارى سالى ۱۹۵۸ دا پارێزگار داواى گرتەبەرى رېئوشونى
لە دژى (حەمەسوور) و شونیکەوتوانى کرد تا لېکۆلېيەو لە ماسامە کەى مکریت

۱- بېوانە بەلگەنامەى پېشمەم لە کۆتايى ئەم پەرتووگەدا.

۲- بە ئەندەزەى دوو دېر مۆوسس بە رۆژنامەگەر مەتووب مەنوشرێتەو بۆمە وەرەگەر.

بۆیشتنماں بۆ گونده که له گەل حاکم موخته سه مداء، زۆر ژنمان بینى، به لام مەدالماں به بینى؟ دواتر زانیماں که رێبازی (حه مه سوور) رێگه نادات به نه وهى مەدالماں بێت و نه نا به چێژی سێکسی ده وه ستنه وه.

شایه نه که له کاتی شایه تی دابه که بیدا، پهنگی سوور هه لگه پابوو نه م دهگو با سانه. وهک پڕوپاگه نده - نهک وهک شتیکی نووسراو - به شساردا ناڵوو بوو وه.

من موخته سه م وهک هاوڕێیهک - به نه و بینیهی که حاکمی سرای شار هوانی که رکوک سوو - ناسپوه، خالیشی هه ر له شوینکه وتوانی (حه مه سوور) سوو (حه مه سوور) م به بینیه که په یوه مدی به حالکه وه نکات، که چ وشمیه مالی (حه مه سوور)، تینبسی نه وه ماں کرد که (حه مه سوور) حاکم موخته سه م... اسپت من به شیره یهکی نه فەرمی داوام له موخته سه م کرد، نه ویش ته بها له نه وه ناگاداری کردمه وه که نه مانه حالکانیکی که کرده وهی خراپ ده که.

پ/ تو زمانی کوردی نارایت، پیت وایه که نه و هه رگێڕه ی مۆت کراوه، راسته؟ چون بۆ ناسایشت نارد؟

و/ راسته پهنگ وه رگێڕانه که راست به بێت، به لام که سه م ده ست نه کهوت که کاری وه رگێڕانم بۆ بکات.

چاره که سه عاتیك نوای نای ئیواره، حکه له مالی (حه سه م مه محمود، عومه ر شینگ مه عرووف و کونجا مه محمود) که گویده که یار سه ر به ناحیه ی شووان سوو، په یوه دیمار به که سی نه وه له حالکان و هه رمانه ر و په یوه بهری ناحیه وه نه کرد نه وه م بۆ ده ره کهوت که له ریماره که دا شوو کرد و ژن هه یال به بێت، (حه مه سوور) یش دیاریوو که نه خوێنده ولاره و نارایت محوبینه وه و سووسبت

پ/ مه بهستی له (خه لوه) چی بوو؟

وا/ تۆمەتبارە مە بائەتتىكى سىنكىسى ماوى بىرد موعنەسەم لە سەر ماۋەپۇكى
پاۋۇرتى سەر تۆمەتبارەكان، ھىچ ئازانئىت.

پا/ چۆت زاسى كە تۆمەتبارەكاسى تە. لە شۇيىكەونواسى تۆمەتبارن.
وا/ دواى ۋەرگىرتنى ونەى تۆمەتبار، خۆى نەۋەى ئاشكرا كىرد كە تۆمەتبارەكان
لە شۇيىكەونواسى نەۋن.

پا/ دواى كىرتنى تۆمەتبار، مۇلاى نەۋ كەسانە گەپائەۋە؟
وا/ نەخبر، نەلام داۋام كىردى ۋە ھەۋالماپ پىن دەگەيشت
پا/ داۋاكىرى كىشتى شايەت چور تەمسىرى ھەلۋە دەكات لەكاتىكدا كە
كوردى مارابىت؟ ھەر دەيىت ۋەرگىرى ھەيىت با لەسەر بىرۋاۋەپى
ھەمەسۋورى، بگات؟

وا/ پىشتىم مە گىراۋەۋەى موعنەسەم مەسنىۋو لە كاتى لىكۆلىسەۋەدا
دەركەۋىتۋو كە (ھەمەسۋور) لە يەككە لە گۈدەكاسى سىلمايىدا لە دايك ۋوۋە، مە
ھەرمى مە ئىزاقى داۋاسۋو، كە لە دايكۋوۋى گۈدى راۋتى سەر مە باھىيەى
سۋورداشە، لە لاي شىخ مەدولكەرىم ھەمەتكار ۋوۋە، ھىچ پارە ۋە ۋوۋچەيەكى
مەدراۋەنى ۋە دواتر چۈۋەنە گۈدى كىلاۋقوت تۆمەتبار شىعەرتكى خويىدەۋە كە
ھەدى ئابەنى قورئاسى مە ئاشەۋاۋى تىدابۋو ھىن نەۋ ئاپەتەم دەراسى كە لە
شىعەرەكەدا ھاتموۋ ۋە موعنەسەمىش مەيدەتۋاسى شىعەرەكە ۋەرگىزىت

پا/ ئاب سوت دەركەۋت كە نەۋەى ئىمراپىن لە سەر ۋەرەقەكە كىردىۋو،
دەستپان لە موك ۋە مالى خۇيان ھەلگىرتۋە؟

وا/ مەلى، داسپان ۋەۋەدا ماۋو كە لە شۇيىكەونواسى نەۋ

شایه تی دووهم:

(موخته سەم محەممەد خەلیفە) تەمەن ٢٤ سال،

دادوهری سرای شاره وانی کەرکووک:

یاریدە دەر (عەبدولموسەیم) دەناسم و ماوەی سێ سالە هاوڕیمە

پ/ ئایا پێشتر نەوت دەراسی کە یاریدە دەر راوباری لە سەر (خەمەسوور) و

پێیازە کەی هەیە؟

و/ بەڵێ، مەر لە مو هانگ پێش ئێست، کاتیک لە گەل سەرۆکی نە کە می

خامە شێمکەر، خەیروللا عەنای ئەفسەری هەوالگری هەرفەیی سی نە کەرکووک

دانیشتنموم، وتی هەوالگری سەرماریی زانیاری لە ماری خەمەسوورە و هەبە

چۆن پۆلیس هیچ نە بەرە یاسە وە مارا ئیت^{١٤} بە یۆهەری پۆلیس (عەبدو پەرەراق

عەسوور) تارە بۆ لیواکە (لیوای سلیمانی، هەسوو، مەیش سەردانی ئەو و

حیگرە کە ی (عەبدولموسەیم) م کرد گۆفاریکی سیکسەم لە لا بیبی و نە حیگرە کە ی

(عەبدولموسەیم) م وت لە سوپادا هەوالگری مەرمی لە سەر (خەمەسوور) هەبە،

ئابا هیچ رەبارێتان هەبە؟ ئەویش پێی وتم کە پە یۆهەدی نە لایەسی مەرمییە وە

دەکات هەت لە راستی هەوالە کە ناگادار بیتە وە ئیتەر مازام چۆن عەبدولموسەیم

شونین مەنە کە گە و نوو، چۆن لێکولییە وە ی لە سەر کرێو وە و چۆن (خەمەسوور)

دەستگیر کراو! (خەمەسوور) وای راگە یاسدبوو کە موخته سەم مەهزی کێشە ی

ناشە کە وە شکتکەرە کانی هاندو وە کە شایەتی لە سەر مەدەن کێشە ی ناشە کە

پە یۆهەدی مە شەریکایەتی چەند کە سێکە وە هەسوو، کە بە کێک لە ئەو شەریکانە،

مەینییی بوو لە حالە کە باوی (ئەحمەد عوسمان) بوو و بە کێکیش سوو لە

شونیکە و نووسی (خەمەسوور) حۆی دوا ی کۆچی دوا یی حالە، مەراتگرە کانی کە

مەینیی بوو لە نوو کۆر و نوو کچ، داوایان لە (خەمەسوور) کرد کە بە شە کە یان

نەرس، لەسەر ئەمە، پەيوەندی لە بنوان نەوان و (خەمەسوور) دا کۆتایی پێهات؟
 چوێکە خەمەسوورییەکان دەیان وت ئیعمە ئاشەگەمان بە ٦٠٠ دیبار لە ماوکێیان
 کړیوه. پۆژنکیان (خەمەد مەلا عوبید) هاتە لام و داوای لێ کردم کە پەيوەندی
 لە بنوان نەوان و مەدالەکانی خاتم دروست بکەمەوه، مەیش وتم: باشە، پێککەوش
 ئاسانە، مەلام من بڕایەکی لە خوم گەورەترم هەبە بە ناوی موقەدەم (عەبدولقادر
 خەمەد حەلیفە)وه. ماچییە لای نو، وتی: ماشە چووییە لای کاکم و لە ئەوی
 خەمەد وتی ئیمە بێکە ی ٢ دیبار وەل بوژە بکەدەوه لە ئەو ئاشەدا
 خەرج کردووه و دەبێت بۆمان بگێرنەوه. کاکیشم وتی: باشە، بایەگە دەبەینە
 لای سی کەسی شارەرا، تا ئەوان سەری ئەو پارەبەمان بۆ بخەملێن. هەردوولا
 لەسەر ئەمە بێکەهاتن و ئێتر من ئاگام لە هیچ سەما تا روژیک تۆمەتار (خەمەد
 مەلا عوبید) هاتەوه لام و پێی وتم: مەدالەکانی حالت ماوەئێ پێک بکەو، مەیش
 بۆ حویام بەحی هێشت و داوی ماوەبەکی تر، لە مالی حۆماندا و بەنامادەبووی
 (رەشید عەلی) کۆرە خالی ماوکم و (خەمەد مەلا عوبید) و کۆرە خالەکەم
 خەمەد داوای کرد کە ئەو پارەبەیی بۆ ئاشەکە ی خەرج کردووه، بۆی بگێرنەوه
 مەیش وتم: لەبەر ئەوەی کە خاتم سەر بەخوتان بووه، بەشکو یارمەتی مەدالەکانی
 دەن و ئەو پارەبەیی بۆ کەم بکەنەوه. هەردوولا لەسەر ئەوه پێککەوش کە سەری
 ١٥٠ دیبار بە (خەمەسوور) بدریت تا ئەویش دەستبەرداری ئاشەکە بێت بۆیان
 عوسمانیش وتی: ماوەبەکمان مەدری نا ئەو بڕەت بۆ پەیدا بکەین، ئەویش وتی
 ماشە، مەلام ئاشەکە لە ژێر دەسلەتانی ئیمەدا دەمبێنێوه تا پارەکە نامادە
 دەکەیت. پاش ماوەبەک پارەکە لەبەردەم بووسەری دادی کەرکووکدا نامادەکرا.
 لە ئەمەنە روژتر کە سۆم گێرانەوه، بەشداریم لە بایەگەدا بەکرد و هەموو ئەو
 بەلگەشەم خستوووەتە بەردەستی بەزیرتار کە پشتگیری قسەکانم دەکەن.

پ/ ئەوەندەى ئىنگەيشىبىتىم و گۆنم لىت بوو، تۆ لە سەرۆك (عەتا)وھ زانىارىت
لەسەر (حەمەسوور) دلۆتە پارىدەدەر؟

و/ مەن پارىزەرى باوكە كۆز لۆھە كە بووم كە لە شۆنىكە وئوئاسى (حەمەسوور)
بوو، ئەو ھىچى دەريارەى پىيازى ھەقە باس نەدەكرد. سەبارت بە ھەر شىئەك كە
لە تايبەتەى پىزارە كە بىت، ھىچى نەدەخستە پوو. مەن سى جار سەردانىم
كردووە و لە يەكەك لە ئەو سەردانانەم شەوێك بوو كە (خەلىل، عومەر خەيات،
عەلى مەلا مەھىد)م لەگەل بوور كە خەلكى ناوچەكەم و عەشیرەتەكەم بوور لە
سەر ئەوان ھىچ زانىارىيەك بىيە كە ئاخۆ زانىارىيان لە سەر پىزارە كە ھەبوو يان
نا، لە ئەو كاتانەى كە سەردانى مالى تۆمەتارمان كرد، ئەو لە مالىوھە ھەبوو،
سەلام لە ئەوئ چەند كەسىگەمان سىنى كە نەمدە ماسىس و پاش مەوہ يەك
(حەمەسوور) و چەند پىياوێكى گۆندەكە دەرگەوش دواى دانىشتن و چا
حواردەوہ. پارىدەدەرى ئاسايش، لە پىگەى مەوہ، چەند پىرسىارىكى ئاراستەى
(حەمەسوور) كرد و داواى لى كرد كە بچىتە ساو ئايىكە پەوہ، (حەمەسوور) پىش
بە ئەوہ وەلامى دايارە كە تۆ ناتوانىت ئەمە بكەيت و نەوونەى پىشيلە و مەشكى
ھىناپەوہ و داواى لى كرد كە دەست لە سەپارەكەى ھەلگىت و لە گەلیدا بچىتە
(خەلوہ)وہ، كە ماى خەلوہى نەدەزاسى سياردە پۆزىش لە ئەوہ و پەر، (فەتخىيە
عەرىي) ژنە حالىم ھاتە سەردانمان و لىم پىرسى. بۆچى خالىم نەلاقى دايت؟ وئى
ھۆيەكەى دوور و درىزە و ئۆش چاكەم دەماسى كە ئىمە كارىك ناكەين كە
پىچەوئەى ئايىس بىت، حالت دواى لى كردم كە لەگەل ژنەكاسى تردا كە لە كۆمەلى
(حەمەسوور) بوور ئالوگۆرم پى بىكات، مەيش بە ئەوہ پارى بە بووم و داواى
تەلاقم لى كرد حالىم ژىكى تى ھەبوو مەدوى (ھاتە مستەھا)وہ و ئەوئشى تەلاق
دا و ھەمان ماسى لى گىنراپەوہ. حالىم سەر لە ئەوہى ئوقمى ئەم پىزارە بىت.

پیاوینکی له خواترس بوو، به لام دواى نه وهى که باوه پى به م نايينه هينا، وازى له مويژ و بڼو هينا و نايينه گوى به درځ ده حسنه وه. خاله نه حمه دم حوت سماں له موهه کړچى دواى ک بووه. خالم ده پوت باوکم بن بڼوا بوو، پنى ده وتين: نه گهر قورنه که م لى نه کړې، نه وا ده يکه م به نه پله کى جگه ره، هه روه ها گوښم له کچى خالم مووه که نامره ټيکى له خواترس بووه، ده پوت: کاتيك نويزم ده کرد، پنى واورو که ماله که يم پيس کړيووه. کاتى له گهل (عبدنهل مونعيم) سهر داني لاي (حه مه سوور) مان کرد، (عه دوللا عه دولمه حيد) پرسپارى نه وهى لى کرد که وا کاتى مويژ کړدى نينواره و خه وتى رويشت. که چى به حوت و به کومه له که ت مويژنان نه کرد؟! (حه مه سوور) پش وتى مويژ و بڼو له سهر نيمه هه لگي راوه هه موو خه لکى که رکوک نه وه ده راس که (حه مه سوور) ماوه پى به نايينى نيسلام نه هبماوه. حالېشم له سهر نه م ريناره ديارى کراوه. قسهى نو نه کړدوين.

پ/ بڼچى ماوهى ۱۵ ساله شکانت لى نه کړيووه؟

و سالى ۱۹۴۱ شکانت لى کرد، به لام خه لک هانه نيوايماوه و ماته ته که دا چرا

پ/ شوينى نه م رينازه کونيه؟

و/ سليتمانيى و دهل و کلاوقوت.

پ نايا (حه مه سوور) نو نه وهى که نه م ريناره ملاوېکاته وه، ده گه پرا؟

و/ خوم نه مېښيووه.

پ/ خالت کهى کړچى دواى کرد؟

و/ پيش سالتک.

پ نايا (حه مه سوور) هولى به دا کاريگه رى له سهر مېداله کاني حالت هه ښت؟

و هلى ده به ويست که کاريگه ريپى له سهر دروست مکات، به لام دواى نه وهى

که گوره بوون، پايان کرد.

پ/ له کوټوه هاتووه.

و له شينخ (حه سسې خانه قا) له ټبرانه وه، لای شينخ (عه دولکه ريم) کاری
کردووه و دواي کوچي دوايي شينخيش، شويکه وتواي شينخ دانه شي سڼ به ش
سوور، په کيک له نه و به شانه، کومه لي (حه مه سوور) مووه، له بڼوار مې و
تومه تاردا ساکوکی هه يه، پښتريش هه په شه ي نه وه ي لي کرد سووم که نوم
فریده داته ماله که مانه وه.

پ نایا هیچ تلگه په کت لایه که نه وه مه لمښت که حالت ده سسې له هه موو
سامان و مولکی خوی هه لگرتښت؟

و به حیر، نه بها تلگه ي مړوشنې ناشه که له هه رده ستدایه

پ/ نایا شایه ت له ناشه که دا به شي هه يه؟

و/ به لي.

شایه ت نه وه شي وت حاريکیان (حه مه سوور) له سر سچپه ي مه را بروی خوی
قسه ي کردووه و وتوې نه ي له روسیا وه مو ټبران هاتووه.

سه رڼکی نه بحومه ني عورعبي سه رباري د بښتنه که ي مو پوړی چوار شه ممه ي
داهانوو مو گوڼگرش له شایه ت و مه رگریي کردن و قسه ي مریکاری تومه تار،
بواخست.

به نکه نامه ی بینجه م:

هه قیقه تنامه که ی همه سووری کلاوقون

بیــــــــــــــــم اللهـــــــــــــــــه الرحمن اللهـــــــــــــــــه رحیم
 بخـــــــــــــــــوینن مه تلـــــــــــــــــه بیـــــــــــــــــه ... کـــــــــــــــــه ریم
 ده لیلــــــــــــــــی هــــــــــــــــق شو ناســــــــــــــــی، هــــــــــــــــره کو ماســــــــــــــــی
 که وتــــــــــــــــنه هــــــــــــــــه هــــــــــــــــه هــــــــــــــــه غه واســــــــــــــــی
 هــــــــــــــــه موو مه ســــــــــــــــست و فــــــــــــــــه نا فی اللهــــــــــــــــه بــــــــــــــــوون
 مه ســــــــــــــــتی نه زه ری خاتــــــــــــــــه مول شه ولایا بــــــــــــــــوون
 واســــــــــــــــیته هــــــــــــــــووکمی مــــــــــــــــه تین بــــــــــــــــوون...
 له خــــــــــــــــتی شه ریهات و تهریقــــــــــــــــت نه وه لا بــــــــــــــــوون
 هــــــــــــــــه موو نه هلی زیکر بــــــــــــــــوون خالید بــــــــــــــــوون له زیکر
 بــــــــــــــــوون به نه هلی فیکر، فیکریان کرد له عیلمی ره حمانی
 وئیان: نه وه چ هــــــــــــــــوکم و مه تلــــــــــــــــه بــــــــــــــــی، ئیمه ی هــــــــــــــــانی
 انــــــــــــــــســــــــــــــــی
 له ئیمتیحــــــــــــــــانی بــــــــــــــــه هــــــــــــــــه هــــــــــــــــه عانی
 ... له ســــــــــــــــه ره ده ســــــــــــــــه توووریکــــــــــــــــی شه یقانی
 ئیمــــــــــــــــشیکــــــــــــــــی هــــــــــــــــه جایب و نــــــــــــــــاد بــــــــــــــــوون
 خوا بــــــــــــــــو خــــــــــــــــوئی هــــــــــــــــووکمی عادل بــــــــــــــــوون
 ئیمــــــــــــــــاده ی له ســــــــــــــــه ســــــــــــــــه ســــــــــــــــه بــــــــــــــــه بــــــــــــــــوون
 ئیمــــــــــــــــاره زهوی ئیمتیهادیــــــــــــــــه ان کــــــــــــــــرد
 بــــــــــــــــه عنی رنکــــــــــــــــه ی ســــــــــــــــه هــــــــــــــــه ره خــــــــــــــــو
 له ئیمــــــــــــــــاره زهوی ئیمتیهاددا فیرقه فیرقه وه ســــــــــــــــتانه وه

فیرقه یه کیان کسود به... یه کیان کسود بهسه نه کیپر
 خنکسان و پوون بهسه نه هلی مونه حه پیر
 هیس... چیان نه زانی هسه ردهوکیان
 والله علی کسل شمیء القسیدیر
 ... فیه...
 فیرقه یه ک لسه وان بوونه مونه ونکیپر
 وتمان به لن له واقیعدا والله علی کل شمیء القدیر
 نه معا ئینسان چه ند شه رائیتیکی بوق خواناسی
 ده کاتسه نه کیپر و زنج...
 نه و لسه موهال شه ریعت و نه کیپر
 له سه نه شه رائیتانه، لیس للأنسان الا ما می
 ... فیه...
 عیلمی هه قیقه تمان خویند، چی ده بیتقه قسه و که لیمه
 مه ایکی نیمه کیپر؟ که ریمه
 نه مه قسه یه کی کوردییه، کورت و موخته سه سه ره
 ده لیلی هسه ق شوناسیمان براده ره
 نه مه قسه یه کی نیسبات و بن شه که
 ره لیلی قیام شه تمان خوش... که
 شه بیتانمان عه نهوه، بیتانمان دیناره
 بوقچی؟ چونکه نه وهل نه اخیر زه مانسه
 مانسای نه اخیر زه مان... شه بیتانه
 با تیگات سه ره که سن مه دی ده همانه
 بوق نیمه نه زه ری که ریم سهویه ره
 بالسه سه ره به هری هسه ق شوناسی

ئە نجام

لە کوتايى ئەم ليكوليمە وە يەدا، دەتوانىن ئەىجامەكان، لە ئەم چەند خالەدا،
كۆيگە يەنە وە:

۱. ھەر ئووسىيىڭ ئاكو ئىستا لە سەر ھەقەكان نووسرايىت، ئەو راستىيەى
بەشاربوو تە وە كە مەيتوايىو بۆشدايى بخاتە سەر ھەموو لايەكەكانى
كۆمەلى ھەقە و ئىنيدا دلوكرىو كە رۆرتى لە سەر نووسىت، ئەو ەى لە
ئەم ليكوليمە وە يەشدا ھاتوو، ھەمەر راستى دووبارە دەكاتە وە و پىنى
وايە ھەموو لايەكەكانى پۆشن نەكرىو تە وە.

۲ رىبىرەى تەرىقەت لە مەولانا خالىدى بەقشەبەندىيە وە ئا شىنخ
عەبدولكەرىم، بە ھەوت كەسدا تىبەريو، كە پەيوەندى كۆر و باوك، پىار
خزمايەتى، لە نىوان رۆريە ياندا ھەبوو.

۳ رىنارى ھەقە مە ئەنھا دەرئەىجامى ئىروايىنى بىرى شىنخ عەبدولكەرىمى
شەدەلە مەبوو، مەلكو دەرەىجامى ئاسۆى گۆرپاكارى ئايىنى،
كۆمەلەيەتى، ئابورىى و مەنەويى ئەو بۆزگارەشى تىكەلاو بوو و ھەر
ئەمەش بوو مە ھۆى ئەو ەى كە كۆمەلى ھەقە، رىنار و رىنچكەى حياواری
ھەيىت.

۴ شىنخ عەبدولكەرىمى شەدەلە، دامەرىنەرى راستەقىيەى رىنارى ھەقە بە
لە سەردەمى شىنخ عەبدولكەرىمدا، كۆمەلى ھەقە بە پىنى دەستورىكى
جىگىر و نووسراو، بەرپۆو نەپۇيشتوو.

۵ سنووری دایشتوانی هه‌قه، به‌شمبوره‌یه‌کی گشتی که‌وتوو‌ته‌ ناوچه‌کاسی ده‌ووپ‌یشتی ده‌ریاچه‌ی دوکا‌ه‌وه و به‌چ‌ی به‌ پارێزگای سلێمانیدا ملابووبه‌نه‌وه، هه‌روه‌ها له‌ سه‌نه‌ری هه‌ردوو پارێزگای که‌رکووک و هه‌ولێر و چه‌ند ناوچه‌یه‌کی رۆژ که‌می ته‌م دوو پارێزگابه‌شدا، بیسته‌هی بوون

۶ چه‌مه‌سنووری کالاقوت له‌ دوی کوچی شیخ عه‌بدولکه‌ریمی شه‌ده‌له‌وه، له‌گه‌ل مامه‌ره‌رادا، له‌ سه‌ر شوێنگرنه‌وه‌ی شیخ، ساکۆکی له‌ بنوا‌یامدا په‌یدا ده‌بن و شه‌ده‌له‌ په‌جی ده‌هیلێت.

۷ هه‌قه‌روه‌ری وه‌ک سه‌مایه‌کی ربه‌ره‌که‌ له‌ سه‌رده‌می شیخ عه‌بدولکه‌ریمدا، زۆتر له‌ لایه‌نی نایینییه‌وه‌ په‌نگی دابووبه‌وه‌ و له‌ سه‌رده‌می مامه‌ره‌رادا، تیکه‌لاوی ساری کۆمه‌لابه‌تی مووه‌ و به‌ ناوی (په‌وشت) مووه‌ سنووری بۆ دیاری کراوه‌.

۸ کۆمه‌لی هه‌قه‌ هه‌ر له‌ سه‌رده‌می شیخ عه‌بدولکه‌ریمه‌وه، وه‌ک کۆمه‌لبکی داخرو مامه‌له‌یان له‌گه‌ل چسواره‌وریاند کردوو و رۆژ به‌ که‌می تیکه‌لاوییان له‌گه‌ل که‌سانی ده‌ره‌وه‌ی حویا‌یدا کردوو له‌ سه‌رده‌می مامه‌ره‌راشدا هه‌همان شیوه‌، به‌یسی پاگرتن و خۆگرتنه‌وه‌ له‌ هه‌ندی ناسکرس، هه‌ک هه‌ر به‌رده‌وام مووه، به‌لکو وه‌ک په‌وشت مامه‌له‌ی له‌گه‌لدا کراوه، به‌لام لای چه‌مه‌سنوورییه‌کان، نه‌گه‌رجی وه‌ک کۆمه‌ل که‌متر چووبه‌ته‌ ناو خه‌لکییه‌وه، به‌لام له‌ رۆژ مانه‌دا، کراوه‌تر بوون

۹ دروستکردنی په‌یوه‌ندی نێوان مامه‌ره‌زایی و شیوعییه‌کان بۆ دالده‌داسی شیوعییه‌کان ده‌گه‌رتنه‌وه‌ له‌ لایه‌ن مامه‌ره‌راوه، که‌ له‌ نه‌جامدا،

ژمارە بە کى زۆر لە مامە پەرانییەکان، پەيوەندییان مە پێکخستنه کامى حرمى
شیوعییە وە کربوو.

۱۰. بە کۆتیک لە ئەو ئایبە تەندییانەى کە بە شێک لە حەمە سوورییەکان هەیان
بوو، ئەو بوو کە مەیان هێشتوو مەدالیان بێت ئەم ویستى مەدال
بە بوو شیان، مۆ مەیلی پیاو کانیان دەگە پێتە و ژنە کانیان هیچ
ئاگاییەکیان لە سەری نەبوو سەبارەت بە چۆنیى پێگە پێکردن لە
مەدال بوو، پێگەى مەستى سروشتى (مەع طبیعى) یان گرتوو تە مە

۱۱. حالى سەرەکی حیاکەرە وە لە میوان مامەرە را و حەمە سووری کلاو قوندا
مۆ ئەو گریگی دابە زۆرەى حەمە سوور دەگە رینە وە کە مە ژیاى ئا سووری
و پێگە وە کار کردى مە گروپ دویى لە سەر سەماى "هاو بە شیتی"

۱۲. لە سالى ۱۹۲۴ کە شیخ عەبدولکەریم دەستگیرکرا، ریبەرى هەقە
بە ئەوای گەشەى کردبوو، گرسە کەشى هەر مۆ ئەو بوو کە بە هیلریت
پێنازە کە لە ئەو زۆتر، پلاو پێتە وە وەرلوان بێت.

۱۳. لە هەرسى لایەى ئایینی و سیاسى و کۆمەلایەتیە وە، مەرەنگارى
هەقەکان بوو تە وە مەردەمە دژایەتیی کراون لە لایەک مە داردەستى
نێگلیرو لە لایەکی ترە وە، مە داردەستى کۆمۆنیستیان زامبوو

۱۴. ئەگەرچی حالى هاو بەشى زۆر لە نیوس ئەهلى هەق و هەقە کاسدا هەبە،
مەلام ئا کاتە ئەو هەقەکان مە درێژکراو، یان ریبەروکەرە وەى ئەهلى
هەق بزانن.

۱۵. بە هانییەکان نوور و نێک کاریگەرییان لە سەر پەیدا بوو پێبارى هەقە
نییە و ئەو هەبوو، ئەنجا لێکچواندى ساو پۆکی پەيامە کە یابە و هیچ
پەردێک بۆ گەشتى و کاریگەرى بە هانییەکان لە سەر هەقەکان لە ئارادا،
مییە.

پاسپارده

ھەرچەند ئەم يامەتە بۇ ئەو دەشتتە كە پىششىياز و پاسپاردهى زۆرى لەسەر سووسىرئە، بەلام ماچارىي لە ئىرەدا و لە چوارچىۋەى ئەم "كات و شۇيىن" دا تەبھا ئەم چەند خالەى لەسەر بنووسىن:

۱- وەك مائەتتەك لە پروگرامى خوېىددا داسىرئەت و لە زانكۆ و پەيماڭاكاند وەك مائەتتەك لە ھەر بولامكى سىزو، ئايى، كۆمەلايەنى، ئابورئىدا مەيت. لىكۆلپەۋەى لەسەر بىكرئەت مەتابەت مۇ خوئىدكاراسەى خەلكى ئەو ئاۋچانەن كە كۆمەلەكەى ئىدا بوو.

۲- لايەسى ھەرپىس لە شۇيىنى ئابەتئىدا، ھىمايەك يار شۇيىنىك بۇ پىرلېيان لە ئەم كۆمەلەيە دروست بىكات.

۳- مايەخى زۆرئەو شۇيىنە پىرۇزانە مەرىت كە تايەش بەم كۆمەلەيە، مە تايەت گۆرى "خەسور" كە رەمگە پاش ماۋەبەكى تر، وون سېئەت و ئەناسىرئەۋە.

۴- ئەم يامەتە، بىكرئەت كەرەستەى چەند فېلىم يار تىكىمىتىكى ئەدەبىي و ھونەرى.

۵- ئەو كەسانەى كە ماۋەتەۋە و شارەزاپيار لە سەر ئەم پىروباۋەرە ھەيە، مەسەر بىكرئەۋە و قسە و وئەكانيان ئەرشىف بىكرئەت

ملخص البحث

تمتلك جماعة (حقه) ثاثاً واسعاً ومتنوعاً في الثقافة الكوردية فتراثها يعطى نموذجاً لرمز استطاعت عليه ان تؤدي الى التعبير واستحداث مفاهيم جديدة لم تكن معروفة في السابق، كرويتها الى العداة والمساواة بين الرجل والمرأة والاحوة والاقتصاد المشترك (الملكية المشتركة و العمل المشترك) والتعاون و. بهذه المفاهيم كان أتباع هذه الطريقة ينظمون حياتهم.

يسرق هذا البحث الى جميع الكتابات سي كنت عن جماعة حقه وحاول تحقيق وتنقيح آرائهم، واصناف عدد من المحادثات والرسائل والبريات الميذاية التي سلطت الضوء على لحوسب العامصة ما بين ١٩٢ - ١٩٨٦. وهذه الفترة هي فترة ظهور هذه الجماعة وخمودها.

أحتصار يستطيع ان ملخص النتائج اسي وصل ليها هذا البحث في النقاط التالية

١- عثر الكتاب في كتاباتهم التي كتبوه عن جماعة (حقه)، عن اظهار الحواس العامصة في حياة هذه الجماعة وفي هذا البحث ايضا لا يمكننا ان ندعي باننا اممتلكنا كامل الحقيقة عن هذه الجماعة. كما لم يستطيع البحث تعطفة جميع الحواس التي تخص جماعة (حقه) كما يجب.

٢- بفضل سعة اشخاص احرس تربطهم علاقة الاب مع الاس او صلة القرابة بين اكثرهم، ما بين الشيخ خالد المقشسدي وصولاً الى لشيخ عبدالكريم

٣- لم تكن ظهور جماعة (حقه) من نتائج فكر ورؤية (الشيخ عبدالكريم شهاده) فقط، وانما كانت نتيجة التعبيرات الدينية، الاجتماعية، الاقتصادية و لقومية التي

شهادتها تلك لفترة بصورة محتممة، وهذا ما جعل جماعة (حقه) ذو نهج وطريقة مميزة

٤- المؤسس الحقيقي لجماعة (حقه) هو الشيخ عبدالكريم شهدهله، ولم تقتل جماعة (حقه) في عهده دستوراً مكتوباً أو ثابتاً.

٥- كانت حدود مناطق اسكان وإقامة جماعة (حقه) مكتوبة في المناطق المحيطة بحيرة دوكان وغيره من المناطق النائية لمحافظة السليمانية وكذلك في مركز محافظتي كركوك واربيل والعديد من القرى القليلة التابعة لهن من المحافظات

٦- بعد رحيل الشيخ عبدالكريم حدثت مذبحة على مصعب الشبيحة من (حقه) سوور كلاوقوت) و (مامه رهرا) وكان هذا هو سبب التبعي لآل (حقه سوور) منطقة شهدهله.

٧- مسألة التعظيم وتقدس الحق (هقهه رههري) عند الجماعة يعتبر من 'سنة' للطريقة، فانعكست بصورة كبيرة على 'باحية' بدينية في زمن الشيخ عبدالكريم، وظهرت هذه المسألة في زمن (مامه رهرا) بحد وأختلطت مع لحاله الاجتماعيه عند جماعة (حقه) وسميت بـ(رهوشت- الأخلاق).

٨- تعاضت جماعة (حقه) كمجموعة متعلقة على نفسها منذ عهد الشيخ عبدالكريم شهدهله. وكان 'مفاديه' على حربه والمجتمع الخارجي قسداً حراً. وسمروا في زمن (مامه رهرا) على نفس النهج ولم يتحدثوا مع حد عن أنفسهم. واعتبروا ذلك جزءاً أساسياً من (رهوشت- لأخلاق)، 'لمنع' عندهم في فرد (حقه سووريس) و'ون' كنو متعلقين أيضاً بكن أكثر بفنات من جماعة (مامه رهرا) في بعض المسائل

٩- وجود علاقة بين جماعة (مامه رهرا) وشيوعيين. كان بينها حتمين شيوعيين من قبل لجماعة. هذا جعل الكثير من جماعة (مامه رهرا) ينضمون إلى تنظيمات الحزب الشيوعي.

٩- من بين الأمور الخاصة في فترة (جمعه سوورين) هو عدم رغبة دكتور الصاعه في احباب الاطباء، وقد يعود الى كيفية تعامل برحار مع النساء عند الجماع. بحيث لم تكن النساء مدركات لطريقة (المجمع الطبيعي) بل احباب التي كان يتمتعها رجالهم

١١- الخلاف الرئيسي بين (مامه رور) و (جمعه سوورين كلاوفوب) يرجع الى اعطاء الأهمية عند جمعه سوور بلحياة الأقبصاديه و لعمر المثمر عند جماعته. لأنها في سن مبكره كانت تعيش على أساس (الاستريكية) في معيشتها.

١٢- محمد محمد اشبح عبدالكريم في ١٩٣٤، كانت طريقة (حقه) قد تحولت من سكر كبريتيك، الى سكر لوزي لانه هو صنفه من طرفه سكر وسع في المناطق المجاورة لها والحد لانتشارها

١٣- بعد انه احبار لجماعة من لجمعه دينيه و سياسيه، لاحتياجه مصوره منجمه، من لجمعه كمو بينهمهم بأنهم عملاء وصنيفة لاجسس ومن لجمعه حري كانوا يعترضهم صنيفة الشيوعيين

١٤- رغم وجود نقاط مشتركة بين (المرحور) وجماعة (حقه)، ولكن هذا لا يعطينا الحق بأن نعتبر (حقه) تابعاً لأهل الحق أو استمراراً لهم.

١٥- ليس سبائيس ي تأثر "لاص قريب أو بعيد" على ظهور جماعة (حقه)، من هذا يشهد في نقاط مشتركة بين "حرة" من برييهما. ولم يكن هذا أي ربط أو تأثير للبهائين على جماعة (حقه).

سەرچاوه‌كان

یه‌كهم (به‌لگه‌نامه‌كان ۱)

۱. به‌نامه‌ی دیرۆك له مه‌له‌فریوێ گه‌لی كوردستان - كه‌مانی كه‌ركوك، سالی ۲۰۰۷،
 ئاماده‌كردنی سمكۆ به‌هرۆز.

۲. چه‌ند چاوپێكه‌وتنێكی ئیدیۆیی كه‌ له‌ سالی ۱۹۸۶ دا له‌ لایه‌ن (عه‌باس
 عه‌بدولبه‌زاق - عه‌باسی ئیدیۆ) وه‌ وێنه‌ گێڕاون.

۳. ئاسنامه‌ی باری شارستانی (حه‌مه‌ سووری كلاًو قوت)

۴. نامه‌یه‌كی شېخ ئه‌حمه‌دی سه‌ردار بۆ مه‌ولانا حابیدی به‌ قه‌شه‌دی

۵. نامه‌یه‌كی مه‌ولانا حابیدی به‌ قه‌شه‌دی بو شېخ ئه‌حمه‌دی سه‌ردار

دووه‌م (گه‌نج):

۱/ گه‌نجی كوردی:

۶. ئاما و شېخ و ده‌وله‌ت، مارتین فان برونه‌س، وه‌رگێڕاسی د كوردی عه‌لی،
 ده‌زگای چاپ و په‌خشێ سه‌رده‌م، سلێمانی، ۲۰۰۲.

۷. ئاربدانه‌یه‌ك له‌ برووتنه‌وه‌ی مه‌قه، مسنه‌ما عه‌سكهری، چ ۲، ئلاوكره‌وه‌ی
 ئاراس، هه‌ولێر، ۲۰۰۸.

۸. ئه‌ب و ساوه‌ له‌ كوردستان، كه‌ریم زه‌هد، چاپخانه‌ی كامه‌راس، سلێمانی،
 ۱۹۷۹.

۹. ئه‌ب و تابه‌ ئایمی به‌كار له‌ كوردستان، مېه‌رداد ئه‌بره‌دی، وه‌رگێڕاسی له
 ئینگلیزی به‌ كامه‌رن هه‌م، ئلاوكره‌وه‌ی مه‌كتبه‌ی بیرو هوشیار، سلێمانی،
 ۲۰۰۲.

۱۰. ئاییمستان، كه‌ریم زه‌هد، چ ۱، چاپخانه‌ی ئه‌زهر، سلێمانی، ۲۰۰۶

۱۱ نیداره‌ی کوردی ناسته‌نگ و ناستوی گه‌شکردن، مافوسنا حه‌غه‌ر، له
ملاوکراوه‌کاسی مه‌کته‌سی بیروه‌وشپاری (ی ر ک) ده‌رگای چاپ و په‌خششی حه‌مدی،
سلیمانی، ۲۰۰۹.

۱۲. بۆ له هه‌قه‌ که‌وتنه‌ ته‌قه، رۆوف محمد زه‌دی، چاپخانه‌ی الحوادث، به‌عداد،
۱۹۸۵.

۱۳ منجبه‌کاسی کورد و چه‌د وئارنکی کورداسی، فلادمیر مییورسکی، وه‌رگیزی
د نه‌حاشی عه‌دوللا، له ملاوکراوه‌کاسی مه‌کته‌سی بیروه‌وشپاری، ده‌رگای چاپ و
په‌خششی حه‌مدی، سلیمانی، ۲۰۰۷.

۱۴ ته‌سه‌وف چی به، نه‌میس شیخ علادین مه‌قشبه‌دی، چ ۱، دار الحریة للطباعة،
به‌غداد، ۱۹۸۵.

۱۵ زیاسی ئاوه‌رتی کورد، هینی هارولد هاسن، وه‌رگیزی له رماسی نی‌گیلیرییه‌وه
مۆ کوردی عه‌ریز گه‌ردی، چاپخانه‌ی کوبی رایپاری عیرق، به‌عدا، ۱۹۸۳

۱۶ پاپه‌پینی عه‌له‌ویه‌کسی زانگرووس پا لیکولیه‌یه‌کی میژوویی له سه‌ر نه‌هلی حه‌ق،
مه‌مه‌د عه‌لی سولتانی، وه‌رگیزی له فارسییه‌وه، حه‌سه‌ن عه‌بدولکه‌ریم و که‌مال
په‌شید، سلیمانی، ۲۰۰۳.

۱۷ په‌وششی ئایینی و نه‌ه‌وه‌یی له کوردستاندا، په‌شاد میران، چ ۲، چاپخانه‌ی
وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، له ملاوکراوه‌کاسی سه‌نه‌ری براه‌تی، هه‌ولیر، ۲۰۰۰

۱۸ سوۆ و سوۆل گه‌زیتی، له‌تیف هه‌لمه‌ت، ملاوکراوه‌ی پاشکوی په‌خششی
چاودێرا، سلیمانی، ۲۰۰۹.

۱۹ سو‌هه‌گه‌ری، د ئیهره‌یم نه‌حه‌مه‌د شواری، چ ۱، ده‌رگای موکریان، هه‌ولیر، ۲۰۰۱

۲۰ سلیمانی ره‌مه‌به‌ی په‌ره‌سه‌ندن و ململانی ته‌سه‌وف، عه‌ن قه‌ره‌داعی،
ره‌حه‌ری ملاوکراوه‌کاسی هه‌غه‌به‌می سیماسی بو، سلیمانی، ۲۰۰۳

۲۱ شیخ په‌رای تاله‌سی، د مکریم تاله‌سی، چ ۱، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده،
هه‌ولیر، ۲۰۰۱.

٢٢ چەند سەنگ دەربەری ئەهلی هەق، ه ناخەریان، ف میۆرسکی، د محەمەد موکری، ژ ه کرامیر، وەرگێڕانی لە هەرهەسییەوه سەحانی عەبدوللا، هەولێر، ٢٠٠٥.

٢٣ کاکەیی، محەمەد عەمەر هەورمانی، چاپخانەی (الحوادث) بەغدا، ١٩٨٤

٢٤ کۆمەڵناسی کوردەواری، د.حوسێنی حەلیقی، بەرگی دووەم، چاپخانەی الحوادث، بەغداد، ١٩٩٢.

٢٥ کورد تورک عەرەب، سیسیل حوێن ئیدمۇندس، وەرگێڕانی حامید گەرەزی، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوهی ئاراس، هەولێر، ٢٠٠٤.

٢٦ کچەیی کورد، هێنسی هەرۆلد هەسس، وەرگێڕانی ساجی عەمەس ئەحمەد، چاپخانەی کۆپی زانیاری عێراق، بەغداد، ١٩٨٠.

٢٧ یادی مەردان، بەرگی یەکەم، مەلا عەبدولکەریمی مودەریس، چاپخانەی کۆپی زانیاری کورد، ١٩٧٩.

ب/ گۆتیی هەرەبی:

٢٨ الأدب و المذاهب بالعراق، رشید الخیون، منشورات الحمل، الطبعة الثانیة، ٢٠٠٧.

٢٩ نهاء للة و العصر بحدید مقدمة لدرسة الدين المهاشي، د حوێن سلیمت، الطبعة الأولى، مؤسسة النشر البهائية، ١٩٧٠.

٣٠ تاریخ لسلیمانیة و محائها، محمد امین رکی، ترجمة محمد جمیل روزمیانی، طبع شركة النشر و الطباعة العراقية المحدودة، بغداد، ١٩٥١.

٣١ تاریخ لفلسفة فی الاسلام، دی مور، ترجمة محمد عبدالهادي ابو ریدة، ط٥، دار النهضة العربية، بیروت، ١٩٨١.

۵۴. یادداشت ماموی ژانام، حەمال بابان، ۱، چاپخانهی پوون، سلێمانی، ۲۰۰۷

ئەشەم (گۆفاری)

۵۵. تەریقەتی مەقشەبەندی لە شەنخ ئەحمەدی سەرداری سەرگەلوییە وە سەرەو

هەقە، عارف تەبقرور، گۆفاری پامان، ژمارە ۶۹، سالی ۲۰۰۲

۵۶. تێژواییینیک سێ پاندروری هەشتا سالی گروپی هەقە، ئینگۆلیمەووی

عەبدولکەریم مەحمود، گۆفاری تایم، ژمارە ۱۱، سالی ۱۹۹۹

۵۷. حەمەسووری کلاوفوت و سوتەووی هەقە، مرید شواسی، گۆفاری مابەپۆژ،

ژمارە ۲۳، سالی ۲۰۰۶.

۵۸. حركة حق والحمسورية والاسلام الباطنية، رفیق محبەد عبدالله محله جامعە

دهوك، مجلد ۱۲، ۱۹۹۹، عدد ۱.

۵۹. دیداریک لەگەڵ رەبەری سوتەووی هەقە، گۆفاری ئفب، ژمارە ۸۶، سالی

۲۰۰۹.

۶۰. پێشەو پێشیمە پێماری مەقشەبەندی لە کوردستاندا، د. هەلکەوب مەلا حەکیم

خاسەفیبی، گۆفاری سەنەری ستراتیجی (سیدەستی دەولەتی) ژمارە ۲۱، سالی

شەشەم ۱۹۹۸.

۶۱. کاکە حەمە کلاوفوت و هەندێ سەریج و سەرەووی، د. عەبدولمستار شاھیر

شەریف، گۆفاری بانەپۆژ، ژمارە ۲۴، سالی ۲۰۰۷.

۶۲. کەسایەتی مەلا مستەفا دەست نووسی هەمەرە عەبدوللا. گۆفاری ۸، ژمارە

۳-۲، ۲۰۰۸.

۶۳. کەلچەری ئەمەلی هەقە، ئا موعتەسەم سالیبی، گۆفاری مێرگ، ژمارە ۵،

۲۰۰۹.

۶۴. کورتە دەسێک حەمەسووری گۆبە کلاوفوت، مەمحەت مەحمەد- شاھۆ،

گۆفاری بانەپۆژ، ژمارە ۲۹، سالی ۲۰۰۶.

٦٥ له ماره‌ی د پياره کاسې سوږيرم له کوردستاندا، د حه‌غه‌ر علي، گوفاري
کوردلوجي، ژماره ١، سالي ٢٠٠٨.

٦٦ مه‌سه‌له يکې مەرز و هوليکي کم، رشيد محمد علي، گوفاري کاروان، ژماره
١٥، سالي ١٩٨٢.

٦٧ مولانا خالد لىقشيدى، عباس نغراوى، محلة المجمع العمى الكردى، العدد ١،
معداد، ١٩٧٣.

خونډم (پوژنامه):

١/ پوژنامه‌ی کوردی:

٦٨ پوژنامه‌ی العرق، وتارنکی حەمار ما، ژماره ٢٣٣٤، ١٠٥، ١٩٨٣.

٦٩ کومه‌له روژنامه‌ی چه‌مه‌مال، چاپخانه‌ی الحوادث، بغداد، ژماره ١، سالي
١٩٨٣.

٧٠ کومه‌له روژنامه‌ی چه‌مه‌مال، چاپخانه‌ی الحوادث، بغداد، ژماره ٣، سالي
١٩٨٣.

٧١ کومه‌له پوژنامه‌ی چه‌مه‌مال، چاپخانه‌ی الحوادث، بغداد، ژماره ٧، سالي
١٩٨٣.

ب/ پوژنامه‌ی هه‌ره‌بی:

٧٢. جريدة (الجمهورية) يوم الخميس، ايلول ١٩٥٨.

هه‌شتهم (ده‌ستووس):

٧٣. هه‌ختيار هه‌سه‌ر که‌ريم ژياننامه‌ی هه‌مه‌سووزی ما، ٢٠٩.

٧٤. نامه‌په‌کی (چه‌لال ده‌ياغ) بۆ لى‌کۆله‌ر له ١٧/٧/١٣٠٩.

٧٥. نامه‌په‌کی (ره‌شيد محممه‌د علي) بۆ لى‌کۆله‌ر له ٢٥/١١/١٣٠٩.

- ۷۶ مامەيەكى (غومەر عەلى سەعید موناچى) نۇلىكۆلەر لە ۲۰۰۹/۱۲/۱
- ۷۷ د. غېرەدېن مستەفا پەسول، ۋەلامدە ۋەدى چەند پىرسىيارىك، ۲۵ ۵ ۱۹۹۵
- ۷۸ د. غېرەدېن مستەفا پەسول، ۋەلامدە ۋەدى چەند پىرسىيارىك، ۲۰۰۷

بۆلەم (جاوبىكەوتىن):

- ۷۹ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل ماموستا پەشید مەممەد عەلى، بۆزى ۳ ۱۱ ۲۰۰۸ سلىمانى.
- ۸۰ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (سەورە عەبدوللا مەممەد ئەمىن) بۆزى ۱۷ ۱۲ ۲۰۰۸ سلىمانى.
- ۸۱ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (شىمخ غومەرى كاكە جەمەى مەمرەرا) بۆزى ۲۹/۱۱/۲۰۰۸ سلىمانى.
- ۸۲ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (مەحمود حاحى ئەحمەد ئابەكر شەنوبى) بۆزى ۱/۱۸/۲۰۰۹ سلىمانى.
- ۸۳ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (مەممەد فەخوللا سەعید) بۆزى ۱۲ ۱۴ ۲۰۰۹ سلىمانى.
- ۸۴ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (كەرىم رەند) بۆزى ۱۴ ۱۱ ۲۰۰۸ سلىمانى.
- ۸۵ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (جەمال ساس) بۆزى ۵ ۱۱ ۲۰۰۹ سلىمانى.
- ۸۶ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (تەلەس سەبە جەمىدى دەلىلى) بۆزى ۲ ۹ ۲۰۰۹ كەركوك.
- ۸۷ جاوبىكەوتىن لىكۆلەر لەگەل (عەبدوللا مەممەد شەرىف) بۆزى ۳ ۱۱ ۲۰۰۸ سلىمانى.

دەپەم (ئىستەرىت):

www.Burhaniya.org

.۸۸

نڀندڻڪس*

(نڀندڻڪسي ناو)

ن

نڀمار نمراهيم نه حمده: ۱۱۳، ۱۲۰، ۱۲۲.

نڀمانڇ ته ها ردها: ۵۹.

نڀمينه: ۸۳، ۱۱۰.

نڀشه ۷۲

نڀيوه ڪري ڪئناسي ۲۴

نڀيوه ڪري سديقي: ۲۴.

نڀحمده عوسمان: ۲۰۴.

نڀحمده فحقن نڀسماعيل: ۱۱۰.

نڀحمده سور: ۱۰۴.

نڀويه همان پاشاي بابان: ۴۱.

نڀمامي ره بياني: ۵۴.

* - نه نه نڀندڻڪس دا ناوي موسس و شونسي چاپڪوڊسي بهرهم تومار نه ڪراوه.

پ

باب: ۱۶۷، ۱۶۸.

بایه‌زید: ۱۵۷، ۱۵۹.

به‌ختیار حسن کریم: ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۹۷.

به‌هن: ۱۰۳.

به‌عائوللا: ۵۴، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳.

به‌صفت محمد - شاهق: ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۸۹، ۲۳۰.

ت

تا‌هریه‌گی چه‌میل به‌گی بایان: ۴۶

تلحه سید حمید ده‌لویی: ۲، ۱، ۶، ۱۱، ۱۱۱، ۱۱۷، ۱۱۵، ۱۲، ۱۲۲، ۱۵۱.

۱۵۲، ۱۸۲.

ته‌یغور: ۵۲.

ج

جه‌لال ده‌باغ: ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۲۲۹.

جه‌لیل محمد محمد شریف: ۱۲۵.

جه‌مال بایان: ۱۴، ۴۶، ۷۲، ۸۴، ۹۲، ۹۵، ۹۶، ۱۴۰، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۸۹، ۱۹۰.

جرجیس فتح الله: ۱۴، ۶۹، ۱۵۶.

جونه‌یدی به‌عدادی: ۲۴، ۲۵.

ح

حاجی شیخ عارف: ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۷۳، ۱۹۱.

حاجی شیخ محممدی شهده له: ۱۴۹.

حاجی شیخ مستفا: ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۶۷، ۱۷۲، ۲۳۴.

حاجی عهبدولپر حمان فهتخه: ۳۶، ۴۰.

حاجی محممد نه مینی کوزره کاسی: ۹۵.

حاکم موعته سه م: ۱۸۲، ۱۸۴، ۲۰۲.

حسان رینه ب: ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۵۲، ۱۸۲.

حسین عه والانی: ۱۳، ۱۵.

حسین کریم: ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴.

حسانی به صری: ۲۴.

حامه ناغا: ۶۱، ۶۲، ۸۵.

حامه علی نه بوبه ککر: ۱۰۲.

حامه سورز: ۱۸، ۱۹، ۶۱، ۶۵، ۷۱، ۷۲، ۸۰، ۸۵، ۸۹، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۳، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۶۴، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۱، ۲۲۲.

حامه شورته: ۱۱۰.

حامه دینه نه حمده: ۱-۲.

حامه نیله نه حمده: ۱-۲.

خ

خالد پاشای کرپی محمد پاشا: ۲۲.

خدیجه: ۷۲، ۱۰۳، ۱۲۰.

خلیل: ۲۰۶.

خبروللا عتا: ۳۰۴.

خواجه زاهید: ۵۴.

خواجه عارف ۵۴

خواجه یوسف ۵۴

د

ده رویش محمد د: ۱۰۷.

پ

پاغیب قه خری: ۱۹۸.

په ثوف محمد زومدی: ۴۶، ۸۹، ۱۱۴، ۱۴۰.

په زاشا: ۷۴.

په شید محمد د علی: ۱۱، ۱۱۵، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴.

په فبق مهجید عه بدوللا: ۱۰۱.

پیچ: ۳۰، ۳۷.

سۆل شەریف: ۷۱، ۱۰۲، ۱۰۴.

سۆل علی: ۱۰۴.

سالح عەسکەری: ۱۴۹.

سەجاد ئەلفازی: ۱۹۸.

سەھل کوپى عەبدوللاى توستورى: ۲۴.

سەوزە عەبدوللا مەممەد ئەمین: ۷۵، ۷۶، ۱۰۸.

سەید ئەحمەدى خانەقا: ۶۹، ۱۴۶، ۱۸۵، ۱۸۶.

سەید نېسحاق: ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸.

سەید باباڕەسولى گەرە: ۱۵۹.

سەید تەھای ئەمرى: ۴۷.

سەید جەمید: ۱۱۲.

سەید عەبد: ۱۵۹.

سەید عەبدولسەمەد: ۱۶۰.

سەید عەبدولكەرىم: ۱۲۱، ۱۵۶.

سەید عومەر: ۱۱۰، ۱۲۰، ۱۲۴، ۱۵۱.

سەید مەممەد علی یاب: ۵۹.

سەید ئەجیم: ۱۱۰، ۱۲۰، ۱۲۲.

سەدیق سەلمان: ۵۲.

سەمە عەتە: ۱۱۰.

سولتان نېسحاق: ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۵.

سولتان سوھان: ۱۵۵، ۱۶۱.

سی جی. ٹیڈمؤنر: ۱۲، ۱۴، ۴۵، ۴۶، ۶۷، ۶۹، ۷۰، ۷۲، ۷۸، ۷۹، ۹۰، ۱۰۵،
 ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۲، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۳، ۱۹۰.
 سیف الدین سید نور: ۵۴.

ش

شاگرد فلاح: ۱۴.
 شاہی ضیاء الدین: ۵۴.
 شہ مسعودین: ۴۲، ۱۹۸.
 شہوکت عزمی بابا: ۹۵.
 شیخ نوح محمدی خورزا: ۶۸.
 شیخ نوح محمدی سردار: ۲۲، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۶۷،
 ۹۹، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۲۲، ۱۳۲، ۱۹۵، ۱۹۶.
 شیخ نوح اسماعیل: ۵۲.
 شیخ تہا: ۸۴.
 شیخ حمید: ۸۴.
 شیخ حسین سہید نوح محمدی خانقا: ۱۴۶.
 شیخ حوسین قازی: ۳۹.
 شیخ حوسین خانقا: ۶۹، ۷۰.
 شیخ روضی تالہ بانی: ۱۶۴.
 شیخ روضی عسکر: ۴۳، ۴۴، ۴۸، ۶۷.
 شیخ عدولکریم شہدہ: ۹، ۴۲، ۴۴، ۴۵، ۴۸، ۵۱، ۵۵، ۵۸، ۶۵، ۶۷،
 ۶۸، ۷۲، ۷۴، ۷۶، ۷۸، ۸۲، ۸۵، ۸۶، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۳۵،
 ۱۴۸، ۱۵۲، ۱۷۲، ۱۸۲، ۲۱۵، ۲۱۶.
 شیخ عبداللہ دیپلوی: ۲۹.

شیخ عوسمان سیراجوددینی هورامیی ته‌وێله‌یی: ۲۲.

شیخ عیسا: ۱۵۶، ۱۵۷.

شیخ عیسی: ۱۶۸، ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۶۱.

شیخ قادری سوور: ۴۳، ۴۴، ۴۷.

شیخ قه‌سیممی مهرنوخ: ۳۱.

شیخ مارل نووی: ۳۴، ۴۱، ۴۲، ۱۶۰.

شیخ مه‌حمود: ۱۵۵، ۱۶۱، ۱۷۸، ۱۸۳، ۱۸۸.

شیخ مه‌لانه‌حمه‌دی گه‌لنیری: ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۸، ۷۸.

شیخ مه‌حمه‌د نه‌مینی مه‌لحه: ۹۴، ۹۵، ۱۴۲.

شیخ مه‌حمه‌د ئیله‌للا: ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۸.

شیخ مه‌حمه‌دی بوخاری: ۲۹.

شیخ هاورئ: ۵۸، ۶۳.

شیخی مهره‌ندی: ۵۴.

گ

گوران: ۱۰۹، ۱۵۰.

ع

عارف نه‌یفر: ۵۳، ۹۹، ۱۱۱، ۱۲۱.

عه‌باس عه‌زایی: ۳۱.

عه‌بدنه‌لمونه‌یم مه‌حمه‌د: ۱۰۱، ۱۹۹، ۲۰۴، ۲۰۷.

- عەبدوللا قوتانی: ۱۱.
- عەبدولخالق: ۷۲، ۷۳.
- عەبدولپەھمان تالەبانی: ۳۶.
- عەبدولپەھمان پاشا: ۳۲.
- عەبدولپەھمان سەرمۆردی: ۱۱۰.
- عەبدولپەزاق جەددە: ۱۹۸.
- عەبدولپەزاق غەفور: ۲۰۴.
- عەبدولستار تەمیر شەریف: ۱۴، ۱۱۹، ۱۸۷.
- عەبدولفەتاح ئاکرەیمی: ۵۲.
- عەبدولقادر محەممەد خەلیفە: ۲۵.
- عەبدولقادی گیلانی: ۳۳، ۴۷.
- عەبدوللا محەممەد شەریف: ۳۹، ۴۰، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۸۲، ۸۶، ۹۲.
- عەلى مەلا مەجید: ۲۰۶.
- عوسمان بەگ: ۳۵.
- عوسمان جەلیل مەوسلی: ۴۰.
- عومەر ئاشتی: ۱۰۹، ۱۵۰.
- عومەر خەیات: ۲۰۶.
- عومەری فاروقی: ۵۹.
- عیزەدین مستەفا: ۸۹، ۱۱۸، ۱۰۸، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۵۳.
- عیسینی ئەلشەخەب کۆپی ھسین: ۱۵۹.

غ

غامدی: ۱۲۹.

ف

فام: ۱۱۰.

فامه: ۷۲، ۱۰۳، ۱۰۳، ۲۰۶، ۱۵۶.

فہ تحیہ عزیز: ۲۰۶.

فریاد شوائی: ۱۰۱، ۱۲۱.

ق

قاری محمد محمد: ۹۴.

قاسم: ۵۳.

قلندر کوری سہید عہد: ۱۵۹.

ک

کاک محمدی شیخ: ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۶۸.

کاکہ حمہی خانہ قا: ۱۴۷.

کاکہ حمہی شیخ بہ کر: ۱۳۷، ۱۴۷.

کاکہ حمہی کوری مامہ رزا: ۹۷، ۱۴۹.

کریم زہند: ۱۳، ۱۵، ۴۶، ۴۷، ۹۳، ۹۴، ۹۵.

کہ مال مہ زہر: ۲۸.

کوئٹہ جی ہایلی سے لاس: ۱۳۸.

ج

۹۲:۹۹

4

مقام : ۱۴۹ : ۷۵ : ۱۴۹

مام عنه يدوئلا: ١٢٨.

مامه جهه سن: ۷۲.

عامہ حسین: ۷۲.

عامہ سے سلام: ۹۲.

مات عبدو 50: ٨٢، ٧٢.

مامه قاله: ۱۴۷، ۱۹۱.

ماترہ: ۱۹، ۱۵۸، ۱۶۱، ۱۷۰، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶

133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150

11A 11B 11C 11D 11E 11F 11G 11H 11I 11J 11K 11L 11M 11N 11O 11P 11Q 11R 11S 11T 11U 11V 11W 11X 11Y 11Z 11AA 11AB 11AC 11AD 11AE 11AF 11AG 11AH 11AI 11AJ 11AK 11AL 11AM 11AN 11AO 11AP 11AQ 11AR 11AS 11AT 11AU 11AV 11AW 11AX 11AY 11AZ 11BA 11BB 11BC 11BD 11BE 11BF 11BG 11BH 11BI 11BJ 11BK 11BL 11BM 11BN 11BO 11BP 11BQ 11BR 11BS 11BT 11BU 11BV 11BW 11BX 11BY 11BZ 11CA 11CB 11CC 11CD 11CE 11CF 11CG 11CH 11CI 11CJ 11CK 11CL 11CM 11CN 11CO 11CP 11CQ 11CR 11CS 11CT 11CU 11CV 11CW 11CX 11CY 11CZ 11DA 11DB 11DC 11DD 11DE 11DF 11DG 11DH 11DI 11DJ 11DK 11DL 11DM 11DN 11DO 11DP 11DQ 11DR 11DS 11DT 11DU 11DV 11DW 11DX 11DY 11DZ 11EA 11EB 11EC 11ED 11EE 11EF 11EG 11EH 11EI 11EJ 11EK 11EL 11EM 11EN 11EO 11EP 11EQ 11ER 11ES 11ET 11EU 11EV 11EW 11EX 11EY 11EZ 11FA 11FB 11FC 11FD 11FE 11FF 11FG 11FH 11FI 11FJ 11FK 11FL 11FM 11FN 11FO 11FP 11FQ 11FR 11FS 11FT 11FU 11FV 11FW 11FX 11FY 11FZ 11GA 11GB 11GC 11GD 11GE 11GF 11GG 11GH 11GI 11GJ 11GK 11GL 11GM 11GN 11GO 11GP 11GQ 11GR 11GS 11GT 11GU 11GV 11GW 11GX 11GY 11GZ 11HA 11HB 11HC 11HD 11HE 11HF 11HG 11HH 11HI 11HJ 11HK 11HL 11HM 11HN 11HO 11HP 11HQ 11HR 11HS 11HT 11HU 11HV 11HW 11HX 11HY 11HZ 11IA 11IB 11IC 11ID 11IE 11IF 11IG 11IH 11II 11IJ 11IK 11IL 11IM 11IN 11IO 11IP 11IQ 11IR 11IS 11IT 11IU 11IV 11IW 11IX 11IY 11IZ 11JA 11JB 11JC 11JD 11JE 11JF 11JG 11JH 11JI 11JJ 11JK 11JL 11JM 11JN 11JO 11JP 11JQ 11JR 11JS 11JT 11JU 11JV 11JW 11JX 11JY 11JZ 11KA 11KB 11KC 11KD 11KE 11KF 11KG 11KH 11KI 11KJ 11KK 11KL 11KM 11KN 11KO 11KP 11KQ 11KR 11KS 11KT 11KU 11KV 11KW 11KX 11KY 11KZ 11LA 11LB 11LC 11LD 11LE 11LF 11LG 11LH 11LI 11LJ 11LK 11LL 11LM 11LN 11LO 11LP 11LQ 11LR 11LS 11LT 11LU 11LV 11LW 11LX 11LY 11LZ 11MA 11MB 11MC 11MD 11ME 11MF 11MG 11MH 11MI 11MJ 11MK 11ML 11MM 11MN 11MO 11MP 11MQ 11MR 11MS 11MT 11MU 11MV 11MW 11MX 11MY 11MZ 11NA 11NB 11NC 11ND 11NE 11NF 11NG 11NH 11NI 11NJ 11NK 11NL 11NM 11NO 11NP 11NQ 11NR 11NS 11NT 11NU 11NV 11NW 11NX 11NY 11NZ 11OA 11OB 11OC 11OD 11OE 11OF 11OG 11OH 11OI 11OJ 11OK 11OL 11OM 11ON 11OO 11OP 11OQ 11OR 11OS 11OT 11OU 11OV 11OW 11OX 11OY 11OZ 11PA 11PB 11PC 11PD 11PE 11PF 11PG 11PH 11PI 11PJ 11PK 11PL 11PM 11PN 11PO 11PP 11PQ 11PR 11PS 11PT 11PU 11PV 11PW 11PX 11PY 11PZ 11QA 11QB 11QC 11QD 11QE 11QF 11QG 11QH 11QI 11QJ 11QK 11QL 11QM 11QN 11QO 11QP 11QQ 11QR 11QS 11QT 11QU 11QV 11QW 11QX 11QY 11QZ 11RA 11RB 11RC 11RD 11RE 11RF 11RG 11RH 11RI 11RJ 11RK 11RL 11RM 11RN 11RO 11RP 11RQ 11RR 11RS 11RT 11RU 11RV 11RW 11RX 11RY 11RZ 11SA 11SB 11SC 11SD 11SE 11SF 11SG 11SH 11SI 11SJ 11SK 11SL 11SM 11SN 11SO 11SP 11SQ 11SR 11SS 11ST 11SU 11SV 11SW 11SX 11SY 11SZ 11TA 11TB 11TC 11TD 11TE 11TF 11TG 11TH 11TI 11TJ 11TK 11TL 11TM 11TN 11TO 11TP 11TQ 11TR 11TS 11TT 11TU 11TV 11TW 11TX 11TY 11TZ 11UA 11UB 11UC 11UD 11UE 11UF 11UG 11UH 11UI 11UJ 11UK 11UL 11UM 11UN 11UO 11UP 11UQ 11UR 11US 11UT 11UU 11UV 11UW 11UX 11UY 11UZ 11VA 11VB 11VC 11VD 11VE 11VF 11VG 11VH 11VI 11VJ 11VK 11VL 11VM 11VN 11VO 11VP 11VQ 11VR 11VS 11VT 11VU 11VV 11VW 11VX 11VY 11VZ 11WA 11WB 11WC 11WD 11WE 11WF 11WG 11WH 11WI 11WJ 11WK 11WL 11WM 11WN 11WO 11WP 11WQ 11WR 11WS 11WT 11WU 11WV 11WW 11WX 11WY 11WZ 11XA 11XB 11XC 11XD 11XE 11XF 11XG 11XH 11XI 11XJ 11XK 11XL 11XM 11XN 11XO 11XP 11XQ 11XR 11XS 11XT 11XU 11XV 11XW 11XX 11XY 11XZ 11YA 11YB 11YC 11YD 11YE 11YF 11YG 11YH 11YI 11YJ 11YK 11YL 11YM 11YN 11YO 11YP 11YQ 11YR 11YS 11YT 11YU 11YV 11YW 11YX 11YY 11YZ 11ZA 11ZB 11ZC 11ZD 11ZE 11ZF 11ZG 11ZH 11ZI 11ZJ 11ZK 11ZL 11ZM 11ZN 11ZO 11ZP 11ZQ 11ZR 11ZS 11ZT 11ZU 11ZV 11ZW 11ZX 11ZY 11ZZ

.218 .217

ماہ سے لام: ۹۲.

ماموستا جه عفره: ۱۵۳، ۱۷۸، ۱۳۷.

محققان: ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۱۷، ۱۰۴، ۱۰۲، ۷۲، ۷۱، ۵۴، ۴۳، ۴۲.

١٠٧ : ١٢٨ : ١٣٩

مهلا عبدالواکب ریسی مؤیدہ ریس: ۲۴، ۳۰، ۴۲، ۴۷.

مهلا عه بدوللای جه لیلی کزیمی: ۷۲.

مهلا کزیمی سوورداش: ۱۰۲

مهلا ساییر: ۱۴۹.

مهلا مسته فای بارز: ۱۴، ۱۰۸، ۱۴۸.

مهلیحه فه تحوللا سه عید: ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۲۰، ۱۲۴.

مهولانا خالیدی مه نقشه بدیی: ۵، ۱۷، ۲۹، ۳۱، ۳۲، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۵۲، ۲۱۶.

محمه محمد نه حمه د بابه کر: ۱۰۹، ۱۰۴.

محمه محمد نه حمه د حافیز: ۱۹۸.

محمه محمد نه حمه د مه محمود: ۱۰۹.

محمه محمد نه مین سویدی: ۴۰.

محمه محمد بابه ره رسول: ۲۲.

محمه محمد خه لیفه: ۲۰۵.

محمه محمد علی سولتانی: ۵۲، ۱۶۵.

محمه محمد مهلا عوبید: ۲۰۵.

محمه محمد مهلا کزیم: ۱۳، ۱۴، ۱۶۰، ۱۶۹، ۷۰، ۷۲، ۱۴۳.

محمه محمد نور به خشی: ۳۲.

مسته فا عه سکه ری: ۱۱، ۱۴، ۱۶۸، ۱۴۲، ۱۴۳.

موجه محمدی مه هدی: ۷۷.

میر حاج: ۹۴.

میر محه محمد: ۱۵۷.

میرزا حه سه ن علی: ۵۹.

ن

نافع ئەخمەد: ۱۹۸.

ه

ھەمزە ئەبدوللا: ۱۵، ۱۰۶، ۱۴۲.

ھېنى ھارۇلد ھاسن: ۴۵، ۱۴۶.

ی

یەحیا مەزھۇرى: ۴۱.

یوسف سەراج: ۱۹۸.

(ئىندىكىسى شۇنىق)

ئ

ئارامگەي شىنخ عەبدولكەرىم: ۸۲.

ئارامگەي ھەمەسورۇ: ۱۳۶.

ئارامگەي مامەرەزا: ۹۶.

ئاجەلەر: ۶۲، ۶۳، ۱۵۶، ۱۸۳.

تالان: ۱۰۱، ۱۸۹.

ئىرق ۲۷، ۴، ۵۶، ۶۰، ۶۳، ۶۴، ۸۹، ۱، ۱۱، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۴۹.

۱۵۵، ۱۶۹، ۱۸۴، ۲۰۳.

ئىزان: ۱۹، ۲۷، ۶۰، ۶۳، ۶۷، ۷۴، ۱۰۱، ۱۵۵، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۹۸، ۲۰۸.

ب

بارەگەي ھەزەرەتى غەوس: ۳۲.

مازىيان: ۶۲، ۶۳.

بەرۇنچە: ۳۴، ۴۲، ۶۸، ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲.

بەستەسىنى: ۶۲.

بەستى دوكان: ۶۱، ۶۲، ۶۳.

بەدە: ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۳۲، ۳۶، ۴۰، ۸۴، ۹۰، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۸۴.

۱۸۷، ۱۹۹.

به كره جوق: ۶۲، ۶۲.

به نى سالو: ۶۲.

بنوین: ۶۲، ۶۲.

بریتانیا: ۴۵، ۵۶، ۹۰.

سنگرد: ۶۲، ۸۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸.

ت

توپزاوا: ۶۲.

توری: ۶۲، ۶۲.

تفتیق: ۶۲.

پ

پشدره: ۶۲، ۸۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۸۷.

ح

حارزی بوکان: ۶۲، ۶۲.

خ

خوشار: ۶۲.

خانه قای شده له: ۸۲، ۹۶، ۱۳۹، ۱۷۲.

خانه قای که لکه سماق: ۵۸، ۷۹، ۹۳، ۱۲۳، ۱۳۴، ۱۳۹.

خانه قای مه ولانا: ۲۳، ۱۷۱.

خه رایه: ۶۲.

خه په کرفسه: ۶۲.

خه له کان: ۶۲.

خدران: ۶۲.

خوپ خوپه: ۶۲.

د

دولی جافایه تی: ۶۲.

دوورگه ی عره بی: ۲۰.

دیجله: ۹۰.

دیپلی: ۲۹، ۲۴.

پ

پانیه: ۶۲، ۶۴، ۲۴۵، ۱۸۷.

س

سورس: ۶۲.

ساتوقه لا: ۶۲.

سارتنکه: ۶۲.

سەرگە لو: ٤١، ٤٢، ٤٣، ٤٥، ٤٧، ٥١، ٥٢، ٦٣، ٧٣، ٧٧، ٨٢، ٩٤، ٩٩، ١٢٣، ١٣٠، ١٣٢، ١٤٠، ١٤٦، ١٤٧، ١٦٠.

سەنگەسەر: ٦٢، ٦٣.

سلیمانی: ٣، ٣٠، ٣١، ٣٢، ٣٣، ٣٤، ٣٥، ٣٦، ٣٨، ٣٩، ٤٠، ٤١، ٤٢، ٥١، ٦٢، ٦٣، ٦٤، ٦٧، ٧٢، ٨٣، ٨٩، ٩٠، ٩١، ١٠١، ١٢٠، ١٤٧، ١٤٩، ١٥٠، ١٥٧، ١٦٤، ١٦٩، ١٧٠، ١٧١، ١٧٣، ١٧٤، ١٧٨، ١٨١، ١٨٣، ١٨٦، ٢٠١، ٢٠٣، ٢٩٤، ٢٠٧، ٢١٦.

سیوەیل ١-١

ش

شارسنتین ٦٢

شام ٢٢

شەرەلە: ٥، ٤٣، ٤٤، ٤٥، ٤٦، ٤٨، ٥١، ٥٢، ٥٥، ٥٨، ٦٥، ٦٧، ٦٨، ٦٩، ٧١، ٧٢، ٧٣، ٧٤، ٧٨، ٨٠، ٨١، ٨٢، ٨٣، ٨٥، ٨٦، ٩٦، ٩٩، ١٠٢، ١٠٣، ١٠٤، ١٠٧، ١٠٨، ١٢٤، ١٣٢، ١٣٣، ١٣٥، ١٣٨، ١٣٩، ١٤٩، ١٥٢، ١٥٦، ١٧٢، ١٨٣، شەشوق: ٧١، ١٠١، ١٠٢، ١٠٤، ١١٧.

شیخ بزیتی: ٦٢.

ژ

چەمچەمال: ١٦٤، ١٧٩، ١٨٤.

ک

کهرمیان: ۶۳، ۱۵۹.

که‌لنتری: ۴۴، ۴۵.

گردی سه‌یوان: ۳۵، ۴۲.

ع

عسکەر: ۴۳، ۴۴، ۴۸، ۶۳، ۶۷، ۶۸، ۷۲، ۹۰، ۹۴، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۸، ۱۴۹.

۱۸۳، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۹۱.

عماره: ۹۴.

ق

قومه‌رعان ۱۰۹

قاری نه‌گیان: ۶۲

قهرانگوئی ۱۰۹

قهره‌داغ: ۳۰، ۳۱، ۸۴، ۱۰

قه‌لادزه: ۶۲.

قه‌لاسپوکه: ۶۲.

قه‌دال: ۶۳.

ک

کویه: ۶۲، ۶۳، ۱۸۷.

که رکوک: ۳۶، ۴۷، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۹، ۷۸، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۱۱، ۱۱۵، ۱۲۲، ۱۴۸، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۶۲، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۸۲، ۱۸۶، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۱۶.

که لک سحاق: ۵۸، ۶۲، ۷۵، ۷۹، ۸۳، ۸۸، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۹، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰.

کلنیه: ۶۲.

کوردستان: ۱۷، ۱۰-۱۳، ۱۵، ۱۷، ۲۲، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۴، ۳۸، ۴۱، ۴۵، ۵۶، ۶۰، ۶۳، ۶۴، ۹۴، ۱۱۴، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۴۸، ۱۵۵، ۱۶۱، ۱۷۷، ۱۸۴، ۱۸۸، ۱۸۹.

کوبره کانی: ۶۲، ۹۵.

م

ماوه ت: ۱۰۱، ۱۰۲.

مهرگه: ۶۲، ۶۳، ۸۴، ۱۷۷.

مهرقه دی حاجی شیخ مارق نودی: ۴۲.

مه لا مومره: ۶۲، ۶۳.

گوندی مه لاسه ن: ۱۳۷.

مزگه وتی پیغه مبه ر: ۲۲.

مزگه وتی سه رگه لو: ۱۷۸.

مرگه وتی گه وره: ۴۲، ۵۱.

مرگه و ننی خانه قای مهولانا خالیدی نه نقشه بندی: ۲۳.

مهاپاد: ۹۴.

میرزا پوستانم: ۶۲، ۶۳، ۹۶، ۱۴۶، ۱۸۷.

ن

ناوچی سوورداش: ۵۹، ۶۲، ۶۷، ۸۳.

ناوچی شوان: ۶۲، ۱۵۱.

ه

هله بجه: ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۹۶.

هورامان: ۳۳، ۱۵۸.

هولنیر: ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۹۰، ۲۱۶.

هندستان ۲۰

هیدستان ۲۹، ۳۱، ۳۴، ۴۱، ۵۱

ی

یحبس ۶۲

یروسی ۹۱، ۹۲

14 Her çend aliyên hevbeş ên I hl-i Heq û Heqan gelek in,
lê nabe em Heqan wekî peyajo an zindîkarê I hl-i Heqan
bizanin.

15 Behayriyan ji dûr an nêzik ve kar di rabûna Koma Heqan
nekirve, va ku li dar e bi tene lihevşandina naveroka
beyannameya wan e, jê pê ve tu sedem û nişane ne li kar in
di ware karigeriya Behayriyan li ser Heqan

têkilî bi kesên derveyî xwe re daniye. Di serdema Mame Reza de jî bi heman awayî, sir û nihênî veşartin, xwe dûr girtin ji behskirina hin mijaran, ne ku her berdewam kiriye, tew wekî rewîşt serederî digel hatiye kirin, lê tagirên Heme Sûr, her çend wek kom kêmtir ketine nav xelkê, lê di gelek mijaran de vekirîtir bûne.

9. Ji ber wê çendê ku Mame Reza Komûnîst hewandine, ew wekî dilxwazê komûnîstan hatiye danîn û di dawiyê de gelek ji tagirên Mame Reza têkilî bi rêxistinên Partiya Komûnîst re daniye.

10. Yek ji taybetmendiyên Heme Sûriyan jî ew e ku nehiştine zarokên wan bibin ku haya jinên wan ji vê çendê nebûye. Wan ji bo zarokên wan nebin riya "gîrêdana sirûştî (bestinî sirûştî)" bi kar anîye.

11. Xala serekî ku rêbaza Mame Reza û Hemesûrê Kilawqut ji hev cuda dike ew e ku Hemesûr bêhtir pûte bi jiyana aborî û pêkvekarîkirinê daye ku li ser bingeha "tevkeriyê" daniye.

12. Di sala 1934ê de ku Şêx Ebdulkerîm hate girtin, Koma Heqan bi yekcarî xurt bûbû; girtina wî jî ji ber hindê bû ku pêşî li komê bê girtin da ku bêhtir belav û berfireh nebe.

13. Di warê ayînî û siyasî û civakî de pêşî li Heqan hatiye girtin û bi bernamesazî dijberiya wan hatiye kirin. Ji aliyekî ve wekî dardestê îngilîzan û ji aliyekî ve wekî dardestê komûnîstan hatine zanîn.

Bi kurtî em dikarin puxteya encamnameya vê lêkolînê di van çend xalên xwarê de kom bikin:

1. Her nivîseke ku heta niha li ser Heqan hatiye nivîsîn wê rastiyê venaşere ku neşiyaye ronahiyê bide ser tevahiya aliyên Koma Heqan û tê de hatiye xwestin ku bêhtir li ser wê bê nivîsîn. Ev yek di vê lêkolînê de jî derket holê û di wê baweriyê de ye ku ronahî nedaye ser tevahiya aliyên vê komê.

2. Zincîreya komê ji Mewlana Xalid Neqşîbendî heta Şêx Ebdulkerîm digihêje 7 kesan ku pêwendiya kur û bav yan merivtiyê di navbera piraniya wan de hebûye.

3. Koma Heqan bi tenê derencama nêrîn û ramana Şêx Ebdulkerîmê Şedele nebûye, jê bêhtir guherînên dînî, civakî, aborî û neteweyî yên wê serdemê jî kar tê kirine û her vê yekê kiriye ku Koma Heqan rê û rêzeke cuda hebe.

4. Şêx Ebdulkerîmê Şedele damezrînerê rastîn yê Koma Heqan e, lê di serdema Şêx Ebdulkerîm de kom li gorî rêz û destûreke binecî û nivîskî bi rê ve neçûye.

5. Peyajo û dilxwazên Heqan bi giştî li hawîrdora Gola Dukanê, bi pîrî li parêzgeha Silêmaniyê belav bûne. Her weha li navenda parêzgeha Kerkûk û Hewlêrê û çend deverên wan jî peyajo û dilxwazên komê hene.

6. Piştî mirina Şêx Ebdulkerîmê Şedele li ser wê yekê ku dê kî şûna wî bigire nakokî di navbera Heme Sûrê Kilawqut û Mame Reza de peyda dibe, lewra Heme Sûrê Qilawqut, Şedele li cî dihêle.

7. Heqperweriyê wekî prensîbeke komê di serdema Şêx Ebdulkerîm de bêhtir jî aliyê dînî ve reng vedaye û di serdema Mame Reza de têkilî rewşa civakî bûye û bi navê "rewîşt" sînor jê re hatiye diyarkirin.

8. Koma Heqan her ji serdema Şêx Ebdulkerîm ve wekî komeke girtî bi derdora xwe re serederî kiriye û gelek kêr

KURTEYEK LI SER KOMA* HEQAN Û PIRTÛKÊ

Koma Heqan, xwediyê samaneke dewlemend ya pîralî ya ferhengî ya kurdî ye, ji ber ku tomara kelepûrê Heqan nimûneya serdemeke nîşan dide ku şiyaye guherîn û çend rewîştî û tîtalên nû di civakê de pêk bîne ku beriya wê nimûneyên wê tunebûne. Her wekî nêrîna wan ya li beranberî wekheviyê, biratî û dadperweriyê, jinan û aboriya hevpişk, kase û karê hevpişk û alikarî û xêrxwaziyê ku serkaniya her yek ji van nêrînan ku Heqan jiyana xwe pê saz kiriye, ji kom û tevgerên wê serdemê zayê.

Di vê lêkolînê de kar li ser tevahiya wan nivîsan hatiye kirin ku heta niha li ser Heqan hatine nivîsîn û li gorî karîna û zanîna, hin agahî û mijarên cîyê dudilîyê hatine peyitandin û dîtîna nû li ser hatine xuyakirin. Her weha komê hevpeyvîn û name û serdanên meydana jî bûne haveynê vê xebatê û ronahî dane ser aliyên veşarî yên navbera salên 1920-1986an ku serdema rabûn û lawazketina rêbazên cuda ya vê komê ye.

* Her çend Koma Heqan (Komelî Heqê) jî nav Terîqeta Neqîşbendîyan rabûye, lê bi rabûn û raniştin û kar û xebata xwe bi yekcarî li terîqetan naçe, lewra me peyva kom bi kar anî da ku aliyê wan yê civakî û siyasî jî bide xuyakirin. Li aliyê dî me peyva "bîzar-tevger" bi kar anî çima ku wan jî kirasekî siyasî wergirtiye.

KOMELÎ HEQE

Le Şêx E'bdulkerîmî Şedelewe Ta Hemesûrî Kilawqut

1920-1986

Lêkolînewey: Rêbiwar Heme Tofîq

Koa
-qccb

Xomaîs Haqa 1 /2010

521 92 54 0001 XE

Ara

Kelepûrê Kurdî

Internationella
biblioteket
Stockholms
stadsbibliotek

